عمدة التواریخ دفتر اوّل

از ابتدای احوال گرو نانک صاحب سمت ۱۵۲۶ بکرماجیت مطابق سنه ۱۴۶۹ نغایت زمانه احمد شاه درانی
سمت ۱۸۲۸ مطابق سنه ۱۷۷۱ء

مؤلفه

لاله سوهن لعل ولد لاله گنپت رای بن لاله حکومت رای عرف سوری مقرب
بارگاه حضوری وکیل دربار مهاراجگان پنجاب

مصنف

روزنامچه مهاراجه رنجیت سنگه و مهاراجه کهڑک سنگه و مهاراجه شیر سنگه و مهاراجه دلیپ سنگه

در سنه ۱۸۸۵ء حسب فرمائش

عقیدت پیوند موہن چند ولد لاله سوهن لعل و نیاز اساس بنده ہر بهگوان داس عرف سوری ولد لاله راجه داس بن لاله سوهن لعل صاحب سوری

ترجمه

این کتاب در زبان انگریزی بزیر اهتمام کپتان آر سی ٹمپل صاحب بهادر کنٹونمنٹ مجسٹریٹ انباله - ایف - آر - جی -
ایس - ایم - آر - ایس - بنگال - اسٹیف - کور - (مصنف) پنجاب لیجنڈز - ڈیرز ٹیشن - آف - پنجابی نیمز -
وائیڈ - ادیک - اسٹوریز - ایڈیٹر پنجاب - نوٹس - انڈ کویریز - انڈین انٹیکیوری - ڈاکٹر فالنز - ڈکشنری - آف -
هندوستانی - پراوربس - وغیره وغیره بوقت دستیابی کامل تعداد خریداران طبع خواهد شد حق تصنیف محفوظ

در مطبع آرمی پریس لاهور باهتمام منشی ساحب لکرام صاحب مالک و منشی محمد شمس الدین شاه مینیجر طبع شد

باعث تحریر نسخہ فارسی

لالہ سوہن لعل صاحب مصنف کتاب ہٰذا جو قوم کے ایک سوری کھتری تھے سنہ ۱۸۴۹ء تک جس زمانہ مین مہاراجہ دلیپ سنگھ خلف مہاراجہ رنجیت سنگھ بحکم سرکار انگلشیہ سلطنت پنجاب سے علیحدہ کر کے شہر چنارگڈھ کو جو بنارس کے متصل ہے بھیجدیئے گئے تھے ۔ وکالت کے عہدہ پر ممتاز تھے ۔ انھون نے نہ صرف مہاراجہ رنجیت سنگھ جی کی تائیس سال کے دوران سلطنت کے لطف اُٹھائے ہین بلکہ تمام اُنکے جانشینون کے دربارون کی کیفیت بھی دیکھی ہے جو اُنکے بعد وقتاً فوقتاً پنجاب کے تخت پر تسلط کرتے رہے ۔ اس اثنا مین جیسا جیسا موقع ملتا رہا ۔ یہ اُس حیرت انگیز زمانہ کے حالات کو جو چشم دید تھے اپنے طور پر قلمبند کرتے رہے ۔ حتی کہ ایک کتاب جسکی ضخامت قریباً سات ہزار صفحہ کے ہے مرتب ہو گئی مصنف کی عادات ایسے واقعات قلمبند کرنیکی کچھ ذاتی نہین ۔ بلکہ جدی معلوم ہوتی ہے ۔ کیونکہ لالہ گنپت رائے ولد نجومت رائے صاحب انکے والد بزرگوار بھی مہاراجہ رنجیت سنگھ اور اُنکے والد مہان سنگھ اور دادا چہرت سنگھ کے دربارون مین اسی عہدہ پر ممتاز تھے ۔ اپنے چالیس سال پیشتر سے جو جو کچھ وہ اپنی آنکھون سے دیکھتے آئے اُسے اپنی آگاہی کی غرض سے لکھتے رہے ۔ اُنہون نے ایک بڑی عمر پر پہنچکر سنہ ۱۸۶۱ء مین وفات پائی اور مرتے وقت بہت سی تصنیفات اپنی فارسی زبان مین چھوڑ گئے جنہین اُنکے فرزند رشید نے اس بڑی تاریخ کے ترتیب دینے مین ایسا کچھ نچوڑ کر لکھا کر دیا ہے کہ اُنکا ذکر اس موقع پر کرنا مین بالکل ضروری نہین سمجھتا ہون ٭

اس تاریخ کو مصنف نے تین حصون پر حسب ذیل تقسیم کیا ہے

(۱) وہ واقعات جو بطور معصر کے بچشم خود مشاہدہ کئے ہین ٭ (۲) وہ واقعات جو اُنکے والد ماجد نے خود اپنی آنکھون سے دیکھ کر اپنی قلم سے لکھے ٭ (۳) سکھون کے اور حالات اُس خیال کے مطابق لکھے ہین جو اُنیسوین صدی کی ابتدا مین پائے جاتے تھے اور پنجابی مورخون کے مصنف نے بھی اپنی تاریخ کے ابتدائی صفحہ کو گورونانک صاحب کے نام اور حالات سے زینت بخش کر اُس زمانہ تک بھی بڑی خوش اسلوبی کیساتھ نباہا ہے ۔ مگر بابا نانک صاحب کے اور اُنکے جانشینون کے حالات اُن رسالات سے جو عموماً مروج کتابون مین پائے جاتے ہین قدامت اور تفصیل مین کئی درجہ بڑھکر ترجیح رکھتے ہین ۔ کیونکہ علاوہ نامی آدمیون کے حالات کے مصنف نے اور بہت معزز شخصون کا بیان بھی لکھا ہے جنکے نامون کے سوا اور کتابون مین اُنکا بالکل ذکر تک نہین ہے ۔ اب رہا یہ کہ آیا یہ کتاب نایاب اور گران بہا ہے یا نہین سو اسکے مان لینے مین ہمکو کچھ کلام نہین ۔ کیونکہ یہ چشم دید معاملات سے بھرا اور مملو ہے ٭

مصنف کی تحریر کا شروع سنہ ۱۸۱۰ء سے سنہ ۱۸۵۷ء تک اور اُنکے والد کا سنہ ۱۷۶۵ء سے سنہ ۱۸۱۲ء تک پایا جاتا ہے ۔ پس جس حالت مین اُنھون نے ادینہ بیگ خان اور احمد شاہ ابدالی کے زمانہ کو خوب دیکھا ہے ۔ تو ہمین اس امر کے مان لینے مین کیا تامل ہے کہ اسمین مسلسل اسی سال کی سرگذشتین لکھی ہوئی ہین جس سے ہم باطمینان تمام کہ سکتے ہین کہ اس سے بہتر اور مستند تاریخ پنجاب کی دستیاب ہونی بالکل ناممکن اور دشوار ہے ٭

اصل کتاب فارسی زبان مین بہت صحت اور موزونیت کیساتھ ایک تیز رو اور شکستہ قلم سے لکھی ہوئی ہے جسکا پڑھنا ایک

جیسی شخص کو جو اس خط کا عادی نہو ذرا دشوار معلوم ہوتا ہی - اور سچ پوچھئے تو بھی امر میری دانست مین اُسکی قدر اور منزلت کو بڑھا کر پایہ اعتبار تک پہنچا اور ہمین اس امر کا یقین دلاتا ہے کہ اسمین کسی افراط اور تفریط کی قلم کا اسدم تک لگاؤ نہین ہوا"

وہ تغیرات جو اس کتاب مین مصنف کی وفات کے بعد ہوئے ہین خود ایک مجسم تاریخی صورت رکھتے ہین مگر انکا اثر ہم تک کچھ چندان بہت نہین ہوا - سوا اسکے کہ ہم افسوس سے یہ کہین کہ اسمین سے چند اوراق جاتے رہے خصوصاً وہ جو سکھون اور انگریزی فرنگی لڑائیون مین لکھے ہوئے تھے اور جنھین مسٹر ہربرٹ اڈورڈس صاحب نے عاریتاً مانگ کر پھر واپس نہ کئے"

وہ اسناد جو اب مصنف کی خاندان کے قبضہ مین موجود ہین ہمین اب انکا یقین دلاتے ہین کہ خود مہاراجہ رنجیت سنگھ صاحب اس تصنیف کی بڑی قدر کرتے تھے جنکی لئے مصنف کو کئی بار خلعت اور انعام عطا ہوئے - بلکہ انگریزون کے استعمال کیلئے سنہ ۱۸۳۲ء اور سنہ ۱۸۳۴ء مین مہاراجہ صاحب نے اسکی نقل دیجانیکا حکم بھی دیا تھا - جیسا کہ تیسری جلد (قلمی) کے ۵۵۹ صفحہ سے ثابت ہوتا ہی"

کپتان مرے رنسپ اور دیگر صاحبان جنھون نے اس کتاب سے بہت کچھ فائدہ اٹھایا ہی اسکے ثنا گو پائے جاتے ہین اور جوزف ڈیوی کننگھم صاحب اپنے سکھون کی تاریخ کے ۱۳ صفحہ کے فٹ نوٹ مین جو سنہ ۱۸۴۹ء لنڈن مین شایع ہوئی ہی اسکی بہت ہی تعریف کرتے ہین - اور اسکے استعمال کے لئی مصنف کا شکریہ ایک خط مین جو ۸ - اگست سنہ ۱۸۴۶ء کا لکھا ہوا ہے ادا کرتے ہین"

سنہ ۱۸۶۷ء مین شہر فلارنس کے پانچوین جلسہ علما مستشرقین مین جب یہ تصنیفات پیش ہوئین تو پروفیسر ڈی گوبرنیٹس صاحب نے اسپر یہ راے لکھی ہے کہ "یہ تاریخ ضرور چھاپنے کے لائق ہے" پھر پنجاب یونیورسٹی کالج کے سینٹ نے اس کتاب پر غور کرنے کے لئے ایک سب کمیٹی سنہ ۱۸۷۰ء مین مقرر کی تھی - اُنکی راے بھی ناظرین کے ملاحظہ کے لئے ذیل مین درج کیجاتی ہے - سکھون کے حالات مین یہ کتاب ایک عمدہ سند رکھتی ہے - کیونکہ اسمین مہاراجہ رنجیت سنگھ کے پرائیوٹ (خانگی) اور پبلک (ملکی) معاملات بہت صحت اور تشریح کے ساتھ لکھے ہوئے ہین جو اور سب حالات پر جو اس حکمران کی نسبت اور کتابون مین پائے جاتے ہین فضیلت رکھتے ہین اور نہایت ہی قابل اعتبار ہین"

مالکان کتاب نے کسی قابل آدمی کے نہ ملنے کے باعث یہ نسخہ اب مجھکو دیا ہے تاکہ مین اسکی تالیف اردو اور انگریزی مین کرکے شائقین تاریخ کی نذر کرون - پس مینے اپنی محنت اور جانفشانی مین اپنی طرف سے کوئی دقیقہ باقی نہ چھوڑا ہے ایسے قابل آدمی کی تصنیفات کی قدر و منزلت مین کچھ فرق آئے یا اس تاریخ کی خوبی کسی نوع سے کم جاوے"

سو[illegible]

سعا[illegible]

مقام الہ [illegible] { ۵ ماہ مئی سنہ ۱۸۸[illegible]ء

سوکھ[illegible] ۲

سیف[illegible] ۳

سعد[illegible]

الخط

دستخط

آر - سی - ٹمپل

ان اور احمد شاہ

ستی سال کی سرگذشت

ستیاب ہو

زبان سے

فہرست اسمائے ردیف وار دفتر اول عمدۃ التواریخ

† مصنف خلاصۃ التواریخ ۔ + مصنف عمدۃ التواریخ

نام	صفحہ
محمد رفیع خواہرزادہ فتح اللہ خان	۸۵
محمد رفیع پسر میر عبداللہ مفتی	۸۵
محمد عظیم الشان	۸۶
محمد امین خان	۸۱-۸۸-۹۰
محمد اعظم	۸۸
محمد دایم	۹۰
محمد نیکوسیر	۹۳
محمد شاہ	۹۴سے۱۲۶
محمد خان ترکمان	۹۵سے۹۶
مظفر خان	۹۹
منی سنگھ	۱۰۷
موسیٰ بیگ افشار	۱۱۶-۱۲۰
محمد خان قاجار	۱۱۶
محمد صالح خان	۱۱۶
محمد علی خان افشار	۱۱۶
محمد خان ابدالی	۱۱۶
محمود خان	۱۱۸
مصطفیٰ خان	۱۱۸
محمد حسین گرد	۱۱۸
مہراب خان	۱۱۸
مرتضیٰ خان	۱۱۸
محمد رضا خان	۱۱۹
محمد بیگ قاجار	۱۲۰
محمد سعید	۱۲۰-۱۲۱
موسیٰ خان	۱۲۰
محمد خان قراچور	۱۲۰

نام	صفحہ
محمد حسین خان علی	۱۲۱
میر معین الملک المشہور میر منو	۱۴۴سے۱۴۸
محمود خان	۱۴۰
میرزا جان	۱۴۱-۱۴۲-۱۴۳
ملہار راؤ	۱۴۴سے۱۴۶
محمد خان امیر	۱۵۰
مشیر الدولہ	۱۵۹
مومن خان	۱۶۰
ن	
نانک سنگھ جی گورو اول سنگھاں	۵
نانکی ہمشیرہ گورو نانک جی	۹
نینا دیوی جی	۵۵
نبی خان ساکن بیرداں	۵۹
ناصر علی خان سید	۸۷-۹۲
نجم الدین سید	۸۷-۹۲
نور محمد خان	۹۰
نظام الملک	۹۹-۱۰۰
نادر شاہ	۹۵سے۱۱۸
نصر اللہ میرزا	۹۶سے۱۱۸
ناصر خان	۹۶-۹۷-۱۲۲
نصر اللہ قلی	۱۱۸
نظام الدولہ	۱۳۲-۱۳۸
نجیب خان	۱۳۲سے۱۵۹
ناگرمل مہاراجہ	۱۴۰
نانا راؤ	۱۵۱

نام	صفحہ
نجابت خان	۱۵۲
نجیب الدولہ	۱۴۸
نورالدین خان	۱۵۹
و	
وزیر خان ناظم سرہند	۵۸-۱۱۴
واجد قلی میرزا	۱۱۰
وجیہ اللہ	۱۱۸
ہ	
ہرگوبند گورو ششم	۷-۳۵
ہررائے گورو ہفتم	۷-۴۳-۴
ہرکشن گورو ہشتم	۷-۴۴
ہمت سنگھ جیور ساکن جگنا تھ	۵۷
ہرجیو گورو	۷۵
ہرسہائے گورو	۷۵
ہارون خان	۱۱۸
ہردو سنگھ	۱۲۷
ہری سنگھ	۱۲۷-۱۵۰
ی	
یاربیگ حاجی	۷۹
یوسف الدین علی	۸۷
یادگار خان	۹۹
یحییٰ خان	۱۱۳
یوسف علی خان	۱۲۱
یاقوت خان	۱۳۴
یعقوب علی خان	۱۵۰-۱۵۱، ۱۵۹

*

ات نکمه و مضامین دلکش و معانی خوش برگ

دیباچه

بنامِ آنکه نامش رادوام است
بنامِ آنکه وصفش لایزال است
بنامِ آنکه زبان کس نیست آگاه
بنامِ آنکه زو شیرین دهان است
بنامِ آنکه بے نام و نشان است

بنامِ آنکه نامش بس راقیام است
بنامِ آنکه او جانِ جهان است
بنامِ آنکه روشن گشت زو ماه
بنامِ آنکه نامش را ثبات است
بنامِ آنکه افزون از بیان است

بنامِ آنکه ذاتش لایزال است
بنامِ آنکه از وے این و آنست
بنامِ آنکه نامش بر زبان است
بنامِ آنکه از وے کاینات است

رنگین کلامی و بهارین مرامی که از نسیم عنبر شمیم و روائح فوائح معانی و الفاظ آن دماغ فصاحت بلاغ خرد و دربستان را نگهتی متوافره و فرحتی متکاثره دست بهم دهد حمد خداوندیگانه مدبر کارخانه ایجاد و تکوین است که از ذره تا خورشید آلای بجیده و نعمای جمیده او کل فرد من الافراد را موافق قوت استعداد حاصل و میسر است و صانعی که از صنعت بدایع خویش صنع بوقلمون و نقش گوناگون انسانی نگاشته قلم فصاحت رقم اوست. کریمی که از کرم و عنایت خویش بنی نوع انسان را بر جمیع انواع و اجناس حیوانی تفوق داده بخلعت مرحمت طلعت لقد کرمنا بنی آدم معزز و مفتخر فرمود و رحیمی که انجاح و نجات پابستگان هواجس انسانی و مقید آن تعلقات جسمانی بدون نوازش او ممکن و متصور نیست و صمدی که آیة الله الصمد در شان او وارد و نازل است. خلیفه

صانعی کز کمال عز و جلال — در ثنایش زبان ناطقه لال
آنکه کنه حقیقتش برتر — از قیاس و گمان و وهم و خیال

السنه اولی آئین بشری آنست که عدم دریافت و نارسائی عقل ناقص خود را وسیله ادراک و ذریعه دریافت نموده طریق احسن خیر الکلام ما قل و دل پیموده باظهار ما وجب پرداخته آید.

رنگین طرازی اشهب صبارفتار قلم بیضا آثار در ستائے بنائے تاریخ

در زمان سلف و حال رسمیست مستمره و آیینی است مستقره که هرگاه صاحب دولتی و صولتی بسریر سلطنت و کامرانی جلوس
میمنت مانوس میفرماید دبیران والا تدبیر و منشیان روشن ضمیر و مورخان صاحب دانش که علم علوم خود را بر فلک
برین و چرخ هفتمین می افرازند همگی حقایق کائنات و دقایق موجودات که از ابتدا تا انتها بقدر طاقت بشری بر آیینه اصابت
نظایر این طایفه علیه روشن و منطبع میباشد بعبارات شایسته و استعارات بایسته احوال خجسته مآل آن برگزیده طوایف
انسانی را حواله قلم فصاحت رقم نموده یادگاری تازه بر روی روزگار خجسته آثار میگذارند چنانچه کارنامه های شگرف و تواریخ
عجایب و غرایب بقدر لاتحصی عدده از ابتدای آدم صفی علیه السلام تا برازنده دیهیم جهانداری برازنده اورنگ نامداری
شمس صولت و حشمت حضرت اورنگزیب عالمگیر بادشاه بترتیب شایان مرتب و مهیا شده اند شاهی که از ماه تا ماهی از تیغ بیدریغ
او مسخر گشته و از سمک تا سماک دُرّ غُرر صیت عدل و احسانش بصدف گوش انام رسیده گوشوار گوش جمیع الناس گردید
در اثبات و استقرار و بنا و ارامین و صنع خویش بنحو شایسته که اگر او را فاعل تحقیقی گفته آید زیبد است فروع و اصول را از امداد انکار
نفی و نهی لاحق مخالفانش در قمع بنیان اعتساف و قلع آساس اگر بفعل التفضیل نامیده شود زیبد است دانشمندی که استیصال
و انهدام مذاهب مختلفه و استقرار آئین و ملت خویش ازو دلیلی است قاطع و حجتی است ساطع از اوایل سن صبی تا سن انحطاط
و شیخوخت لمحه و لحظه از تذکار و تعداد اسماء الهی غافل و ذاهل نمانده و چرا باشد که این بزرگ منش والا نژاد شمع اقبال و
چراغ جاه و جلال و مصباح روشندلی و مشکوه صفاقلبی در کاشانه رعیت پروری فانوس عدالت گستری افروخته و
روشن میباشد تا بملاحظه و مشاهده این معنی شیر را از شکر تمیز و جدا ساخته بر فاهیت حال عالم و عالمیان
و آسودگی احوال جهان و جهانیان سعی بلیغ از قوه بطون بعرصه شهود آرد و این معنی منتج حسنات و مثمر برکات و موجب
رفاه اخروی میگردد و قلم بلاغت رقم اگر تا تمام عمر مرکز دار محیط دایره ترقیم گردد برخی از آن نتواند ساخت و از
یکی تا هزار قیاس باید نمود پس بفحوای احسن کلام و مدعا که باعث بر تحریر این کتاب غریب و نسخه عجیب گردیده اشهب
خوشخرام را در مضمار تحریر جولان باید داد که در عهد سلاطین خلجیه و غیره که صاحب قدرشناس رتبه دان و قف العلم
بوده تمیز بین الجاهل و العالم مینمودند هر کسی فراخور استعداد قابلیت خویش گوی فصاحت و بلاغت از میدان فراست
در ربوده باعث بر تحریر و ترقیم تواریخ میشدند و بنظر خورشید اثر مستفیضان انوار محفل ثریا منزل و باریافتگان بزم
خورشید نظم گذرانیده مورد عنایات متوافره و تفقدات متکاثره گردیده و مهبط نوازشات کبری و مورد الطاف عظمی
خسروانی گردیده مفتخر بین الاقران و الامثال شدند و این معنی موجب سمو نام و علو همم و استقرار کوایف و استمرار حقایق میشد
چنانچه در هنگام میمنت ارتسام حضرت اورنگزیب بادشاه زیب دبیران فصاحت انتما فراست آیا بلاغت آرای الله سبحان رای
متوطن قصبه بتاله کتابی لطیف و نسخه غریب مسمی به خلاصة التواریخ متضمن احوال راجه های کبار از ابتدای راجه جدهشتر
پاندو تا راجه پرتهی راج المشهور راجه پتهورا احوال هنود من بعد از ابتدای سلطان غیاث الدین تا اورنگزیب در هندوستان یکهزار و یکصد نود هجری

بآیین بهین و طرز دلگزین و عبارات خوشترین و استعارات رنگین و عبارات نمکین مضامین دلکش و معانی خوش برنگارش
تحفهٔ محفل ثریا منزل جناب فیضمآب حضرت پادشاه نموده مقرون بآلاف عنایات و اصناف تفقدات گردید عمر عزیز
که بی بدل و بی عوض است در انصرام و سرانجام این کار شگرف بنحو شایسته صرف نموده صحیح آنست که مثالی در تمام
اطراف و ممالک گردید و دیگر اغره اهل قلم که سر نخوت و تکبر باوج عرش برین می افراختند از ظهور تضاعف درجات
در برادر ناقص و اجوف گردید متفردن به حسد و بغض و مفردق از لوازم یکتائی و یکجهتی گردیدند و کتاب مذکور چون
ریاح عطریه و آهوی لطیف منتشر باطراف و اکناف گردید احد الناس بمجرد معائینه و مشاهدهٔ عرائس معانی
ابکار الفاظ که در پردهٔ حسن بیان و حجاب لطافت ترقیم جلوه گری و تماشا نمائی مینمودند دست را قلم آشنا ساخته دست
از آن تتبعوی گلشن عبارات و گلدستهٔ حدیقهٔ استعارات گلچین مراد گردیده بسعی دست تحریر آن دست را نگار نستند و
مطالعهٔ عبارات شریفش التذاذی وافی و احتظاظ کافی فرا اندوختند بعد از ان عبرت نامه من تصنیف میر... ...
که عمر عزیز خود را در اشتغال و تدریس علوم عربیه و مطالعهٔ تواریخ صرف مینمود اقتضای طبیعت بر آن گردید که متضمن ...
شاهزادهای عالی تبار والا نژاد معظم شاه و بهادر شاه عزت بخش دیده عزت گزین گردیده و از آن بعد که زیاده از یکصد سال
گردید از دبیران دانش آیین و منشیان خرد آگین متنفسی من الانفاس راه نوردوادی تحریر و ترقیم احوال خجسته
آن برگزیدهٔ انفس و آفاق باوجود متانت تحریر و حصانت تقریر نگردید لهذا عرائس حقایق و ابکار سوانح در پرده
و حجاب استتار ماندند و بر احوال میمنت اشتمال آنها کسی واقف و مطلع نگردید و بهمان طرز و مرتبه سوانحات آنها در
خفا و پوشیدگی متمکن و مستقر ماندند و از آنها نام و نشانی نماند چراکه استقرار و اثبات و قیام نام بغیر از تدوین و ترقیم تاریخ
محال میباشد بنا علیه نیاز اشتمال بنده سوهن لعل سوری لدگنپت رای المشهور و کیل که عمر عزیز خود را در مطالعهٔ کتب فارسی
عربی صرف نموده هم در علوم غریبه نجوم و هیئت و هندسه و حساب بهره از مهارتی و استعدادی حاصل ساخت اقتضای
طبیعت بر آن گردید که احوال خجسته مآل آن طایفهٔ عالیه از ابتدای سنه یکهزار و هفتده هجری نگاشته کلک نگار
سلک نماید امید که بقبول نظر اصحاب دانش و بینش گردد در جاکه اگر اشتباه رو دهد بحکم اختلاف از منه عمل فرمایند
بهوش گر بخطائی رسی و طعنه مزن * که هیچ نفس بشر خالی از خطائی نبود * و این ارژنگ معانی نگار و نقش بهزاد آسا
ناظورهٔ عبارات شائسته و عروس استعارات بائسته در سال یکهزار و هشت صد و هفتاد و یکم باجیت زیب ابدی و زینت
حاصل نمود *

بدایع طرازی قلم عجایب نگار و صنایع پردازی کلک غرایب آثار بتنسیق و تنظیم
مهمات مملکت دلپذیر سخن مد خدیو گیهان پادشاهان جهان مهاراجه رنجیت سنگه صاحب بهادر والی ملک

بدایع طرازی قلم عجایب نگار و صنایع پردازی کلک غرایب آثار بتنسیق و تنظیم مملکت دلپذیر سخن مدحت خدیو گیهان بطرز
الیست مستقیم و طریقه ایست قدیم که در هر دوری از ادوار چرخ دوار صاحب السیف و القلم از بدو تکوین و ایجاد خلعت
ابداعی بر دوش افگنده باعث حراست و محافظت ممالک و اطراف و موجب نگاهبانی مسالک و اکناف گردید
و آسودگی رعایا و برایا که بدایع و دایع حضرت صمدیت اند سعی بسیار و کوشش بیشمار بظهور می آرد چنانچه تواریخ نظم و نثر
ارباب کوایف رعیت پروری و حقایق کرم گستری و داد دهی مظلومان و فریادرسی مقهوران این فیه عالیجتی
و مبرهن و در هر قرنی از اقران و الاخشی و عالی طبعی از کان عدم کسوت وجود پوشیده اذیال آمال خلایق را از لآلی متلالی
تفقدات و درر غرر عنایات مالامال مینماید و در عزم جزم سفر و بذل و صرف مساکین و مسافرین و مترددین بغوی تمنا
و منتهای این عالم مصروف و مبذول میدارد و درین زمان که سنه یکهزار و دو صد و سی و یک هست عروس زمانه بحلیه بادشاهی
و زیور کشورستانی محلی و مجلی گردید که شمس اقبال از جبین تیغش میدرخشد و شاهنشاهی که کوکب بر ناصیه فیض طرازش
می تابد گیتی ستانی که ربع مسکون را در نگین سطوت فراگرفته جهانبانی که از رشحات سحاب عنایات مزرع امید خلایق
سیراب ساخته محیطی هست که امواج افضالش از کوه تا قاف متموج بنوازشات تازه گردید معدنی هست که از جواهر
تفقدات و زواهر اذیال جمیع متوسلان مالامال گردانیده بارقه ایست که از مشرق تا مغرب سایه کرم و نوال گسترده لمعه ایست
که چشمان روزگار را به کحل الجواهر فیض عام منور فرموده صمصام ظفر التیامش خون معاندان شقاوت نشان ریخته قوی
طالع که جمیع مخالفان و معاندان این در دولت ابد مدت در گو خسران و ضلالت منهدم و منهمک گردیدند و خیر اندیشان
صمیمی و نیازمندان قدیمی که ربقه نیازمندی در رقبه جان میدارند بمستلذات روحانی و نفسانی مقرون شدند صاحب اقبالیکه
از حلقه بگوشان این جناب فیضمآب بوده حلقه بندگی بگوش هر جنس حی کرده صاحب بخششی که در انعام نعمای متوافره
و آلای متکاثره حاتم طائی را طی نموده صاحب حشمتی که جمیع قلاع متحصنه در طرفة العین از تیغ بیدریغش متسخر شده
معمائی بطرز توشیح والا اسم خدیو گیهان که رقمزده کلک اعجاز سلک نگار گردید اینست ⁂

ابیات

رعیت نواز است و دشمن گداز
یکی هست در دادن مملکت ⁂
نبود است کس مثل تو در جهان
شود در جهان از همه سرفراز

ندیمش بود در جهان سرفراز
ترا ملک و اقبال دایم بود ⁂
گنه بخش بسیار نعمت رسان

جهاندار رونق ده سلطنت ⁂
سر خصمم در خاک قایم بود
هر آنکس که آمد براه نیاز

غنچه قلوب خلایق که از صرصر حوادث در گره انقباض بود از روایح نوایح عنایات
این گیهان خدیو انبساط تازه و انتعام بی اندازه پذیرفت و جمهور انام چه از خواص و عام مقرون بآلاف [illegible]
اضافات انبساط گردیدند میش و گرگ در یکمکان بدون خصومت و عناد آب نوشیدند این چند ابیات دعائیه در
مدحت خدیو گیهان مناسب هنگام است یکی بهروزی دولت ⁂ دوم فیروزی لشکر ⁂ سوم زینت همه دنیا ⁂ چهارم

فتح در دوران بیانش دست و بخشش بسان اوست در کوشش نقاشی اوست در مجلس نوای اوست در میدان زهی خسرو گیتی پناه که
از عدل انصافش جنبان روزگار روشنای ابدی و ضیای سرمدی یافتند و از آثار اقبال و انوار اجلال این برگزیده
دوران حدیقه قلوب نیاز اسلوب جمیع طوایف انام شگفتگی تازه و ابتسام بی اندازه پذیرفتند غنچه دلهای طوایف که از صرصر حوادث
در گرد انقباض بود از روایح فوایح انصاف پروری و نسیم عنبر شمیم عدالت گستری این خدیو گیهان انبساط تازه یافته

حالی حال سال و فال و اصل و نسل و بخت و تخت	بر مرادت باد هر هشت ای امان روزگار
حال نیکو مال وافر سال فرخ فال سعد	اصل ثابت نسل باقی تخت عالی بخت یار

صاحب سطوتی که جمیع طوایف ملوک جبین نیاز بر آستان فیض نشانش میسایند - صاحب دولتی که تمام سرداران
روی زمین از جبهه سائی اینجناب فیض مآب متبین الجبهه و مفی الناصیه شده اند در هر طرفی از صیت کرم گستری
و سخاوت او شهرتی و در هر جانبی از طنطنه کوس اقبال او در هر روز رونقی **بیت**

به پیش لوایش زمین سایه ایست	نگهبان بر قیصر و قیصری	شهی کاسمانش کهین نامه ایست
ز خورشید رخشان جهانگیر تر	ز تیر فلک راست تدبیر تر	کمین بنده دارا و اسکندری
غرور رهبر و بخت همراه او		زمانه زمین بوس درگاه او

ازدحام الناس از اطراف ممالک و مسالک بعیده از صیت ذره غریب کرم گستری فیض بخش آن
خدیو گیهان که رونق بخش عالمیان شده اند سامع افروز گردیده و بقطع مراحل و طی منازل پرداخته بحصول مقاصدات ظاهری
و باطنی و مرادات صوری و معنوی کامیاب و بهره مند شده اند از شرق تا غرب شمس اقبالش درخشنده و تابنده و از سماک تا سمک
قمر جاه و جلالش از افق امل طالع و لامع واهب بیمنت ذات مجمع الحسنات این برگزیده آفاق را از نا بائست زمان محفوظ و مستلذ
جهان محفوظ داشته تا یوم القیامه مسند پیرائی جاه و جلال و چار بالش آرائی دولت و اقبال دارد و ظل ظلیل ابدی و تمثیل ظل ظلیل این فیاض زنده
مسند اقبال بر مفارق بندگان عبودیت کیش ممتد و مبسوط دارد و از جمیع مرام و تمامی مهام ملکی و مالی متلذذ و خورسند و بهره مند گرداناد
همیشه تا که نور ماه شب افروز چراغ دولت این خاندان منور باد ۞ همیشه تا که بود آفتاب عالمگیر ۞ شود جهان مسخر بسان بدر منیر

باب سوم

رنگین نگاری قلم فصاحت رقم بدستیاری خیمه فرحت نظیر در مضمار فرحت آثار تحریر عنبر بیز بلا تصویر
واقف اسرار احوال خجسته مآل بابا گورو نانک شاه جی

خردمندان دانش آئین و مبصران بینش آگین که بحلیه کیاست و زیور فراست محلی اند نیکو شناسند که دار دنیا بمدار است
و قیام و اثبات او ممکن نیست خوشا بیدار دلیکه چراغ هدایت در دل او روشن و افروخته یافته تا بر عیش و طرب د

عمی و شادی و اندوه و حزن او غمناک نه گردیده اوقات شبانروزی را به تعداد و تذکار ایزد حق بسر برد و این جهان فانی و اسباب آنرا مثل نقش بر آب تصور ساخته مانند حباب ثبات و قیام آنرا ملاحظه نماید که این جهان فانی گذشتنی و گذاشتنی و ازین دار بیمدار رحلت کردنی و نهضت نمودنی متیقن است و کارنامه های عجایب و تواریخ غرایب متضمن احوال سلاطین تبصره ایست برای دیدۂ عبرت گزین و تذکره ایست بنا بر دل حیرت آئین مطالعه و دریافت حقایق اوشان پی برده در خاطر خود قیاس نماید که هرگاه اینچنین برگزیده های انفس و آفاق باوجود لشکر بیشمار و افواج بسیار و خزاین بیحد و مبالغ بیحد و با وصف عقل دوربین ازین سپنجی سرای رحلت نمودند و از انها نام و نشانی نماند پس قیام و ثبات دیگر اغره بسیار مشکل و متعذر است و کسی را که چشم بیکران و لشکر بی پایان و بهادران موفور و مبارزان نامحصور که کحل الجواهر تحقیق و سرمه عرفان در دیدۂ روشنی افزای و تنارو روی بیرای میباشد نیکو میداند که این دار بیمدار دنیای فانی است و استقرار و مداران ممکن نیست **بیت**

دنیا دارست شنوای نیادار	بردار کجا مدار و کو صبر و قرار	در دار فنا چو چند روز آمده	باید گذرانید بهر دار و مدار

خوشا بخت روشنضمیرے که اوقات شبانروزی بادراد و تذکار او تعالی جلشانه نموده در هر لحظه و لمحه غافل و ذاهل نباشد که همین متاع این دنیا و دون بجز عبادت و ریاضت ایزدی چون هیچ نیست و مال و دولت را بقاے نیست و از عبادت او تعالی کشود مقاصد مقصود و موجب نجات اخروی و وسیله شرف آگهی میشود چنانچه باریافتگان این محفل خورشید منزل و اصحاب دانش و ارباب بینش و دبیران والاتدبیر و منشیان روشنضمیر و وزرای عالی تبار و امرا بلند اقتدار و حکما فراست آئین و فصاحت آگین از جمیع تعلقات دنیا و مافیها رستگاری و خلاصی جسته منفرح القلب و منشرح الصدر میباشند و از ورود رطب بیانش عذب اللسان بوده زبان نیاز ترجمان را بحرف چرا نمیکشایند و در هر جا ظهور صفات ذات برحق دیدۂ در همه دیده ها دیدار فیض بار او را مشاهده نموده چشم روشن میشوند و مصدر هر فعل از فاعل حقیقی دانسته از امر و انکار و نهی بظهور نمی آرند و در بنای ثبات آن در هر بالی از ابواب کوشش بلیغ مینمایند چنانچه در سمت هزار و پانصد و بست و شش بکرماجیت مطابق هشتصد و نشاد و هجری در زمان سلطنت سلطان بهلول لودهی طارق مطارق حقیقت سالک مسالک طریقت مظهر تجلیات انوار الهی مصدر اشراقات نامتناهی بابا نانک جی در مکان تلونڈی عز ولادت یافته کلبهٔ احزان خلایق را از قدوم میمنت لزوم خود رشک فلک برین گردانید چون این مورد کمالات از روز اول مهبط فیوضات ایزدی بود در عمر دوازده سالگی علامات کشف و کرامات و آیات خوارق عادات و دیگر افعال عجیبه و غریبه از وشان بظهور آمدند هرچه از زبان مبارک ارشاد میفرمودند موافق آن از قوه بفعل بعرصه شهود آمده حیرت افزای دیده دور و نزدیک میگردید اکثری بجناب فیضمآبش مشرف شده ربقهٔ اطاعت در رقبهٔ جان انداخته معتقد باصفا گردیدند در اکثر

اطراف و ممالک غلغله خداشناسی و طنطنه ایزدپرستی اوشان بلند آوازه گردید مردمان هر ولایت و هر دیار بمجرد استماع این خبر بخدمت عالی درجت اوشان مستفیض شده دیده دید رسیده را از کحل الجواهر دیدار عنایت آثار روشنائی تازه و ضیای بی اندازه حصول ساختند و تمام ممالک اطراف را گلگشت فرموده و همراه بزرگان و دانایان روزگار که در هر مکان قیام مینمودند تمام اشعار لطیفه و اذکار غریبه فرموده مقلد بقلاده انقیاد گردانیدند چنانچه کتاب جنم ساکهی در زبان گورمکهی درباب احوال آن خجسته مآل بشرح تمام و توضیح مالاکلام صورت انصرام و زیب انجام یافته که خوانندگان و شنوندگان از حظی وافی و لذتی کافی فراهم آمده و از باریافتگان این جناب عالی مردانه نام مطرب بود که در هر وقت و هر حال بمضراب وحدانیت آن طنبور وجود را مینواخت و مورد اشعه تفضلات و مهبط لمعه تفقدات این وارسته جهان میگردید اشعار هندی و کتاب شاستری سوکهمنی از تصانیف آن ایزد شناس بآئین همین طرز دلگزین انصرام یافته که مردم شنونده را بمجرد استماع در دام عقیدت می آرد و از جمیع تعلقات هواجس نفسانی نجات کلی دست بهم میدهد آن قافله سالار خداشناسان در عهد سلطنت سلیم شاه افغان در عمر هفتاد سال ازین جهان بیدار رحلت فرمود اگرچه لکهمیداس نام خلف رشید میداشتند اما چون دولت معنوی و گنجینه باطنی تفویض حال اوشان نبود لهذا لهنه نام کهتری عزت منش را که از نیازمندان با صدق و خادمان بیریا و خیراندیشان دمساز و خیرطلبان همراز بوده گورو انگد از زبان مبارک خود خطاب فرموده در وقت نزع قائم مقام خود فرموده بودند تا مدت سیزده سال چار بالش آرائی جلال بوده رخت هستی بربست اگرچه قائم مقام میداشت وحدانیت اساس امرداس عزت پیمانه را که در خدمتگاران خاص بود بر مسند نشاند مشار الیه بیست و دو سال برهنمائی خلایق سعی بلیغ نموده ازین جهان فانی و دار بیمدار بجهان جاودانی شتافت اگرچه اورا اولاد نبود لیکن در حالت دم آخرین عمر ارباب حقیقت رامداس عزت سودهی را بجای خود متمکن و مستقر گردانید و بعد هفت سال سجاده نشین عزت گردید بعد ازان مظهر انوار جهن گورو ارجن خلف او بر مسند بزرگی اجلاس نموده بعد از بیست و دو سال این قالب عنصری را تهی نمود بعد او وحدانیت پیوند گورو هرگوبند خلف رشید اوشان سی و هشت سال سجاده آرائی گردیده بعد ازان رهنمای ایزدشناسان حقیقت انتمای گورو هر رای که گورودته نام پدرش در ایام زندگی هرگوبند پنهانه چانخشیجی بسر برده بود بجای اوشان قیام نموده به هدایت معتقدان مظهر انوار ایزد قادر تا مدت هفتده سال پرداخت بعد ازان قافله سالار حق شناسان گورو هرکشن پسر خورد سه سال سریرآرائی نموده مرغ روحش از قفس تن پرید پس او تیغ بهادر خلف خورد گورو هرگوبند پانزده سال برهنمائی خادمان پرداخت.
آخرالامر بحکم ایزد بیچون که خس و خاشاک امکان را در ارادت او دخلی نیست آخرالامر در قید بادشاهی در آمده سنه ۱۰۸۵ هجری مطابق سنه ۱۷ عالمگیری حسب الحکم عالمگیر بادشاه در شاهجهان آباد بقتل در آمد

بعد از ان برگزین اصحاب خداشناسان معرفت آگین و عمده ارباب ایزد پرستان عرفان آیین وارسته از تعلقات دنیا ی دون پیوسته بیاد داشت پیچون رهنمائی معتقدان عبودیت آهنگ گورو گوبند سنگه از کارخانه ایجاد کسوت ابداع بر دوش پوشید در سنه هشتصد و هشتاد و چهار هجری مطابق عیسوی یکهزار و چهارصد و شصت و نه در ملک پنجاب در موضع تلونڈی رای بهولا عمله پرگنه مضاف صوبه لاهور سر آمد ـ

بیان از ابتدای

احوال خاندان گورو صاحبان

معه تفصیل

ارباب طریقت گورو نانک جی نام پسرے در خانه کالو کهتری بیدی باختر لمعانی و شگفته پیشانی پیدا شده پدرش متصدی بود بعمر پنج سالگی نزد اوستاد بزرگوار بنا بر تعلیم علم فرستاد آن تربیت یافته ازل واموخته درگاه لم یزل سوای از یکحرف الف که دلالت بر وحدانیت ذات ایزدی میکند دیگر حرفی از حروف نخوانده بود

نظم

از راستی است جائی الف درمیان جان
واو از کجی همیشه بود درمیان خون ؞

وآنچه اوستاد گفت بر هر یک حرفی از آن حرف یکیک بیت متضمن معرفت خواند و فرمود که من خواهش آموختن علمی دارم که وسیله رستگاری و ذریعه نجات و خلاصی از تعلقات نفسانی و هواجس جسمانی بوده باشد وآنچه ذات سامی اوستاد بزرگوار میفرمایند واسطه گرفتاری ست که در سلاسل وثیقه واغلال بستو ثقه علایق می اندازد پدر بزرگوار ذات عالی که از علو درجه و سمو مرتبه این طایفه علیه واقف ومطلع نبود بنا علیه خدمت گاوچرانی بذات عالی تفویض فرمود بندگان عالی تن برضا و تسلیم داده چندگاه بظاهر بآن شغل معهوده بباطن بریاضت و عبادت ایزدی چون که خس وخاشاک امکان را در اراوت او دخلی نیست توجه مصروف میفرمودند ؞ **حکایت** روزی گاوان در کشت کدام زمینداران آن نواحی رفته چنان بخوردند که یک برگ کاه هم در آنجا نماند زمیندار مسطور نزد رای بهولا حاکم آنجا رفته داستغاثه نموده بندگان عالی را طلبیده از ینمعنی استفسار فرمودند ذات مصدر حسنات بر زبان مبارک آوردند که دعوی او محض کاذب و دروغی است که راستی و صدق را در روشاید نبود آدمان حاکم در رودادی رفته کشت زار را بهتر از سابق و بیشتر از پیشتر تر و تازه معائنه و مشاهده نمودند قدرت آلهی باعث خوارق عادات گردیده آن کشت زار را هر سبز گردانید تمامی مردمان از ظهور اینچنین کشف و کرامات متفکر و متحیر شده در گرداب تعجب فرو رفتند ؞

حکایت روزی من الاوقات بندگان عالی در سایه درختی خواب استراحت فرموده بودند حاکم تفریح کنان
ازان راه بگذشت و هنگام شام که صبح ظهور لمعات کشف آن برگزیده آفاق بود اصلا سایه درخت مشاهده
و معاینه نمود در هنگامی ذات عالی درچنین موسم گرما که ظهور شداید حرارت آفتاب و تابش اجسام داعیه
بازی بزرگ از جناح خود بر فرق ذات عالی سایه داشته موجب برودت و انفراج و سبب رطوبت قوی میشد
حاکم آنجا به معاینه دردیده این عجائبات به یقین تصور نمود که این شخص خالی از معرفت نیست و یکی از زمرهٔ یزدان
شناسان و قافله سالار خداپرستان میباشد بلکه از بزرگترین اولیاء الله و فقیران خداست و مبرا از شوائب
و تکلفات رسمیه و تصنعات عرفیه این دنیاء دون میباشد پدر بزرگوار ذات عالی را حاکم آنجا ظاهر نمود که اینچنین
برگزیدهٔ انفس و آفاق را به نظر حقارت نه بینی که از منظوران حسنات الهی است و بعد ازین طنطنه ریاضت کیشی
و عبادت اندیشی گوشواره گوش خلایق گردید و بمرور ایام مخمور بادهٔ شوق الهی و مست شراب دریافت ربانی
شده تا سه چهار ماه هیچ تناول ننمود پدر بزرگوار بسبب و اهمه بیماری حکیمی را بنا بر مداوا و معالجه طلبیده بندگان
عالی نبض را به نباض حواله نفرموده بمضمون این بیت بیان طراز گردیدند که من **فرد** آگاه نیست در درون را
نشتر چه زنی رگ بردن را و بعد ازان بر زبان تلطف ترجمان آوردند که در اندک زمانی این مرض بصحت مبدل
خواهد شد و دوای این عارضه از قانون شفای حکیمان کامل الصناعت که رافع اعلال و دافع امراض اند خارج
است تا آنکه بدرجه شباب واصل شدند پدر بزرگوار بتقاضای بسیار و خواهش بیشمار از دواج دکتخدائی وشان
کنانیده گور دنانک جی از صحبت زنان تارک و در کنج خمول زاویه نشین بود لهذا اصلاً با زن خود مصاحبت ننمود
لیکن دو تر نقل حواله فرمود که از تناول این دو دُرّ عزیز لمعانی پر درهٔ صدف عنایات ابرنیسانی از جناب ایزد صمدانی
واصل و حاصل خواهند شد چنانچه در ایام معهوده هر دو فرزند ارجمند ولادت یافتند و عمدهٔ ارباب طریقت
سریچند و لکهمی چند نام نهادند من بعد بندگان عالی بسیر و گلگشت اطراف پرداخته اولاً بسلطان پور نزد همشیره نانکی ذات
عالی خویش رسیدند همشیره مسطوره ذات عالی را بی شغل و بیکار دیده مودیخانه نواب دولت خان حاکم آنجا تعلق
اوشان نمودند اگرچه ذات عالی را هیچ غرض و مطلبی بوجهی من الوجوه و سببی من الاسباب در سرانجام و انصرام این کار
نبود لیکن بنا بر خاطر و حفظ مراتب بعضی امورات این خدمت را اختیار فرمودند و بندگان عالی خدمت فقرا و غربا و
مساکین و محتاجین از صادر و وارد لازمان دیار چه بخوبترین وجه بظهور می آوردند و بعضی مردمان که واقف و مطلع ازین
امورات نبودند غیبت ذات عالی مینمودند که مبالغ نواب بی حرفه بدرجهٔ اسراف میرسانند باغوای بعضی کسان
چون محاسبه میگرفتند باقی بندگان عالی در سرکار نواب می برآمد و چون بندگان عالی را دل بمعبود حقیقی واصل بود
لهذا صرف اوقات بعبادت داشتند بیچون با جتماع حواس میگردند روزی بر لب رود که بهسین نام دارد اتفاق

ورود عنایات آمود ذات عالی دست بهم داد و بهیم و مسواک فرموده سر چوب مسواک را بر لب دریا نهادند از انجا درخت
کنار نمودار گشت و خود بندگان عالی به نفس نفیس درون رود در آمده غواص بحر محیط مبدا فیاض شدند و از الهام
ربانی و القای یزدانی و سروش غیبی بروح سیار بجنات اقدس تشریف بردند و قالب ذات عالی همانجا رخت
استقامت میداشت هرگاه به تقبیل آستان قدسی نشان و تلثیم عتبهٔ فلک رتبه سعادت کونین و مفاخرت
دارین حاصل ساختند بدرگاه خداوند حقیقی سجدات نیاز آیات و سپاس بیقیاس از زبان فدویت نشان نمودند
از حضور سراسر نور ارشاد واجب الانقیاد شرف ایراد یافت که ذات سامی را بنا بر هدایت خلایق و رهنمائی عالم
و عالمیان فرستادم چرا بکار و بار دنیای دنی و دون آئین تعلق داشته در اغلال تعلقات پابند شدهٔ ازینجا رخصت
انصراف یافته هادی طوایف انام و رهنمای گروه خلایق باش و دل را بیار و دست را بکار داشته لمحه و لحظه از
ریاضت ایزدی و بیهال غافل و ذاهل نباید شد بعد از سه روز از درون رود بحالت مستان بر آمده و مخمور بادهٔ رؤیت معبود
حقیقی گردیده در گورستان استقامت گرفت و بدرجه خاموشی و سکوت بوده با احدی من الناس گویا نبودند مردم او را دیوانه یافته
افسونها بر ذات عالی دمیدند و اصناف اضاف بخورات عود و سپند در مجمر سوختند که بحالت اصلی باز عاید گردد بعضی
ملامت کنان را که آئینه دل زنگ آلود بوده بنا علیه بندگان عالی بر احوال هر یک مطلع و واقف میشدند با هزاران
هزار مبالغه و آلاف الالف تکرار از ذات مستغنی الصفات استفسار فرمودند که هندو هستی یا مسلمان ذات مصدر حسنات
بر زبان آوردند که از قیود ذات مذاهب مبرا و منزه ام و عبد الله و بندهٔ خدا هستم تمامی مذاهب و نحلی دلایل و براهین عالمیان
طوایف از نفس نفیس من از قوه بطون بعرصه شهود جلوه گر گشته اند در اثنای آن جمعی مسلمانان با بندگان عالی همت
و استبداد نمودند که اگر همه از وجود سراسر جود بعرصه ظهور نمایان شده اند پس نماز در مسجد همراه مایان باید خواند بندگان
عالی را بزور بازو و قوت دست در مسجد در آوردند نواب دولتخان هم باتفاق حسنه در آنجا بود ذات مستجمع الصفات
بر نواب و قاضی و دیگر مسلمانان لفظ سلام از زبان مبارک نفرمودند نواب ازین معنی آزرده خاطر شده ظاهر ساخت
که چرا موافق قانون و قاعده اهل سنت و بیت الله رسم خدمت بجا نیاوردی و بندگان عالی بر زبان عنایات
نشان آوردند که سلام کردن بسبب طمع دنیای دون میباشد مصرع گردن بی طمع بلند بود ؛ القصه
تمامی مسلمانان به تعصب تمام بهر نماز برخاستند بندگان عالی هم برابر استاده و قایم شدند مسلمانان بقاعدهٔ
خود به سجود و رکوع و قیام سپر پرداختند بندگان تلطف نشان پیش محراب ابروی معشوق حقیقی خم میکردند و در
مسجد اصلا نجنبیدن توجه مصروف نفرمودند و موافق آئین و طرز بهین فیه عالیه بضمیر احاد الناس مسلمانان فایز گشته
بر تمامی سرایر ضمایر آگاه و واقف شدند بعد از انفراغ نماز تمامی مسلمانان بذات عالی ظاهر ساختند که چرا همراه مایان نماز
نخواندی بندگان عالی فرمودند که اولا شاهد این مقال این ابیات است ؛ نظم نماز زاهدان سجده سجودے

نماز عاشقان ترکِ وجودے | نمازے میگذارم در خرابات | رکوعی نے سجودے نے قیامے

وثانیاً نماز خواندن تعلق بدل دارد که همیشه در هر لحظه و هر دم دل را با یار و دوست را با کار روا شت. باشد دل نواب مسطور

بطرف قندهار بنابر خریدن اسپان صبا رفتار بادیه پیما شده بود و قلب قاضی بجانب کره اسپ بود که در دل

چاه نیفتد همچنین ضمیرهاے دیگران بطرفی من الاطراف بودند نماز شمایان درست نبود لهذا همراه شمایان نخواندم

آن تمامی مسلمانان را چون جایزه صحیح بر پراگندگی و انتشار دلهای خود حاصل گشت از مزاحمت و تعرض

دست بردار شدند که این شخص عالی نژاد از کاملترین و بندگان الهی است بهر جا که تشریف شریف داشته باشند

مختار اند بعد ازان بندگان عالی ترک سلسله علایق کرده و لباس فقر پوشیده و دل بر رُخ سفر نهاده متوجه سیر

اطراف گیتی و اقطار جهان شدند پدر بزرگوار ذات مرضیة الشمایل مردانه نام مطرب بنابر آوردن لیس فرستادند

و آن از معتقدان باصفا و مریدان بیریای آنجناب عالی بود او هم رفیق سفر گردید چون آوازه ریاضت کیشی عبادت

اندیشی و معرفت طرازی و حقیقت پردازی ذات ریاضت آئین در اطراف و امصار بلند آوازه گشت از انجا

اسم مبارک بخطاب نانک شاه در تمامی جهات جلوه نمایش یافت و آن درخت کنار که بسبب نهادن مسواک برکنار

رود روئیده شگفته و تازه شده بود و الی یومنا قایم است و ثمر آن بطریق تبرک نزد سرداران سنگهان میبرند

و تناول آن را نهایت وجه واقعی غایت مینمایند بندگان عالی در ابتدای ایام سیر در امین آباد بخانه لالو نجار

تشریف شریف ارزانی فرموده کلبه احزان او را از قدوم عنایت لزوم خود رشک فردوس برین و خلد عالی فرمودند

بها گو حاکم امین آباد تمامی مردمان را دعوت و ضیافت طعام کرده بود بندگان عالی بنابر طعام در خانه حاکم مسطور

رونق بخش نشدند حاکم مشار الیه از عدم تشریف آوری ذات خجسته آیات تعجب بسیار و تفکر بیشمار عاید او ثاث ملالت

آیات گردید تا بتاکید اکید و قدغن بلیغ و سعی و تردد موفور بندگان عالی را نزد خود طلبیده گفت که بسبب کدام وجه طعام غلام

عبودیت ارتسام را تناول نفرمایند بندگان عالی طعامی از نجار و دیگر از خانه آن حاکم علیحده علیحده طلبیده هر دو را

جدا جدا در دست گرفته افشردند از نان حاکم مسطور خون ظاهر و نمودار گشت و از طعام نجار شیر نمایان و آشکار شد۔

بندگان عالی بر زبان مبارک آوردند که بچشم خود معاینه باید نمود که طعام تو از مال حرام و قابل غذاے فقراے خدا

دوست و اولیای الله بوجهی من الوجوه و سببی من الاسباب نیست ازینجهت ترک طعام حاکم مسطور از ذات عالی شعشعه

ظهور بخشیده بندگان عالی بعد از آن از انجا در وطن خود ورود و عنایات آمود فرموده مادر و پدر را از دید و تفقدات

آثار خویش دلشاد و مسرور الصدر نمودند و چندی بنابر اطمینان خاطر و تسکین دل والدین در آنجه و مسعود تشریف شریف

ارزانی فرمودند و بعد از آن طرف بنگاله متوجه شدند در اثناے راه بهر جا که فرود میشدند مردمان را به هدایت واصل نموده

هادی مریدان و رهنمائی معتقدان میگشتند و تمامی احاد الناس گورو نانک شاه از زبان فدویت نشان ظاهر میکردند

بعد از طی مراحل و قطع منازل در بنگاله بکامرو دیس که تمامی زنان و مردان آنجا ساحر و جادوگر اند تشریف آوردند مردانه اندرون شهر روانه گشت زنان ساحران مردانه مسطور را از روی سحر و جادو میش کرده در خانه خود دلبستند گورو نانک شاه از کشف و کرامات و خوارق عادات خویش یار مردانه مسطور را آدمی گردانیدند و تمامی زنان را میش از کشف و ظهور خوارق عادات خویش نمودند و شوهران زنها بعجز و زاری و تضرع و انکسار در اقدام عنایات ارتسام افتادند و از تفقدات متکاثره و تفضلات متوافره و موهبات عظمی و عطیات کبری ذات فرخنده آیات زنان آنها بحالت اصلی باز داخل شدند از ظهور این معنی اکثر ساکنان آنملک ربقه اطاعت و انقیاد در رقبه جان عبودیت نشان انداختند و مطیع و منقاد ذات عالی صفات گردیدند من بعد بندگان تفضل نشان بسنگلدیپ نزول اجلال فرمودند شیونابهه راجه آنجا توصیف و تعریف ذات خجسته آیات شنیده متمنی لقاے عنایات آمای بوده نرگس وار چشم براه انتظار دیدار تفقدات آثار نگران و باز میداشت و در دل خود عهد مستوثق و پیمان مستحکم نموده بود که اگر این باغ خشک من از قدوم عنایات لزوم سرسبز و شگفته گردد دلیل قاطع و حجت لامع بر آمدن ذات ملکی آیات خواهد شد موافق عهد معهوده راجه مسطور باغ مذکور از یمن ورود عنایات آمود از رشحات سحاب افضال ایزد یهمال و انهمار انقطار امطار عنایات قادر ذو الجلال سیرابی ابدی و تازگی سرمدی پذیرفت راجه را هنوز در این معنی شایبه ظن و شک بود که زن راجه دختری از بطن زاید و زن راجه مسطور در خدمت راجه مشار الیه ولادت پسر ظاهر کرده بود و بخدمت بندگان عالی مستفیض و بهره یاب گردید بعد تخضع و الحاح عرض نمود که این دختر اگر از عنایات روزافزون و نوازشات گوناگون بندگان عالی بصورت پسر مبدل گردد از راجه مسطور جان ناتوان این عبودیت نشان رهائی و رستگاری باحسن وجوه حاصل میسازد بندگان عالی از زبان مبارک ارشاد فرمودند که هر چه مرضی تو خواهد بود همان طور از کارخانه ابداع کسوت ایجاد بر دوش خواهد کشید چنانچه فی الحال صورت دختر بشکل پسر تغیر یافت و رانی و راجه هر دو بیشتر از بیشتر مطیع و منقاد شدند ذات عالی بعد از دو سال از انجا بطے مراحل و قطع منازل پرداخته و سیر دریای شور که محیط ربع مسکون عالم است نموده در مکه معظمه تشریف شریف آوردند از زیارت آن مکان لطف نشان انواع انواع انبساط و اصناف اصناف نشاط و گوناگون فرحت و الاف الاف مسرت حاصل ساختند با ساکنان آنجا مباحثه و مناظره درباب معرفت و وحدانیت به دلایل و براهین متقنه و مشکله موافق قانون این نیه عالیه علمایان بظهور آوردند بعد از حصول این معنی در مدینه منوره نزول اجلال فرمودند و بوقت ظهور ظلمانیت شب در حالت نوم پای خود را به آنطرف دراز فرموده میخوابیدند که درین اثنا مسلمانے در آنجا وارد گردید بهر کم و کیف پاے مبارک ذات عالی را بطرف دیگر کشیده انداخت از آنجا که این قافله سالار ایزد شناسان را هدایت ابدی و توفیقات ربانی و تائیدات صمدانی از ابتدا تا انتها روزافزون بود از کشف و کرامات و خوارق عادات این برگزیده انفس و آفاق روی مقبره منظره بطرف پاے ذات عالی

گردید پس از مرور ساعتی که باز اتفاق رسیدنش صورت بست همان قسم پای مبارک را سمت مزار معظم معاینه ساخت
بجز سابقه قدم مبارک را بطرف دیگر انداخت روی مقبره مطابق آیین ماضی باز بآنطرف گشت ازینمعنی مسلمانان مذکور
را تعجب بسیار و تفکر بیشمار حاصل شد و بسجدات متواتره مستفیض الجبه و متین السیما گردید و دیگر مسلمانان ساکنان تندکار
و تکرار باستکشاف رموز معرفت با دله و براهین کردند بندگان عالی بر تمامی طایفه علمایان و فقرایان در بحث و
مناظره غالب آمدند و چندی در انسرزمین عشرت آمین ورود عنایات آمود فرموده بعد از آن بطرف کوه سمیر
تشریف آورده همراه مهندر جوب گورکهه دوب وبیر و لچهمن وغیره جوگیان تارکان دنیا و واصلان
حسنات صمدیت گفتگوی معرفت آگین و قیل و قال حقانیت آمین از زبان مبارک فرمودند من بعد بجانب
کوه کیلاس رفته بزیارت فرحت استطاعت ستاره قطب نشاط ابدی و انبساط سرمدی حاصل ساختند و با راجه
جنک که در کوهی زاویه نشین خمول است و بجناب ایزد بیچون مقبول و در عبادت و ریاضت مشغول است ملاقات
جسمانی نموده از انجا به پل سیت بند را مشیر که در عین مباهات قرین نخیم سرادقات اقبال و مضرب خیام جاه و جلال
بندگان رامچند جیو در ساحل بحر محیط بنا بر قطع بنیان جور و جفا و قمع اساس اعتساف راون جسری از سنگ کوه ها بر روی
آب بحر محیط مرتب فرموده بودند نزول قدسیت شمول آوردند و با فقرای کامل اکمل و با اولیا صاحب ولایت و
مرتاضان ریاضت کیش و عابدان عبادت اندیش و زاهدان زهد آیین مجالست و مصاحبت فرموده اند تمامی
فقرا از انجا بنا بر ریاضت و تماشا و مکان اچل جیو که متصل قصبه بٹاله و کلانور شهره کروه از امرتسر بطرف شمال باشد بقطع
مراحل پرداخته در مکان فیض نشان موصوف وارد شدند و بندگان عالی از راه کشف و کرامات و خوارق عادات
در یکروز در مکان موصوف نزول اجلال آوردند و در ظهور بعضی انخراق عادات و اعجاز موافق تفصیل مذکوره فی الاوراق
التحت بوده توجه فرمودند و من بعد بطرف قندهار بادیه پیمائی و مرحله فرسائی کرده با چندی از ریاضت کیشان آنجا
باظهار سرایر ضمایر معرفت پرداختند علی بیگ و دیگر مغلان و هم هنود معتقد با صفا و نیازمند بی ریا شدند در میان
آن طایفه از آن یوم تا الی هذه الآن از مریدان قدسیت کیش احدی من الناس و متنفسی من الانفاس اگر کسی
حلوای بطریق نذر بندگان عالی تیار مینماید حلوای موصوف مزین بعلامت پنجه بندگان عالی گردیده و قبولیت ابدی
میباید تا که حلوای موصوف محلی بنشانی صدر نگردد تقسیم آنصورت نمیبندد بعد از آن بکل جهت رونق افروز گردیدند
در انوقت سلطان ابراهیم لودهی پادشاه دهلی بود از رتبه معرفت آن برگزیده انفس و آفاق اطلاع یافته باستدعا
معجزه باحضار ذات مصدر فیوضات سعی بلیغ نمایان نمود بندگان عالی با بسیاری از عبادت اندیشان در انجا تشریف
آوردند پادشاه بنا بر معاینه خوارق عبادات بیکیک آسیا یکیک من گندم پیش تمامی فقرا نگاهداشته ظاهر
کرد که گندم را در آسیا بسانید تا آرد گردد دیگر فقرا از دست خود بسائیدن آرد می پرداختند و آسیا بندگان عالی

خود بخود متحرک گردید و در آن حین فیل کوه پیکر سواری خاص بادشاه بعالم جاودانی رحلت نمود فیلبان
از صادقان جناب بندگان عالی بود در خدمت فیضدرجت آمده تضرع و ابتهال کرد که قوت لایموت من فوت شده
بندگان عالی را بر مسکینی و محتاجی فیلبان رحم بسیار آمد فیل را از ورجه ممات بحیات فایز گردانیدند بادشاه
از شنیدن متفکر و متعجب گشته ظاهر نمود که باز این را باید کشت و بندگان عنایت نشان بزبان عنایت ترجمان
آوردند که مقبولان جناب احدیت و واصلان درگاه صمدیت کرده خدا را تغیر نمیدهند و ایزد داد ابتهال که
غریب نواز و محتاج بمدد میباشد کرده نه دیان عبودیت آئین خویش را گاهی نمیگردانند بادشاه معتقد تمام
بندگان عالی گردیده ظاهر ساخت که در هر جا که مرضی شریف بوده باشد تشریف باید برد بندگان تلطف نشان
فرمودند که محتاجان و مسکینان و فقیران و ضعفا و دست را آزار بسیار داده استیصال بنیاد شما کرده خواهیم رفت
بعد از هفت ماه بابر بادشاه در هندوستان نزول اجلال آورد و سلطان ابراهیم در مقام پانی پت جان
بجان آفرین سپرد و بابر بادشاه بر سریر جهانبانی وا دنگ سلطنت هندوستان جلوس میمنت مانوس نمود
منقول این فرقه سنگهان چنین است که در ابتدای ایام بابر بادشاه بتقدیم خدمات بندگان فیض نشان سعادت
جاودانی حاصل ساخت بنا علیه ذات مستغنی الصفات دعای نیک بانیظر از زبان مبارک فرمودند که بادشاهی
ده پشت هندوستان تو بخشیدم و ده کس از خاندان عالی شان ذات معدن حسنات قافله سالار خداشناسان
و پیشوای آگاه دلان خواهند شد و بابر بادشاه باسترضای بندگان عالی بعز تمام و تعظیم ملاکلام می پرداخت
و قصوی همت و منتهی نهمت در انجاح لوازم عبودیت و انصرام مراسم فدویت مصروف مینمود و بندگان
عنایت نشان قریب هفتاد سال و پنجماه و هفت روز هادی نیازمندان برایا گردیدند و درین مدت
چار رکن گیتی که ربع مسکون عبارت از آنست سیاحت فرموده در هر منزل از منازل از مقولاتش غلغله
و بهر اقلیمی از اقالیم از کلمات معرفت آیات ذات ملکی آیات زمزمه از زیارت معابد هنود و مسلمین بهره
وافی و فایض کافی حصول ساختند و در هر مکان بدون تضا و مذاهب و تخالف مشارب اوقات میمنت
آیات بسر میبردند با اولیای خدا رسیده چون زبده معرفت شناسان حقانیت آئین و عمده طریقت
دانان وحدانیت آگین پیوسته بریاضت ایزد ابتهال وارسته از تعلقات دنیائی سراسر وبال سالک
مسالک عبادات شاقه انعم واجس نفسانی و جسمانی در ریخ فرید شکر گنج و سرآمد اولیای خداشناس برگزیده
فقرای حق آساس بتذکار و تعداد اسمای الهی در هر دم و هر آن شاه عبدالرحمان مصدر اشراقات ایزد
برحق حضرت بهاول حق وغیره عارفان هر زمین و دیار مصاحبت و مکالمه از هر باب بظهور آوردند و با تمامی
اصحاب تحقیق و ارباب تدقیق خلوتها فرمودند نفس نفیس ذات معدن حسنات بدرر غرر معنی و لآلی مستلالی

نظم

معرفت محلّی و مجلّی دار اسباب صوری و دنیاوی که محض خواب و نقش بر آب است منزّه و مبرّا

دنیا که تو بے تاب به بینی او را	نقشے ست که بر آب به بینی او را
دنیا خوابے ست زندگانی در وے	خوابے ست مگر در خواب به بینی او را

با فضلای اسلام و علمای مسلمین و واقفان اهل هنود در تمامی اقوال و افعال یکرنگ و باوجود اجتماع اضداد و تخالف مذاهب وارسته از صلح و جنگ بعد از سیاحت و سیر جهان بر لب دریای راوی که آنمکان را دیهره بابا صاحب جیو میگویند تشریف شریف ارزانی فرمودند و منتظر وقت و مترصد ظهور لمعات آگهی گردیده از علایق جسمانی و تعلقات نفسانی فارغ البال و آسوده حال گشتند و شب و روز در عبادت و ریاضت بسر بردند بسبب اتفاق آنجوهر وجود و میمنت آمود ذات والاصفات در مکان فیض نشان و حدود مسعود نواحی گورکهه متّه گردید و مکان مذکور از قدوم عنایت لزوم ذات بابرکات رشک فردوس برین گشت و نام آنمکان نانک متّه گردید. تفصیل این اجمال آنکه اکثری مرتاضان و عبادت کیشان از زمره بابا گورکهه ناتهه جیو در مکان مذکور قیام میداشتند از اصغای خبر تشریف آوری ذات مستغنی الصفات بنا بر سبقت دانند کار علم خود ها بوده توجه معروف نمودند چنانچه اکثری بخدمت عالی مستفیض شده بعد از ظهور کشف و کرامات بروز خوارق عادات ربقهٔ اطاعت در رقبهٔ جان انداختند و مرتاضان مسطور روح خود را ازین قالب عنصری بدر آورده در هر جائی و مکانی که مرضی او شان میشد پریده میرسیدند و نیز هر چیز را موافق علم خود میپرانیدند زیر درخت پیپل که ذات والا صفات جلوس میمنت مانوس فرموده بودند بنا بر پرانیدن درخت مذکور شعبده انگیختند چنانچه درخت مذکور فی الحال بحرکت در آمد بندگان عالی پنجهٔ دست مبارک را بر درخت مذکور نهادند در طرفة العین درخت متحرک ساکن گردید و از جای خود هیچ نجنبید و علامت پنجهٔ ذات والاصفات به هر برگی از آن درخت نمودار گردید و بعد از آن الی هذا الیوم هر برگے که سر نوار درخت مذکور میروید بعلامت مسطوره مزیّن میباشد و مردانه بطور که اکثری بخدمت عالی درجت مشرف و مستسعد بود و بنا بر تناول و قوت لایموت خود عرض مینمود بندگان عالی ارشاد فرمودند که میوه چند از شاخ درخت ریٹه که در مکان مذکور میباشد باید خورد و مردانه مسطور بمجرد استماع اینمعنی میوه چند از آن درخت تناول نمود و تا الی هذا الآن میوه ریٹه آن شاخ که بحکم ذات عالی برای تناول آن شده بود شیرین و خوشگوار میباشد و باقی درخت مانند درختان دیگر ریٹه تلخ و بدمزه اند درینمعنی دلیلی است قاطع و حجتی است ساطع بر علامات کشف و کرامات این بزرگ عالی نژاد از یوم اول تا یوم و الی این بعد از آن از ظهور این مقدمات تمام جوگیان و سدهان مطیع و منقاد گردیدند و گورکهه ناتهه وغیره ظاهر ساختند که اولاً ایان خود را از پنهان مخفی و پوشیده ساخته در جائی محفوظ طرح سکونت میداریم از مکان مهود بابان

را گرفته باز در ینجا باید آورد که از ہمین معنی راز نہان آشکارا خواہد شد و زیاده از سابق معتقد بقلاده انقیاد خواہیم شد چنانچه

ہمہ ہا را علیحده علیحده مخفی و پوشیده شدند ذات عالی ہر یک را معلوم نموده باز در آنجا آوردند باز بندگان عالی

ارشاد فرمودند که الحال ذات عالی از شما ہا مخفی و پنہان میشود باید که به تفحص و تفتیش این مقدمه پرداخته لوازم سعی

در ہمین معنی بظہور آرند ہرگاه بعد از جست و جوی بسیار ذات عالی دریافت نشود پس از راس ہا ہمین معنی باید نمود

که گناہان بنده ہا را بخشیده از لقای فیض آثار خود چشمان فدویان را نور نہی تازه و روشنی بے اندازه حاصل

باید فرمود بندگان عالی بعد از ارشاد ہمین معنی آتش را در آتش و آب را در آب و خاک را در خاک و ہوا را در ہوا

حواله فرموده نور را به نور سپردند دانه وجود فیض آمود نام و نشانی در طرفی من الاطراف و جہتی من الجہات نماند

گورکہناتہ جوگی وغیره ہر کدام که تلاش و تفحص فرمودند از ذات عالی چیزی ندریافته و بر نارسائی خود

حمل نموده از راس صدر را نمودند و ہمان دم بندگان عالی نمودار شدند و بیشتر از پیشتر ہمه ہا متفق شده

عرض نمودند که ما ہمه ہا در خانه ذات عالی آمده و در قالب عنصری حلول نموده خدمات لایقه و بندگیات فایقه

بظہور خواہیم آورد چنانچه بندگان عالی یک مندرا بلور از گوش گورکہناتہ بدرآورده از نزد خود نگاه داشتند

و در ہنگامیکه صاحبزاده بلند اقبال عنایت پیوند سرچند تولد شدند قبل از نوشیدن شیر مندرا خود را

طلب فرموده در گوش خود انداختند و من بعد طنطنه و آوازه علو ہمتی و سمو منزلتی و تضاعف اقبال

صاحبزاده موصوف بلند آوازه گردید و بسیاری از اطراف و اکناف بحضور بندگان عالی مستعد گشته معتقد

باصفا گردیدند و ہر روز حلوای وغیره شیرینی ہا که در حضور انور خادمان بیریا از دور و نزدیک می آوردند۔

ہمانوقت مصرف و مبذول با حاد الناس میفرمودند مریدان کثیر و معتقدان خطیر در حضور سراسر نور بہره یاب میماندند

و ہر روز قوت لایموت بہر یک از جناب آن عطا و مرحمت میگشت بندگان عالی بملاحظه ہمین معنی که ہر کس را

بر محک امتحان زده احوال آنہا کماینبغی معلوم نموده آید در دل خود خیالی اندیشیده از زبان مبارک ارشاد

فرمودند که از مریدان حضور انور ہر کسی از دست خود کاشته و سائیده و پخته بخورد و طعام وغیره خوردنی که

از خانه مریدان خاص بیاید صرف محتاجان و مسکینان شود درین اثنا ہی اکثری از روی خانه خود رفتند و بر خی

که معتقدان بیریا بودند مطابق امر جناب عالی می آوردند۔

حکایت

روزی بندگان عالی بطریق سیر درمیان بیدای ناپیدا کنار و بادیه دشوار تشریف بردند و از معتقدان خاص بدون

گوروانگد ہمراه ذات عالی نبود ہرگاه مسافت بعیده در نوردیدند غلبه جوع و عطش بر گورانگد نور زیاده از حد گردید

و حسب اتفاق یکمرده کفن پوشیده برہنیزم ہا درمیان بادیه نمودار شد اظہار گرسنگی خود بخدمت ذات عالی نمود

واز زبان مبارک ارشاد فرمودند که این مرده را باید خورد گورو انگد در دل خود اندیشه نمود عرض ساخت که از سر آغاز کنم یا از پا بخورم که ناگاه فرمودند که از
سر باید خورد چنانچه گورو انگد فی الحال دست را بر سر آنمرد زده مشاهده و معاینه نمود که تمام حلوا ریخته افتاده است
خود شکم سیر شده بقیه را موافق حکم ذات عالی برای دیگر معتقدان خاص آورد و بندگان عالی از نیم بر گورو انگد
خوشنود شده او را بعنایات خاص سرافراز و ممتاز فرموده خود در استغراق وصال حقیقی گردید و بر چارپائی خوابیدند
و درین اثنا صاحبزادهای عالی تبار سریچند و لکهمی چند بحضور عالی نایف گردیده عرض ساختند که سلطنت دو جهان
به میر و صبیان بخشیده بندهای موروثی را محروم و خالی گذاشتند و قریب دو سه گهری هم در گفتگوی
زبانی خویش مسرور و محظوظ بفرمودند خیریت هرچه در دل عنایت منزل ذات عالی منقش گردیده موجب رفاه
حال و آسودگی مال خواهد بود بندگان عالی از اصغای اینچنین از چارپائی برخاسته و بیدار گشته فرمودند که قریب سه
چهار گهری گفتگوی لسانی باید نمود و دولت بیزوال و اقبال با فضال ستگورو دیال شما را بخشیده باشد که از اولاد
و احفاد شما هر کس رو بروی آسودگی و بهبودی خواهند دید و تمامی مردمان ربقه اطاعت شما در رقبه جان خواهند
انداخت و گاهی غبار انکدار بر اقبال بی زوال شما نخواهد رسید هر وجه مطمئن القلب و مفرح الصدر بوده روز و شب
را در تعداد و تذکار ایزد حق بسر باید برد و لمحه و لحظه ازین معنی غافل و ذاهل نباید شد والحال وقت سواری
بندگان عالی بطرف آنجهان باقی ازینجهان فانی نزدیک رسیده همه وقت خیال تمثال فیض اشتمال بندگان عالی
را در دل نیاز منزل خود تصور نموده دوری و نزدیکی و عدم و وجود را یکسان تخیل و تصور باید نمود و دیگر
حقیقت را از منتهه نامی فقیر بپرسید که در کتهاله بنجکرده از دیهره گورو نانک برلب نهر کرن میباشد اصغا نموده
مطابق آن عمل نمائید و بعد ازین مرغ روح بندگان عالی ازین خاکدان ظلمانی بعالم جاودانی پرواز نمود و در آن
مسلمین و هنود وغیره بسیار جمع و فراهم آمدند مردمان مسلمین میگفتند که این مرد فقیر اکثری در صحبت اولیاء الله
و فقیران خدا صرف نموده از قوانین و براهین این فرقه و اشارات و کنایات علم عربی و فارسی نیکو مطلع و بر وحدانیت ذات
حق قایل است اینچنین کس را دفن باید نمود و مردمان هنود و سنگهه وغیره ظاهر مینمودند که اکثر دلایل مذهب هنود
مثل قشقه نمودن و زنار پوشیدن وغیره علامات این گروه بر این چنین عالم علم غیب راست و متیقن است -
اینمرد و لاشه او فی الدوام را در آتش باید سوخت هر کسی موافق عقل خود گوی فراست از میدان کیاست
میربود و مطابق اینمصرع مصرع نکرد هر کس بقدر همت اوست + تدبیری می انگیخت قضا را منتهه فقیر مطابق الهام
و القای درونی ذات عالی در آنجا حاضر گردید و بر کیفیت حال مطلع گردیده و از راز درونی واقف شده ظاهر
نمود که پارچه را از چارپائی دور ساخته مشاهده باید نمود هر گاه پارچه را از چارپائی دور نمودند تمام چارپائی پر از
گل همه بنظر در آمد تمام عالم و همگی آدم ازینچنین کشف و کرامات آن ذات عالی متعجب گردیدند و در تمام روی زمین

لالی شاهوار از کار و سخن آن ذات عالی گوشوارهٔ گوش خلایق گردید و تاریخ وفات ذات عالی مطابق این جا انیست

مصرع | نانک زجهان رفت گل از باغ بیرون شد | عدد لفظ باغ یکهزار و سه میباشد هرگاه از لفظ

باغ اعداد گل که پنجاه باشد دور کردیم نهصد و شصت سه تاریخ وصال ذات عالی است و تعداد مکارم اخلاق و محاسن

اشفاق آن بزرگ منش عالی نژاد خارج از دایرهٔ بیان متصور است لهذا برخی از همینی رقمزدهٔ کلک نیاز سلک

تا بر مورخان دانش آئین و دبیران گیاست آگین را واضح ولایح بوده باشد و چادر سفید که از بندگان عالی بطریق

یادگار باقیمانده بود اضعف راسمانان بدست آوردند و در خاک دفن نمودند و این بزرگ منش عالی نژاد

در سمت ۱۵۲۶ تولد فیض مولد و ولادت سراسر افاضت یافته کلبهٔ اندوه اخزان خلایق را از قدوم میمنت لزوم خویش

رشک فردوس برین گردانید و قریب هفتاد سال و پنجاه و هفت روز و رتهه ها در جهان سفلی و سمت ۱۵۹۶ ازین خاکدان

ظلمانی بعالم روحانی متوجه گردیدند و لهنه نام کهتری عرف تهن راگور و انگد از زبان مبارک خطاب فرموده بمقام

خود تمکن نمودند تفصیل این اجمال آنکه عمدهٔ حق شناسان ایزد آگاه در ابتدای ایام شباب گور و لهنه

نام بنا بر زیارت مکان فیض نشان سری کانگره جیو از محل سکونت روانه گردید از انجاکه این عالی نژاد از ابتدای

تا انتها پروردهٔ نعمای متواترهٔ ربانی و زله بردار خوان آلائی متکاثرهٔ سبحانی بود موافق قسمت ازلی که ستارهٔ

اقبالش در صعود و کوکب اجلالش در اوج بود در ورودش در مکان مسعود که تاریور بر لب دریای بیاس متصل بهکهی

که در آنجا صمدیان از دنباله آمده بودند جلوه افروز گردید و بسبب اتفاق که تائیدات ایزد بیهمتا و توفیقات قادر بیریب

دربا شامل حال نیاز اشتمال آن خجسته خصال ستوده افعال بود از دیدار عنایت آثار ذات مصدر حسنات چشمان

عقیدت نشان او نوری تازه و بینائی بی اندازه حصول نمودند از بسکه شوق زیارت مکان عنایت نشان کهی

دیالپور در دل نیاز منزل آن برگزیدهٔ اوصاف بود و بهر وقت دل او در بحر اشتیاق رویت و معاینه متموج

و متلاطم میشد ذات عالی را این طرز پسندید و این طریقهٔ حمیدهٔ آن فرخنده منش بسیار پسند آمد و از زبان

مبارک ارشاد فرمودند که اگر سری دیالپور را درینجا بذات سعادت آیات ملاحظه و معاینه فرمایم و دیده را نوری

وافی و سینه را سروری کافی حاصل نمایم البته اطاعت و انقیاد و در قبهٔ جان خواهم انداخت آن بزرگ نژاد را

که کوکب مجد و علا بر سمای نامداری درخشنده و تابنده بود از اصغای فحوای عنایت انتمای مراسم تسلیمات و

لوازم کورنشات بتقدیم رسانیده متربص اشمات عنایات و مترصد لمحات و نوازشات گردید و مطابق مضمون

نیاز مشحون این بیت التماس ساخت

نظم

شیر دهر گرا جانش تو باشی	خوشا جانی که جانانش تو باشی

بندگان عالی از زبان الطاف بیان ارشاد واجب الانقیاد فرمودند که او لاچشمان فدویت نشان را منغمض نمود

بعد از آن بمشاهده و رویهٔ سجود حقیقی و سجود تحقیقی باید پرداخت **بیت**

نه همه عالم بنور او ست پیدا	کجا او گردد از عالم هویدا

آن برگزیده خصال مطابق حکم عنایت شمیم بعمل آورده از زیارت سراپا سعادت و دیدار فیض آثار آن مبداء فیاض بهره وافی و نفایح کافی که منتج حسنات و مثمر برکات بوده باشد حاصل نموده طوطی زبان عجز بیان را بر شاخسار نوای این ابیات نیاز آیات مترنم نمود **نظم** گر دست دهد هزار جانم * در پای مبارکت نثارم * **قطعه**

در هر چه نظر کنم به تحقیق * جز نور رخ تو نیست منظور
در چشم یقین بجز یکی نیست * ذکر تو بود همیشه مذکور *
احول که دو دید هست معذور * در چهار طرف چهار ده طبق
اسم تو بود تمام مشهور *

در داد دهی و فیض بخشی ترقیم اوصاف بی اکناف و تحریر الای بی منتها و نعمای بی منتها افزون از دایره و بیرون از احاطه ترجمان است. **بیت**

برتر از قدر عالی منظرش * من نگویم آسمانرا کنگره
چون کم از یک نقطه موهوم شد * در محیط ذکر او نه دایره *

آن خجسته خصال از توجه ذات عالی در شاهراه مقصود و مسالک مراد بهره یاب و متمتع گردید جبین عقیدت آگین بدرگاه معبود حقیقی و مجازی سائیده و مقتضی المحبه و متیمن ایمای گشته ربقه اطاعت در رقبه جان عبودیت نشان انداخت ذات مصدر برکات آن محمود الخصایل را مورد عنایات تازه و مهبط تفضلات بی اندازه فرموده از راه عطیات کبری و موهبات عظمی بشرف تعانق معزز و مفخر گردانیدند و از زبان مبارک ارشاد واجب الانقیاد و غرایر اوپانت که الحال خطاب مستطاب گورو انگد از مطالع نوازشات متوافره و مشارق تفقدات متکاثره عطا فرموده شد معنی گورو انگد در زبان اهل هند چنین است که انگ یعنی اعضا و مراد انتخاب عنایات آب اینست که بوقت تعانق اعضای ذات عالی و آن ستوده شیم متحد گشته و از ازدحام عبادت کیشی و زمزمه ریاضت اندیشی آن برگزیده شمایل گوشواره گوش خلایق گردید اکثری بخدمت سراپا افاضت مستفیض گردیده رشته انقیاد و اطاعت در گردن جان نیاز نشان انداختند و از اطراف و اکناف طوایف انسان بجناب فیضمآب بهره یاب شده مطیع و منقاد گردیدند و آن مصدر محاسن قریب دوازده سال و هفت ماه نه یوم بر مسند رهنمائی عالمیان و هدایت جهانیان توجه موجه مرعی و مسلوک فرموده در جیت سدی چوتهه سمت ۱۶۰۹ از تعلقات جسمانی و هواجس نفسانی مبرا و منزه گردیده از خاکدان ظلمانی بعالم روحانی توجه فرموده عنایات اساس گورو امرداس را بخلعت سراپا سعادت گوریائی معزز و مفخر بین الاقران والامثال گردانیدند **حکایت** روزی مریدان خاص و معتقدان با اخلاص در خدمت فیضدرجت ذات مصدر حسنات بهره یاب مستفید گردیده معروض نمودند که کدام خدمات لایقه و بندگیات فایقه از ذات مصدر برکات به تقدیم رسانیده که بازای اینچنین تره دات و کوشش ذات مجمع الحسنات آن مصدر شمایل حسنه را مورد الطاف تازه و مهبط اعطاف بی اندازه فرموده بخلاع آفتاب شعاع عز و جاه سرمدی و دولت و اقبال ابدی مفخر و مباهی کرده اند ذات مصدر برکات با صفای فرحت انتمای

مضمون انواع انبساط و اصناف نشاط حصول ساخته پنجه التماس نیازمندان صمیم القلب و
غلامان راسخ الایقان را بحنای اجابت رنگین فرمودند که سه خدمات شایسته از ذات فرخنده آیات از منصهٔ
بطون بعرصه شهود آمده که عوض آن عنایات گوناگون و نوازشات روز افزون و عطیات متوافره و موهبات
متکاثره در حق این اضعف العباد بظهور رسیده یکی آنکه وقت نصف شب بود که صاحبزاده های عالی تبار و
این عبودیت کیش در خدمت سراپا سعادت بهره پذیرای بودند بندگان فیض نشان از زبان مبارک
ارشاد فرمودند که از ثوب ذات مستغنی الصفات بوی چرکین و عفن می آید باید که درین وقت در کنار بحر رفته
پارچه ها را شست و شو نموده و از حرارت آفتاب خشک گردانیده باز درینجا باید آورد صاحبزاده ها عرض ساختند
مصرع شب تاریک و بیم موج و گرداب چنین هایل ❊ بوقت طلوع آفتاب و ظهور نورانیت مفرح و پاکیزه خواهد شد
این عبودیت انجام را که روبروی نشسته بود باستماع نظر مشاهده و معاینه فرموده امر جلیل القدر شرف ایراد
فرمودند که الحال بر ساحل رود حاضر شده با غتسال ثوب باید پرداخت ❊ بعد از رفع چرک باز در حضور انور حاضر باید
گردید این فدویت شعار تمام با وجود شب تار حکم فیض شیم را بر سر داشته و در انجاح و انصرام آن سعادت دینی
و اخروی و مفاخرت کونین و مباهات نشاتین تصور ساخته روانه گردید ابواب مسدود و مضموم مفتوح گردیدند
و هر گاه این غلام نیاز انجام در نواحی بحر وارد شد معاینه و ملاحظه نمود که وقت نصف النهار هست در گرداب تحیر
مستغرق گشت که ای بادشاه حقیقی در آنجا نصف اللیل و درینجا نصف النهار آن ستوده خصایل ثوب را پاکیزه و
صاف نموده در حضور فایض النور ستفیض شد صوب موصوف از نظر خورشید اثر گذرانید از زبان مبارک ارشاد
فرمودند که درینجا شب ملاحظه نمودی یا روز مشاهده کردی بنده عرض ساخت که ذات عالی ازینچنین مقدمات
نیکو مطلع انداز ظهور نیازمندی های صمیمی و عبودیت کیشی های قدیمی مفخر و ممتاز بین الاماثل گردانیده اند **بیت**

آنکه خدمت کرد او مخدوم شد		هر که را خود دید او محروم شد		بی ادب تنها نه خود را داشت بد
بلکه آتش در همه آفاق زد		از خدا جوییم توفیق ادب		بی ادب محروم ماند از لطف رب

دوم آنکه بحسب اتفاق ورود عنایت آمود بندگان فیض نشان بر کدام مزبله گردید موافق مضمون این مصرع
مصرع راز کس مخفی نماند بر دل دانای آن ❊ راز نهان بر ذات عالی آشکار هست بنا علیه سمرنی ذات مبارک
را از دست شریف در آن حفره عفنه انداخته ارشاد عنایت مواد بصاحبزاده های شعشه ظهور یافت که سمرنی را از
درون مزبله بیرون باید آورد صاحبزاده های عالی نژاد عروس التماس بزیور لطایف الحیل ساخته و پیراسته بر
کرسی عدم پذیرائی نشانیدند که درینچنین مکان نجس انداختن دست مبارک مقرون صلاح فدویت افراح نیست
ذات مستغنی الصفات از معاینه و مشاهده این طرز غریبه صاحبزاده های عالی تبار در بحر تامل و تعمق غوص شدند این

عبودیت اندیش که پرورده نعمای متوافره و ذله بردار خوان آلای متکاثره ذات بابرکات است حکم عنایت شیم عز شعاع فرمودند که سمرنی را باید آورد و بنده بجز و اضطرابی هوش و حواس گم کرده و چشم را بانموده معه پارچه های بدنی در میان مزبله افتاده سمرنی را بدر آورده بنظر اقدس گذرانید بیشتر از بیشتر عنایات شامله و تفضلات کامله شعشعه ظهور یافتند اولاً صاحب خدمت را خیریت جان و مالی و محض خیر از دو توقع رسد که نتیجه حسنه و ثمره نیک در روز عاقبت دست بهم دهد ثانیاً ذکر شریف اخلاق و تعداد محاسن مکارم رضیه آن یگانه آفاق شمع انجمن و دستبوی گلشن باشد که از استماع آن سامع اولی الالباب مقرون اصناف ابتهاج و آلاف انفراح گردد تا در منتها و مبتغای خویش بهره یاب شود که بعد ازین خواهش و تمنای شیء من الاشیاء در دل نیاز منزل آن نباشد و ابقا ترحم و تلطف را خاصه لازمه خود دانسته موافق حوصله بشری در انصرام و سرانجام امری من الامور کوشش بلیغ نمایان سازد

سیوم آنکه حکایت روزی مریدان عبودیت کیش و خیر اندیشان فدویت اندیش و معتقدان باصفا و طالبان بیریا از هر اطراف و اکناف بقدر کثیر و اندازه خطیر در حضور فیض گنجور بهره یاب و مستفیض گردیده بسجدات متواتره سبقتین الجبه شدند و آسیب حرارت آفتاب بسبب گرما زیاده از حد بود بنا علیه این نیازمند ضمیمی پارچه در دست گرفته در روبروی آفتاب نهاده استاده قایم گردید و بسبب ازدحام عوام و کثرت انام ذات عالی بچشم عنایت نظر نفرموده و بر استادگی بنده قدیمی مطلع و واقف نشدند تا بر مرور مدت بسیار بنده بهم درباب اخلاص خویش عرض را مقرون صلاح ندانگاشته منتظر ظهور دیا و دعاست گردید بعد از ظهور فراغت و انفراغ از تمامی معتقدان بندگان عالی بنده را معاینه و مشاهده فرموده بر قیام و ثبات غلام عقیدت ارتسام بدرجه نهایت منشرح الصدر و منفرح القلب گردیده مفتخر و ممتاز بین الاقران والامثال فرمودند و بندگان عالی ذات مصدر حسنات قبل از توجه موجه بعالم روحانی کلاه و ثوب ملبوسه ذات بابرکات خود را بصاحبزاده های عالی نژاد نظر گذرانیده از زبان مبارک ارشاد فرمودند که کلاه ثوب را که سلطنت دوجهانی در مقابله آن بجوی نمی ارزد خود باید پوشید و منتظر انظار خاص و عام عهدی انام باید گردید صاحبزاده های بختیار که ملبس بلباس خسروانه بودند ازین چنین کسوت فقیری و مجتنب و محترز بوده درباب پوشیدن آن عذر و حیله زیاده از حد از عرصه بطون بمنصه شهود نمایان فرمودند بندگان عالی از اصغای این معنی از زبان مبارک ارشاد واجب الانقیاد به بنده خیر طلب نمودند که سلطنت و خلافت ابدی در ضمن این کلاه و ثوب متضمن است این کسوت سراپا سطوت را باید پوشید و در رهنمای معتقدان باصفا و هدایت مریدان باوفا سعی بکمال بعرصه ظهور باید آورد و از سبب خفگی و عتاب صاحبزاده های علامت مرض بر ذات عالی ظاهر و روشن گردید و در تمام اطراف و جوانب غلغله

خداشناسی و طنطنهٔ ایزد پرستی آن خدا آگاه روشن ضمیر بلند آوازه گشت ارقام نیاز ارتسام احوال خجسته اشتمال آن قافله سالار خداشناسان و پیشوای آگاه دلان خارج از احصار و بیرون از شمار است لهذا برخی ازان بحریرهٔ کلک عبودیت سلک نموده شد تا بر مورخان بلاغت کیش و دبیران فصاحت اندیش پوشیده و مخفی نماند و ذات مصدر حسنات وحدانیت اساس گوردامرداس را متمکن بر وسادهٔ اقبال و مستقر بر چار بالش اجلال فرمودند تفصیل این اجمال آنکه در طوایف انام عمدهٔ ایزد پرستان حق شناس

گوردامرداس بطریق خدمتگاری در تقدیم امورات آنکشتی در خدمت فیض درجت مستفیض و مستفید بود و روز و شب در انجاح لوازم خیراندیشی و انصرام مهم بهی طلبی و تقدیم بندگیات شایستهٔ خدمات بایسته سعی بلیغ و کوشش بی دریغ بر روی کار می آورد و در هر وقت و هر لحظه از ظهور نیازمندی ها و بندگی ها غافل و ذاهل نمی شد قضا را بوقت نصف اللیل اتفاق رسیدن ذات مصدر حسنات بر چاه بنا بر آوردن آب صورت بست و در آن وقت آنچنان بارش شدید تار رعد هولناک با وجود ظلمانیت شب جلوه نمایش یافت که بیننده و شنونده را مرغ روح از قفس تن پرید آن عقیدت اساس با وصف اینچنین صعوبت شوارع سبوی آب را بر سر برداشته روی بسوی کعبهٔ مقصود نهاد در اثنای راه که حفره بافندگان مملو از آب بود آن حقانیت اساس بسبب تاریکی شب در آن قعر افتاد از ظهور آواز دخول ذات عالی درون قعر بافنده از زن خود پرسید که درین چنین وقت متوحش و متوهم کدام کس درینچنین مکان افتاده است آن زن بیجابانه بر زبان آورد که ذات والا صفات لامکانی خواهد بود که جائی و مکان او هیچ نیست که درین چنین اوقات درینجا وارد شده القصه ذات والا صفات سبوی آب را گرفته بحضور انور فایض شد بندگان عالی از زبان مبارک ارشاد فرمودند که در اثنای راه کدام قیل و قال زنکه با فنده همراه آن عبودیت ازلیش صورت بستهٔ ذات حقانیت اساس از زبان عجز بیان عرض ساختند که بندگان فیض نشان از راز دلها نیکو واقف و مطلع اند

بیت

	بر یک دگر اند پرتو انداز		دلها همه در نشیمن رازند	

و تمامی اسرار نهانی و همگی ضمایر درونی بر سجنجل ضمیر منیر آفتاب نظیر ذات مستغنی الصفات روشن و هویداست ازآنجا که در صد دهر کلفتی راحتی و در پی هر رنجی فرحتی متصور و متیقن است ارشاد واجب الانقیاد شرف صدور یافت که آن عمدهٔ ایزدپرستان مکان لامکانان و جای سردم بیجاها و ماوای مستمندان و ملجای غریبان و امیدگاه بیکسان بوده باشد مطابق امر جلیل القدر تمام عالم و همگی آدم ربقهٔ اطاعت و انقیاد در رقبهٔ جان ناتوان انداختند و از اقطار و امصار طوایف انسانی در خدمت سراسر موهبت آن خجسته خصایل بهره یاب گردیده جبین نیاز آگین را بسجدات عقیدت منوّر و روشن نمودند و آن زبدهٔ برذیرستان

قریب بست دو سال بنجاه یازده یوم برهنمائی معتقدان بیریا توجه موجه مرعی و مصروف فرموده در سمت ۳۱ ۱۶ بهادر وال

سودی پور تماشی ازین دار بهیدار بعالم بقا شتافتند و وحدانیت اساس گورو رامداس را بخلعت سراپا

سعادت هدایت عالمیان معزز و مباهی فرمودند **تفصیل این اجمال آنکه** گورو امرداس در ابتدای

ریعان جوانی که عنفوان عشرت و کامرانی است ذات عالی در تعمیر فیض تاثیر مکان عنایت نشان باولی

متصل گوندوال برلب دریای بیاس بست کروه از امرتسر توجه موجه مرعی و مصروف میفرمودند و در باب

انجاح و انصرام امورات ترمیم کوشش بسیار و سعی بیشمار برروی کار می آوردند هر روز طوایف معتقدان

با اخلاص و مریدان با اختصاص از اطراف و جوانب در خدمت فیضدرجت مستعد بوده موافق قدر و استطاعت

خود چیزی بطریق نذر بنظر فیض اثر میگذرانیدند و سوای این خیراندیشان بیریا و به طلبان باصفا از اکناف و

اقطار مطابق حوصله بشری الماغ تحف محفل آفتاب منزل میفرمودند آنچه ازین نحو شایسته در خزانه معموره جمع میگردید

صرف محتاجان و مسکینان میشد بعد از مرور مدت کثیره و ایام خطیره عمارت عالیشان صورت آرایش پذیرفت

و مکان عجیب و جای غریب تیار و مرتب گشت آبش مانند آبحیات در ظلمات حیات بخش ابدی متصور و

متقین است و در خوشگواری و لطافت عدیم المثال **مصرع** آبش بیان کوثر و تسنیم خوشگوار زهی

آبی که باین آب و تاب اگر در حق او آئینه کل شی حی من الما گفته آید سزاست بیاری نیازمندان عبودیت

کیش و اکثری فدویان عقیدت اندیش در اغتسال آن سعادت ابدی و مفاخرت سرمدی می انگارند

و بالحال هم عالم عالم طوایف معتقدان در هر ایام بهار از آشیان فیض نشان آن مکان سرافراز و ممتاز

گردیده از تعلقات هواجس نفسانی و تیه ذات جسمانی منزه و مبرا میشوند چنانچه مصنف این نسخه شریف

و کتاب لطیف معه تمامی متعلقان برای العین در آنمکان عنایت نشان مستعد و بهره یاب گردیده از

اشنان آنجا مباهات نشاتین و مفاخرت دارین حاصل نمود القصه حسب سعیده ذات مستغنی الصفات بحد

بلوغ و درجه شباب فایز گردید و بنابر نمودن سلسله نسبت او توجه موجه مصروف و مبذول فرموده به یکی از

مریدان خاص ارشاد واجب الانقیاد فرمودند که در محل شایسته رشته آن قره غره سعادت را در ازدواج

منتظم و منسلک نموده باز در حضور سراسر نور بهره یاب و مستسعد گردد و بحسب قسمت ازلی زبده حق شناسان

معارف آگاه خداشناس گورو رامداس سردر سرانجام کار تعمیر و ترمیم سرگرم بودند متوسل خاص ذات

مصدر حسنات آن خجسته شمایل را دیده بالمشافه آن برگزیده انفس آفاق کرده عرض نمود که شخص مجانبه همین

بهمین قد و قامت و عمر هم تلاش و تفحص ساخته و وجه رسمیات حواله نموده در حضور سراسر نور بهره یاب و

مستسعد خواهد شد بندگان عالی که از تمامی سوانحات روزگار و حقایق اعصار واقف و مطلع بودند و همگی ...

برسنجش ضمیر منیر آفتاب نظیر روشن و پرتو انداز است بمجرد مشاهده و معاینه او لا در گرداب تحیر فرو رفته بعد از آن ظاهر فرمودند که شایسته سریر سلطنت همین خواهد بود دوباره عنایت ایزدی از سیمای نیاز انتمای او خواهد تافت لیکن استفسار عرف مقدم و ضرور است آن قافله سالار ریاضت کیشان از هبوب نسیم عنبر شمیم عنایت ایزدی جیب و دامان آرزو را نگهبانی مراد مالامال ساخته ظاهر نمود که در زبان اهل اینملک سودهی عرف این بنده مشهور و معروف است آن مصدر مکارم از فحوای فرحت آما هزاران هزار نشاط و الاف الاف انبساط حصول ساخت اشهب صبا رفتار زبان عنایت نشان را در مضمار اظهار این بیت بجولان آورد بیت

برین مژده گر جان فشانم رواست — که این مژده آسایش جان ماست

بعد از تحقیق و تنقیح مقدمات صدر آن گوهر درج نامداری را در سلک ازدواج آن خجسته مزاج تلطف انتاج منسلک فرموده بعد از آن بخلاع آفتاب شعاع دولت و اقبال ابدی و ابهت و اجلال سرمدی معزز و ممتاز فرمودند و من بعد طنطنه ریاضت کیشی و زمزمه عبادت اندیشی آن برگزیده انفس و آفاق در چهار اطراف عالم بلند آوازه گشت از اقطار و امصار مریدان عبودیت آثار و خیر اندیشان عقیدت انتما بقطع مراحل و طی منازل پرداخته و بحضور ساطع النور بهره یاب کونین و کامیاب نشاتین گردیده و از سجدات جباه با برکات جبین نیاز آگین را منتفی و متیمن نموده ربقه اطاعت و انقیاد در گردن جان نیاز نشان می انداختند و از میامن افضال سری ستگورو دیال تمامی اسباب سلطنت همگی کارخانه خلافت در درگاه فیض اشتباه از قسم اسپان صبا رفتار و فیلان قوی هیکل و شمشیرهای خارا شگاف و سپرهای خاصه و انواع اقمشه نفیسه اصناف اصناف اجناس غریبه حاضر و موجود گردید و هر روز و هر دم از عنایات متکاثره و تفقدات متوافره سری اکال پورکه افزایش دولت و اقبال و افزونی جاه و جلال از کمین بطون بمنصه شهود جلوه نمایش مییافت شخصی از معتقدان خاص در خدمت سراپا برکت حضرت بادشاه جهانگیر عرض نمود که هر کدام صاحب خاندان را از نعمای متوافره و آلای متکاثره حضور اقدس وظیفه مقرر و جاگیر معین است که از آن مکان قوت لایموت خود نموده و باقی را صرف محتاجان و بذل مسکینان گردانیده و اوقات شبانه روزی را در عبادت واهب منعم و ریاضت ایزد متعال بسر برده با دعیه الملوین ازدیاد عمر و دولت و ترقی اقبال و حشمت این برگزیده طوایف انسانی از جناب برآرنده حاجات درخواست مسالت می نمایند و از هبوب ریاح همم ماثوره و اهتزاز اهویه دعوات موثوره گشود معاقد مقصود در دنیا و آخرت میگردد و عمده ریاضت کیشان حق اساس گورو رامداس که بحلیه فراست کامله و زیور بلاغت شامله محلی و مزین است و الحال از خاندان فیض نشان ذات عالی مقام سوم است بنابر ذات شریف اوشان کدام جاگیر د

مکان مقرر و معین نیست که از انجا قوت لایموت خود هم نموده با دعیه ارتقای اعلام حشمت و جاه این
برگزیده انفس و آفاق مواظبت و اقدام نمایند آخر الامر بموجب رقم جهان مطاع حضرت بادشاه مکان
ارتیه بهیین بنام عنایت ارتسام صورت انتظام پذیرفت بعضی کسان که از راه قساوت قلبی فاسد خاج
بودند مکان اسفل را که از همگی جهات محل ورود آب بود حواله بندگان عالی نمودند در آن مکان حصه
یکی از سادات کرام و دویمی سهم پنج سویمی در تصرف رنگهران بود چنانچه الی یومنا هذا علامت این حصه
ظاهر و باهر است مزار شیخ شاه بیرون سری امرتسر جی متصل گوبند گذه دیلی است برحصه سادات
و تالاب پنج مسطور اندرون شهر متصل قلعه بهنگیان قدیمی باهر و ظاهر است و باقی مشهود آخر الامر ذات
مصدر فیوضات از مشاهده و ملاحظه مکان فیض نشان از زبان مبارک ارشاد و جبب الانقیاد فرمود که
تمام آب های بلندی درین نشیب خواهند آمد و از عالی باسفل تمام اشیا و اجناس و انواع داخل تواند
گشت و در اندک زمانی از بس پختگی عمارات و زیب و آرایش مسالک و طرق و از دحام عوام رشک فردوس
برین خواهد گردید و بعد از ظهور این قیل و قال بندگان عالی آن مکان فیض نشان را به جک گورو مرسوم
و نامزد فرمودند و عنقریب عالم عالم اناث و ذکور چه از دور و نزدیک در آن مکان عنایت نشان مستفیض
بهره یاب شده از انفعال عنایات اشتمال سعادت ابدی و مفاخرت سرمدی حصول می ساختند تا کار بر
گشت و کرامات و تعداد ظهور خوارق عادات اینمکان تعقدات توامان خارج از بیان و بیرون از ترجمان
است لیکن برخی و انموذجی از آن محوله خامه نیاز شمامه مینماید تا بر مورخان فصاحت آگین و دبیران بلاغت آمیز
مخفی و محتجب نگردد در ایام سابق بسیار بسیار طوایف انسانی در هر موسم و بهار بنا بر زیارت فیض اشاعت و
اشنان مباهات توامان بهره یاب میشدند و حسب اتفاق یک عورت شوهر خود را که لنگ و لنج بود در مکان
همرا داشته سیر و بوقت احتیاج و ضرورت باز بر زمین میگذاشت موافق قسمت ازلی که قاعده اقبال اسیر
نمود و ایام عسر به یسر مبدل گردید اتفاق رسیدنش در مکان میمنت نشان گشت شوهر خود را بر لب آن چشمه
آبحیات گذاشته خود بنا بر انجاح حوایج ضروریه در شهر وارد شد مطابق تائیدات یزدانی و توفیقات ربانی شعفی بر
بخشش بیروز روشن صحت مبدل گردید ایام کلفت و ملالت به فرحت و انبساط منقضی شدند از سر نو باز زندگانی
حاصل و مرغ روح از قفس تن بپرید باز در قالب عنصری حلول نمود آب رفته باز در جو آمد و بنای زلال جوانی از
سر نو گرفت و اوقات خزان به ایام بهار مبدل گشت اشجار کامرانی اثمار شادمانی آوردند تفصیل این
اجمال آنکه وقتیکه آن مقیم ابدی بر ساحل مکان لطف نشان انتظار مراجعت اهلیه خود می نمود در اثنای
این مجنی که در ساعت مستوی که کوکب اقبالش در صعود بود یک زاغ بنا بر نوشیدن آب که بمنزله آبحیات

درعین ظلمات است در آنمکان عنایات توامان وارد گردیده منقار خود در آن سرچشمهٔ حیات ابدی و زندگانی

سرمدی انداخت بمجرد رسیدن رطوبت آب از عین عنایات ایزدی لون اسود ش بابیض گرائید و

از سیاهی بسپیدی فایز گردید از حالی بحالی دیگر متغیر شده صحیح الاعضا و بمثال از اقران و امثال گردید و از انزو

بدرجه تضاعف بلکه اضعاف اضعاف مرتبه در رتبه و عزت و فخر مکان فیض نشان در تمام عالم جلوه نمایش یافت

ناقص فطرتان واجوف طینتان که مهجور ازلی و تضعیف القلوب ابدی بودند در منزله کمال فایز و واصل گردیدند

آخر الامر آن مسکین عجز آگین از مشاهده و معاینه حالت زاغ سطور قرین الاف راحت و اضعاف مسرت

گردیده و شکر موهبات متوافره و سپاس عطیات متکاثره واهب بیچون بصد نیاز و تضرع بجا آورده جبین عقیدت

آگین را بخوشش سجدات فدویت آیات مزین و متحلی گردانیده و اینچنین عنایات روز افزون و نوازشات

گوناگون را محض از تائیدات ایزدی چون تصور ساخته بفحوای این بیت **بیت** سکندر را نمی بخشید آبی

بزور و زر میسر نیست این کار + بی تامل و تردد چشم را با نموده غریق بحر عنایات ایزدی بر کمال گردید از سر نو باز حیات

ابدی و صحت سرمدی از عین تفضلات واهب بمنت بیدنش لاحق گشت و اعضا سقیمه بدرجه صحیحه واصل

شدند و اختلاف الشکل و اعضا بمرتبه تساوی معاینه نموده در توصیف و تحمید قادر بی منتها زبان نیاز نشان را

برکشاد **قطعه** این مکر کزمیت احمر آمده است + اندرونش بجر احضر آمده است + بعد از چند ساعت که اهلیه اش

از شهر مراجعت کرده مشاهده ساخت که شوهر او به کمال خوبی و زیبائی و حسن و جمال بی قیاس صحیح الاعضا

بر آن سرچشمه زندگانی ابدی باید معاودت او نشسته است از ظهور رفع مرض و کلفت خلقی او جهان جهان

شکر و سپاس تلطفات بحید و تعلقات بعید بر آرنده حاجات بجا آوردند و بعد از آن مکان فیض نشان معبد

خواص و عوام در تمامی جهات و اطراف و همگی جوانب و اکناف گشت هنگام دم آخرین و نفس واپسین

ذات مستغنی الصفات از زبان عنایات ترجمان ارشاد واجب الانقیاد فرمودند که نفس نفیس و جسم لطیف

بندگان عالی را در زورق نشانیده در سبری امرتسر باید رسانید چنانچه مریدان با صفا و معتقدان با وفا

موافق فرموده ذات والا صفات بعمل آوردند تا روز روشن زورق موصوف بمشاهده و معاینه می آمد

و هرگاه زورق آفتاب در بحر مغرب فرو رفت و نهنگ شب حجاب ظلمانیت انگیخت زورق مسطور غریق

لجهٔ منبع فیاض گردیده از نظر پابندان هواجس نفسانی در غشاوهٔ نقاب جلوه افروز گردید و از آن روز

آنمکان فیض نشان معبد خاص و عام شد و خاک آن جائی عنایت آثار کحل الجواهر و سرمه بینائی خود

خود ساختند و فرق نیاز و عجز فدویان عبودیت نشان از حضیض استکانت و انکسار تا اوج فلک دوار رسید **بیت**

	بر زمینی که نشان کف پائی تو بود	۰	سالها سجدهٔ صاحب نظران خواهد بود	

باب چهارم

لبریز شدن نی قلم شیرین رقم در بیان احوال بنائی فرحت آمائی کول سر

از آنجا که نقشه تکوین و ایجاد این کون و مکان برنگ بسنره ایست و در هر لحظه و هر دم نقوش متنوعه بر روی کار می آید و در ضمن آن ظهور بعضی مقدمات مطمح نظر میباشد چنانچه حسب تقدیر ایزد بیچون ذات والاصفات کیف ما اتفق در حبس و قید پادشاه در آمدند و مکان گوالیار مضرب خیام جاه و جلال گردید بعضی معتقدان با اخلاص و خیر اندیشان با اختصاص گذارش ساختند که تدبیر استخلاص ذات ستوده صفات موافق عقل ناقص خود نا نموده میشود فی الواقع از موافقت قلوب و ایتلاف دلها و توافق امزجه و اتحاد طبائع تمامی امورات و همگی مطالبات صورت سرانجام و زیب انصرام میابند. **مصرع** آری باتفاق جهان میتوان گرفت. و از تباین و اختلاف انهدام بنیان و انعدام اساس جلوه نمایش می پذیرد ذات مستغنی الصفات بر زبان عنایت نشان آوردند که آنچه مقدر است مبدل نیست باید که بخلوص اعتقاد و رسوخ عقیدت لوازم خضوع و خشوع و مراسم ابتهال و استکانت بجناب بر آرنده حاجات با آئین نیاز بجا آورده بسجدات عبودیت آیات مستغنی الجبهه و متین الجبین باید شد چرا که **بیت**

سرنوشت واژگون راز است میاز دنیاز	نقش معکوس نگین از سجده میگردد درست

واظهر من الشمس وابین من الامس است که پیش از وقت ظهور هر امری از امور ممتنع و محال است و رفاقت رفیقان صمیم و مدد همدمان قدیم بهنگام دیر وقت خود جلوه ظهور می بخشد **نظم** تا نرسد وعدهٔ هر کار که هست سودی نکند یاری هر یار که هست. بنا علیه بعد از مرور چند شهور اقبال شاهی روی بادبار آورد و ذات مصدر حسنات درینوقت مقدمه انصراف ذات خویش مناسب و احسن تصور فرمودند درین اثنا کولا نامی کنیزک قاضی که از زمره معتقدان اینجناب عالی بود مشرف گردیده گذارش ساخت که دو اسپ صبا رفتار باد کردار نزد این معتقد بی ریا موجود است باید که رد و منع درین باب بظهور نیاورده اسپان را از سواری جسم شریف و بدن لطیف خود معزز و سرافراز باید نمود. **بیت** من نه آنم که سر از خط وفا بر دارم ۔ گرچه سازند جدا چون قلمم بند از بند. ذات مصدر حسنات پنجه التماس آن سراپا اخلاص را از حنائی اجابت رنگین فرموده بر اسپان مذکور سوار شدند

و در طرفة العین در منزل مقصود فایز گردیدند مصرع کوه پیکر مرکبی هامون نورد و صحرا شگاف ** و بسر آمد مریدان
صمیم کولا از زمرهٔ انجناب حالی گشته تا که انیس محفل و جلیس مجلس شد هرگاه ذات معدن حسنات بر مسند
گوهر یائی جلوس عنایت مانوس میفرمودند آن زبدهٔ ارباب اخلاص هم بر گوشهٔ چار بالش تمکن میگرفت
چون هر کمالی را زوالی لازم است و هر وجودی را عدمی لاحق هر آنکه در قالب ابداع و آفرینش می آید البته یکروز
فانی شدن او یقین است کولا مذکور را وقت آخر و هنگام واپسین نزدیک رسید از انجا که ایتلاف قلوب و موالفت
باطنی ذات مستغنی الصفات ** بکولا مسطور زیاده از حد بود لهذا تالابی غریب و حوضی عجیب مسمی باسمش مرتب و تیار
کنانیدند و عمارات سنگین و متین جلوه نمایش پذیرفت بیت انگیخت مشهد زمانه ** نقش عجب از طلسم خانه ** آن
سراپا اخلاص از مشاهدهٔ تالاب مذکور نهایت منشرح الصدر و منفرح القلب گردید و هرگاه حین نزع جانش در رسید
ذات معدن حسنات بر زبان عجایب ترجمان آوردند که آن عمدهٔ ارباب محبت را در زورق باید نشانید و در میان
تالاب باید انداخت تا یوم المعنی کشتی مذکور بمعاینه مردمان می آید هرگاه کشتی آفتاب در بحر مغرب فرو رفت
و ماهی شب نقاب تاریکی بر روی روزگار آورد آن کشتی از نظر مردمان غایب و ناپدید گردید و از آنروز
آنمکان معبد خواص و عوام گشت ** و ذات معدن حسنات قریب شش سال یازده ماه و شانزده یوم بر سیمای
عالمیان هدایت مریدان توجه موجه مرشدی مصروف فرموده در بهادون سدی تاریخ ۳ سمت ۱۶۳۸ از خاکدان
ظلمانی بعالم جاودانی رخت ارتحال بر بستند و سه در غرر فرزند ارجمند از ان صدف بر درده بحر محیط
ایزد بیهمتائی باسم معدن حسنات فیوضات آفاق خدیو بهادیو و دیگری موسوم به وحدانیت عمل پرتهی چند
بنام مظهر کمالات ایزدی مهن گوروارجن هادی خواص و عوام میبودند و شمع راه قلوب مریدان خاص گردیده
از ظلمانیت اجسام و اعراض بر وحدانیت جواهر فایض بهره یاب میگردانیدند عزیمت فیض طوبیت آن برگزیده
انفس و آفاق یعنی لالی متلالی اجر سن پر آب صمیم بالجزم گردید که مکانی زیبا و جائی رعنا با عینه عمارات
عالیشان نمونه جنت المأوی در دنیا با حوض عمیق و تالاب عریض و طویل تیار کنانیده آید که از همینی موجب
اثبات نام و سمو اسم بندگان فیض نشان می بنیدد و در حینی که از مکان فیض نشان در مرتبه اول تیار
شده بود بنام گورو چک موسوم گردیده عمارت خام میداشت ذات معدن حسنات در تیاری و ترتیب عمارت
پخته توجه موجه مصروف فرمودند ذات عالی بنا بر بودن خلف الرشید بندگان عالی نام مکان فیض نشان
باسم رامداس پوره و بسبب رشته نواسگی خود با ذات ملکی آیات مکان موسوم رسم انجائی عنایت تو امال
به سری امرتسر نامزد و موسوم فرمودند و از محل استقامت ذات عالی بر رتهه سواری فرموده بنابر زیارت
واقف رموز تقدیر شاه میر تشریف شریف ارزانی فرمودند قبل از رسیدن ذات عالی بادشاه عالم گیر بنابر حصول

دیدار تفقدات آثار آن پیشوائی خداشناسان وارد گردید وازبکه استغنا سی و احتجاب از مصاحبت اہل
دنیا بردل فیض منزل مستولی شده بود ارشاد بمرید خاص بدینطرز جلوه ایراد یافت که بوریای کہنه فرسوده
که از آن بوئی ریا هرگز دریافت نشود بنابر اجلاس بادشاه باید آورد و ہرگاه خادم مسطور بوریا را بر زمین
فرش کرده گسترانید بادشاه از مشاهده اینچنین فرش غریب که لایق سلاطین والاتبار و خواقین نامدار نبود از نشستن
آنجا پہلو تہی نموده زود رجع القهقری نمود و درین اثنا بندگان عالی بنابر مشاهدهٔ آن سرآمد حق شناسان
وارد گردید بسبب دریافت سرایر کونی بدون تساہل و تغافل بر بوریائی مسطور اجلاس خجسته اساس فرمودند
و سرد فتر ایزد پرستان حضرت شاه میر از معاینه اجلاس آن زبده الفس و آفاق بر زبان فیض نشان آوردند
که در ضمن بوریای مذکور تخت ہندوستان متیقن و متصور ہست و بادشاه که از ادبار و انقلاب طالع خود ازینچنین
دولت غیر مترقبه محروم مانده حرف بر قسمت او میباشد و اورنگ خلافت و دیہیم سلطنت بوجود سراسر جود این
برگزیده مہمن گوروارجن رونق ابدی خواهد پذیرفت و آساس و بنیاد مخالفان منعدم و منہدم خواهد گشت
بعد از قیل و قال بر زبان عنایت ترجمان در آمد که ہر کاری و خدمتی که بتعلق این خیر اندیش صمیمی بوده باشد
بے غایله تصلف و بے شائبه تکلف باید فرمود که در انصرام و انجاح آن لوازم سعی مشکور و کوشش نامحصور بظهور
آورده خواهد شد و در مکان فیض نشان سری امرتسرجی پنج تالاب میباشند یکی تالاب امرتسرجیو است که
توصیف و تعریف آن خارج از دایره بیان است دویمی سنتوکهسر است احوال او اینست که بادشاه چارمی
مکان سنتوکهسر را تیار کنانیده اند منقول السنه خاص و عام این است که در ابتدائی در مکان امرتسرجیو در میان
حوض آب قایم نمیشد و ہر قدر که سعی و تردد در طرف معتقدان با صفا را دمیبافت ہیچ فایده بر آن نمیشد
از انجاکه تمامی مقدمات کونی بر آینه ضمایر بشارت نظایر این فیه عالیه نقار روشن و مزین میباشد ذات عالی
صفات تم آب مکان سنتوکهسر را در میان امرتسر انداختند فی الحال آب ساکن گردید تا کناره ملبب گشت
و ذات عالی فرمودند که آب امرتسر را ازین آب سنتوکهسر نتوکهه آمده است و سویمی رام سر متصل گڑه
رام گڑهیان میباشد و در آن مکان عنایت نشان بادشاه پنجمی سوکهمنی را تصنیف فرموده اند و سوکهمنی نہایت
پوتهی عمده است که مغز اقوال ہنود و لب افکار مسلمین در آنجا میباشد و خوانندگان را لذتی کافی و حظی وافی
مے بخشد و از بند تعلقات و ہواجس این دنیائے دنی میرهاند و چهارمی کول سر است و احوال کول سر در صدر
نگاشته شده و پنجمی بیبک سر است و در فرقه سکهان رسمی مستقره و استمره است که در وقت غسل کردن دستار را
بر سر نهاده غسل میکنند که مبادا اگر حریف متقابل شود در بستن دستار فرصتی راه یاب گردد و در امرتسرجے
دستار را گذاشته اشنان میکنند اگر کسی سهواً دستار بر سر نهاده اشنان میکند بر و تنخواه میگذارند یعنی چیزی

بطریق جریمه میگیرند و ذات والا صفات بادشاه چهارمی در مکان عنایت نشان هرمندر جیو بر چارپائی جلوس
میمنت مانوس فرموده هادی طوایف عالمیان و رهنمای گروه جهانیان میشدند و هرگاه که مرغ روح ذات مستغنی
الصفات از قفس کالبد پرواز نمود ذات مجمع حسنات صاحب ششمی در مکان مخصوص بر چارپائی اجلاس هدایت اساس
بجلوه ظهور نمایان فرمودند بعد از مرور ایام در وقتی من الاوقات صدای سخت از آن چارپائی رونق آشکارا گرفت
و ذات ملکی آیات از معاینه این چنین حالت غریبه از چارپائی برخاستند و ازینمعنی متحیر و متفکر گشته از ملهم
غیبی و سروش لاریبی فالی نیک معاینه فرموده گرنتهه صاحب را تالیف گردانیده بر چارپائی نهادند و اولاً
از ذات ملکی آیات خویش سجدات متواتره نموده در زیر آن اقامت پذیر شدند و توضیح اینمقال یعنی تصنیف
و تالیف گرنتهه میمنت اشتمال اینست که مظهر اوصاف بهمن گورو ارجن جیو بیاضی لطیف و کتابی شریف ترتیب
داده و اشعار و اقوال فقرای متقدمین در آن مندرج نموده و انتخاب بعضی ابیات عبودیت آیات کرده و از آن
نسخه بزرگ تدوین و تالیف گردانید و آنرا مسمی گرنتهه صاحب فرموده و بهائی گوروداس که یکی از معتقدان
این درگاه عنایت اشتباه است شیرازه بند گرنتهه صاحب مقرر گردانیدند و بهائی مذکور که در فن شعر ذاتی
و علم شبدگوئی یگانه عصر و وحید الزمان بود هرچند التجا و استدعا ساخت که طبع زاد این غلام هم در کتاب
مستطاب مرقوم و مسطور شود لیکن بندگان بلطف نشان عرض او را بدرجه تلقی متلقی نفرمودند لهذا تالیف و
تصنیف بهائی مذکور در نسخه علیحده مندرج و مندمج است منقول السنه صغیر و کبیر این طایفه علیه سنگهان
چنین است که در میان گورو صاحب و گرنتهه بوجهی من الوجوه و سببی من الاسباب فرقی و تفاوتی نیست
و تعظیم و احترام گرنتهه صاحب از تمامی امورات واجب و لازم مل محتشم است حتی که همگی مقاصد و جمله مآرب این
طایفه سنگهان بر گرنتهه صاحب موقوف میباشد هنگام تولد پسر یا دختر بنابر تسمیه از انجا فال مشاهده میسازند
و هر کدام تک که در اول ورق می آید موافق حرف اول آن اسم مقرر و معین میسازند و تک بمعنی بیت است
و اینطور تسمیه را نهایت مستحسن و نیک می انگارند و این معنی منتج حسنات و مثمر برکات و موجب رفاه حال و فلاح
مآل میباشد نص گویند عمده ارباب طریقت کاهنه نام درویشی بود عبادت آئین در دار السلطنة لاهور
از قیود ذات مذاهب وارسته و بکنه ذات بیچون جناب اقدس پیوسته اکثری اوقات خود را در تصنیف و
تالیف اشعار هندی بسر میبرد هرگاه خبر تصنیف گرنتهه صاحب که اصغا نمود در میان رتهه سوار شده
مشرف خدمت فیضدرجت گورو صاحب گردیده التماس ساخت که درینوقت خجسته رخت بندگان گرنتهه صاحب
را تالیف نموده اند طبع زاد این خیراندیش را در آن کتاب غریب و نسخه عجیب درج باید فرمود ذات مستغنی الصفات
فرمود که دو سه ابیات از طبعزاد خویش باید خواند تا بر مذاق سخن فصاحت الفاظ و سلامت معانی و حصانت

ترکیب وزرانت تالیف اطلاع نموده آید کاهنه مذکور از تالیف خویش خواندن فرمود از شنیدن مضمون تصنیفه او از
هر زبان فرمودند که کلام تو بی سروپا است و بوئی ربوبیت در آنچه انانیت از آن بمشام دل و جان می رسد
لایق کتاب تقرار خدا دوست نیست. کاهنه مذکور ازین معنی آزرده و خشم آگین شده دعائی بد بر زبان آورد
که کیف ما اتفق بدست مخالفان دین گرفتار آئی فرمودند که رسیدن تو در لاهور بسیار مشکل و متعذر خواهد بود
کاهنه مذکور از انجا روانه گردید و گورو صاحب در همان اثنا کفچه را از غصه بر دیگ زدند و کاهنه در عین ذهاب هما نوقت
از میان راه بیفتاد و سرش دو پاره گردید زهی قدرت قادر بیچون که فقرای و برگزیده هائی او مظهر اینچنین غرایب
گوناگون و مصدر عجایب روز افزون میباشند بیت کلام اهل خدا ترجمان تقدیر است. بود ضمیر منیرش
بسان لوح و قلم. و آنچه وجه نذرانه از قسم نقدی و مال اسباب از مریدان با خلاص در خدمت عالی میرسید
هما نوقت به محتاجین و مساکین حواله میشد و برای روز فردا چیزی نگاه نمیداشتند در روز نوروزی نواز خوان
نعمت آلای میخوردند در مقام کهندور قیام غایت ارقام داشته هادی طوایف عالم و عالمیان میگردیدند
نقیب سکهتیا جوگی در کهندور سکونت مینمود و در ظاهری و باطنی نبرد و عناد و مخالفت همراه گورو امرداس میداشت
بعضی کسان ساکن کهندور اکثری در خدمت سراسر افادت مشرف شده تمام احوال نزاع و عناد دلش عالی رتبه
تلطف اقتضائی میگردانیدند و ذات گرامی لب بسکوت آشنا میساختند حسب اتفاق تقدیر امساک بارش
باران در کهندور جلوه نمایش پذیرفت بعضی معتقدان با اخلاص در خدمت سامی عرض نمودند آن مجمع حسنات
بر زبان آوردند که رسن در گردن جوگی انداخته از شهر بدر کرده باید داد که بمجرد رسیدن نعش بیرون از شهر ابر بطراوت
آسمان از عنایت ایزدی خواهد بارید مزروع آسمانی و آمال خلایق سیراب ابدی و طراوت سرمدی خواهد یافت
چنانچه همین طور همراه جوگی مذکور سلوک در پیش کردند بمجرد ظهور اینطرز باران بشدت تمام بارید و گلشن امید
خلایق از سحاب مکرمت و افضال بشگفت و تمامی خلایق از خوارق عادات و کشف کرامات این برگزیده
آفاق متحیر و متعجب شدند بوقت شب ذات عالی صفات در مکان گوندوال بر خواب استراحت آرمیده
بودند که ناگاه صدائی ناله و زاری و آواز گریه بگوش تفقد نیوش رسید ذات مجمع الحسنات از شنیدن
اینمعنی خبردار شده بر زبان آوردند که در وقت شب کدام کس هدف تیر بلا گردیده از گریه خونی عرض
میشود و دُر اشک از صدف دیده میبارد مریدان با خلاص عرض نمودند که شخصی را پسرے جان بحق
تسلیم ساخته ازین سبب در بحر اضطراب و اضطرار با دیده اشکبار مستغرق و غریق میباشد ذات مجمع
برکات از زبان تلطف نشان فرمودند که در عهد عنایت عهد پیش از پدر نمیرد و داغ حسرت بر دل والدین
نه اندازد چنانچه این طرز حمیده تا مدت رونق افزا بودن ذات عالی بر چار بالش گورپائی قایم و مستقل

ماند و آن ذات مصدر حسنات گورو صاحب اضاف نشاط و آلاف انبساط حصول ساخته بر زبان مبارک آوردند که خواهش و تمنائی این عبودیت کیش بنا بر تیاری حوض سری امرتسر جیو زیاده از حد میباشد بندگان عالی هم بر رتهه سوار شده در انجا تشریف ارزانی فرموده از دست مبارک خود بانی عمارت باید شد که از همین دست مبارک اثبات و استحکام مکان موصوف تا سالهائی سال خواهد بود آن قافله سالار حق شناسان یعنی شاه میر از اصغائی این معنی بدون توقف و تقاعد بر رتهه سوار شده در طرفة العین در مکان معهود ورود عنایات آمود آوردند از دست مبارک خود چهار خشت بچهار طرف شمالی و جنوبی و مشرقی و غربی و یک خشت در وسط مستحکم و مستقل فرمودند و من بعد دیگر معماران بنا بر تیار ساختن عمارت وارد شدند بسبب قانون و قاعده معماران که خشت هائی را می نهند و باز می بر دارند و بعد از آن درست کرده میگذارند خشت هائی صدر را بدست خود گرفته باز در انجا گذاشتند بندگان تلطف نشان بر زبان آوردند که این عمارت در اندک زمانی منهدم و مسمار خواهد شد و از آن نام و نشان نخواهد ماند و ظالمان و ستمگاران جور کشی و ستم کیشی خواهند کرد و بعد از مرور مدت قلیل باز عمارات عالیشان بیشتر از بیشتر و زیاده از سابق مهیا و مرتب خواهند گشت و تا ثبات دهر و قیام عصر مستقل و مستحکم خواهد ماند و هر روز رونق گوناگون و جلوه افروزئی روز افزون خواهد یافت و بدرجه اضعاف اضاعیف از عمارت سابقه واصل تواند شد بعد از ظهور این معنی حضرت شاه میر صاحب از انجا تشریف در مکان فیض نشان خویش آوردند و بندگان عالی گورو صاحب هر روز به تهیه عمارت دلکش توجه مصروف میفرمودند و در اسعاف و انصرام لوازم عمارت سعی فراوان به تقدیم میرسانیدند در اندک زمانی جائی لطیف و مکان منیف صورت انصرام یافت و در هر موسم و بهار مریدان با وفا خیر طلبان با صفا از زیارت تلطف اساعت انواع انواع انبساط حاصل میساختند از خوبی و لطافت عمارات دلپسند بیان سازم یا از خوشگوارائی و لطافت آبش که بیان آبحیات حیات بخش ابدی است محولی خامه نیاز شمامه نمایم زهی آبی که باین آب و تاب چون آئینه دل نیک بختان و صافی طینتان از کدورت ظلمانیت پاک و مصفا خورشید خاوری باین حرارت اگر در وی اثر کردی فی الحال از اثر برودتش بلرزه و قشعریره داخل شدی ابیات

مصفا چون دل خلوت نشینان ・ منور همچو چشم تیز بینان
رسیده عمق آن تا گاو ماهی ・ نموده همچو عینک در سیاهی
پی کسب لطافت آب حیوان ・ در و گشته چو دروازه نشینان

ذات عالی بعد از سر انجام این کار در مذاهب مریدان با اختصاص توجه موجه مرعی و مصروف میفرمودند و هر دم و هر آن بعبادت و ریاضت بسر میبردند و خیر طلبان از هر اطراف و ممالک بنا بر زیارت سراپا سعادت آن برگزیده النفس و آفاق مشرف و مستفیض شده مباهات کونین و مفاخرت دارین حاصل میساختند

بعد از مرور چند ایام در ظهور عمارت آن مکان فیض نشان بندگان تلطف نشان از زبان مبارک ارشاد تلطف رشاد فرمودند که این جائی عنایت آمائی از قدیم الایام مملوکه و موروثه ذات مصدر حسنات میباشد و در زمان سابقه راجیان ماضیه نیز ورود عنایت آمود ذات مستجمع الصفات در شمکان تلطف ترجمان • از قوة بطون بمنصه شهود جلوه نمایش یافته و بنا بر امتحان و آزمایش بعضی معتقدان بیریا و خیراندیشان با صفا اکثر علامات و بعضی اسباب ایام سابقه از ینجا ظاهر و آشکارا نموده خواهد شد که تا اقوال کاذبه بعضی مفسدان ضلالت آئین بر رجبه سلب و اصل گردند و دلالت طبعی بندگان عالی باستشهاد عقول به تضمین و التزام ظهور بعضی اسباب مطابق فحوای صدر گردد لهذا اولیای این معنی را به قسطاس قیاس تقرن نموده با تشائی امر واجب الاتباع پرداختند که تا بعین آن سرچشمه حیات ابدی را کاواک و تعبه باید نمود هرگاه چند قطعه زمین را صاف و هموار کرده حفره گردانیدند بنا بر تصدیق قول بندگان عالی یک نعلین چوبی و مالا دبین جوگیان که در گلو خود می بندند از آن مکان فیض نشان ظاهر و باهر گردید و بندگان عالی از مشاهده و معاینه این چنین اسباب از زبان مبارک ارشاد واجب الانقیاد فرمودند که در ایام گذشته این چنین اسباب را بمحافظت تمام و حراست مالا کلام در ینجا نگاهداشته بودیم اکثر اوقات به عبادت ایزد بیهمال و ریاضت قادر ذوالجلال روز و شب مواظبت و اقدام جلوه ظهور مییافت الحال هم مکان قدیمی خود را التعمیر و ترمیم نموده شد ظهور اینچنین خوارق عادات و بروز این کشف و کرامات از ذات فرخنده صفات چه بعید و بدیع و موقع استغراب و محل تعجب نیست بیت

اگر خواهد آن اوستاد دلیر	ستاره ز گردون در آرد بزیر	زحل را سیاهی بشوید ز روی	به گردون بر آید ز یکتار موی

بعد از مرور عهد مدید آرزوی دعای ذات عالی صفات در باب توجه موجه بطرف عالم علوی از جهان سفلی جلوه نمایش پذیرفت بنا علیه بعضی برادران حقیقی در ظاهری آئین اتحاد و باطنی رسم عناد بظهور آورده و در دل اساط نزاع گسترانیده همراه ضلالت پیوند سخنانند بهائی دیوان بادشاهی مشورت و کنگاش نمودند که بهر کدام وجه ذات مصدر حسنات را متهم ساخته آید دیوان نکبت نشان تدبیر کلفت تاثیر را برین معنی زیب انصرام ملالت ارتسام داد که سلک نسبت دختر خود همراه این عالی نژاد منسلک نموده در ضمن آن ظهور بعضی امور مطمح نظر نموده آید بنا بر این پیغام نسبت دختر خود را در خدمت خجسته آیات رسانید بندگان تلطف نشان که از سر ایر ضمایر واقف و مطلع بودند از اصغای این معنی بر زبان آوردند که ما مردم فقرا ترک دنیا و اسباب آنرا نموده در کنج عافیت و گوشه حیرت نشسته ایم و از قید تعلق وارسته پیوسته منفک ذات خجسته آیات با دیوان ملالت عنوان مناسب توجهی من الوجوه نیست بیت ترک دنیا داده ام کردم فقیری اختیار ٭ از دل و جان گشته ام من طالب پروردگار ٭ تاهل فقرا با اثر اخیلی ممتنع و محال است باید که از ین اراده ناصواب و خواهش

ناشایسته در گذشت باید نمود در صورتیکه بر عکس اینمقدمه بظهور آید نتیجِ حسنات و ثمر برکات نخواهد بود چنانچه

مصرع هر عمل اجری و هر کرده جزائی دارد ٭ دیوان نکبت نشان از فحوای ذلت نشان انتهای صدر مظلع

واقف گردیده مثل مار بحالت غصه و غضب بر خود پیچید و تدبیر ادبار تاثیر در هدم بنیان و استیصال بنیاد

خویش بجلوه نمایش آورده در خدمت بادشاه جهان گیر منکشف نمود که شخصی باسم گورو ارجن نام باعث

برایجاد و تکوین فرقه ثالث از میان هنود و مسلمین گردیده اکثری سنن و دلایل اسلام را محو و منعی گردانیده

و در قویم و آساس ارکان مسلمانی تفاوت و خللی عظیم راه یاب گشته و هر روز چندی از هنودان وغیره ربقه

اطاعت و انقیاد گورو موصوف در رقبه جان می اندازند اگر حضرت خود بدولت تدارک اینمعنی نمودند فبها ور

صورت بعد از مرور مدت قلیل در ارکین سلطنت و اساطین خلافت جهانبانی انهدام و انعدام رونق

بروز خواهد یافت بنده محض از راه خیر اندیشی در طریق غلامی گذارش اینمقدمه نموده است ٭ **بیت**

زهی سرمایهٔ حسن و جوانی
حرامم باد بی تو زندگانی
اگر این عرض من افتد قبولت
کنم هر لحظه بر تو جانفشانی

بادشاه از راه ذهولت و غفلت انسانی که از سمو درجه و علو مرتبه این قبه عالیه فقرا واقف و مطلع نبود با معان

نظر درین مقدمه تفحص و تجسس ننموده بر زبان آورد که هر قسم که مناسب بوده باشد بسزای باید رسانید

دیوان ضلالت اقتران ظهور این حکم بادشاهی از تائیدات ایزدی چون تصور دیده و در انهماک انمحاق

خویش نظر نکرده آنچنان مقدمه ناشایسته نمایان کرد که قلم در تحریر آن خون فشان و دیده گریان و دل

بریان و جان حیران میباشد ٭ **بیت** که تا چشم برهم زنی روزگار ٭ قیامت کند در جهان آشکار ٭ آخر الامر

بعد از ظهور بعضی مقدمات نا ملایم ذات عالی را در بحر راوی انداختند و بندگان عالی شنا در بحر محیط الهی گردیده

در سیدا رفیاض رسیدند **بیت** خواهی که بدست آوری آن گوهر یکتا ٭ مردانه بزن غوطه بدریای محبت

از انجا که شمع قلوب این قبه عالیه بنور عرفان روشن و مبرهن میباشد ظهور هر فعلی را از فاعل لاریب تصور دیده

لب را چون و چرا نه کشادند بلکه بر حکم عنایت شیم آن مظهر کل و جزو سر تسلیم نهادند و بشیرین زبانی و عذب البیانی در

منزل مقصود بهره یاب شدند ٭ **قطعه** به درد و صاف ترا حکم نیست دم درکش ٭ که هرچه ساقی ما داد عین الطاف است ٭

و ذات خجسته آیات قریب بست و چهار سال و نه ماه و یک یوم بنهای عالم و عالمیان و هدایت جهان و جهانیان

سعی بلیغ و کوشش بیدریغ بظهور آوردند و در تاریخ جیٹه سدی چوتهه روز جمعه سمت ۱۶۶۳ از خاکدان ظلمانی بدار البقای

روحانی رسیدند **بیت** مرغ روحش از زمین نشیمن خاک ٭ کرد پرواز جانب افلاک ٭ اگرچه قرنیان روزگار

و مردمان اعصار این حالت را بمرگ طبعی متمسل و متصور نموده اند اما فی الحقیقت **مصرع** آشکار است مرد اینجا و نهان است زن

وحدانیت آساس مہادیو ازبس ریاضت ایزد متعال و عبادت قادر ذوالجلال کہ دلش بطرف تجرد و وحدت مائل بود لہذا متاہل نگردید و احوال خجستہ خصال واقف اسرار عرفان گورو مہربان خلف الرشید گورو دیرتھی مل جیو در جائی خویش بطراز تشریح و آئین توضیح صورت ارقام خواہد یافت و درین طایفہ علیہ مسند گورو رائی جیو کہ فرزند صغیر از جناب ذات بیچون ہیگرد و چنانچہ داد حق عام ہست بر خورد و بزرگ لہذا در ابتدائی عنفوان شباب ریعان برنائی گورو مہادیو جیو در پردہ اخفا و حجاب اختفا سم قاتل بسبب نزاع و عناد درونی بجائی آب بہ برادر صغیر را بہ نوشانیدن دادند از انجا کہ بزرگ کردہائے از آبحیات عنایت و مرحمت او سبحانہ تعالی و تقدس حیات بخش جہان و جہانیان می باشند لہذا اثری از آن بر جسم بزرگ و بدن سترگ ذات مصدر حسنات نمایان و عیان نگردید و از بدرقہ عنایت ایزدی و یمین ریاضت و عبادت این قبہ عالیہ فقرا کہ شامل حال فیض اشتمال این برگزیدہ طوایف انسانی مبادی آثار و اطوار سم جلوہ ظہور نمایش ننمود حافظ حقیقی و نگہبان لاریبی بحفاظت تمام و حراست مالاکلام در مہد امن و امان نگاہداشت فرمود **مصرع** دشمن اگر قوی است نگہبان قوی تر است ۔

باب پنجم

رنگین نمودن نی خامہ عنبرین شمامہ در تحریر احوال خجستہ خصال زبدہ ارباب عبادت و عمدہ اصحاب ریاضت عبودیت پیوند ہر گوبند

ابتدا ار کلام بنام خجستہ انتظام آن ملک العلام است کہ عقول و اوہام فحول در افہام آن معترف بقصور و عجز می باشند ذات لایزالش کہ از خس و خاشاک امکان مبرا و منزہ است در ہر لحظہ و ہر دم انواع انواع کائنات و اصناف اصناف موجودات از مکمن عدم بمنصہ شہود جلوہ گری مینماید در طرفۃ العین باز در موج خیز حوادث و گرداب مصایب حیات کشتی وجود را در بحر عدم فرو میبرد احوال این دنیا و مافیہا را مثل لعبت بازیگران تصور و تخیل باید نمود کہ بہر قسم و آئین کہ رضائی ارادہ ازلی بر آن ظہور دیر و زآن در کسوت عدم رونق نمایش یافتہ باشد موافق آن در عالم وجود بہ وجود می آید نہ ظہور او را بقائی و نہ عدم او را فنائی پس بحسب عقل و فراست صیانت اسباب و اشیای آنرا مثل خواب و خیال متخیل باید نمود و قدرت کاملہ ایزد مطلق را در ہر امری از امور مقدم و اقدام باید دانست ۔

نظم

حال دنیا را بپرسیدم من از فرزانهٔ	گفت یا خوابی خیالیست یا افسانهٔ
بازگفتم حال آنکس گو که دل دروی ببست	گفت یا غولی است یا دیویست یا دیوانهٔ

توضیح اینمقال آنکه درمکان فیض نشان رحیله برکنار دریای بیاه بطرف کوهستان ولادت باسعادت تولد عنایت مولد ذات مصدر حسنات شعشه ظهور بخشید و آنمکان عنایت عنوان باسم سری هرگوبند پوره مسمی شد و معبد خاص وعام مریدان باصفا و معتقدان باوفا در اطراف واکناف عالم مشهور و معروف گردید **بیت** بر زمینی که نشان کف پای تو بود ٭ سالها سجده صاحب نظران خواهد بود ٭ وعمارات دلکش و مکانات فرح بخش بنحو بهترین وجه در آنجا تیار ومهیا شدند هرگاه خبر ملالت اثر سنوح مقدمه وظهور حادثه موحش ذات مستغنی الصفات والد بزرگوار اصفیا فرمودند آنچنان در بحر اضطراب وگرداب انسکاب مستغرق گردیدند که قلم در تحریر آن خون فشانست و ابواب مسرت و فرحت مسدود شد غم والم بازار روز بازار و رونق حاصل آمد غنچه قلوب مریدان باصفا از صرصر حوادث انقباض و پژمردگی پذیرفت دیده رمد رسیده الم کشیده در عین اشکباری خنده برابر بهاری مینمودند دامن از کلفت و ملالت مالامال میساختند لاله را دل در داغ حسرت فرورفت سوسن بهزار زبان اسباب تحیر وتحسر را آماده ساخته قبای نیلگونی غم در بر کشید صد برگ صد برگ وساز تردد وتفکر ومهیا ومرتب نمود یاسمن بن یمین خود را در آتش غم والم مذاب گردانید گل گلاب از سرخی بزردی گرائید نافرمان فرمانبرداری تشتت و توزع اختیار نمود نرگس بیمار بربستر جانگداز سرنگون گشت گل عباسی رنگ خونی سرخروی ابدی حاصل کرد. هیهات هیهات چه گویم وچه نویسم **نظم**

خون شره در گریه شدی اشکبار	دیده زدی خنده بر ابر بهار	قطره زنان اشک بدامن چنان
که آب زجد دل بچمن شد روان	سر زتفکر شده چون بید خم	روی بر آئینه زانوی غم ٭
کرده زبردستی اندوه سخت ٭	سینه چو شانه همه تن لخت لخت	

افسوس صد افسوس این فلک کجرفتار رد سپهر بیمدار که گردش ودوار او بر یک مدار نیست در هر دورش انواع انواع مقدمات فرحت وکلفت جلوه نمایش میدهند **بیت**

ای فلک اینچه خیال است ترا ٭	باغریبان چه جدال است ترا

هرچند بعضی خیراندیشان باصفا عرض نمودند که دار دنیا بیمدار است وقیام وثبات او ممکن و متصور نیست بهر طریق برضای واراده شاکر گردیده طریقه اصطبار وشکیبائی اختیار باید نمود لیکن ذات مصدر حسنات نفسی چند که از حیات مستعار باقیمانده بودند صرف در اظهار کلفت وملالت میفرمودند **بیت** نفسی چند که در سینه پرغم باقیست ٭ صرف افغان شب وآه سحرگاه کنم ٭ آزانجا که قلوب عنایت اسلوب این قبه عالیه بشمع عرفان ومصباح وجدان رضای ایزد ترجمان روشن وافروخته میباشد ظهور هر فعلی را از فاعل حقیقی تصور نموده قصوی تمنا و منتهای ابتغای در باب انتقام وقصاص گرفتن پدر بزرگوار از دیوان نکبت نشان معروف ومبذول فرمودند وعزم عیانت جزم بصوب شاهجهان آباد جلوه

نمایش یافت در مرور زمان در شاهجهان آباد رونق بخش گردیده بدریافت ملاقات بادشاه گیتی پناه شاهجهان مسرور و منبسط شدند
و اولاً با دعیهٔ ارتفاع اوپهٔ دولت و اقبال و دعای ارتقای اعلام جاه و جلال شیرین زبان و رطب اللسان شدند **نظم**

شاه جهان پرور تسلیم بخش
تخت ترازنده و دیهیم بخش
طلعت او آینهٔ ذات حق ؂
فکرت او حجت اثبات حق
قوت کونین ببازوی او
گنج دو عالم بترازوی او
او چو جم و جام نظر در کفش
او چو سلیمان و خرد آصفش
شیرشکاری که به بخت جوان
کرده شکاری دل همه آهوان
شیردل و شیرکش و شیرگیر
تیز رود در رس و دیرگیر

بادشاه گیتی پناه را ظل الله و سایهٔ خدا در روز ازل نام نهاده اند که تا که رعایا و برایا که ودایع بدایع حضرت صمدیت اند
قطع نظر از هنود و مسلمین اوقات خود را در رفاهیت و آسودگی صرف نموده در مهد امن و امان آسایش نمایند۔
داددهی مظلومان و فریادرسی مسکینان و ستمدیدگان لازمهٔ این برگزیدهٔ انفس و آفاق متصور و متیقن است که
آیهٔ شریفه کلکم راع و کلکم مسئول عن رعیته در شان ایشان نازل و وارد است و قوام آساس سلطنت و جهانداری
و ثبات بنیان خلافت و نامداری به عدالت و نصفت مقرر و معین است و رتبهٔ عدالت از ریاضت بالاتر است **نظم**

چو ایزد ترا این همه کام داد
چرا بر نیاری سرانجام داد
چو عدل است پیرایهٔ خسروی
چرا عدل را دل نداری قوی
ترا مملکت پایداری کند ؂
اگر معدلت دستیاری کند
چو نوشیروان عدل کرد اختیار
کنون نام نیک است زو یادگار
ز تاثیر عدل است آرام ملک
که از عدل حاصل شود کام ملک
جهان را به از عدل معمار نیست ؞
که بالاتر از معدلت کار نیست

سلاطین سابقه میزان عدالت و قسطاس نصفت را در مطمح نظر داشته موازنهٔ جمیع امورات مالی و ملکی در ضمن آن حاصل مینمودند
و شجرهٔ سلطنت و نهال خلافت از آبیاری سحاب عدالت و ترشیح اقطار امصار نصفت سیرابی جاویدی و شادابی ابدی
حاصل مینماید بادشاه از اصغای قیل و قال فرحت مآل بسیار از بسیار خورسند و شادکام گردیده سبب خیر مقدم ذات گرامی (صفات)
بیان نمود ذات مصدر حسنات نتیجهٔ التماس شاه موصوف را بسخنهای اجابت رنگین به بنظر فرمودند و یک مالائی کهربا بیش قیمتی
بطریق نذر حواله نموده تمام حقیقت مصایب و حوادث والد بزرگوار از دست دیوان نکبت نشان من و عن بر آیینهٔ ضمیر صافی
نظیر جم جاه روشن و پرتو انداز کنانیدند بادشاه اولاً از مشاهدهٔ مالای کهربا نهایت مفرح و منشرح شده ظاهر نمود که اینچنین
تسبیح قسم اول لایق سلاطین از کدام مکان رسیده ذات گرامی تمام احوال بودن تسبیح دومی نزد والد بزرگوار غصبیدن دیوان
در خدمت بادشاه گذارش نمودند بادشاه بازوی دیوان حواله نمود ذات گرامی کیفما اتفق تسبیح دومی به بادشاه
حواله نمودند دیوان را متصل چبوتره کوتوالی لاهور بقصاص اعمال ناشائسته رسانیدند **تفصیل این اجمال**
آنکه ذات ملکی عنوان مالای بطریق تحفه وارمغان رسیده است ذات مستغنی الصفات به زبان آوردند که در ایام حیات

والد بزرگوار دو تسبیح از طرف سورت بندر یکی از معتقدان با اخلاص و مریدان با اختصاص بطریق پیشکش ارسال داشته
بودند والد بزرگوار یکی نزد خود نگهداشتند و دومی باین خیراندیش مرحمت و مکرمت فرمودند در حین ظهور بعضی مقدمات ناملایم
دیوان ملالت نشان بجور و جفا غصبیده گرفته چنانچه الی هذه الان تسبیح مذکور بهمین طرز و صورت نزد آن ضلالت منش
موجود است و آنچه حوادث و مصایب از دست آن ضلالت آئین بآن برگزیده انفس و آفاق رونما شده حاجت
بیان و ترجمان نیست **نظم** جام جهان نماست ضمیر منیر دوست :: تقریر حال حادثه آنجا چه حاجت است
از انجا که رعیت پروری و فریادرسی و دادده‌ی مظلومان و جفادیدگان خاصه لازمه و شیمه قویمه این گروه عالی نژاد
میباشد ارشاد واجب الانقیاد پادشاه گیتی پناه بحضاران محفل آفتاب منزل صادر گردید که دیوان ادبار نشان مستوجب
زجر و تادیب و مستحق توبیخ و تعذیب متصور است که همراه انچنین برگزیده انفس و آفاق مرتکب انچنین امورات
گردیده ذات ملکی آیات برزبان آوردند که دیوان بدبختی عنوان را بهر طور که مرضی و صلاح ذات لازم الافراح بوده باشد
بسزای بدی و فساد او باید رسانید و آنچه تسبیح دوم نزد او موجود است از و گرفته در حضور رسانیده باید داد و بندگان
تلطف نشان دیوان را همراه گرفته در مقام عالی فرجام ذات ستوده صفات خویش تشریف آوردند و کیف ما اتفق
تسبیح کهربائی دومی بهزار زجر و تادیب از دیوان حاصل نموده در خدمت بادشاه فرستادند بادشاه بیشتر از که
بیشتر و زیاده از سابق رطب اللسان و عذب البیان در عالم یگانگی و جهان یکجهتی گردیده تصدیق قیل و قال
ذات عالی در کلیات و جزویات مقدمات تصور نمودند ذات ملکی آیات از شاهجهان آباد بقطع مراحل و طی منازل
پرداخته در دار السلطنت لاهور رونق بخش گردیده روبروی چبوتره کوتوالی دیوان مذکور به تیغ خونخوار گردن آن
گردنکش را جدا ساختند و بسزای کردار ناهموار رسانیدند و در زمان تحریر این تاریخ در مکان مذکور یکجاه و دو هرم سالم
بعضی معتقدان بنا فرموده اند **بیت** کار زن این گنبد گردان کند :: هرچه کند همت مردان کند
همت اگر سلسله جنبان شود :: مور تواند که سلیمان شود :: همت اگر سایه به بت افکند :: سایه بت کار مسیحی کند
هرگاه طبیعت عنایت طویت ذات عالیصفات از قصاص گرفتن والد بزرگوار مطمئن گردیده در اکال بنگه سری امرتسر جی تشریف شریف داشته
با دلجمعی ایام در رهنمای خاص و عام شدند و لباس فقرا که در چهار محل میپوشیدند ترک فرموده ملبس بلباس خسروانه
گشتند و اسپ تازی و تفنگ بازی و نیزه زنی و شیر شکاری و کشتی گرفتن و میدان صبا رفتار نزد خود موجود و دستور
مجوز و اختیار فرمودند در وقتی من الاوقات مریدی راسخ الاعتقاد و صادق الاخلاص یک پوشاک مع اسپ صبا رفتار
و باز نهایت عمده قسم اول برنگ سپید در حضور سراسر نور بطریق نظر گذرانید ذات ملکی آیات پوشاک مذکور مع اسپ حواله
پاینده خان که از ملازمان و متوسلان انتخاب بود و متصل سری هرگوبند پوره در مکان تلونڈی اقامت میداشت
فرمودند و ارشاد هدایت مواد بمنظر جلوه نمایش یافت که خلعت را هر روز پوشیده و بر اسپ سوار شده در حضور

سراسر نور فایض بهره یاب باید گردید و عدم پوشیدن آن خفگی و عتاب بر آن ستوده خصال عاید خواهد شد و
بازند کور را حواله بابا گوروته فرمودند که در شکار نزد خود نگاه باید داشت از اتفاقات داور بیهال که پاینده خان در خانه
خود رسید زنش از ملاحظه لباس و اسپ بر زبان آورد که این پوشاک را حواله عثمان خان داماد خویش باید نمود پاینده خان
هرچند به لطایف الحیل پرداخت که ذات مصدر حسنات از زبان مبارک فرموده اند که این پوشاک را خود پوشیده هر روز
حاضر باید شد اگر درین باب مصدر قصور و تفاوت گردد مورد انواع عموم خواهد شد باید که ازین اراده ناصواب درگذشت
باید نمود القصه زنش تمام پوشاک را غصبیده گرفته حواله داماد خویش گردانید و اتفاق شرفیابی پاینده خان مذکور که در خدمت
فیض رجعت گردید ذات گرامی صفات بر زبان آوردند که چرا پوشاک را پوشیده نیامدی پاینده خان عذر و حیله بمیان
آورد که در خانه گذاشته آمده ام ذات مصدر حسنات از صفای درون تمام احوال پوشاک و غصبیده گرفتن زنش و دادن
به داماد خود معلوم فرمودند درین ضمن اتفاق تشریف بردن ذات عالی معه بابا گوروته جهت شکار جلوه ظهور پذیرفت بازند کور نیز
بطرف شکاری که پرواز مینمود در طرفة العین بجناح استعجال گرفته فایض خدمت میگردید اتفاقاً بازند کور در دام داماد پاینده خان
مذکور گرفتار گردید و بازند کور را در خانه خود پوشیده و پنهان ساخت که کسی واقف و مطلع برین معنی نگردد هرگاه بازند کور از نظر غایب
گشت آنگاه ذات گرامی آیات هر طرف بنابر دریافت نمودن پی بازند کور روانه گردیدند بهائی دنیچند که از باریافتگان
اینجناب گرامی تاب است بازند کور را معه پوشاک و اسپ از خانه پاینده خان گرفته در حضور سراسر نور مستفیض گردید و مورد
انواع عنایات و مهبط الطاف نوازشات شد من بعد پاینده خان مذکور ترک نیازمندی قدیمی برخود جایز نموده روانه
شاهجهان آباد گردید و ارکان دولت شاهی را از جناب والا صفات روگردان گردانید که گورو هرگوبند خود را سپاه بادشاه
ظاهر میسازد و سجودگاه خاص و عام میباشد و چندین سواران والاشان و بهادران نزد خود موجود میدارد اگر درینوقت
بانهدام و انعدام این پرداخته شود بهتر اگر بعد از دیری بنای این کار مستحکم و مستوثق گشت استیصال آن بسیار مشکل است
فوج شاهی بهمراهی پاینده خان مذکور روانه شد و ذات عالیصفات در سری هرگوبندپوره تشریف میداشتند هرگاه
خبر رسیدن افواج بمسامع عنایت مجامع رسید از شهر بیرون شدند و از آنطرف از تلونڈی پاینده خان معه فوج وارد گردید
در اثنای راه یک توده بیست کلان و در آنجا مقابله لشکر جلوه نمائی یافت ذات مصدر حسنات بر زبان آوردند که فیمابین پاینده خان
و اینطرف مقدمه نزاع و عناد در میان است خون اشخاص دیگر که ناحق ریخته شود مقرون صواب نیست از آنطرف پاینده خان
تن تنها و این مصدر افضال ایزدی بیهمتا شود تا جنگ و جدل پرداخته شود همه کسان این معنی را منظور و قبول نمودند از
یک ضرب شمشیر پاینده خان از جان خود سیر گردید و بقیه رو بگریز نهادند و بندگان عالی تلطف نشان در سری هرگوبندپور
تشریف فرمای شدند بعد از آن بهائی دنیچند اسپان را از قلعه لاهور از راه حکمت عملی گرفته بخدمت سراسر افادت
گذرانیدند در خانه فیض کاشانه ذات فرخنده آیات چهار دُر غرر ارجمند پرورده ارابه عناصر صدف عنایات ابر نیسان ایزد رحمان

روشن وجلای ده دودمان عالیشان بودند اولین باسم مصدر تجلیات ایزد بهیتا باباگورد ته ودویمی بنام مظهر عنایات ایزد عز وجل بابا اٹل رای سویمی مسمی باسم رازق مفلس وغنی یعنی انی راے وچهارمی منظر انظار الترافات داور گوردتیغ بهادر مضجع اول یعنے ڈیره باباگوردته جیو که متصل انندپور بمفاصله سه چهار کروه میباشد ومکان فیض نشان دویمی در سری امرتسر جیو لایح وعیان وجای عنایت آمادرجه شهرت دارد واحوال چهارمی بشرح وبسط صورت سرانجام خواهد یافت منقول این طایفه علیه شگهان چنین است که در کرتارپور درمیان دوابه ذات عالی صفات تشریف تشریف وقیام عنایت ارتسام داشته اوقات خجسته آیات در عبادت وریاضت ایزد برحق بسر میبردند وهر روز هزاراز هزار مریدان باصفا وخیراندیشان باوفا از اطراف واکناف بهره یاب خدمت فیضدرجت گردیده ربقه اطاعت و انقیاد دررقبه جان می انداختند **پس** روزی پریچهره ماه سیما حور پیکر خجسته منظر هلال ابرو باکرشمه ونگاه جادو آهوچشم درخوبروی بلقیس همدم **بیت** درخیال دو آهوی چشمت ۛ از دو عالم رمیده ام که مپرس ۛ وآیین ابرو یعنے کمانیست بانگاه تیز وحیله مژگان **بیت** چه مشکین کمانیست ابروی تو ۛ که کم گشته از آتش رو بتو ۛ وآیین لب گویا مبدا ازظهور لعل بدخشان **بیت** بآبداری لعل تو هیچ گوهر نیست ۛ باین صفاگهری در ضمیر جوهر نیست ۛ یا از قند وشکر مالامال اند **نظم** شکر لبی که بیک خنده قتل عالم کرد ۛ بگفتمش که مراهم بکش تبسم کرد ۛ وآیین کمر او درموی میانی شهره آفاق **فرد** بسکه از شوق نظر بر کمرت دوخته ام ۛ شانه موی میانت مژه دیده ماست پری پیکری که درحسن ولطافت از خوبان جهان گوی ناز وکرشمه درمیدان خوش رفتاری بیرون برده **بیت**

هر لطافت که نهان بود پس پرده غیب ۛ همه درصورت خوب تو عیان ساخته اند

ذات مصدر حسنات از ملاحظه ومشاهده آن حور پیکر درگرداب رویت آنچنان مستغرق گردیدند که تا مرور اوقات قلیل بطرف آن حور العین بعین عنایات معاینه میفرمودند مریدان باصفا گذارش نمودند که این خجسته پیکر را در کاشانه عنایت خویش نگاه باید داشت که ظهور سعادت کونین ومفاخرت دارین حاصل خواهد شد **بیت**

ای از کرمت امید وارم ۛ	جز مرحمت تو کس ندارم ۛ
لطفی کن ودستگیر من شو	اے فیض رسان رسان بکارم ۛ

بندگان تلطف نشان برزبان عنایت ترجمان آوردند که اولاد مریدان بمنزله پسر ودختر خویش متصور ومتیقن است ازنقش مشاهده نقاش منفر مودیم که صانعی بیچون بصنعت ابداعی خویش انواع انواع صور واشکال درعرصه موجودات بر روی کار آورده زهی جناب تعالی مآلش که درهمه اشیا ظاهر وباهر است وطایر وهم وقیاس در دریافت کنه ذات پاکش از طیران بازمانده منقار بسکوت آشنا ساخته۔ **نظم**

منقار بند کرد ز سستی هزار جا	تا اولین دریچه آن طایر قیاس

هرچند مریدان باصفا در خدمت ذات مستغنی الصفات اصرار و استبداد در باب ازدواج بظهور آوردند لیکن ذات
مصدر فیوضات اصلاً متوجه و ملتفت بر معنی نشدند و بعد از آن که سرور مریدان با اخلاص در خدمت صاحبزادهای
عالی تبار جلوه نمایش یافت مصدر افضال بے همتا باباگوردته از مشاهده آن خجسته پیکر روشن اختر قرین آلاف
آلاف عشق گردیده آن گوهر یکتا را در رشته ازدواج منتظم گردانید ذات مصدر حسنات بر زبان آوردند که در حین
حیات چرا نیش مار و لدغ افعی بر جسم خویش برداشته باشد که ازین اراده بمعنی پهلوتهی کرده دختران مریدان باصفا
بمنزله دختر و همشیره خود تصور باید نمود بابا مذکور از استماع این معنی بر زبان آورد که از مشاهده حسن آن نور العین تاب و طاقت بی [illegible]
نظم چه گویم حالت بے تابی دل ٭ مگر بر تابه ماهی دیده باشی ٭ القصه از دعای والد بزرگوار پیمانه حیات بابا مذکور لبریز
گردیده جان بجان آفرین سپرد **نظم** دنیاست باغ کهنه انسان چو نوگل اند ٭ هر یک ز شاخ عمر کند باغبان جدا ٭
و بعضی عروس مدعا از زیور تقریر و حلیه تحریر بر کرسی بیان بمنظر می نشانند که باباگوردته در اننداپور تشریف ارزانی
میداشتند و اکثری در سیر و شکار اوقات میمنت آیات بسر میبردند موافق رضائی و اراده لم یزلی بیرون شهر [illegible] گاو یک
برهمن رخت هستی بربست برهمن مذکور که مرد بیچاره و مفلس بود از ظهور این معنی نهایت متردد و متفکر گردیده وحشت و
توزع خاطر عاید حالتش شد چرا که از غیر ذخیره لوازمات قوت لایموت برهمن سوای التجای احدی من الآحاد و تنفسی من
الانفاس جلوه نمایش میافت از ظهور این معنی بنا بر گذران وجه معاش باحتیاج قبایل ذات خویش در بحر تردد و اضطراب
فرو رفت هرچند بعضی آشنایان برهمن مذکور را فهمانیدند هر که زاییده و بوجود آمده است او را روزی انتقال نمودن
ازین دار بیدار واجب و متحتم است لیکن برهمن مذکور که وجه قوت گذران او همین یک گاو بود بنا بران قرین
آلاف آلاف تحیر و اصناف اصناف تفکر میشد روزی موافق خواهش و اراده ازلی اتفاق تشریف آوری باباصاحب
موصوف از آن راه گردید و بحسب التماس برهمن مذکور گاو را از سر نو باز زنده فرمودند و برهمن مذکور قدغن بلیغ و تاکید
اکید جلوه نمایش یافت که این راز خفی را در پرده کتمان باید داشت که کسی بر معنی مطلع و واقف نگردد برهمن مذکور
از قرین انبساط بیکران و نشاط بے پایان شده شکر عنایات متوافره و سپاس نوازشات متکاثره بجا آورد **قطعه**
قادرا قدرت تو داری هرچه خواهی آن کنی ٭ مرده را جان تو بخشی زنده را بے جان کنی
هرگاه اتفاق رسیدن برهمن مذکور اندرون شهر پذیرفت آن راز خفی را بهر یک جلی ساخت رفته رفته شرح صدر بگوش
ذات مصدر حسنات رسید بر بابا مذکور نهایت خفگی و عتاب فرمودند و ارشاد فرمودند که بودن دو شمشیر در یکمیان
خوب نیست بنا علیه بابا مذکور از شنیدن این معنی اندر و پنهان یعنی غایب از نظر گردید و گلهای از جاپای اش بجای نه
در آمدند اناث و ذکور و صغیر و کبیر بر کشف و کرامات و خوارق عادات اینچنین برگزیده آفاق متعجب و متفکر شدند
از ظهور اینچنین واقعه هایله انواع انواع هموم اصناف اصناف غموم لاحق احوال ملالت اشتمال قبایل بابا مذکور

گردید در رغزار رحمند یعنی پیر نامدار باسم مصدر عنایات ایزدی بهیتا گور دیرلے وغیره قبایل در خدمت فیضدرجت
مشرف شده باظهار مطالب کلفت آثار پرداخته عرض احراق خودها در نار توران همراه آن بزرگوار برزبان آوردند
بندگان تلطف نشان از راه نوازشات متوافره برزبان مبارک آوردند که با وجود بودن پسران گرامیقدر خلعت
گوریائی به پسر کلان باباندکور از جانب داهگوروجی عنایت شده باید که ازینمعنی منفرح القلب ومنشرح الصدر بوده
برفع کلفت و دفع ملالت باید پرداخت **نظم** از پدر تعظیم فرخنده خلف نبود عجب ۰۰ شاخ گل گل را بفرق
خویشتن جا میدهد ۰۰ تمامی وابستگان باباندکور از ظهور اینمعنی مقرون ابتهاج بسیار و انفراح بشمار گردیدند و شکر
موهبات وسپاس عطیات واهب بمنت بصد زبان عجز نشان بجا آوردند در وقتی من الاوقات مرض وجع آکل
یعنی ورم سرانگشت بذات والاصفات آنچنان لاحق شده بود که قلم و زبان در بیان و ترجمان آن حیران است
و هر لحظه و هر دم افاقتی حاصل نمیشد اتفاقاً هنگام شب اتفاق ورود ذات والاصفات در محل والده صاحبه
معظمه مکرمه مظهر اسرار داور گورو تیغ بهادر از قوه انتقال بعرصه اعلان نمایان گردید ذات عالی بر بستر استراحت در آن آنمکان
میمنت نشان خوابیدند و پرده نشین سرادقات عفت سرانگشت ذات عالیصفات را در دهان نیازنشان
خود انداختند از توفیقات یزدانی و تائیدات صمدانی و اثر بخار دهان آن وجع و درد بالکل معدوم و موقوف
گشت چنانچه تا یکدو پاس که ذات خجسته صفات به پلنگ خاص آرمیدند بعد از مرور اوقات از حرارت غریزی
عنایت واهگوروجی آن ورم منفجر گردید تمام کلفت براحت مبدل شد و مرض بصحت مبادله نمود ذات خجسته آیات
از ظهور اینچنین مقدمات قرین آلاف آلاف ابتهاج شده از معاینه حسن خدمات لایقه و نیکو بندگیات فایقه برزبان
عنایت ترجمان آوردند که خلعت گوریائی به پسران پرده نشین عفت مرحمت شده است و از شمع شبستان
اینخاندان عالیشان چراغ دودمان والا بنیان مصباح روشندلی و صفاقلبی کاشانه مریدان باصفا منور و روشن
خواهد شد و سیاهی و تاریکی غوایت و ضلالت بروشنائی هدایت مبدل خواهد گشت آن پرده نشین
عصمت از ظهور این نعمائی بینهایی و آلائی بی انتهای ذات عالی برحال خویش باین رباعی بیان طراز گردید رباعی

اگر هر موی من گردد زبانی نیارم گوهر شکر تو سفتن		ز تو رانم ز هر یک داستانی سر موی ز احسان تو گفتن ۰۰	

باآلاف آلاف عجز وانکسار و اصناف اصناف تضرع و افتقار جبین عبدیت آگین را بسجود متواتره منور و مبهر
نموده برزبان آورد **نظم** شکر خدا که از مدد بخت کارساز ۰۰ بر منتهای همت خود کامران شدم لیکن با صف
موجود بودن اینچنین قبایل و خاندان عالیشان چه قسم سند گوریائی بوجود سراسر جود فرزند ارجمند رونق ابدی خواهد
یافت ذات مستغنی الصفات اشهب خوشخرام لسان را در میدان بیان بدینطرز جولان دادند که این تمامی خاندان

در طرفة العین به گرداب فنا و موج خیز عدم فرد خواهد رفت و سند گوریائی بوجود سراسر جود رونق ابدی خواهد یافت تحریر احوال میمنت اشتمال آن برگزیده خصال افزون از بیان حال است بنا برعلیه انموذجی از آن محوله کلک بلاغت سلک نموده شد ذات ملکی صفات بتاریخ جیتر سدی دهمی در کرت پور متعلقه کوهستان شمت ۱۶۸۵ بکرمی ازینجهان فانی بعالم جاودانی متوجه شدند مدت جلوس عنایت مانوس ذات خجسته آیات بر سند گوریائی بست و یکسال و دو ماه و شش یوم۔

باب ششم

احوال میمنت خصال الطاف و اعطاف گورو هر رای جی

هزاران هزار حمد و شکر واهب العطیات که ذاتش بیزوال و صفتش لایزال است پائی چوبین قلم با وجود استعانت صفحه اوراق قرطاس عقول ذوی الافهام در کنهه و دریافت آن واحد احد در تحریر لنگ و عاجز است گردهی از مقتبسان انوار علوم باطنی یعنی فقرائی خدا دوست قطع علایق و اعلال نفسانی و جسمانی دنیای دنی فرموده آن ذات خفی را در همه جا و با همه ولی همه ملاحظه و معاینه میفرمایند **نظم**

واجب همه جا اگرچه کرده است ظهور
روشن شود این نکته که بالغ نشود
مانده است پراگندگی از والیس و دور
جمعیت شمع از پریشانی نور۔

توضیح اینمقال آنکه هرگاه ذات ستوده صفات بادشاه شمشی از عالم فانی بطرف جهان جاودانی توجه فرمودند مظهر عنایات ایزدی یهتما وحدانیت و عبودیت اقتضائی ریاضت و عبادت آماهی الطاف و اعطاف انتمای گورو هر رای جی هادی طوایف انام و رهنمای گروه خواص و عوام شدند هر روز مریدان با اخلاص و معتقدان با اختصاص از اطراف و جوانب در خدمت فیضدرجت مشرف و مستسعد گردیده ربقه اطاعت و انقیاد در رقبه جان عبودیت نشان می انداختند و این بزرگ منش زیاده از بزرگان خویش در عبادت و ریاضت ایزدی بیچون و رجوع اناس گوناگون مشهور آفاق گشت و اسباب بیشمار از قسم اسپان قوی هیکل و لباسهای

بیش قیمتی و زیورات مرصع وغیره در خدمت فیضدرجت فراهم و موجود گردید ذات عالی همچنین اسباب و کارخانجات را مانند خواب و خیال تصور فرموده هر دم و هر زمان در عبادت قادر ذو الجلال و ریاضت ایزد بیهمال بسر میبردند و در بعضی اوقات بحالت قیام در ذکر آن واهب منعام تفقدات ارتسام میپرداختند در برخی آنات در حال سجود و تعداد اسمای رب الودود بخلوص دل عبودیت اندوخته و خلود میداشتند و در اکثر اوقات جلوس عنایت مانوس بچار بالش فضل و افضال فرموده مشغول باوراد لطایف طریقه انیقه ذات کرمت آیات خویش میشدند بلکه تمام شب عصا در دست گرفته بحالت قیام تا ظهور رسیده دم صبح بعبادت و ریاضت متوجه میگردیدند و در اکثر اوقات ذات خجسته آیات بقا و فنا میگذرانیدند **بیت**

مرد درویش که بار ستم و فاقه کشد ٭	بدر مرگ همانا که سبکبار آید ٭
و آنکه در نعمت و در راحت و آسایش زیست	مردنش زین همه شک نیست که دشوار آید

و قصوی تمنائی و آرزو در باب انصرام و سرانجام امورات اهل عرفان و ایقان از قناعت صبر و عدم طمع و شره مبذول مصروف میفرمودند مطابق فحوای این بیت **نظم** بنان خشک قناعت کنیم و جامه دلق ٭ که بار محنت خود به ز بار منت خلق طنطنه عبادت کیشی و زمزمه ریاضت اندیشی آن ذات مصدر حسنات در ربع مسکون شایع و ظاهر گردیده گوشواره گوش خلایق گشت و صیت زهد و ورع آن مصدر محاسن و مکارم در چهار اطراف بلند آوازه شد و از زاویه نشینی و گوشه گزینی آنچنان مشهور آفاق است که فحوای این رباعی مصداق است ٭

رباعی

جز حق کسی آگه ز کمالش نبود ٭	واقف ز مراتب جلالش نبود
با ذات مبارکش نشد سایه رفیق	با شایبه و شبه مثالش نبود ٭

دو اختر سیمای نامداری و کوکب سپهر بختیاری یعنی دو فرزند ارجمند در کاشانه عنایت شانه از افق جهانداری طالع و لامع بودند یکی باسم مصدر تجلیات ایزد عز و جل دهر ل دو دومی بنام مظهر تفقدات واهب بهمن گوردهر کشن مشهور الکناف و معروف اطراف میباشند و ذات فرخنده آیات قریب بست و سه سال شش ماه و چهارده یوم بعمارت خلایق توجه بلیغ مرعی و مسلوک فرموده در ... یعنی تاریخ کاتک ودی نومی روز یکشنبه شش گهڑی روز باقیمانده در مکان فیض نشان کسرت پور متعلقه کوبستان از این عالم فانی در جهان جاودانی متوجه فرمودند مصدر آثار ایزدی بادمن گوردهر کشن جیو را قائم مقام گردانیدند ٭

احوال گوردهر کشن

تفصیل این اجمال آنکه حمد بسیار و سپاس بیشمار قادر قدیر را سزاست که در همه دم هر دم و هر آن گوناگون شیون انواع فنون از کمن بطون بمنصه شهود جلوه گری فرموده حیرت بخش نظارگیان و عبرت ده دیده بینندگان میباشد هیهات هیهات از کجروی فلک دوار بیدار که گردش و حرکت او بر یک وضع دادوار نیست **نظم**

هیهات ز دست فلک سفله نواز ٭ شاهزاده بمحنت و گدازاده بناز ٭
نرگس ز برهنگی سرافگنده بپیش ٭ صد برگ ز بس حریر پوشیده بناز

هرگاه چهار بالش فضل و افضال و مسند جاه و جلال از وجود سراسر جود این منبع نوازشات رب الودود زیب ابدی و
رونق سرمدی پذیرفت این خجسته منش عالی نژاد را زیاده از بزرگان خویش اسباب سلطنت و جهانداری مهیا
و مرتب گردید هر روز مریدان بیریا و معتقدان باصفا از دور و نزدیک مشرف و مستفیض بحضور دولت ظهور میشدند و
ربقه اطاعت و انقیاد در گردن جان عبودیت نشان می انداختند و مردمان بسیار از اقطار و امصار و اطراف و دیار
در خدمت عالی درجت فراهم و مجتمع گردیده از تقدیم مراسم کورنشات و لوازم تسلیمات سعادت دارین و مفاخرت
کونین حاصل میفرمودند و از سجدات متواتره و سجود متوافره جبین نیاز آگین خود ها را مستضی و مبین مینمودند و معتقدان
بیریا ذات خجسته صفات را ملقب به لقب سچا بادشاه میکردند و نیز آداب بادشاهی و قوانین شاهی که ترقیم آن تحصیل
حاصل است از دل و جان از مکمن بطون بمنصه شهود می آوردند چنانچه بعد از مرور اوقات افواج سلاح بند معه سرداران
فدویت پیوند در خدمت فیضدرجت فراهم و مجتمع شدند مصدر تجلیات ایزد عزوجل دهرول را که بسبب بودن او وابسته
ثت از مسند دولت و اقبال نفعی حاصل نشد لهذا در شاهجهان آباد رسیده به امیران بادشاهی ظاهر ساخت که
وارث و صاحب آیین مسند گوریائی منم و ذات عالیصفات بزور و تعدی چار بالش عزت و جاه سرمدی ما
گرفته است و درین باب توجه موجه مصروف و مبذول شود که مسند گوریائی را بوجود سراسر جود این بنده رب الودود
اعزاز ابدی حاصل شود بعضی معاندان ضلالت عنوان کیفیت صدر معه دیگر مقدمات ناشایسته بگوش بادشاه رسانیدند
و کیفما اتفق حکم بادشاه باحضار فیض آثار ذات والا صفات جلوه نمایش یافت مردمان بادشاهی و ملازمان بارگاه
بسرعت و شتابی بسیار در خدمت فیضدرجت مستعد و بهره یاب شده بر زبان آوردند که بادشاه از استماع
خیر رجوع خلایق کثیر بخدمت فیضدرجت اشتیاق ملاقات بهجت آیات زیاده از دائره بیان و افزون از
احاطه ترجمان میدارد و از راه کمال کرم در شاهجهان آباد تشریف شریف باید آورد و هم مشاهده از کشف و کرامات
و معاینه خوارق عادات خورسند و شادکام باید نمود ذات ملکی آیات اشهب خوشخرام زبان را در میدان جواب
بدینطرز جولان دادند که فقرا را با صحبت بادشاهان هیچ غرضی و مطلبی نیست فقرا را مجال صحبت فقرا و سلاطین را مصاحبت
سلاطین واجب و متحتم است **فرد** کند هم جنس با هم جنس پرواز ٭ کبوتر با کبوتر باز با باز ٭ نیک است امیر بر در
فقیر و بد است فقیر بر درگاه امیر بر بمعنی دلیلی است ساطع و حجتی است لامع و مردمان بادشاهی به اصرار و استبداد و
ما لا کلام ذات گرامی آیات را همراه گرفته روانه شاهجهان آباد شدند ذات محمود الصفات فرمودند که نفس نفیس و
عنصر لطیف این عبودیت کیش بوجهی من الوجوه و سببی من الاسباب بطرف معاینه و رویت بادشاه چیزی غیر از
نیست بهر طریق که رضائی و اراده ازلی از مکمن ایجاد بعرصه شهود جلوه ظهور خواهد یافت موجب نجات اخروی
و سبب رستگاری عقبی تواند شد بعد از قطع منازل و طے مراحل در شاهجهان آباد تشریف شریف آوردند بحسب اتفاق

چنانچه یکی از امیری از امراء بادشاهی داغ غلامی این جناب عالی مآب بر ناصیه فدویت آبا بر میداشت بهنگام
خلوت بر اهلیه خود قیل وقال نمود که اگر گورو صاحب در خانه نیاز کاشانه این عبودیت کیش رونق افروز گردیده
کلبه احزان این عبودیت نشان را از قدوم میمنت لزوم خود رشک فردوس گردانند بیشک و شبه مرشد کامل
اند و در انتهای این معنی گورو صاحب تشریف شریف آوردند و در خانه آن معتقد صادق رونق بخش گردیدند احوال
تمام مصدر فساد شدن دهیرمل وغیره معاندان ضلالت عنوان باستماع واصغا آوردند که مصدر اینچنین حرکات
ناشایسته ومظهر اینقدر مات نالایقه گردیدند بمجرد شنیدن برزبان عنایت ترجمان آوردند که ذات تعالی روی مسلمانان
و معاندان دین را مشاهده نخواهد کرد و مرغ روح ذات ملکی آیات از قفس کالبد پرواز و طیران خواهد نمود و در این گفت گو
و قیل و قال آنروز منقضی شده بوقت ظهور شب مرض جدری که چیچک دانه مشهور هست ببدن شریف و جسم لطیف
عاید گردید و این مرضیست عسر الیسر و دشوار علاج که بدون عنایت و نوازش آنخداوند حقیقی رد و منع این آزار نهایت
متعذر الوقوع است و مشکل الظهور میباشد و غلیان و ثوران حرارت در تمام بدن بمشابه هست که اگر متنفسی را در تنور
تفتان انداخته شود و حدت و تیزی آتش را معاینه و ملاحظه نماید آخر الامر مرض در ازدیاد و ترقی آمد و رشته امید
صحت بالکل منقطع و موقوف گشت و هنگام دم آخرین و واپسین ذات والا در رسیده جمیع اناث و ذکور و صغیر و
کبیر از معتقدان باصفا و خیراندیشان بیریا برین عمر صبی و هوشمندی و دریافت و لیاقت استعداد آن زبده اصحاب
عبادت و ریاضت آماده تحیر و تحسر شدند پرده نشین سرادقات عفت ماتالبی وغیره خیرطلبان التماس ساختند که
بعد ازین مسند گوروائی بوجود سراسر جود کدام متنفسی من الانفاس رونق ابدی خواهد یافت و هادی مریدان با صفا
و رهنمای خیراندیشان بیریا که خواهد بود ذات ملکی آیات برزبان عبودیت نشان آوردند که باباجی در بکاله
تشریف ارزانی میدارند از دیدار تفقدات آثار اوشان چشمان نیاز نشان را نوری تازه و روشنائی بی اندازه
حاصل باید کنانید و ربقه متابعت و اطاعت در گردن جان انداخته بهره یاب سعادت ابدی و مفاخرت سرمدی باید
شد بعد ازین گفتگوئی طائر روح مبارک از قفس وجود پرواز نموده در آشیانه جنت الماوا مقام اختیار ساخت و
ذات گرامی صفات قریب دو سال و پنجماه و نوزده یوم بهدایت مریدان متوجه شده در سمت ۱۷۲۱ جیتر سدی چودس
روز چهارشنبه وقت دو پهر دو گهری شب گذشته در دهلی ازین جهان فانی بعالم جاودانی انتقال و
انتها ضمن فرمودند

باب ہفتم

اعجاز نگاری قلم سحار رقم در احوال بدیع اشتمال مصدر تجلیات مظہر
اشراقات داور گور و تیغ بہادر

الوف سپاس و صفوف ستایش خاص ذات قادر مطلق وجواد برحق را سزا است کہ تمامی موجودات وہمگی کائنات
را از نقطہ کن فیکون کسوت ہستی و لباس حیات از مکمن نیستی و پردہ عدم پوشانیدہ انسان را از مخلوقات و
موجودات معزز و مفتخر گردانید و بپایہ لقد کرمنا بنی آدم معزز و ممتاز فرمودہ زہی جناب اقدس بیچون کہ در طرفۃ العین
ہزاران ہزار عالم و عالمیان را از نہانخانہ بطون کسوت ایجاد بر دوش انداختہ از عدم بوجود می آرد باز در چشم زدن
حباب وار در تلاطم امواج بحار از دہام و انگار دور از دست افگندہ کشتی وجود را در گرداب فنا می اندازد فانی شدن
او را فنا نیست و بقای او را وجودی نے رباعی آنجا کہ ثبوت نفی نفی ست ثبوت ۔ مبہوت بود عاقل
و عاقل مبہوت ۔ مطلب بسخن سخن بمطلب نرسد ۔ از جملہ سکوت فرض فرض است سکوت ۔ پردہ نشین سرادق
عفت و عصمت ماتا بیبی ذخیرہ معتقدان با صفا از شاہجہان آباد و بنا بر دریافت ملازمت سراسر افادت ذات
خجستہ آیات بطرف بکالہ روانہ شدند بکالہ نام موضعی است در دوابہ بیست جالندہر چنانچہ بعد از قطع مراحل و طی منازل
در بکالہ رسیدند بحسب اتفاق لکھن شاہ نامی از معتقدان اینجانب در آنجا وارد گردیدہ و مبلغ سہ صد روپیہ وجہ نذرانہ
ہمراہ خود موجود میداشت ہر قدر مردمان کہ از خانہ گور و صاحب صدر از موضع بکالہ تشریف میداشتند ہر کسی بر
جای اجلاس فرمودہ خود را بالقاب گور و صاحب ملقب مینمود در ین اثنا لکھن شاہ مذکور تمامی خاصان اظہار
ساخت کہ ہمگی از جزو کل بر چارپائی اجلاس فرمائید کہ این خیر اندیش چیزی وجہ نذر بخدمت ہر یک خواہد رسانید
چنانچہ تمام بر چارپائی جلوس فرمودند لکھن شاہ مذکور یکیک روپیہ بطریق نذرانہ حوالہ ہر یک کردہ در دل خود خیال
ساخت کہ ہر کس کہ از گور و صاحبان مبلغ کلی را موافق اندازہ صدر از زبان مبارک طلب خواہد فرمود بیشک
بیگمان بر یقین صادق ہمان گور و صاحب خواہد بود ہادی طوایف مریدان با خلاص و معتقدان با اختصاص
تواند گشت موافق اعانت ربانی و تائید آسمانی کہ رسیدن لکھن شاہ در خدمت سراسر افادت جلوہ نمایش
یافت ذات تعالیصفات از زبان عنایت ترجمان ارشاد فرمودند کہ تمام و کمال مبالغ بقدر سہ صد روپیہ بنظر اقدس

باید گذرانید و درین باب مصدر توقف و اهمال نباید شد مکهن شاه وغیره از اصغای این نوید فرحت جاوید قرین الوف
الوف راحت و صنوف صنوف مسرت گردیده مبلغ سه صد روپیه بنظر عالی اثر رسانیدند همان وقت بآواز بلند بمعتقدان
دیگر گفت که گورو صاحب بابا بکاله جیو را معادم نموده ام بسرعت و شتابی از دیدار عنایت آثار سعادت دو جهانی
و مفاخرت جاودانی حاصل باید ساخت چنانچه فی الحقیقت همگی مریدان نیازکیش و معتقدان فدویت اندیش
در خدمت سراسر افادت مشرف و مستفیض گردیده مطیع و منقاد شدند و ذات خجسته آیات تشریف شریف در ملک
مالوه فرمودند در هدایت خیر اندیشان عقیدت گزین و خادمان فدویت آئین توجه موجه بنحو شایسته مبذول و مصروف
داشتند بعد از انقضای مدت مدید و عهد بعید هزاران هزار افواج و لشکر از قسم سواران و شتران وغیره تمام اسباب
و کارخانجات سلاطین در خدمت فیضدرجت فراهم و مجتمع گردیدند علاوه بر آن هر کس که متمرد و سرکش از قسم اعمال
و زمیندار و اجاره دار و دیوان و متصدی از طرف اراکین سلطنت میشد ذات والا صفات را مامن و مسکن خود
اختیار ساخته در خدمت فیضدرجت مشرف میگشت و هر قدر احاد الناس که بقدر الوف ها در حضور سراسر برکت
و نور بهره یاب می بودند از خوان نعمت متوافره و آلای متکاثره عوز طعام هر یک جلوه نمایش میبافت و همه
اشحات تفضلات و بوارقات نوازشات بر احوال هر یک درخشندگی و تابندگی میفرمودند از انجا که هر فرحتی را
کلفتی لاحق است بعضی مردمان ضلالت نشان در خدمت بادشاه عالمگیر ظاهر ساختند که در ملک مالوه گورو
صاحب جیو معه هزاران هزار لشکر و سپاهی قیام نموده اند علاوه برین هر کسی متمرد و سرکش از طرف اراکین سلطنت
میشود در خدمت فیضدرجت مامن و مسکن اختیار میسازد اگر حضرت خسرو خورشید دولت بدفع اینچنین مصدر فساد
خواهند پرداخت موجب رفاهیت حال و مال خواهد بود در صورت بعد انقضای مدت دراز استیصال آن متعذر و مشکل فرد
سر چشمه شاید گرفتن به بیل * چو پر شد نشاید گذشتن به پیل *: بادشاه بمجرد اصغای اینمعنی
آدمان جرار برای طلب آن خجسته کردار فرستاد که کیفما اتفق ذات شریف را در شاهجهان آباد باید آورد
آدمان بادشاه بسرعت و شتابی در خدمت عالیدرجت مشرف شده پیغام بادشاه بر زبان آوردند که
بادشاه ذات گرامی صفات را بنابر معائنه کشف کرامات و مشاهده خوارق عادات طلبیده است بمنهاج
استعجال بزودی زود در حضور بادشاه باید رسید که از ظهور اینمعنی طنطنه عبادت کیشی و زمزمه ریاضت اندیشی در
ربع مسکون بلند آوازه خواهد گردید ذات ملکی آیات بر زبان فیض ترجمان آوردند که ما مردم فقرا ترک دنیا و اسباب
آن نموده در کنج عزلت و زاویه عافیت خمول و گمنامی اختیار کرده ایم و از صحبت امرا احتراز و اجتناب خاصه
مقصود و موجب بهبود میداریم آدمان بادشاه بهزاران هزار جد و کد شدید ذات بی نظیر را باصرار افزون از حد
همراه گرفت در شاهجهان آباد رسیدند و خبر میمنت اثر تشریف آوردن ذات عالیصفات بخدمت بادشاه رسانیدند

و بادشاه را که آرزوی معاینهٔ اعجاز و کشف زیاده از حد بر دل استیلا و غالب بود لهذا روزی بادشاه آن محمود خصال مرضیه و سیر سعید را در حضور خود طلبیده و هنگام ملاقات یکدگر بر زبان آورد که نام نامی ذات گرامی گورو تیغ بهادر از کدام رو مناسب میباشد وجه تسمیهٔ اسم مبارک و خطاب مستطاب ظاهر و مبرهن باید نمود ذات مستغنی الصفات بر زبان عنایت ترجمان آوردند که این اسم خیراندیش عبودیت کیش جناب سری اکال دیگ بهادر هست و مردمان غلط العام گورو تیغ بهادر میگویند و دیگ بهادر برای همین معنی هست که هر قدر معتقدان و غیره که در خدمت فیضدرجت مستفید و مستفیض میشوند از خوان نعمت این خیراندیش کام دل و مقصود جان و غذای جسم حاصل میسازند بار دیگر بادشاه بر زبان آورد که ذات گرامی سرامد فقیران آله زبدهٔ اولیائی خدای و پیشوائی حق شناسان و مقتدای خدا آگاهان میباشند چیزی کشف و کرامات و خوارق عادات ملاحظه باید کنانید که بعد از مشاهدهٔ اعجاز ربقهٔ اطاعت و انقیاد در رقبهٔ جان خواهم انداخت ذات عالیصفات بر زبان فیض ترجمان آوردند که کرامات سراسر قهر ذات است فقرای یزدانی و اولیای ربانی در تذکار اسمائی واهب بی منتها و تعداد انعام معطی بی مبتغا و ریاضت تا در بیچون و خداوند بی شبه و نمون تمام کرامات و همگی کشف را با معان نظر منیر باید بادشاه هرچند اصرار و استدعای تمامی در باب معاینهٔ اعجاز بجلوه نمایش آورد لیکن ذات خجسته صفات انگشت قبول بر سینه سر اسم گنجینه و دفینهٔ سری اکال پورکهه جیو ننهادند و از اظهار معجزه و ابراز کشف احتراز و اجتناب فرمودند بادشاه بر زبان آوردند که ذات عالی را در زندانخانه بمحافظت تمام و حراست مالاکلام نگاه دارند تا ظهور خوارق عادات خلاصی و رستگاری ازین قید متعذر و مشکل هست از انجا که زندانخانه ذخیره مکانهائی مرغوب طبایع نزد فقرای خداشناس میباشد و تن پابند کرده بر جائی خود قایم و مستقل و بگرم و سرد حوادث و بر بلای عاصف مصایب از مکان خود متحرک نمیشوند و استقلال و همت را هر وقت و هر حال خاصه لازمه و قسمه قومیه خود تصور میسازند

فرد

تا بهر بادی نه جنبی پا بدامن کش چو کوه ⁘ کادمی مشت غبار و عمر باد صرصر است

بنا علیه ذات گرامی آیات مکان زندان را بهتر از گلستان تصور و تخیل فرموده گذر اوقات به تعداد و تذکار اسمای الهی و ریاضت بیچون میفرمودند روزی مریدان بااخلاص در خدمت فیضدرجت مشرف بودند معتقدی با صفا راسخ الاعتقاد بر زبان آورد که ذات والا صفات چرا به نفس نفیس خود درین مکان تشریف شریف و قیام میمنت ارتسام فرموده اند تمنائی خلاصی و آرزوی رستگاری ازینجا بجلوه نمایش نمی‌آرند اگر ارشاد واجب الانقیاد به بنده گردد همین دم در طرفة العین بادشاه را معه شهر دارالخلافت دهلی در گو خسران ابدی مضمحل و منهمک گرداند و در مکان اسفل السافلین داخل نموده آید از وجود بعدم رسانیده شود ذات گرامی آیات بر زبان آوردند که اینچنین قوت و زور از کدام مکان بتو رسیده هست آن معتقد خاص عرض نمود که تمام زور

و توان نیازمندان از برکت قدوم میمنت لزوم مهیا شد بعد ازان ذات ملکی آیات بر حوصله و همت خداداد و استقلال قوی نهادش احسنت و آفرین فرموده دست او را از دست مبارک ذات مستغنی الصفات خویش گرفته تمام طاقت و قوت او را جذب و جلب فرموده و آن معتقد خاص صادق الایقان را که اینحالت غریب روداد در گرداب بحر تردد مستغرق گشت درین اثنای آدمان بادشاهی هر روز در خدمت عالی آمده بر زبان مے آوردند که اگر بمعائنهٔ اعجاز خواهید پرداخت موجب نجات و باعث رستگاری خواهد شد و بدون اظهار کشف خلاصی ازین حبس نهایت متعذر الوقوع است و ذات گرامی آیات متوقع وقت بود و لب بسکوت و خاموشی آشنا ساختند که درین ضمن در هنگام میمنت ارتسام نوید فرحت جاوید استقلال نمودن و مستقر بودن صاحبزادهٔ بلند اقبال بر تمام امورات کلی و جزوی و همگی مقتضیات و تمامی مطالبات و متمکن شدن بر وسادهٔ دولت و اقبال و جار بالش ابهت و اجلال سامع افروز گردیده از اصغائی فرحت انتمای این معنی نهایت خورسند و شادکام شده بر زبان ملکی ترجمان آوردند که در عرصه قریب استیصال و انهدام این بادشاه جلوه نمایش خواهد یافت و بعد ازان دوهره در زبان هندی بطرف صاحبزاده عالی تبار نوشته فرستاده دوهره که رهنیت دوهره

بل ٹوٹیو بندهن پڑیو کچهه نه هوت اوپاے :: کهو نانک اب اوٹ هر گج جیون هوت سهاے

صاحبزاده والا تبار جواب دوهرهٔ صدر با بنظر بقلم نیاز رقم آوردند دوهره

بل هویو بندهن چهٹیو سبهه کچهه هوت اوپاے :: سب کچهه تمرے هاتهه هی تم هین هوت سهاے

و ذات ملکی آیات از مطالعه و دریافت جواب با صواب منشرح الصدر و منفرج القلب گردیده در فکر خلاصی و نجات خود از کالبد اربعه عنصری تدبیری اندیشیدند که درین ضمن آدمان بادشاهی بنابر معائنه کرامات و خوارق عادات در خدمت ذات عالیصفات بهره یاب گشته التماس بیشمار و خواهش بسیار کردند و ذات ملکی آیات بر زبان فیض ترجمان آوردند که یک رقعه دستخطی خویش نوشته حواله میسازم بر گردن هر کس که این رقعه را لبسته شود در جنگ و حرب برو هرگز زخم تیر و تفنگ بر و کاری نگردد اول برای امتحان و آزمایش بر گردن خود میبندیم باید که بسپاه جنگ پیشه ضرب تیغ بدو رسانند امتحان صدق و کذب این قیل و قال جلوه نمایش پذیرد ذات گرامی آیات آن رقعه عنایات لقه را بر گردن خود بسته فرمودند که حالا وقت است بیجا بانه زخم کاری باید رسانید بمجرد رسیدن ضرب شمشیر سر ذوالعالی جدا گشت و روز روشن فرحت بشب دیجور کلفت مبدل شد و ایام تشتت و توزع را باز اگر دید تمام وضیع و شریف بر زبان آوردند که ذات منبع الصفات کیفما اتفق از دست آن ستمگاران و جفاکیشان رستگاری و نجات فرموده باستیصال اساس سلطنت و انهدام بنیان خلافت پرداختند منقول است ضغیر و کبیر است که فقیری واصل باله رهگذری را اتفاق مرور بر آن برگزیده دهور رسید بر زبان

آورد که عنقریب در ایام معدوده حوادث عظیم و مصائب فخیم درین سرزمین از مکمن بطون منصهٔ ظهور خواهد آمد بادشاه باغوای بعضی فساد آثار ارشاد ساخت که لاش آن وحدانیت اساس را در بازار چاندنی چوک که سابق در آن مکان تشریف میداشتند نگاهدارند و در حراست و حفاظت کوشش بلیغ کماینبغی نمایان سازند بعده بادشاه بر زبان آوردند که رقعه را از گردن ذات والاصفات کشاده معاینه باید کرد که در آن چه مرقوم فرموده اند هرگاه رقعه را مطالعه فرمودند در آن رقعه مسطور بود که سر دیا سر نه دیا بادشاه باصغای این مضمون متقرون حیرت گردید و همه ذکور و اناث ساکنان شاهجهان آباد را تاسف و تحسر کلی دست بهم داد نظم

افسوس که نامهٔ جوانی طے شد * این تازه بهار زندگانی طے شد
آن مرغ نفس که آشیانش دل بود * خود هیچ ندانم زکجا آمد و کے شد

ذات والاصفات قریب دو سال و هفت ماه بست و یک یوم برهنمونی و هدایت معتقدان پرداخته بتاریخ نهم سودی بخمسی روز پنجشنبه قریب دو پهر و یک گهڑی روز برآمده در دار الخلافت شاهجهان آباد ازین خاکدان ظلمانی بعالم روحانی شتافتند سمت [illegible] مطابق [illegible]

باب هشتم

اعجاز نگاری قلم عجایب آثار در تحریر احوال میمنت اشتمال زبدهٔ اصحاب وحدانیت ریاضت آهنگ گورو گوبند سنگه جیو

حمد بحد و سپاس بیحد خاص ذات مالک الملکی را سزا است که آیهٔ شریفهٔ تؤتی الملک من تشاء و تنزع الملک ممن تشاء لله الملک والملک در شان والاشان آن ایزد منان بتحقیق تحقق پیوست کرمی که گدای کوچه گردی سر و پا را که در مدت العمر قرص نان سیری نخورده باشد بادشاه روی زمین گرداند مصرع گر بخواهد در دمی سلطان کند * بادشاه را در طرفة العین زیاده از درویش مسکین گرداند و بمذلت ابدی و کلفت سرمدی ذلیل و بیوقار فرماید او تعالی شانه و عز برهانه و سیمت مستقره که هرگاه تصدیع بفقرای ربانی و کلفت باولیای سبحانی بدرجه

بکمال عاید میشود آن خداوند بر آن روی زمین انواع انواع حوادث و اصناف اصناف مصایب وارد نموده کشتی
جمعیت و آسودگی تمام اناث و ذکور در بحر اضطراب و گرداب اضطرار انداخته غرق لجه فنا میفرماید و عوض آن
سلاطین ستمگاران سلاطین عادل بر آن جماعه مقهور مسلط گرداند تمهید این مقال خجسته اشتمال آنکه مصدر
اشراقات عالم الغیب مظهر تجلیات لاریب عبودیت و ریاضت آهنگ گورو گوبند سنگه یعنی بادشاه دهمی در مکان
میمنت نشان پٹنه عز ولادت باسعادت یافتند و از قدوم میمنت لزوم ذات ملکی آیات آن مکان خجسته عنوان
رشک خلد برین گردید در عمر صبی لمعه ادراک یزدانی و بارقه دریافت سبحانی شمع وحدانیت و چراغ حقیقت و مصباح
طریقت و سراج حقانیت و مشکوة معرفت در کاشانه اقبال و شبستان جاه و جلال آن مصدر امانی و آمال روشنی
افزای گشت و جبین متبین آن برگزیده طوایف انسانی بسان شمس تابنده و جبهه بارقه شبیه آن حقانیت
آهنگ مانند قمر درخشنده و از ابتدائی سن ترعرع و مراهقه تا کهولت اوقات شبانه روز بیاد ایزد بسر میبردند
اگر معتقدان بجناب فیضمآب مشرف و مستعد گردیده از دیدار عنایت آثار آن برگزیده روزگار چشم را نورسی و افی
حاصل مینمودند و هر کسی بهر تمنا و آرزوی که بخدمت سراسر افادت مستفیض میشد بر حصول مرام کامران
و بهره مند میگشت هر گاه خبر کلفت اثر مقدمه موحش کاینات والد بزرگوار استماع فرمودند ابواب کلفت و ملالت بر روی
معتقدان باز گردید و بازار الم را روز بازار رونق حاصل شد و پشت استقامت خیراندیشان همچو شیشه شکست و شیشه
هوش بر زمین افتاده پاره پاره گردید آخر الامر طریقه شکیبائی و اصطبار در پیش و مسلوک فرمودند- **فرد**
رضا بداده بده از جبین گره بکشای * که بر من و تو در اختیار نکشاده است
بعد از مرور ایام معدوده بخیر اندیشان نیاز عنوان ارشاد واجب الانقیاد گردید که در مکان میمنت نشان
سری آنند پور که رونق افروز شده هر روز مریدان وفاکیش را راسخ الیقین حکم واجب الاتباع میفرمودند که هر کسی
از در قصاص گرفتن خون والد بزرگوار و آوردن لاش آن خجسته معاش قطره موفوره و تردد نامحصوره بجلوه
ظهور آورد از خادمان یکتا و نیازمندان باوفا است در اثنای همچنین دو کس پدر و پسر از قوم کناس یعنی رنگرته
زمین خدمت بلب ادب بوسیده و جبین نیاز را بر جناب فیضمآب سوده عرض نمودند که حتی الامکان
در تقدیم خدمات و نیکو بندگیات شرایط جان سپاری و مراسم عقیدت شعاری در هر گونه امورات تقدیم
رسانیده مورد انواع تفقدات و گوناگون عنایات خواهیم شد آخر الامر بطی مسافت پرداخته و در شاهجهان آباد
رسیده در میان چاندنی چوک برای العین معاینه و مشاهده نمودند که مردمان بادشاهی به تیقظ و هوشیاری
و حراست و خبرداری لیل و نهار بسر میبرند و لمحه و لحظه بدون احتیاط و حفاظت نمیباشند تدبیری شایسته در باب
رسانیدن لاش آن خجسته معاش بجلوه اعلان آورده شود بحسب اتفاق جنه یک کس از خادمان خانه زاد

وفدویان نیاز نهادان جناب فیضمآب درخانه کدام امیر بادشاه برکار رتهه بانی متوسل و ملازم بود و هر روز بطرز
معمول اسپان صبا رفتار بقدر سی چهل کرده بنابر دوانیدن میبرد و این دو کس همراه رتهه بان مذکور ملاقی شده
کیفیت آمدن خودها بنابر نسق و نظام کارها معلومه ظاهر نموده اورا هم در یهمعنی مشترک مصلحت و کنکاش گردانیدند
رتهه بان مسطور ظاهر ساخت که بوقت معهود لاش آن حقانیت اساس را آورده در میان رتهه باید انداخت
من بعد تا انندپور درباب رسانیدن مراسم عقیدت تقدیم رسانیده مورد نوازشات موفوره و مهبط تفقدات
نامحصوره خواهیم شد آخر الامر از قدرت قادر بیچون در همان روز بارش شدید و هوای صرصر بی نهایت و برق و رعد
هولناک و ظلمانیت شب ترسناک از سحاب انفصال سری اکال رونما گردید مردمان بادشاهی از ظهور اینمقدمه وحشت
در گوشه منزوی شدند و آن دو کس پدر و پسر پدر بزرگوار را بدست خود مقتول نموده و بجائی آن وارسته جهان
نهاده و لاش آن حقیقت شناس را بر سر برداشته کیفما اتفق در میان رتهه انداخت و صبح بر رتهه سوار
شده در عرصه قریب در انندپور مشرف گردیدند و گورو صاحب از ظهور یهمعنی بسیار منفرج و منشرح شده انبساط
تازه و نشاط بی اندازه حصول فرمودند و شکر عنایات متوافره و سپاس تفقدات متکاثره سری اکال جی
بجا آورده از زبان مبارک ارشاد واجب الانقیاد فرمودند که رنگهرتیاها از فرزندان گورو صاحب اند و امر
واجب الاتباع عزشعاع یافت که هر خواهش و تمنای که در دل عقیدت منزل آن عبودیت کیشان بوده
باشد بر زبان نیاز ترجمان باید آورد که در طرفة العین سرانجام نموده شود آن عقیدت منشان عرض ساختند
که اشنان مکان مبارک سری امرتسر جیو از جناب عالی مآب مرحمت شود ذات گرامی آیات فرمودند بهر قسم
که شما معروض بارگاه فیض و کرم نموده اند موافق آن در سری امرتسر جیو اشنان مینموده باشند دیگر سنگهان
و خادمان بیریا که زمین بوس این جناب عالی بودند بر زبان نیاز ترجمان آوردند که در سری امرتسر جیو از
قوم برهمن و چهتری وغیره اشنان مینمایند از اشنان این رنگهرتیاها شیرازه تمام کار ابتر و پراگنده خواهد
شد جمیع فدویان تابع حکم فیض شیم میباشند بهر طور که ارشاد واجب الانقیاد شرف ظهور خواهد بخشید مطابق
آن بعمل آورده خواهد شد ذات ملکی آیات از زبان مرحمت نشان فرمودند که بنگه ذات ستوده صفات
و رنگهرتهه هی در یکمکان بوده باشد چنانچه در طرف جنوبی سری امرتسر جی زیر درخت کنار دکهه بهنجنی نگه
رنگهرتهه ها میباشد در آنجا رفته اشنان مینمائید و از آن روز در سلک ملازمان و بندگان حضور مهر ظهور
و بهجت و سرور منسلک شده اند تعریف و توصیف مکان فیض نشان دکهه بهنجنی خارج از دائره بیان بیرون و از
احاطه ترجمان افزون متصور و متیقن است خلاصه کلام میمنت ارتسام اینست هر کسی که هر تمنائی و مقاصد
و آرزوی و مطالب در دل نیاز منزل مینماید از اشنان آن مکان فیض عنوان حاصل میسازد و بسعادت

دارین و مفاخرت کونین فائض و واصل میشود ممنه و کرمه فی الواقع حکیمی است صادق و طبیبی است حاذق که
بدفع امراض جسمانی و رفع بیماریهای نفسانی معجون نجاح سرمدی و انوش دارو نجات ابدی از دار الشفاء
شافی سرمدی اکال پور کهه عنایت فرمودند فی الجمله ذات ملکی آیات بعد از سرانجام این کار و بار سعی بلیغ
و کوشش بسیار در قصاص گرفتن والد بزرگوار بجلوه ظهور آوردند روزی همچی بانه برزبان عنایت ترجمان
آوردند که طوایف انسانی بحکم یزدانی متنفسی من الانفاس قصاص خون والد بزرگوار بگیرد و خسر پورا
ذات ملکی آیات که رد بر دشتسته بود التماس نمود که در این جزو زمان احدی مثل ذات مستغنی الصفات در اطراف
ممالک نیست بقوت بازوی ذات عالی خویش قصاص را باید گرفت ذات والا صفات از اصغای این قیل و
قال خاموش گردید و منتظر وقت میبودند در تفحص و تجسس کامل اکمل که بوسیله جزیله و ذریعه جمیله او بکار جگ و هوم
پرداخته شود سعی بلیغ مرعی و مصروف میفرمودند چنانچه در چهار اطراف و ممالک محروسه معموره آدمان آدمان جلد
رفتار از طرف ذات گرامی آثار مامور شدند که در هر جائی اینچنین مرد کامل و انسان لایق این کار بنظر در آید
بتوقع انواع انواع کرم و مترصد اصناف اصناف انعام گردانیده بحضور سراسر نور حاضر باید کرد و علامت
قابلیت او آنست که هرگاه آن انسان کامل بالای چاه رفته اجناس فیض آساس فرماید و آب را از درون
چاه بطلبد بسرعت سریع و عجلت عجیله آب از چاه فی الفور بیرون برآید ظاهرا اینچنین مردمان کامل در ممالک جنوب
رویه تشریف میداشتند بحسب اتفاق وقت ملاقات آن کامل اکمل همراه آدمان فرستاده ذات ملکی
آیات جلوه نمایش یافت مشار الیه متربص الاف عنایات نموده بخدمت فیضدرجت حاضر گردانیدند و علامت
بیرون آمدن آب از چاه در طرفة العین ملاحظه و مشاهده فرمودند ذات والا صفات همراه آن برهمن اکمل
ساکن دکهن صلاح لازم الافراح بجلوه ظهور آوردند که بهر قسم بنیان خلافت و جهانداری و اساس سلطنت و نامداری
و قمع و استیصال بنیاد مخالفان و قلع بنای معاندان صورت بندد در انصرام و سرانجام آن توجه موجه مصروف و
مبذول باید داشت برهمن مسطور ظاهر نمود که در تهیه اسباب جگ و هوم مبلغ کثیر و زر خطیر مطلوب و در
کار است بعد از حصول و وصول مبالغ قطره بسیار و کوشش بیشمار مطابق علم نمایان خواهم کرد بنا علیه ذات عالیصفات
بحکم نامه‌های بنام معتقدان با اخلاص و مریدان باختصاص بطرف اقطار و امصار و هر دیار متضمن فرستادن
مبالغ موافق قدر و استطاعت ما یحتاج بعرصه عجالت و سرعت ارسال داشته و نیز حکم نامه بقدر کثیر مشعر این معنی
حواله برهمن فرمودند که هر کسی از نیازمندان موروثی و ندویان صمیمی این حکمنامه عنایت شمامه مد نظر قدویت
اثر دارد و موافق استعداد فطری و طاقت جبلی خویش چیزی حواله و تفویض اولاد برهمن مسطور گرداند که این معنی
نتیج حسنات و ثمر برکات و موجب نجات اخروی و سبب نجاح سرمدی خواهد شد از عنایات قادر ذو الجلال

و تفضلات سری اکال در عرصه قریب مبالغ فراوان از اطراف و اکناف جهان واصل بجناب آن خجسته نشان گردید بر همین منظور از ظهور اینطور پسندیده و آئین حمیده قرین الاف ابتهاج و مقرون اصناف انفراح گردیده در مکان همسنگ نشان سری نیبا دیوی جیو بالا کوه دشوارگزار صعب المرور رفته در هجوم دنیا تهه مشغول شدند و در هشت پاس لمحه و لحظه از کار معهوده تغافل و تقاعد نموده اوقات شبانروزی را بعبادت و ریاضت بسر برده منتظر ظهور لمعه نورانی مترصد بروز اشعه نورانی بوده صرفه شئی من الاشیاء از قسم نقدی و اجناس نمیفرمودند و در توصیف آن خالق جسم و جان و تحمید آن پیدا کننده حیوان و انسان زبان نیاز ترجمان را در مضمار بیان جولان میدادند که ای دیوی جیو که نوازش غریبان شیمه قویمه ذات عالیصفات تست و ادب دهنده بدکاران و جفاکیشان توئی و نگهبان نیکوکاران و حافظ مرتاضان توئی و زبان در دهن سوائے ذکر نام بزرگ محض هرزه زبانست کارساز بیچارگان و دستگیر درماندگان توئی و تعریف و توصیف آن جناب خارج از دایره شمار و بیرون از احاطه تذکار است محاسب دقیقه رس در بیان تعداد قدرتهائی آن قدیر برحق در جذر اصم مطلق است و گوشی که اذکار آن جناب فیضمآب نمی شنود گوشتی است بنفائده ای آنکه زبان گوشتین و لسان چرمین لایق مرکنه آن ذات والاصفات نیست دهن آلوده بزاق جناثت تعلقات این دنیای و نے سزاوار اسم آن خالق روح و جسمانی نه

فرد

هزار بار بشویم زبان بقند و گلاب ❊ هنوز نام تو گفتن کمال بے ادبی ست

رباعی

وصفش بدهن گفتنم از بے خردی ست ❊ نامش بزبان گفتنم از بے خردی ست
فی الجمله چنانست که دانم گفتن ❊ افسوس چنان گفتنم از بے خردی ست

اگر برگ ہائے درختان قرطاس و شاخهای اشجار اقلام شوند و مداد بحر محیط آورده شود هر آمینه ذکر اوصاف آن مصدر موجودات مظهر کاینات بیرون از دائره عدد و افزون از احاطه حد هست لو کان ما فی الارض من الاشجار و اوراقه قرطاساً و غصنها اقلاماً و البحر یمده من بعده من سبعة البحر و لکن لا تعدت کلمات الاله لقیاس العزیز

نظم

اوراق شجر و کاغذ اغصان اقلام ❊ از بحر مداد آورد نیست خفا ر ❊
در عدو محال چون رمال الفلوات ❊ ذرات شمار کن ز هر یک تو جدا
آن گاه قمیصی از کتان و وختنی ❊ در پیش قمر لباس گردن تا با
کان مدح و ثنائے آن جناب عالی ❊ خارج ز حد و قیاس و عقل حکمائے
اے آنکه توئی بدیده اهل صفا ر ❊ در ذات و صفات عالیت نیست فنا ر
ذرات مکونات در ذکر شریف ❊ هستند لبے دهان شیرین ز خدا

در چهار طرف عناصر و پنج حواس ⁂ جز نور کریم نیست در ارض و سمای
ای نعل تو چند سخن ز نسیان گوئے ⁂ پایان نبود ستایش ذات خدای

مصداق انیتقال میمنت اشتمال آنکه چون مدت معهود منقضی گردید برهمن مذکور بر زبان حقانیت نشان آورد که حالا وقت مسعود آن محمود عنقریب رسیده خبردار و هوشیار باید شد دیده نیاز دیده بر جمال ستوده خصال آن خالق جسم و جان باید نهاد و مورد اشعه تفضلات متوافره و مهبط نوازشات متکاثره باید شد و خود برهمن مذکور بعد از اظهار این مقال خجسته اشتمال بیرون آمده استقامت ساخت در همان لحظه آواز شدید و صدای بے ندید از آتش هوم پدید آمد که بیننده و شنونده را مرغ روح از قفس تن پرید کالبرق الخاطف شعله نورانی و اشعه روحانی بمعاینه و مشاهده در آمد ذات مصدر حسنات از اصغای راحت انتمای آن صدای خجسته آمای چشمان عبودیت نشان را منغمض و بند فرموده در بحر تامل و تردد و لجه تفکر و تحیر فرو رفتند و از سطوه قاهره و صولت باهره آن مصدر تکوین و ایجاد طاقت تحمل و تاب بسیار متعذر و محال گشت و از ورود آن نار تفقدات آثار شه مرتبه تشکل شمشیر روشنی بخش دیده معتقدان با اخلاص و ضیا دهنده چشم مریدان با اختصاص گردیده و هم از جناب آن واهب العطیات امر واجب التعظیم لازم التکریم صدور یافت که شمشیر را بدست خود باید گرفت ذات مصدر حسنات که بدرجه غشی بیهوشی بودند اصلاً بجواب مرحمت آیات نپرداختند بار دیگر ارشاد لازم الانقیاد صادر گردید که بنیاد معاندان و اساس مخالفان بالکل منهدم و منعدم خواهد شد و در اندک زمانے شاهد مراد همدوش و عروس مقاصد هم آغوش خواهد گردید و جمیع مطالب و همگی مآرب حاصل و واصل خواهند شد و در تمام ممالک محروسه و اقالیم مقبوضه تسلط و تصرف معتقدان با اخلاص جلوه نمایش خواهد یافت و بادشاهان روے زمین تلثیم عتبه سپهر رتبه خواهد ساخت و بعد از مرور ایام قلیل ذات والاصفات خبردار و هوشیار شده بر عدم تیقظ و بیداری ذات مجمع الحسنات خویش در بحر تردد و محیط تحیر فرو رفتند و از آشنا و بیگانه قطع رشته اخلاص فرموده آشنا در بحر عصمت و عفت شدند و در جلال بسیار در آمدند و اسپان خاص که در طویله ذات گرامی آیات بودند دانه و کاه بدرجه اقل جلوه ظهور پذیرفت و در انقضای اوقات قلیل اسپان مذکوره کهکشان را بدرجه کاه و نقطه ثریا را بجای دانه مشاهده و معاینه نموده سبکدوش از بار هستی گردیدند و دیگر زیور و مبلغ بسیار حواله مساکین و فقرای و محتاجین فرموده بقیه را در آب ستلج انداختند و در دارالخلافت بمریدان با اخلاص فرمودند که موی سر و بدن اصلاً نباید گرفت و لباس سیاه باید پوشید و در حفظ و حراست گاو کوشش بلیغ کما ینبغی باید ساخت و دندان خوک مانند حرز تعویذ بازو بند نمایند و حقه نکشند که در کشیدن حقه توقف و تقاعد در اشتعال نایره جدال و قتال راه یاب میگردد و هر جا که دشمن دین و مخالف مذهب را معاینه

و مشاهده سازند بقتل آرند مجملاً ارشاد لازم الانقیاد ذات مصدر حسنات این بود که انسان از موی سر و ریش گرفتن
و پارچه شویانیدن و حقه کشیدن و امثال آن مجبور است و داشتن موی سر و ریش برای اینست که محتاج حجام
درین بنابر حجامت نشوند و لباس سیاه از جهت اینکه احتیاج برای شستانیدن پارچهای بقصار نیفتد و در
حقه کشیدن حریف را منجر بر عطلت و بیکاری غالب میشود و دستار را بر سر بستن ایشان فرمایند برای آنکه مبادا
معاند مقابل گردد و در بستن دستار فرصتی و تقاعدی راه یاب شود و ذبح حیوانات که در ممالک محروسه موافق
قانون مسلمانان مقرر و معین است ترک داده عوض آن جهتکه که جلوه استقرار دادند و هم شمشیر را همراه صاحب و نام
تفنگ را هم جنگ مقرر گردانیدند و تمام اجناس و اشیا را تبدیل و تغیر راه یاب شد که ترقیم آن درین مقام موجب
تطویل کلام است و در میان اینفرقه علیه من ابتدای رسمیست مستقره که هرگاه کسی از معتقدان با اخلاص اینجناب عالی
تاب میشد در ربقه اطاعت و انقیاد در رقبه جان می انداخت تیر انگشت پای راست را شسته آب در دهانش می
انداختند و می نوشانیدند و این رسم تا بادشاه نهم جاری گشت چون مسند دولت و اقبال بوجود سراسر
جود بادشاه دهم بادشاه ابدی رونق پذیرفت در ضمیر خورشید نظیر ذات عالیصفات خویش متصور و متیقن فرمودند
که از فرقه ادواسی که صرف شایسته ادواسی درویش و لایق فقراند و در امر نزاع و عناد چیزی امورات انصرام
جلوه نمایش نمی پذیرند و هیچ کار و بار پسندیده که بنیان سلطنت و اساس خلافت ازان مستحکم و مستوثق گردد
بمنصه اعلان نمی آید لهذا ذات ملکی آیات اولا شربتی تیار و مرتب کنانیده و ثانیاً کارد در آن چند بار گردانیده
پنج کس را نوشانیدند و هم ذات گرامیصفات شربت موصوف را خود به نفس نفیس نوشیدن فرمودند من بعد لقب
اینان نام سنگهان عالیشان در ربع مسکون مشهور و معروف شد اسمای پنج آدم سنگهان عالیشان درین
مقام نمایان نمود اول باسم دیا سنگه سوبتی ساکن لاهور دوم بنام محکم سنگه چهینبه ساکن دوارکا سوم صاحب سنگه
نند ساکن بدرکا چهارم دهرم سنگه شیده ساکن هستناپور پنجم همت سنگه جهیور ساکن جگنناته بعد ازان از زبان
فیض نشان فرمودند که گورو و خالصه هر دو واحد است **مصرع** در میان شان بقدر موئی فرق نیست
هر روز معتقدان خاص که بجناب فیضمآب بهره یاب میشدند ارشاد واجب التعظیم صادر میشد که پاهل باید گرفت
هر کسی که موافق حکم فیض شیم کاربند میگردید مورد عنایات متواتره و نوازشات متکاثره میگشت و متنفسی من الانفاس
که از فرموده گورو صاحب انحراف و اجتناب مینمودند مهبط انواع انواع غضب و عتاب میگردید و از زبان عنایت
نشان ارشاد میفرمودند که کاغذ دستخطی نوشته باید داد که از مریدان و معتقدان اینجناب فیضمآب نیستم و اینجناب
را با گورو صاحب هیچ غرضی و مطلبی بوجهی من الوجوه و بسببی من الاسباب نیست و نخواهد بود مطابق این مضمون کسانیکه در
جبین و بخردلی بدرجه نهایت بودند کاغذ نوشته حواله ذات عالیدرجات نمودند بلکه هر کسی را که سعادت ازلی نصیب بود

زهر بکار بخشی فرموده در سنه ۵ هشت گورو صاحب را حل دادند بعد از آن خبر بوده گورو صاحب که با فعال و اقوال ظاهری واقف
و آگاه بود و از اجل مدعا بی خبر ده صاحبزاده جهار سنگه را باتفاق مسند نشینان که از ابتدای بقدر دو هزار و دو صد کس
یکیک در مکان قیام مینمودند بر چار بالش خلافت متمکن و مستقر گردانید درین اثنای شخصی از معتقدان نیاز آئین مهر
نذر یا ششصد روپیه بحضور لامع النور مشرف شده بگروهیه بطریق نذر بخدمت صاحبزاده گذرانید و در دل نیاز منزل خیال
نمود که اگر گورو صاحب واقف اسرار نهانی و عالم راز درونی اند بدست خود مبلغ مذکور را بگیرند در صورت بعد از عدم
ظهور اینمعنی بخدمت صاحبزاده رسانیده خواهد شد درینضمن گورو صاحب از شکار تشریف آورده دست آن معتقد
با صفا را بدست خود گرفته در مکان علیحده تشریف برده باخذ مبلغ نذر پرداختند درین اثنا رکسی از مسند نشینان
سخنان ناشایسته همراه ذات عالیصفات بظهور آورده از زبان مبارک فرمودند که انهدام ذات و استیصال مسند نشینان
بالکل خواهد شد و تمام اساس عیال ایشان منهدم و منعدم خواهد گردید و مسند نشینان ظاهر کردند که بیخ ماینده های
و منظر انوار یزدانی بادشاه اول از مکمل نشو نما یافته در استیصال و انهدام آن توجه موجه مرعی و معروف نباید داشت
ذات ملکی آیات بر زبان آوردند که در انهدام شما باقی در اندک زمانی ذات ملکی آیات گورو صاحب خواهد گردید و بیگی
و تمامی را انجاک برابر تواند ساخت منقول است خاص و عام اینست که در موضع چمکور در دوابه ستلج و جمنا فیما بین سنگهان
و افواج بادشاهی منازعت بسیار و نزاع بیشمار واقع شد و هم وزیر خان ناظم سرهند معه افواج بمعاونت افواج
بادشاهی وارد گردید و صاحبزاده های عالی نژاد جهار سنگه و هم فتح سنگه در عرصه نبرد و کوشش جوانمردانه بمردی
کار آورده جان بجان آفرین سپردند مضجع یعنی ڈیهره آن دو در غرر بختیاری در آنجاست ذات مقصد جست
از انجا قرار بر فرار داده در موضع چمکور من مضافات لکهی جنگل در خانه زمینداری تشریف فرما بوده متواری شدند و نظمی موسوم
بظفر نامه مشحون بمضمون توحید و در ضمن آن احوال مصاعب و مصایب خویش تصنیف فرموده بخدمت بادشاه
عالمگیر در هنگامیکه اورنگ آباد مخیم سرادقات اقبال بود بدست پنج نفر سنگهان ارسال داشتند و سنگهان
در تقدیم اینخدمت شایسته سعادت کونین و مفاخرت دارین تصور فرموده در حضور بادشاه رسیدند بحسب اتفاق
زائران بیت المقدس در آنجا وارد شده بودند از انجا که لباس سنگهان و زائران در نیلگون متحد بودند
بدینطور با ملشان بادشاه رفته آن کتاب مستطاب ظفرنامه را گذرانیدند و خود از انجا بسرعة الیسری مراجعت
بعقب کردند بادشاه کتاب مذکور را قرار واقعی مطالعه نموده از حاجیان استفسار ساخت که مصنف این نسخه
غریبه کجاست و در کدام مکان طرح استقامت میدارد و حاجیان که ازینمعنی اطلاع نمیداشتند در دادن پاسخ
حیران و عاجز ماندند بادشاه بار دیگر نسخه مذکور را مطالعه فرموده آدمان خود را باطراف و جوانب روانه نمود
که مصنف این نسخه که در هر کدام مکان اقامت داشته باشد در حضور باید آورد درینعرصه آدم فوجدار

سرهند ذات تعالی را بچشم خود دیده بزودی نزد فوجدار مسطور رفته بر زبان آورد که ذات مستغنی الصفات با معدودی
از افواج سنگهان مع اهل و عیال ازین راه تشریف میبرند فوجدار مذکور بمجرد استماع افواج عقب ذات ملکی آیات
فرستاده چنانچه افواج ناظم مذکور نزدیک ڈیره ذات مصدر حسنات رفته به تیر و تفنگ بجنگ و جدل مستعد
شدند و بعد ازان سد راه گردیدند ذات مظهر حسنات باراده اینکه قبایل و عشایر شریفه در کوه گذاشته بحرب
و رزم متوجه شده آید نظر بر قلت جمعیت و کم افواج روی توجه بطرف چمکور آوردند فوجدار مذکور هم تعاقب
وار دگر دید و ذات مستغنی الصفات را بمحاصره شدید آورد و سنگهان جلادت و شهادت نشان روزی
چند داد شجاعت و تهور در میدان هنگامه و جدال داده قایم و مستقل ماندند آخر الامر به تنگ گیریهای وزیر خان
قرار بر فرار داده و دو پسران خورد ساله که زور آور سنگه و اجیت سنگه نام داشتند محبوس و اسیر شدند اتفاقاً نام
موضع ویر و وال عینی خان و نبی خان که در خدمت فیضدرجت اعتقادی تمام و رسوخی مالا کلام میداشتند
در آن مقام شهر آشوب ذات عالیصفات را به تغیر لباس از انجا بیرون آوردند ذات گرامی آیات بجایزه
اینچنین خدمات نمایان و عوض این بندگیات شایان فرمان دستخطی ذات عالیصفات خویش عنایت
فرمودند که هر کسی از سنگهان موافق قدر و استطاعت خودها خدمت ایشان بجلوه ظهور آرد چنانچه
الی یومنا هذا سنگهان بصدق نیت و رسوخ ارادت تعظیم و احترام آن فرمان عالیشان ساخته موافق
وسعت و امکان چیزی نذر و پیشکش حواله مینمایند و صاحبزاده های عالی تبار که در حبس معاندان شقاوت
نشان اگرچه حسن صورت و خوبی شکل معه اشفاق رضیه و شمایل سنیه آنها رحم در دل صغیر و کبیر انداخت و هم
مصدر مکارم خضر خان حاکم مالیر ظاهر ساخت که کشتن این اطفال رضیع یعنی شیر خواره بوجهی من الوجوه و بسببی
من الاسباب مناسب نیست و باعث انهدام اساس خاندان و موجب انعدام بنیان خانمان متصور
و متیقن است ولیکن وزیر خان فوجدار سرهند و دیوان چند و لعل آدمان بی حیثیت امتین نمودند
که صاحبزاده ها را از کنار فیض آثار جده شریفه بزور دست طوعاً و کرهاً کشیده بیارند چنانچه هر دو صاحبزاده ها
در مکان سرهند از ضرب شمشیر رضای سری اکال پورکه شیرین کام شدند و ذات ملکی آیات از استماع این خبر
ملالت اثر نفرین و لعنت بر ساکنان سرهند فرمودند و از ظهور این مقدمه موحش ترین الاف الاف کلفت شدید
و در حالت غم و الم از زبان مبارک ارشاد فرمودند که عمارت سرهند در اندک زمان بخاک برابر خواهد شد
چنانچه از غلبه سنگهان عالیشان تمام عمارات مسمار و منهدم گردید و الی یومنا هذا هر کسی که ازینجانب بنابر
اشنان سری گنگاجی میرود بنابر اطاعت و انقیاد امر ذات عالیصفات خشت هائی باقیمانده سرهند را
برداشته در دریا غرق مینمایند و هم ذات مستغنی الصفات فرمودند که باز را از کنجشک شربت ممات خواهم

چشانید و جمیع اناث و ذکور افغانان محبس و قید ذات مصدر حسنات در اندک زمانی خواهند در آمد و بنیاد سلطنت و
جهانداری و اساس ابهت و نامداری و قلع بنیان اعتساف و استحکام بنای انصاف بفضل سری اکال جیو
از قوه بطون بمنصه شهود خواهد آمد و در هر مکان تسلط ذات ملکی آیات رونق ظهور و جلوه بروز خواهد یافت
و قلاع متحصنه و حصار مستحکم صعب المرور و عسر العبور خود بخود بدون جنگ و جدل بتصرف اولیای دولت
قاهره خواهد در آمد در روزی نقالان بخدمت فیضدرجت گورو صاحب مشرف گردیدند تا قبل نقل مسندنشینان
مطابق امر جلیل القدر شدند که مسندنشینان در خانه معتقدان راسخ الاعتقاد رفته طلب گاری وجه اشربه و اغذیه
میشوند و نیازکیشان آنچه ماحضر دارند بزودی و شتاب می آرند و مسندنشین بر آن اکتفا نساخته حلویات
و نقلیات مطلبند که آنچه خوردنی سزاوار مسندنشینان بوده باشد باید آورد و ذات مصدر حسنات را از استماع
همچنین آتش قهر و غضب بار دیگر بر مسندنشینان اشتعال پذیرفت و فتنه خفته باز بیدار گشت بمسندنشینان حکم عالی
جلوه نفاذ یافت که پنج پنج اسپ بنابر سواری سنگهان عالیشان حواله باید نمود که بسیار از بسیار مطلوب
و در کار میباشند مسندنشینان عرض ساختند که اقامت نیازمندان در ممالک محروسه و اقالیم مقبوضه
سلاطین مغلیه است هرگاه خبر حواله نمودن پنجراس اسپان بنابر سواری سنگهان اصغا خواهند ساخت
قیام و ثبات نیازمندان در ملک بیگانه متعذر خواهد شد ذات مصدر حسنات از استماع این قیل و قال
مسندنشینان را سزای لائق رسانیده ازین دار بیمدار بعالم جاودانی فرستادند و تفصیل و تطویل این معنی را
دفتری درکار است درین اثنای همراه افواج سنگهان و اورنگزیب مجادله و محاربه و مقابله بجلوه ظهور آمد چهل
کس از سنگهان سمو المکان بر بستر ممات غلطیده از شربت شیرین شمشیر شیرین کام شدند ذات مصدر حسنات
از دست عالی خود را و چشم آن مرده‌ها که زنده ابدی بودند از خون و خاک پاک و صاف نموده بهر یک
سلطنت روی زمین عنایت و مرحمت میفرمودند شخصی از مجروحان بسمل افتاده بود چند نفس مستعار میکشید
حکم عالی بمشارالیه صادر گردید که هر خواهش و تمنای که در دل بوده باشد باید طلبید نیازمند گذارش نمود
که کاغذ سنگهان که سابقه مضمون آن نگارش یافت پاره پاره باید فرمود چنانچه ذات والاصفات
همین طور بعمل آوردند پس منقول السنه معتبران این طایفه علیه سنگهان چنین هست که آدمان بادشاهی
بنابر آوردن ذات مصدر حسنات روانه شده بودند ملاقات بذات گرامی آیات کرده و نوشته بادشاه
حواله ساختند همراه ذات خجسته صفات روانه شدند حسب اتفاق جشنه مریدی با اخلاص و معتقدی سراپا
اختصاص در اثنای راه یک بز بطریق نذر بخدمت فیضدرجت گذرانید ذات خجسته صفات بساعت
مسعود یوم محمود بز مذکور را مقابل فرموده بندوق سر دادند و من بعد از زبان لطف نشان فرمودند

فرمودند که درین هنگام میمنت ارتسام استیصال کلی و انهدام تمامی در بنیان خلافت و اساس سلطنت اهل اسلام
حاصل شده هست و بعد از مرور زمان قلیل آفتاب عالمتاب سلطنت و شهریاری از افق بختیاری و
طلوع خواهد نمود و شب ملالت و کدورت روزگار این طایفه فجار بالکل از صفحه زمان دور گشته بروز روشن عدالت
و نصفت مبدل خواهد شد و این تاریخ و روز را بر صفحه قرطاس ثبت باید ساخت و بعد از چند روز خبر محقق باصفا رسید
که بادشاه از بار هستی سبکدوش گردید و شاهزاده حق آگاه بهادرشاه بر تخت سلاطین و سریر خاقانی جلوس میمنت مانوس
فرموده شاهزاده مذکور در ایام سابقه رابطه اتحاد و نیازمندی در خدمت میداشتند **توضیح انتقال**
شیرین خصال آنکه حسب اتفاق از منه شاهزاده عالی اثر بهادرشاه بسبب ظهور بعضی مقدمات ایام
شباب بدرجه حبس رسیده بود و بادشاه عالمگیر بواسطه کبر سن و ایام پیری روز و شب متیقظ و هوشیاری
و محافظت و خبرداری شاهزاده مذکور میفرمود شاهزاده فیروز بخت منتظر وقت بوده اوقات عزیز را بتذکار و تعداد
اسمای الهی بظهور می آورد و چون از تنگی فراخی و بعد کشادگی بستگی لازم است چنانچه مع العسر یسرا شخصی از
مریدان خاص و معتقدان با اخلاص انتخاب فیضمآب در زمره منشی گری شاهزاده مذکور بعز امتیاز میداشت
گاه گاهی بنا بر رفع کدورت و کلفت التماس آن خجسته اساس موافق اظهار شاهزاده دولت آماده معروض بارگاه
ثریا جاه میداشت و ذات عالی آیات در جواب آن بعهود و مواثیق و اقوال محکم حواله خامه عنایات ختامه میفرمودند که
عروس دهر بزیور سلطنت و حلیه خلافت این برگزیده خصال آرایش ابدی و پیرایش سرمدی اهل میباز و اساس
سلطنت و جهانداری و بنیاد خلافت و بختیاری مستوثق خواهد شد و قلع اساس معاندان و قمع بنیاد مخالفان در
یکساعت بعرصه شهود خواهد آمد از همین معنی مطمین القلب و منشرح الصدر بوده بمنتظر فضل حقیقی باید بود که در اندک زمانی
عشیقه مراد هم دوش و عروس مقصود هم آغوش خواهد گردید چنانچه بعد از مرور ایام معدوده بادشاه انتقال
در حال ساخت و شاهزاده بهادرشاه جلوس بر اورنگ جهانبانی فرموده شاهزاده موصوف که در مبادی احوال
خجسته خصال ربقه اطاعت و انقیاد ذات عالی در رقبه جان میداشت بمجرد جلوس میمنت مانوس بر تخت بادشاهی
آدمان جلد رفتار در خدمت فیضدرجت فرستاد که از دیدار فرحت آثار خیمان فدویت نشان را کحل الجواهر دیده
بینائی و مهر روشنائی باید بخشید که حسب الارشاد آن ذات ستوده صفات تمامی مقدمات دلخواه و متمنا مقاصدات خاطر
رونق ظهور یافت و مسند دولت و اقبال و چار بالش ابهت و افضال بوجود نیاز آمود این بنده درگاه رب الودود
زیب ابدی و زینت سرمدی پذیرفت یکمرتبه تشریف شریف در میان شاهجهان آباد باید آورد و کلبه احزان
عبودیت عنوان را از قدوم خجسته لزوم رشک فردوس برین باید ساخت چون التجائی شاهزاده زیاده از
بیان و افزون از دایره ترجمان جلوه نمایش یافت لهذا ذات گرامی آیات معه افواج بقطع مراحل و طی منازل

پرداخته در عرصه قریب در لشکر شاهزاده عالی تبار رونق افزا شدند و بدریافت ملاقات شاهزاده خورسند و شادکام گردیدند
بوقت تلاقی اجسام بر زبان عنایت ترجمان آوردند که قدم درویشان روبلاست و دیدار فقیران رحم خداست
خیریت و عافیت حفظ ایزدم دهر آن از جناب واهگورو جیو درخواسته می آید شاهزاده بر زبان آوردند که ای
زبده ایزد پرستان حق شناس و عمده عارفان حقیقت اقتباس راما اس جیو طبیعت عنایت طویت شما
بخیریت و عافیت است و از دیدار فیض آثار ایشان تمام غم از جان دور شده بلکه این سلطنت و پادشاهی باین
نیازمند بیریا محض از ادعیه الملوین ذات بابرکات حاصل و واصل گردیده در تقدیم بندگیات شایسته و بجو بایسته
بالراس والعین کوشش بسیار بظهور خواهد آورد و بعضی متمردان و سرکشان که مصدر حرکات ناشایسته گردیده بودند
در گو خسران ابدی منهمک گردیدند و از سطوت و غلبه بهادر شاه همراه ذات مصدر حسنات بر جاده فرمان برداری و
اطاعت ورزی مسلوک نمودند و مطیع و منقاد عالم بندگی و جانفشانی گشتند و باقی ماندگان معاندان شقاوت نشان
گور صاحب خود بخود از دست معتقدان بیریا و سنگهان باوفا شربت ممات چشیدند۔

مقدمه دنیچند و کشتن فیل معه احوال راجه جسوان در سمت ١٧٦٢ که بر روی روزگار نمودار شده بطرز اجمال حواله قلم
خجسته رقم مینماید که دنی چند نبیره بهائی صالح است و بهائی مذکور از مسند نشینان رتبه بالا میداشت و تمام سنگت
نجاب باتفاقش در خدمت فیضدرجت مشرف و مستفید میشدند و ذات عالیصفات در انند پور تشریف تشریف
میداشتند و قرب جوار آن راجه کهلور بلاس پور دامن کوهستان ملک آن روی آب ستلج است اسپان
بسیار و افواج بیشمار و دیگر کارخانجات لایق سلاطین که نزد ذات عالی صفات موجود گردیدند و علاوه بر آن
ادب و آداب مانند دربار سلاطین و خود را باسم سچا پادشاه لقب و خطاب فرمودن وغیره رسوم خواقین
که از ذات عالیدرجات بجلوه شهود آمدند و خیال ملک گیری و جهانداری در متخیله آن مصدر کلیات و جزویات
متخیل گشت و هر روز نگاه داشت سپاه وغیره امورات محاربات و مجادله از قسم تفنگ ضرب و بارود
بعرصه نمایش آوردند بنا علیه راجگان اطراف مزد و غا باختند و افواج در میدان کارزار بکار آمد من بعد راجهای
معه تمام افواج بمحاربه رسیدند بسیار از مردمان شربت شیرین اجل چشیدند بعد از آن ذات عالی دروازه را
بند نمود در فرمودند که راجه جسوان فیل خود راست کنانیده بر ذات والاصفات فرستاد آن سفاک
بیباک فی الفور درنده خرطوم خود را بهر طرف میزد که درین اثنائی نیاز پیوند دنیچند را ارشاد عالی صادر شد
که همراه فیل مست هنگامه باید نمود مشار الیه بحسب سرنوشت آسمانی از محاربه فیل احتراز و اجتناب نموده هنگام
شب فرار برقرار داده از دیوار انند پور عزم نموده بیرون رسید موافق تقدیر ایزدی ضرب بیانش واصل
و از حرکت بکون رسیده درین اثنا تمام ساده سنگت نزد دنیچند رسیدند ذات عالی در آنجا تشریف آوردند

از تمام سنگت کاغذ نویسانیدند که از سنگهان ذات عالیصفات نیستیم من بعد شجاعت آهنگ بجبر سنگه درباب
محاربه امر فرمودند ومشارالیه تقدیم ارشاد واجب الانقیاد را سعادت کونین دانسته فیل مذکور را معه راجه جیوان اجالم
جادوانی فرستاد چنانچه این حکایت سراپا لطافت مشهور روزگار هست بعد ازان ذات والاصفات در مالوه تشریف
برده در مکان میمنت نشان مکت سر وارد شدند ودر آنجا چهل نفر سنگهان مکته را نامزد ومقرر فرمودند وسنگهان
مذکور بتقدیم خدمات شایسته پرداخته بهزار عجز کاغذ سابقه را پاره پاره فرمودند بعد ازان بر زبان مبارک آوردند که
سنگهان مانجهه معه دنبچند از میدان محاربه ومجادله گریخته اند اگر تمام روز وشب مسلح ومکمل مهیا وتیار خواهند بود از موفق
قسمت خود قوت لایموت بدست خواهند آورد چنانچه این قسم در عهد سرکار دولتمدار سنگهان مذکور در قواعد حاضر مهیا باشند
ومشغول السنه صغیر وکبیر هست که گورو صاحب هنگام اراده دکهن گرنته صاحب را در دریای ستلج بطریق امانت نگاهداشته
روانه شدند من بعد سوڈهی بهاگ سنگه گرنته صاحب را از دریائی بر آورده واز خوارق عادات اثری ازان
آب بر آن جلوه نیافت بس در سنه ۱۱۲۲ هجری بهادرشاه بعد از تنسیق وتنظیم مهمات بصوب دکهن روانه گردیده
ذات عالیصفات هم با حشام تمام و تزک مالاکلام همراه شاه مسطور مرحله پیمائی شدند در اثنای راه عجب واقعه
وطرفه مقدمه رو داد مگر یک کس افغان در زمان سابقه کیفما اتفق از ذات مبارک گورو صاحب شربت ممات نوشیده
بود دو پسران او در خدمت فیضدرجت مشرف بودند ودر تقدیم خدمات ونیکو بندگیات سعادت ابدی حاصل
میکردند ودر ضمن انبغی قصاص والد خود مطمح نظر میداشتند وگاه گاهی ذات بابرکات بوقت خلوت باهر دو ارشاد
میفرمودند که پسر لایق وخلف قابل آنست که قصاص والد خود بگیرد که ازینجهت داخل جنت الماوا وبهشت اعلی میشود
ومثمر برکات ومنتج حسنات میگردد بعد از مرور ایام که پیغام لبیک از داعی اجل بگوش عنایت نیوش رسید بکشادهٔ
پیشانی وشگفته روئی لبیک فرموده وهمان سخن صدر باهر دو بیان فرمودند هماندم افغانان مذکور شمشیر از
نیام بر آورده در تهیگاه ذات عالی زخم کاری زدند نیازمندان بیریا که حاضر وقت بودند بر افغانان تاخته سبکدوش
از بار هستی کردند ذات عالیدرجات بر زبان آوردند که احسنت وشاباش که قصاص خون پدر را گرفته خود را از باز
خواست هر دو جهان ناجی ورستگار کرده اند بهادرشاه از استماع این مقدمه عجیب وواقعه غریب جراحان کامل فن
را در خدمت سراسر برکت فرستاد که در دوختن وخیاط زخم واندمال جرح کوشش بسیار بجلوه ظهور آرند که صحت کلی و
شفای تمام دست بهم دهد وبعد از حصول نفع کلی جراحان مذکور را مورد انواع انعامات ومهبط گوناگون عنایات کرده خواهد
شد جراحان موافق تاکید اکید وتدغن بلیغ بادشاه در عمل خیاطت علم علم خود را بر فلک برین افراختند وبعد از چند
روز زخم رو به بهی آورد ودرین اثنای ذات مصدر حسنات موافق الهام ربانی ورضای سبحانی از محل اقامت
برخاسته بنا بر مشاهده ومعاینه محرم بدر از متوجه شدند بحسب اتفاق در سرابلغ که هندیان آنرا دهرم سالا نیز

خانه وقف میگویند در آنجا بیراگی بود بهر دیپه گوبند داس هم نام داشت و در عوام منقول انات و ذکور هست و در فن
سحر و شعبده استعداد وثوق و قابلیت صادق میداشت و در آنوقت که اتفاق تشریف آوری ذات ملکی آیات در آنجا
جلوه نمایش یافت بیراگی مذکور مطابق فحوای این مصرع **مصرع** طاقت مهمان نداشت خانه بمهمان گذاشت . بنابر
انجاح کدام امری از امور بطرفی رفته ذات والا صفات بر کهٹ یعنی چارپائی بیراگی مذکور اجلاس عنایت فرمودند -
در تضمن بیراگی مذکور وارد شده اقسام شعبده و انواع انواع سحر بنا بر طیران چارپائی بظهور آورد لیکن از
یمن اجلاس ذات ملکی آیات از افسون و سحر آن ذو الفنون هیچ پیش رفت نگردید ناچار به لطایف الحیل پرداخته
از مقدم میمنت توام ذات ملکی آیات و تشریف آوری ممنون و مرهون گردیده و از دریافت ملاقات خجسته سمات
منشرح القلب و منشرح الصدر گردیده مطیع و منقاد گشت و بر زبان نیاز نشان آورد که کلبه احزان بوده و خانه پریشان
این عبودیت نشان از یمن تشریف آوری ذات عنایات صفات رشک خلد برین شده و ربقه اطاعت و
انقیاد در رقبه جان انداخته از سلک متوسلان اینجناب منسلک گردیده در تقدیم هر خدمتی و انجاح هر امری از
امور که ارشاد واجب الانقیاد شعشعه ظهور خواهد بخشید در باب سرانجام و انصرام آن طریقه نیازمندی و شیوه
فدویت کیشی بجا آورده سعادت دارین و مفاخرت کونین حاصل خواهد ساخت گورو صاحب پنج تیر از دست مبارک
ذات خجسته صفات خویش حواله بیراگی مذکور فرمودند از زبان عنایت عنوان امر واجب الاتباع فرمودند که استیصال
مخالفان و انهدام بنیان معاندان بوجهی من الوجوه و بهر طور باید نمود که احدی از معاضدان بر روی زمین هم مشاهده
و معاینه نه در آید و تائیدات سرمدی اکال نصیب احوال نیاز اشتمال خواهد گردید در ینباب از مفضل حقیقی مطمئن القلب
و منشرح الصدر بوده معتصم بحبل المتین عنایت عظمی و متشبث بعروة الوثقی نوازش کبری ایزد عز و جل باید شد که تمام کار و بار
بآئین بهین و طرز دلگزین زیب سرانجام خواهد یافت گوبند یعنی بنده عرض ساخت حتی المقدور در تقدیم خدمات
قصوری و فتوری راه یاب نخواهد شد کیفیت رسیدن بنده مذکور در سرهند و من بعد در گوروداسپوره متصل
ادینه نگر در وقایع فرخ سیر بادشاه در احوال گمرو بنده بطراز تشریح و توضیح خواهد آمد و گورو صاحب بعد از کیفیت
صدر باز در محل اقامت خود تشریف آوردند روز دوم بحسب تقدیر سرمدی اکال جیو شخصی از معتقدان بیرا و دو حلقه
کمان از لاهور گرفته مشرف بخدمت عالیه رحمت گردید گورو صاحب که واقف از امور تقدیر بودند از مشاهده
انمعنی بر معتقد نیاز کیش عنایات تازه و نوازشات بی اندازه فرمودند و دو حلقه کمان را یکمرتبه کشیدن بجلوه نمایش
آوردند زخم که هنوز روی بهبودی ندیده بود از سهم الغیب تقدیر ایزدی منفتح و کشاده گردید و امعا بیرون
آمدند وقت نزع شخصی از نیازمندان عبودیت نشان عرض نمود که بعد از انتهاض ذات والا صفات از عالم
فانی بطرف جهان جاودانی کدام کس را گورو مقرر نموده ارشاد لازم الانقیاد جلوه ایراد یافت که گورو دیگر نیست گرنتهه جی است

درمیان گرفته وگورو هیچ فرقی نیست از دیدار گرفته هیچ مشاهده دیدار فرحت آثار گورو صاحب باید نمود یک کس باهم
بنده فی الواقعه بنده عبودیت نشان بعد از مرور اوقات درینجا وارد خواهد شد تابع ومطیع بنده مذکور خواهند شد
وموافق صلاح صوابدید ومشورت بنده موصوف باستیصال معاندان وانهدام مخالفان خواهند پرداخت
وهرکسی که در انهدام مخالفان وفسادپیشگان سعی موفوره وکوشش بسیار بظهور آورده سرخود در راه مرشد حقیقی
خواهد داد حیات ابدی وزندگانی سرمدی ورفاه حال وآسودگی مال وتضاعف دولت واقبال وازدیاد جاه
وجلال نصیب اوقات عقیدت آیات نیاز سمات خواهد شد وسلطنت روی زمین وخلافت هفت اقلیم بدون
خلل وفساد از درگاه واهب العطیات بخدمات عقیدت نشان واصل وحاصل خواهد شد واسپان صبارفتار
بادکردار از اقطار وامصار جهان بطریق تحایف وارمغان خواهد رسید وفیلان کوه تمثال ودیگر کارخانجات
سلاطین بدست معتقدان بے ریا خواهد آمد وپادشاهان جهان وسرداران ممالک بجبین سائی سنگهان
فدویت نشان مستغنی الجبهه خواهند شد وبعد از ظهور این قیل وقال مرغ روح گورو صاحب از قفس قالب خاکی
پرواز نموده درجنت الماوا آشیانه گزید وپروبال نیازمندان باصفا ومعتقدان بے ریا از ظهور این واقعه
جانگزا وحادثه ملالت انتما شکستگی درآمد وشیشه هوش وحواس بسنگ کلفت وملال پاره پاره گردید وپشت
استقامت شگمان جلاوت نشان ومریدان عبودیت عنوان ومعتقدان صداقت توامان بشکست **مصرع**
بشکست هزار شیشه هوش :. الالف الالف غم واضعاف اضعاف هم از صد دراین قضیه نامرضیه لاحق وازار
وحادثه ناسنجیده ملصق اوقات عقیدت آیات خیرطلبان نیازنشان گردید وابواب فرحت وانبساط مسدود
واسباب کلالت وملالت آماده ومهیا شدند آنچنان غبار انکدار وملال بر اذیال نیاز اشتمال فدویان
عبودیت نشان رسید که قلم وزبان در تحریر وتقریر تکال تصویر آن اشک خون میریزد کاغذ از بس نقش
حزن وسوزش دردونی محترق میشود بنا علیه بتحریر آن نپرداخت وذات گرامی صفات قریب سی ودو سال
ویازده ماه برهنمائی خیراندیشان باخلاص واستیصال اساس سلطنت توجه موجه مبذول ومصروف
فرموده بتاریخ ماگهه سدی پنجمی ایام نوروز سمت ۱۷۶۵ از عالم سفلی بآنجهان علوی شتافتند **مصرع**
هرکه آمد بجهان نقش خرابی دارد

باب نهم

نغمه سرائی بلبل قلم فصاحت رقم بر شاخسار لطافت آثار احوال درّ غرر ارجمند هادی معتقدان عبودیت پیوند گورو سریچند و گورو لکهمی داس جیو

برضمیر خورشید نظیر مورخان بینش آگین و دبیران دانش آئین روشن و منور باد که این جهان کون و فساد از مبدء تکوین و ایجاد منهدم و منعدم است و قیام و ثبات این دار بیمدار دنیا ناممکن متصور است زهی قدرت کامله آن قادر قدیر که تخالف و تضاد عناصر را در کالبد انسانی ایجاد و موجد فرموده است و موافق تباین سوای قدرت آن ایزد مطلق مشکل و متعذر و هر یکے در مقام خود قائم و مستقل است و بر تقدیر زیادتی و کمی حدی من الاحاد خللی در اساس دنیاوی و انسانی راه یافته بدرجه ممات و مرتبه هلاک واصل و فایز میشود مطابق خواے این بیت **فرد** گر یکے زین چهار شد غالب ٭ جان شیرین بر آید از قالب ٭ دانای کامل و خردمند عاقل آنست که از نقش نقاش ذات خلاق بیچون لو لے برده اوقات شبان روزی را در ریاضت قادر ذو الجلال و عبادت ایزد متعال بسر برد که بهترین متاع و کالای این دنیاے دون عبادت و سوای ریاضت ایزد بیچون چیزے نیست و مال و دولت و اقبال را زوال است و درین جهان فانی اسم جاودانی برای دو فرقه مقرر و معین است که یکے فرقه بادشاهان و دومی گروه گدایان است **فرد**

بادشاهان و گدایان دو گروه عجب اند ٭ که بنوزند و نباشند بغربان کسے ٭

تعظیم و تکریم این دو فرقه واجب الاحترام بر احاد الناس لازم بلکه عین فرض است که تمامی کلفت و همگی ملالت این دنیا و مافیها از دیدار عنایت آثار این فرقه عالیه زائل و دور میشود از ادعیه دافیه اینطائفه علیه کشود مهانه مقصود موجب نجات و بهبود دیگر دو **توضیح انتقال خجسته اشتمال** آنکه هرگاه مصدر اشراقات سبحانی و مظهر تجلیات ربانی بابا نانک نربانی ازین سپنجی سرای بعالم جاودانی توجه فرمودند بعد از صاحبزادهان عالی تبار هادی انام از مریدان و معتقدان خاص و عام شدند هنگام تشریف فرمائی بودن ذات عالیصفات

بادشاه اول اسباب فقیری و درویشی مهیا و مرتب بود و من بعد اسپان صبا رفتار و لباسهای شاهانه از اسلاطین
نزد صاحبزاده های بلند تبار مجتمع و فراهم گردید در عهد عنایت عهد بادشاه جم جاه حق آگاه جهانگیر اتفاق تشریف
فرمائی ذات والا صفات گورو نگهمیداس در شاهجهان آباد جلوه نمایش یافت و در آنوقت مصدر اشراقات
میهمن گورو ارجن بر مسند گورو یائی اجلاس عنایت اساس میداشتند بعضی معاندان و معاندان
گورو صاحب موصوف بخدمت عالیه رحمت ذات گرامی آیات عرض نمودند که مالک و وارث جا رباشر
گوریائی ذات والا صفات میباشند و دیگری را در ینمعنی هیچ دخلی و غرضی نیست و نخواهد بود و گورو مضمون
کدام ارتباط رابطه اتحاد و انضباط و داد همراه ذات ملکی آیات میدارد که بر مسند گوریائی ذات ملکی آیات
جلوس میمنت مانوس داشته هادی طوایف انام میشود اگر مرضی و خواهش ذات بابرکات در باب گرفتن
مسند گوریائی رونق افروز باشد در خدمت بادشاه عرض امعنی بنحو شایسته نموده لوامعه عقیدت و بوارق
فدویت در انصرام اینمقدمه جلوه افروزی نماید ذات مستغنی الصفات بر زبان فیض ترجمان آوردند
که گورو موصوف از برادران این خیر اندیش است فیما بین بوجهی تفاوت و تباعد نیست و بزرگان ذات
عالیصفات از تقدیم مراتب بندگیات و سجدات مسند گوریائی به گورو موصوف عنایت فرموده اند
داده بزرگان باز گرفتن بوجهی مناسب آئین دانان و موافق خردمندان نیست هر چند بعضی فساد طینتان
اصرار و استقبداد بظهور آوردند لیکن عرض آن اغوا بیشگان منظور و قبول نمودند و منقول السنه خاص و عام
است که مکان فیض عنوان دیهره که اولاد اینطایفه علیه در آنجا قیام میدارد بادشاه بطریق نذر در خدمت ذات
بابرکات گذرانیده بود از دوابه جالندهر ذات گرامی آیات در مکان صدر تشریف آورده جای لطیف و مکان عجیب
تیار فرمودند و بعد از مرور مدت کثیر مکان مذکور در دریای راوی غرق شده و بعد ازان متصل آن مکانی دیگر عمده
بنا فرموده اند که الی هذا الآن قایم و مستقل است که از زبان فیض ترجمان اکثر بزرگان اینطایفه علیه و دید منقول است
که ذات بابرکات در شاهجهان آباد بعضی خوارق عادات و کشف کرامات از مکمن بطون بمنصه شهود آوردند
چنانچه بعضی فساد آئین سم قاتل در کاسه شربت انداخته بذات ملکی آیات نوشانیده و آن خجسته شمایل فی الفور نوش
فرمودند اثر زهر و علامت سم بر بدن شریف و جسم لطیف هویدا و آشکار نشد و یک اسپ بادی در سرکار بادشاه
بود در اینمان عرصه چابکدستی را سواری بر آن صبا رفتار متعذر و متشکل بنظر میدر آمد و مردمان مفسد و مسفل
بنا بر سواری نمودن آن اسپ بادی در خدمت ذات خجسته صفات ظاهر ساختند به بهانه کمیکه از معتقدان
انجناب عالم تاب میباشد و هر دم و هر وقت از دریافت دولت ملازمت کیمیا خاصیت سعادت دو جهانی
حصول مینماید ارشاد لازم الانقیاد صادر گردیده که زین زرین بر آن اسپ بادی باد آئین باید نهاد و

وبسرعت وشتابی بسیار درخدمت فیضدرجت بایدآورد چنانچه زود بندگان تلطف نشان سواری سیپاهی فرمودند تمام سرکشی وهرونی او بالکل معدوم ومفقود گردید وهمچنین دیگر خوارق عادات که تحریر آن باعث تطویل کلام میمنت ارتسام میشود از ذات خجسته صفات ملکی آیات بعرصه اعلان رونق ظهور بخشیدند بعدازان ذات والا صفات در ملک پنجاب تشریف شریف ارزانی فرمودند ومصدر هدایت معتقدان قدویت اساس گورو نکهیداس جیو اکثر بسیر وشکار اشتغال بسیار میفرمودند واسباب شکار مثل بازان وغیره طیور وسگان و لوازم صید وشکار بدرجه نهایت وفور کثرت موفوره وزیادتی نامحصوره فراهم وموجود گشت وهرروز بسیار زبسیار جانوران را شکار فرموده درمحل استقامت تشریف فرمامیشدند در وقتی من الاوقات موافق استدعای وتمنای برارنده حاجات وتوجه آن واهب العطیات غنایت پیوند گورو سری چند برای فقیران قناعت نشان بالکل مناسب نیست ولایق این امر شنیعه وسزاوار این کار بدکه باعث براهندام بنیاد ربانی وانهدام ساز جمانی است بادشاهان عالی تبار وامرایان بختیار میباشد وشایان محاسن اخلاق رضیه واوصاف سینه آنست که ازین مقدمه ناشایسته احتراز واجتناب باید فرمود که هرگاه بوقت معهود مرغ روح ذات بابرکات از قفس کالبد عنصری پرواز نموده درمبدای فیاض خواهد رسید بجناب منتقم حقیقی چه قسم گفتگو خواهند فرمود چراکه قالب انسانی وحیوانی باچهار عنصر وامتزاج تراکیب اخشیا متحد است هیچ چه تباینی وتخالفی محسوس ومعلوم نمیشود بمجرد استماع اینمعنی ذات بابرکات از مستلذات جسمانی اینعالم فانی تارک مطلق گردیده تمام قبایل خود را برتهیه خاتمه تیار کنانیده به برادر صغیر فرمودند که ذات مستغنی الصفات بنفس نفیس در حالت حیات وزندگانی بنابر غوجرایم وخطیات وذلات بجناب کریم کارساز رحیم امرزگار مشرف ومستسعد میشود ازین طرف من کل الوجوه مطمئن القلب ومنشرح الصدر باید بود که بوارق عنایات یزدانی واشعه تفضلات سبحانی لمعه ظهور خواهد بخشید ذات بابرکات برادر صغیر از استماع اینمقدمه عجیب متالم ومتحیر ومتاسف گردید وبرادر کبیر در طرفة العین کلمح البصر متوجه عالم بالا گشت واز نظر بایندان تعلقات جسمانی نهان شد ودرین ضمن برادر صغیر عرض نمود که عبودیت پیوند دهرمچند را عنایت باید فرمود که از ملاقات یکدگر تمام کلفت وملالت دنیاوی دور ومنعدم خواهد شد **فرد**

بهار عمر ملاقات دوستداران است .٭. خضر چه خط برد از عمر جاودان تنها .٭. ذات مستغنی الصفات همانندم صاحبزاده بلند اقبال را از بالا به اسفل انداختند چنانچه هنگام افتادن برزمین ضرب برشته لنگ ذات مصدر فیوضات لاحق وواصل گشت واز صاحبزاده مصدر دولت واقبال آماده وخلف رشید باسم مهرچند ومانک چند مولد شدند چنانچه الی یومنا هذا سلسله اولاد هردو صاحبزاده درمیان دیهره جیو میباشد باوا صاحب مصدر محاسن انسانی باوا فقیر بخش جیو مع دیگر برادران فصاحت عنوان از اولاد باوا

نانک چند جیو میباشد و باوا مولک راج وغیره از بنابر باوا مهر چند جیو هستند واز اولاد این هر دو صاحبزاده آنکه خاندان باواهائے اند که بقدر لاتعد و لاتحصی است که تحریر اسمائے اوشان تحصیل حاصل و موجب تطویل عبارت است بنا بر علیه
بترقیم آن نه پرداخت منقول سیاحان اقالیم سخندانی و سالکان مسالک نکته دانی چنین هست که در تعلقه سجان پور
و در کوهستان متصل لری بار نهه نام مکانیست دلکش و جائی هست خوش و در انجا چاه ڈکهه بهنجنی است که مصدر اشراقات
معتقدان فدویت پیوند و مورد لوامعات عبودیت نشان عقیدت مند سری گورو سریچند جیو در انجا میمنت امائے
بریاضت او تعالی عز شانه و جل برهانه بخلوص دل و بعقیدت خاطر مواظبت فرموده اند از قدوم میمنت لزوم ذات
خجسته صفات آن مکان عنایت عنوان رشک خلد برین گردیده و اصناف اصناف طوایف معتقدان و الاف
الالاف جماعه مریدان بدر آنجا بخدمت فیضدرجت بهره یاب و مستفیض سرمدی شده ربقه اطاعت و انقیاد در
رقبه جان انداخته مفتخر بمین و الامتثال گشته اند و بحسب اتفاق حسنه مصدر تجلیات میمهن گورو ارجن ورود فرحت آمود
فرموده از دیدار تفضلات آثار ذات ملکی آیات منفرح الصدر و منشرح القلب گردیدند و خاک قدوم مرشد حقیقی را کحل الجواهر
دیده فدویت دیده گردانیده بمضمون این بیت اشهب تیز رو زبان را در میدان بیان و عرصه ترجمان جولان داده فرمود

آرزو دارم که خاکِ آن قدم توتیاے چشم سازم دم بدم

ذات بابرکات به گورو موصوف فرمودند که آن ستوده صفات لحیه و ریش خود را چرا دراز و طویل کرده اند جواب
اینمعنی بسرعت سریعه ظاهر باید نمود که رفع اشتباه جلوه نمایش یابد گورو موصوف بر زبان نیاز نشان آورد
که درازی و طوالت ریش برائے اینمعنی نموده ام که از ریش ذات عبودیت آیات خویش خاک قدوم میمنت
لزوم مصفا و پاک نمایم که سلطنت دو جهانی و خلافت جاودانی در مقابله اقدام پیر و مرشد حقیقی بجوے نمی ارزد
و هیچ وقارے و اعتباری نمیدارد چرا که این دولت بیزوال است و آن جاه و سلطنت سراپا نکبت و وبال
و موجب نکال متصور و متخیل است॥

نظم

تکیه بر نکهت جهان نه کند॥ هر کرا دل پُر از صفا باشد
زانکه درپیش صاحب دانش قلب اقبال لالقا باشد॥

صاحبزاده عنایت پیوند دوم هم چند ظاهر ساخت که گورو صاحب موصوف از خیراندیشان با صفا و نیازمندان
بیریا است و در اطاعت و انقیاد بجان و دل بهره یاب و مستعد و فیض اندوز در طریق عبودیت شعاری
و مسالک خدمتگذاری ثابت قدم و راسخ دم میباشد از راه لطف و عنایات بیکران و نوازشات بے پایان و عطیات
کبری و موهبات عظمی در حق گورو صاحب پیر توجه بخشد و مهبط انواع انواع لطف و کرم و مورد اصناف اصناف جود
و نعم شوند و علامت برص که از ابتدائی محل دوم یعنی گورو انگد بسبب عتاب ذات عالی درجات منقش و مرتسم بر جبین فدویت

آگین گورو موصوف است موقوف و مندفع شود ذات مصدر حسنات مورد فیوضات بر زبان آورد که
این علامت برهانی است قاطع و دلیلی است ساطع بر آنکه از خفگی و عتاب صاحبزادهای عالی نژاد این نشانی
بر جسم هر کسی از رونق گورو ها ظهور رسیده لیکن بپاس خاطر نیاز ماثر آن خجسته شمایل تمام تقصیرات و همگی خطیات
عفو فرمودند الحال آن مرض برص تمام منعدم بالکل منهدم خواهد شد چنانچه فی الفور آن علامت دور و مندفع
گشت و مصدر تجلیات ایزد بیهتا گورو دته که در خدمت فیضدرجت مشرف و مستسعد بود در ربقهٔ اطاعت و انقیاد
صاحبزادهای عالی نژاد در رتبهٔ جان فدویت نشان انداخته بیشتر از پیشتر و زیاده از سابق توجهات موفوره
و تلطفات نامحصوره بحال فدویت اشتمال مصروف و مبذول فرمودند و اسمش باباگورودته قرار پذیرفت
و مهبط الاف الطاف مورد اصناف اعطاف گردید گورو موصوف بعد از مرور ایام در
محل خود رخت استقامت آوردند و مشهور السنه خاص و عام میباشد که حین انتقال فرمودن باباستور
از عالم فانی بجهان جاودانی گلهای از چارپائی باباستور نمایان شدند و گورو موصوف بعد از مرور ایام
در منزل خویش تشریف داشته اوقات عزیز بریاضت و عبادت بسر بردند و ذات ملکی آیات
از انجا بقطع مراحل پرداخته در نواحی دار السلطنت لاهور تشریف ارزانی فرمودند و تا اوقات معدود
در آنجا رونق افروز ماندند چنانچه الی هذا الان مکان موصوف نزدیک عیدگاه شرقرویه بیرون دهلی دروازه
میباشد و هنگام معین و اوقات مقرر از مستلذات جسمانی و لذات روحانی اجتناب و احتراز فرموده رخت
انتهاض بعالم بقا انداختند ۔۔ **مصرع** هر که آمد بجهان نقش خرابی دارد ۔۔

باب دهم

رشحه ریزی قلم نیسان رسم در بحر تحریر فصاحت تصویر پرورده صدف عنایات

ایزد بیهمتا قادر عزوعلا گورو رام رائے جی

بر مرآت ضمیر منیر مورخان بلاغت تصویر مخفی و محتجب نماناد که این جهان کون و فساد از بدو تکوین و ایجاد مصدر
انواع شیون و فنون میباشد و سالکان مسالک تحقیق و ناهجان مناهج تدقیق نیکو شناسند که روز روشن

وجود را شب دیجور عدم در پیش است و انسان از کمال بیخبری و بی‌تمیزی در شاهراه عرفان و مسالک الفقر نمیرود و
پنبه غفلت از گوش هوش خود نمی برآرد و کحل الجواهر زواهر معرفت در دیده خویش نمیکشد که برای العین
اسباب جهان فانی را مشاهده سازد تا که مجرد از تعلقات جسمانی نشود و فنا شدن اجسام و ابدان معاینه نمیگردد
و بعد از فنا مرتبه در تبه مُوتُوا قَبلَ اَنْ تَمُوتُوا حاصل نمیشود و در هر کار رضای و اراده ازلی ایزد عز شانه
دخل بر همه نه تصور نمیسازد تفصیل این اجمال آنکه هرگاه مسند گوریائی بوجود سراسر جود مصدر
اشراقات ایزد بی ریب دریا گورو هر رای جی زیب ابدی و زینت سرمدی یافت گورو مذکور یعنی رام رای
از شکم و بطن کنیزک دا سی بودند لهذا مسند گوریائی حواله برادر صغیر گردید و گورو مغز الیه ازینمعنی قرین
الالاف اندوه و تاسف گشته کمر همت بر انهدام اساس ریاست برادر صغیر حیث لسته مصدر بعضی مقدمات
ناشایسته که تحریر آن تحصیل حاصل است گردید منقول است صغیر و کبیر اسیطالکفه علیه سنگهان چنین است که
در عهد دولت مهد اورنگ زیب عالمگیر بادشاه گورو موصوف در شاهجهان آباد تشریف تشریف آوردند
بادشاه از استماع رشد فقیری و ظهور علو اسم گورو موصوف را در حضور خویش طلبیده گورو مشار الیه بشگفته پیشانی
در حضور تشریف برده بشیرین زبانی الالاف کلمات انفراح و اصناف اصناف سخنان انشراح بر زبان آوردند
بادشاه را که خواهش مشاهده خوارق عادات در آئینه دل مرتسم و منتقش بود لهذا یک چادری طویل و عریض
بجای سرپوش چاه مقرر و معین گردانیده گورو موصوف را بران چادر اجلاس کنانیده از انجا که توفیقات
ربانی و تائیدات سبحانی شامل حال عبودیت اشتمال این فیه عالیه فقر هست بیک سر موی ذات عالی چیزی معلوم و
دریافت نه گردید و بهمان طرز تا مرور مدت کثیر بر آن قیام میمنت التیام فرمودند ۔ نظم

اگر بحر گیتی شود پر نهنگ ۔ دگر کوه و صحرا شود پر پلنگ

کسی را که یار است بخت بلند ۔ نیابد از ان یک سر مو گزند

بادشاه از معاینه این معنی بیشتر از بیشتر و زیاده از سابق بر خوارق عادات آن خجسته شمایل منشرح القلب و منفرح
الصدر شد و روز دویم وجه ضیافت یکراس بز بخدمت آن سراسر علم و حلم و فضل فرستاد ذات ملکی آیات یک
یعنی ران او را نزد قاضی فرستاده و باقی در لنگر خانه ذات خجسته صفات مصروف و مبذول گردید آن داننده راز
نهان و آشکارا بمعتقدان صادق الاخلاص فرمودند که استخوانهای این بز محفوظ و نگاه باید داشت که بوقتی
من الاوقات این عظام رمیم بکار خواهد آمد بعد از مرور ایام معدوده بادشاه بنابر امتحان کشف و کرامات ذات
والا صفات یکراس بز مذکور را تلاش و تفحص نمود که کدام آدم بطریق سهو بز مذکور را بخدمت سراسر برکت رسانیده
آمد چنانچه فی الفور آدمان حضوری بادشاه در جناب آن مصدر برکات فایز شده بر زبان آوردند که بز دی

وشتاب بز مذکور بهمان طرز و شکل و قد و قامت و تراکیب اعضا حواله باید ساخت و درین باب بوجهی من الوجوه مصدر
تقاعد و تساهل نباید شد که تاکید اکید و غن بلیغ بادشاه بمتوسلان گردید که بهر طور و تدبیر کیفما اتفق بز مسطور را
از ذات بابرکات بحیطه تحصیل آورده بعجلت عجیله و سرعت سریعه بحضور باید رسانید الحال تمام کار و بار را موقوف داشته
بز مذکور را حواله باید ساخت و عظام رمیمه بز مسطور که موافق حکم ذات گرامی صفات در جائی محفوظ بطریق امانت بحفاظت
تمام و حراست مالا کلام نگاهداشته بودند موافق امر واجب الاتباع آن استخوانها را بیرون آوردند و آن خجسته شمائل آن
عظام فراهم را بر عضوی و اعضا نصب فرمودند و کلمات پاکیزه اسمای الٰهی که احیا موتی موافق آن بمنصه شهود می آید بر آن
عظم رمیم خواندن فرمودند از انجا که کلام الٰهی از لسان فیض ترجمان فقرای الٰهی تاثیری بکمال و سود بیزوال می دهد همانوقت
از سر نو بز مذکور زنده حیات گشت و از کتم عدم کسوت وجود پوشید لیکن فخذ یعنی ران اربعه اش درست و ثابت نه
گردیده ذات ملکی آیات بر زبان لطف عنوان آوردند که فخذ چهارمی بز در قاضی میباشد از و درست و مستوثق باید
کنانید بادشاه و دیگر امرایان عالیشان و بعضی فقیران خدادوست که در دار الخلافت شاهجهان آباد سکونت میداشتند
از مشاهده اینچنین خوارق عادات و معاینه کشف کرامات مطیع و منقاد شده ربقه اطاعت و انقیاد در رقبه جان انداختند
و بادشاه زمین جاگیر در دوابه جمن و ستلج در ملک دون متصل کوهستان سرهنگر بطریق نذرانه بخدمت عالیدرجت گذرانیده
ذخیره رفاهیت حال و مال حاصل نمود ذات ملکی آیات که بعد ازین در کرتارپور بخدمت جد بزرگوار و والد عالی نژاد مشرف و مستعد
شدند نهایت خفگی و عتاب بحال عبودیت اشتمال آن خجسته خصال جلوه افروز گردیده و بعضی الفاظ نامناسب از زبان جد
بزرگوار که تحریر آنها مناسب وقت نیست رونق ظهور گرفتند بهائی کلیانا و بهائی گورسال که با بها والد بزرگوار بهمراهی
ذات بابرکات در شاهجهان آباد رفته بودند هم مورد سرزنش فراوان و خفگی بیکران گردیدند منقول السنه خاص و عام اینطایفه
علیه میباشد که ذات خجسته صفات در دار السلطنت لاهور تشریف ارزانی فرمودند بعضی قیل و قال معرفت همراه
واقف اسرار قادر قدیر با عقل و تدبیر دیپوسته بیادر ب بینظیر و وارسته از صحبت صغیر و کبیر شاه میر بجلوه ظهور آوردند
و از مصاحبت و مجالست یکدگر احتظاظ وافی و التذاذ کافی حصول ساختند من بعد مدت کثیر متصل مکان میر موصوف
قیام عنایت ارتسام از مکمن بطور بمنصه شهود آوردند چنانچه الی هذا الیوم مکان ذات گرامی آیات قرب و جوار مزار
حضرت شاه میر میباشد و در کادشی نرجلا نوانی و دوادشی و ترودشی که در ماه هاڑ سدی می آید درین سه
روز انواع انواع خلایق و اصناف اصناف عالم دران مکان میمنت نشان مجتمع و فراهم میشود و مفجع یعنی
دیهره آن مصدر کمالات ربانی در دوابه جمن واقعست معبد مریدان خاص و عام میباشد و تمام ساکنان آن
ملک ربقه اطاعت و انقیاد ذات گرامی آیات در رقبه جان عبودیت نشان میدارند و آن مصدر انوار و مورد
اشراقات قادر ذو الجلال در ایام معهوده موافق امر رب الودود ازین تار و پود فانی انسانی انتقال و انتهاض فرموده در خلد برین آرمیدند.

باب یازدهم

بیرون آوردن غواص طبع عجائب فن گوهر بے بها سخن از دریاے فطرت آب و تاب معانی و الفاظ در تحریر احوال میمنت اشتمال مصدر تجلیات ایزد رحمان گورو مهربان جیو

بر دانشوران دقیقه سنج محتجب و مخفی نماناد که مصدر اشراقات ایزد عزوجل گورو پرتهی مل اکثری در خدمت فیضدرجت والد بزرگوار شرف و مستفیض میبود و حسب اتفاق یک پوتهی قدیمی از تصانیف سلف دیگر اولیای بیش قیمتی ذات والا صفات والد ماجد بذات ملکی آیات حواله فرمودند و از انقلاب زمانه و روزگار آتش در حویلی ذات مصدر حسنات شعله اشتعال پذیرفت چنانچه تدریجاً خانهاے معه اسباب باحتراق و سوختن در آمدند در آنوقت ذات مصدر حسنات مورد تفضلات بمعتقدان با صفا ارشاد فرمودند که پوتهی و مالا را از آتش زبانه و ثوران گرفته در خدمت فیضدرجت باید آورد لیکن از باعث غلبه و سبب استیلای غلیان و ثوران حرارت آتش احدی را طاقت و تاب دایاب بوجهی من الوجوه و سببی من الاسباب نبود بنا علیه اکثر معتقدان لیت و لعل در باب ذهاب و ایاب بظهور می آوردند که در ینضمن ذات مصدر حسنات سر دفتر ارباب عرفان گورو مهربان جیو در آنجا تشریف شریف ارزانی فرمودند و موجب ارشاد لازم الانقیاد آن عالی نژاد بالراس والعین در آن نار ثوران رفته پوتهی و مالا از آنجا گرفته بخدمت فیضدرجت مستسعد شدند نظم

چو بخشایش پاک یزدان بود ‥ دم آتش و آب یکسان بود ‥

به بیچارگی چاره کار ماست ‥ در آب و در آتش نگهدار ماست

از انجا که تائیدات سرمدی اکمال شامل حال خجسته خصال آن برگزیده عالم و عالمیان بود بنا علیه هیچ اثری از حرارت آتش بر جسم مبارک آن منبع فیوضات ظاهر و آشکارا نگردید ذات ستوده صفات والد بزرگوار از ظهور اینچنین خدمات لایقه و بندگیات فایقه نهایت منفرح و منشرح گردیده مورد توجهات گوناگون و مهبط عنایات روز افزون

فرمودند چنانچه الی هذا الیوم پوتهی و مالای مذکور در آن خاندان موجود است و روز سنگرانت ماگه که ماگهی گویند اصناف
اصناف طوایف خلایق و آلاف آلاف جماعه عالم بنابر زیارت پوتهی و مالای مذکور مجتمع و فراهم میشوند و از دیدار فیض آثار
و زیارت سراسر برکت سعادت دارین و مفاخرت کونین حاصل و در وصل میسازند و منقول السنه خاص و عام
آنقوم چنین است از چون منقل محمدی پور شیخ ذات عالیصفات تیار و مرتب گردید و تفصیل این اجمال آنکه
بوقتی من الاوقات بوجهی من الوجوه اتفاق تشریف آوری ذات عالی درجات در آن حدود مسعود از
قوه بفعل منتقل شهود و رونق ظهور پذیرفت عزیمت فیض طویت و عزم غایت جزم ذات والا صفات بران
مصمم و مستوثق گردید که مکان غریب و جائی عجیب موافق مکه معظمه و مطابق بیت الحرام المکرمه تیار و مرتب کنانیده
آید بنا علیه معماران کامل الفن را طلبیده ارشاد واجب الانقیاد فرمودند که مکانی لطیف بمثال مانند بیت الله مهیا باید نمود
که از نهمین عنایت متوافره و تفقد متکاثره بحال نیاز خصال معروف و مبذول خواهد شد معماران کامل الفن بعرض پرداختند
که فیما بین اینفرقه رسمی است قدیم و روشی است مستقیم که اصل و نقل هر دو بالمشافه در زیر چشم هردم و هر آن موجود و حاضر
میدارند و بلحظه و هر ساعت بسوی اصل بنظر دوربین و دیده دقیقه آگین و عقل فطانت آئین و خرد فصاحت تضمین
معاینه و مشاهده مینمایند تا نقل مطابق اصل درست و مهیا شود و فیما بین خطای و فرقی و تباینی و تباعدی جلوه نمایش نیابد
بلکه استادان نامدار العصر بعضی نقل را از اصل زیاده و برتر مرتب و تیار ساخته اند ذات والا صفات آن معماران را ارشاد
فرمودند که تا تعمیر و ترمیم این مکان شمارا نظر بی عنایت فرموده شد که هر وقت و هر آن بطرف بیت الله به بینید و تمام
نقشه آن مکان بامعان نظر دریافت و معلوم نمایید که تا تخالفی و تباعدی بجلوه ظهور نیاید چنانچه در انقضای مدت مدیده
و مهیا گشت و آنچنان عمارت باب و تاب رونق استحکام پذیرفت که عقل عقلای کامل و خرد دانایان عاقل از مشاهده
و معاینه متحیر و متفکر میشد و احاد الناس تیار کنانیدن آن مکان را حمل بر خوارق عادات و کشف و کرامات این ذات
عالی صفات مینمودند که اینچنین جائی شگرف و مکان بدیعه حیرت بخش و دیده نظارگیان در سرزمین پنجاب رونق نمایش یافته
و طوائف معتقدان باصفا و جماعه مریدان باوفا از استماع خبر میمنت اثر تیاری مکان خجسته عنوان بقطع مراحل و طی منازل
پرداخته بسرعت سریعه بخدمت فیضدرجت مشرف شده ربقه اطاعت و انقیاد در رقبه جان فدویت نشان انداخته
مطیع و منقاد شدند و از زیارت سراسر نزاکت آن مکان فرخ نشان سعادت ابدی و مباهات سرمدی حصول ساخته
مفتخر و ممتاز بین الاقران و الامثال شدند از زبانی سیاحان اقالیم سخنوری و سیاحان ممالک نکته دانی بوضوح
پیوسته که حسب اتفاق شاه اورنگزیب وارد گردیده از مشاهده آنمکان بر زبان آورد که آن مکان بعینه نقل
بیت الله مهیا شده و در میان هر دو بوجهی من الوجوه و بسببی من الاسباب تفاوتی و تباعدی نیست نماز خواندن در آنجا
بدرجه نهایت ثواب عظیم و اجر فخیم میدارد بمجرد خیال و خطوره اینمعنی زود از دو شاه مذکور در آن مکان خجسته نشان به سجود و خضوع

وقیام وقعود مشتغل گردید هرگاه از خواندن نماز فراغتی حاصل نمود و هنگام السلام علیکم و رحمة الله در رسید همانوقت
آوازه هولناک و صدای خوفناک و ترسناک از میان گنبد جلوه اعلان پذیر رفت که بمجرد اصغای آن روح از قفس
تن پریدن گرفت پس بعد دیوار از طرف بالا انخراق و ترقیده گردید بادشاه فی الفور از مشاهده اینمعنی بیرون بر آمده
بر سلامتی جان خود شکرانه عظیم بجناب ایزد کریم بتقدیم رسانیده چنانچه یومنا هذا دیوار مکان خجسته نشان از طرف بالا
دریده میباشد و الحال هم اکثر کسان از زیارت آن مکان مبارک نشان انواع انواع اعزاز و افتخار حاصل میسازند
و از باریافتگان این مکان جناب عالی مآب بالا و هریا معتقدان با صفا میباشند که مورد نوازشات گوناگون و مهبط تفقدات
روزافزون این بزرگ والانژاد میگردیدند و بارقه مکرمت و لطف و اشعه فیض و مرحمت بر پیشانی فدویت نشانی آن
هر دو سرمایه عیش و کامرانی از لذات عالم جاودانی میتافت و سحاب کرم و افضال بر مزرعه امانی و امال آن
هر دو خجسته خصال میبارید و طایفه فقرای مردانه که در پنجاب میباشند ایجاد کرده آنها است و طرز مردانها ست
که نوازیدن دهل و رقص نمودن و داشتن کلگی بر سر شیوه و آیین خود میدانند در پنجاب نزد اکثر سرداران رفته
دهل نواخته و رقص بظهور آورده وجه نذر را بمعرض وصول می آرند و در تحریر این چنین احوالات تطویل کلام ملالت
ارتسام میشود لهذا در ترقیم آن متصدع اوقات نشگرف نگردید پس منقول السنه صغیر و کبیر ساکنان حدود مجمع
ذات مسعود و هم معتقدان ذات عالی شان میباشد بعد از تیار گردیدن مکان میمنت نشان صد ریب از مرور
ایام معدوده دریای بیاس بسیار طغیانی نموده زیر دیوار مبارک رسید معتقدان با صفا اینمعنی را عرض بارگاه فضل
و کرم ساختند که آب دشمن عمارت میباشد آب را ازین مکان فیض ترجمان دور و منفتو باید فرمود ؛ **فرد**

به تواضع های دشمن تکیه کردن خوب نیست ؛ پای بوسی سیل از پا افگند دیوار را ؛

ذات عالی درجات یک خشت از مکان مذکور بر کنج در میان آب دریا مذکور انداختند چنانچه الی هذا الیوم
قدری عمارت آنجا مسمار میباشد و دریای از انجا بفاصله بسیار مسافت بعیده جاری گشته و از مظهر تجلیات
ایزد رحمان گورو مهربان جیو فرزندی پیدا شده باسم گورو هرجیو شهره آفاق شده و از گورو هرجیو گورو
و بعد از ان گورو جگجیون خلف الرشید او شان گورو دهرم سهای جیو شدند که کوٹھ گورو دهرم سهای
بر تانزد آب بیاس بنا کرده ذات عالی صفات است و پس بعد گورو واجبیت سنگه و پسران
گرامیقدر گورو امیر سنگه جیو که نوابت تحریر این کتاب مستطاب بر مسند دولت و اقبال و جاه با
عز و جلال و تمکین متمکن میباشند ؛

باب دوازدهم

گل افشانی بهار کلک فرحت سلک در چارچمن بیان طراوت عنوان احوال فرخنده خصال زبدهٔ ارباب طریقت عمدهٔ اصحاب حقیقت تاج شاهی بر سرش زیبنده و افسر ملک گیری با اختر جهانداری بر فرق مبارکش تابنده یعنی گور دهنم

⁂

عنبر آمیز کلام فصاحت ارتسام و مشک بیزے عبارت عنبر اشارت که از نکهت درایحه جان فزاے آن مشام نیاز مقام دانشمندان روزگار و خردمندان اولی الابصار و ذوی العقل را فرحتے بیکران و راحتے بے پایان حاصل و میسر شود و حمد خداوند زمین و آسمان است که انقلاب اوضاع روزگار و تقلب اطوار اعصار خاصه لازمه و شیوهٔ قدیمه ذات برحق آن جواد مطلق است زهی جناب خجسته مآبش که معبد خلایق و مسجد خاص و عام است تضاد و تخالف را در ان دخلے و تغیر نیست کلیات و جزویات نفوس بر وحدانیت آن ذات فیض آیات قایل است و آثار و علامات و اشعات آن اندر هر مکانے و زمانے شایع و رایج و لامع است ؛

نظم

جنابش هر یکے را سجده گاه است ؛ بواحدانیتش هر یک گواه است ؛
همه گویند توحید آن لطیفے ؛ بوحدت بشنو از قمری گواهی
بود هر جا ز نور حق نثار گو ؛ کبوتر مست بین در ذکر یا هو
یکے پیوسته حق حق مے سراید ؛ ز دیگر نعرهٔ تسبیح بر آید ؛
بسجده گر نه طایر خاکبوس است ؛ موذن از چه در مرغان خروس است

رسمی است قدیم و روشی است مستقیم که بعد دوری از ادوار چرخ دوار و گردش سپهر بیمدار صاحب السیف والقلم از مکمن بطون کسوت ظهور پوشیده موجب استقرار بعضی حقایق و سبب انهدام برخی دقایق میشود زهے جناب آن داور توانا و ایزدے همتا صاحب دولتے را که بجلوهٔ اقبال و دوام جاه و جلال مستوثق و مستحکم

باشد هرگاه از وفور اسباب دنیاوی و کثرت کارخانجات مصدر خیرگی و بیرونی و مظهر متمردی و سرکشی گردیده پا
از دایره ادب بیرون گذاشته ترکیب بعضی امور شنیعه و مصدر مواد فساد گردد از عالم غیب فی الحال صاحب سطوتی
از کمین عدم بمنصه شهود برده ظهور رسد که دمار ادبار از روزگار آن فیه فجار برآرد و سزای معصیت و کردار ناهنجار حواله
کناند مصدر انفعال فرخنده اشتمال آنکه هرگاه ذات ستوده صفات بادشاه دهم ازین جهان فانی بعالم جاودانی
انتهاض فرمودند من بعد مصدر اشراقات آلهی گورو بنده هادی خاص و عام گردیده و اعتقاد رسوخ فدویان
و استحکام باخلاص صدق مریدان باخلاص در خدمت فیضدرجت زیاده از حد جلوه نمایش یافت و در ایام
معدوده صاحب لباس و افراس و اقبال شد و مردمان کثیر و خلایق خطیر در مدت قلیل در حضور سراسر نور فراهم
و مجتمع گشتند به رعایا و برایا پیغام عنایت ارتسام اطاعت و انقیاد فرستادند که برسوخ فدویت و عبودیت
آمده حاضر شوند و من بعد دست اندازی بر مال مسافرین و مترددین از قوه بفعل رسید و نیز بعضی حرکات دیگر بجلوه
نمایش آمد چون این خبر بوزیر خان فوجدار سرهند واضح و لایح شد برای محاربه و مجادله با فوجی همراهی خود مستعد
و آماده گردیده به دوازده کروه سرهند هنگامه کارزار و نایره پیکار مشتعل گشت جوانان لشکر اسلام از شربت شمشیر
شیرین کام شدند بعد از شیر محمد و خواجه علی رض و دیگر افاغنه کوتله مالیر بعد از تردد بسیار و زد و کشت بیشمار جان بجان آفرین سپردند
و گوی جلادت از عرصه تهور و میدان شجاعت ربودند در ضمن روسا لشکر اسلام رحلت گرای منزل عدم شدند
وزیر خان با وجود عظم سن و ضعف قوی اگرچه مستقل و مستحکم در میدان حرب ایستاده بدل دهی رفقا میکوشید
لیکن آخر الامر از دست افواج نصرت امتزاج ذات مصدر حسنات پای جرأت و جسارت بعقب کشیده قرار بر
فرار داده هزیمت را غنیمت دانست که درین ضمن از سلاح رضای او تعالی جلشانه زخم کاری به بدنش لاحق و
وارد گردید نعش آن شهید شقی را بکمال بیحرمتی و بیعزتی بدرختی آویخته به نهایت بی تعظیمی و ذلت در شهر آوردند و
بسزای کردار نالایق و ناهنجار و بپاداش افعال معصیت اشتمال واصل ساختند تمام حکام اسلامیه دست و پای
تدبیر گم کرده در کنج خمول و زاویه عزلت خزیدند و پسر کلان وزیر خان از نکبت ایام و ادبار طالع و برگشتگی بخت
و انقلاب ساعت اصلاً بمحافظت خزاین و حراست دفاین مشغول نشده صغیر و کبیر وابستگان و وضیع و شریف و
خورد و بزرگ متعلقان خود را همراه گرفته رخت ادبار در شاهجهان آباد آورد و چندین کسان از امرای اسلام
بهزار ذلت و خواری از آن معرکه جانگزا جان بسلامت بیرون بردند و هرکه در فکر جمع کردن اسباب و گرد آوری
اموال و تلاش سواری و تفحص و تجسس بعضی امور و بکار مشتغل شده اسیر پنجه تقدیر گردیده جان بحق تسلیم نموده
در طرفة العین تمام افواج جوق جوق در سرهند داخل شده دست تطاول بر اموال مردم شهری دراز نموده
و سوداننده نامی پیشکار وزیر خان را که مصدر بعضی مقدمات ناشایسته همراه صاحبزاده های عالی نژاد شده بود بکمال

صعوبت سبکدوش از بارهستی گشت جمعی را که حفاظت ایزد متعال شامل حال بود خزاین و دفاین را گذاشته تن بعرض و ناموس خود ها بسلامتی جان بیرون رفتند و بعضی قزلباش بدمعاش در انجا متواری پوشیده شدند و از دست زد و کشت افواج ظفر امواج ذات مصدر حسنات خلاصی و رستگاری حاصل کردند فی الجمله از غلبه و تسلط لشکر قاهره ذات مستغنی الصفات در تخریب آن بلده و انهدام آن معموره هیچ کمی و رفتگی بجلوه شهود نه رسیده حتی الامکان از براق و اسپ و فیل و دیگر اجناس غریبه و اشیاء عجیبه و خطام ریاست نزد متنفسی من الانفاس نه گذاشتند اکثر کسان خود بخود بر جادهٔ مستقیم اطاعت و انقیاد و طریق انیق مطیع و منقاد مستوثق و مستحکم شده ربقهٔ اطاعت در رقبه جان عبودیت نشان انداختند و بقیة السیف جبراً و طوعاً و کرهاً فرمان بردار شدند و باز سنگه نامی از پرگنه هیبت پور پٹی مضاف صوبه لاهور بصوبه داری سرهند مقرر و معین شد و در تخریب آن مکان سعی فراوان و کوشش بی پایان نظر بر مطابعت و انقیاد ارشاد گورو صاحب و هم بجلوه نمایش آورد و هر روز افواج نصرت امتزاج به پرگنات نواحی سرهند از سامانه و سنام و کیتهل و کهرام رسیده دست تطاول بر اموال بساکنان آنجا دراز میکردند و شرفاے سامانه داد جلادت و تهور و بهادری دادند قریب پنجهزار کس از سادات مغل و مرل و راجپوت بدرجه شهادت رسیدند و همین قدر از عالم نسا بسبب عزت و پاس عفت و عصمت خویش بعضی به تلخ آب زهر و سم قاتل و برخی بشمشیر خونریز جوهر شرافت خود را آبی تازه و رونق بے اندازه از قوه بفعل منصه اعلان نمایان کرده جان بجان آفرین تسلیم نمودند.

نظم

به تیغ آتشی سر به بالا کشید — که برق از نفس چون شرر می جهید
ز نوک سنان سینهٔ شیر مرد — مشبک شده چون زره در نبرد
ز مقراضهٔ ناوک جان گداز — بدن پیرهن وار میشد قباز
چو خنجر زبان آوری ساز کرد — گره از دل پر دلان باز کرد
ز ضرب گران گرز گردن شکن — پریدے چو مرغ از قفس جان ز تن

هر جانبی قتیلی و از هر طرف ذبیحی و هر سمتی جریحی و هر سو قطیعی دریاے محیط از خون بر روے زمین روان گردیده و سرهاے کشتگان امواج بحر و سلاح هاے مردم باخته آن توان گفت حاصل کلام مخبتهٔ ارتسام آنکه از دریاے ستلج که به لودیانه معروف است که تا کرنال عمل و دخل ذات ملکی آیات رونق نمایش گرفت و خود ذات مستغنی الصفات به نفس نفیس و جسم لطیف در قلعه مخلص پور نزدیک ساڈهوره چهل کروهی سرهند که زمین لایق و سبزه زار سیر و شکار بهست طرح قیام نصرت ارتسام بجادهٔ استحکام آوردند و افواج سنگهان شجاعت نشان در تخریب مکانات قریجوار انهدام بنیاد مساجد و مزارات سعی موفوره و کوشش نامحصوره بجلوه شهود آوردند

چون خبر میمنت اثر متسلط و مستقل شدن ذات عالیه رجات در طرف اقطار و جوانب امصار مشتهر روزگار گردید
معتقدان باصفا و خیراندیشان بے ریا از طرف ماجھہ و مالوہ مجتمع و فراہم شدہ در سہری امرتسر جی که در سرزمین
پنجاب مکانیست عجیب و جایے است با فر و زیب بہرہ یاب شدہ مستعد و تیار و مستقل باشتعال نوایر جدال
و قتال گشتند در آن ہنگام صوبہ داری دار السلطنت لاہور بسید اسلم خان از خاندان مولوی زادہاے
مقرر و معین بود کیفما اتفق شہر لاہور را بمحافظت و حراست نگاہداشتہ بامن و امان و اطمینان خاطر و
تسکین دل گذر اوقات بسر مینمود لیکن قصبہ ہاے عمدہ مثل بٹالہ و کلانور که پاے تخت حضرت اکبر جلال الدین
بادشاہ است و با وفور اشجار و کثرت اثمار و زیادتی حدایق و باغیچہ ہاے فرحت انتماے و بسیاری امتعہ
و اجناس راحت اساس محسود کابل و کشمیر است از دست تعدی و تسلط و غلبہ افواج ظفر امواج بآتش
نزاع و عناد و ہنگامہ برابر گردیدند و من بعد پس از مرور ایام عہود قبضہ و تصرف ذات والا صفات در سرزمین
پنجاب جلوہ نمایش پذیرفت و پس از ظہور این مقدمات غریب و سوانحات عجیب که مزاحمتی و تعرضی بافواج
ظفر امواج ذات گرامی آیات از قلت سرمایہ و کثرت نخوت و استکبار از طرف حکام پنجاب جلوہ ظہور بگرفت
و درمیان اقوام اسلام از فضلاے و علماے و شرفاے پنجاب از ارباب دول و اصحاب ملل عرق حمیت بحرکت
آمدہ و از مشاہدہ اجتماع جماعہ صد ہزار مردمان دیگر از سادات کرام و مشائخ عظام و افاغنہ ملاعنہ و مغل رعایت
و رفاقت را بنابر پاس شریعت و اختلاف ملت دین و مذہب سعادت دارین و مفاخرت کونین تصور نمودند
از انجملہ محمد تقی نام از وابستہ ہاے شاہ سعد اللہ مرحوم و موسی بیگ بجوانی پسر خداوردی بیگ اغرخانی از
فروختن اثاث البیت و کالای خانه و براق اسپان را مہیا و ترتیب نمودند و بعضی از راجہ ہای تجارت پیشہ
که در پنجاب بہ لکھی مشہور اند و چندی از بزرگان نامور مثل سید اسمعیل و حاجی یار بیگ و سید غیاث و ملا شیر محمد
واعظ باکبر سن و نحافت بدن و ناتجربگی ہنگامہ و فتن رہرو مسلک مجادلہ گردیدہ نیز دیگ مسجد عیدگاہ فرود شدند
سید اسلم خان صوبہ دار لاہور که بہ نامردی و غر دلی و جبن قلبی زبان زد جاودان گردید لاچار میر عطاء اللہ نام
از پورب و محبت خان کھہیرہ از زمینداران اعاد الناس فرید آباد با پانصد سوار و پیادہ روہیلہ بہمراہی جماعہ
سپاہی صدہ معین نمود افواج ظفر امواج سنگہان عالیشان باستماع این خبر از ہر طرف فراہم و مجتمع گردیدہ
در پرگنہ نیشتہ بہرلی که قلعہ بنا و بہگونت راے مہتہ قانونگوے آنجا ست وارد و متحصن شدند از ہر دو طرف جنگ
تیر و تفنگ نمایان گشتہ اکثر کسان مقتول و مجروح شدند و از جانبین در تفنگ سر دادن و شمشیر زدن صرفہ نکردند
پاے استقامت در میدان شجاعت قایم و مستحکم فرمودند و بعد ازین از لشکر اسلام بعضی تنگ ظرف کم حوصلہ که از
شرافت علمی خاست لبنی او شان منفک و جدا نشدہ بود و عادی باطلہ بر مینود و شہر بظہور آوردہ سر مست

بادهٔ غرور پندار ومدهوش را دق نخوت واستکبار گردیده بر فرار فرار داده هزیمت را غنیمت دانسته در دار السلطنت لاهور رسیده
در کنج عافیت وزاویه حیرت منزوی شدند از انجاکه در بارگاه منتقم حقیقی بموجب این مصرع هر عمل اجرے و هر کرده
جزائے دارد باز دیگر سنگهان شجاعت عنوان در کوتله بیگم نزدیک قصبه جهاری فراهم ومجتمع شده به تخریب
وانهدام بعضی مکانات اسلامیه مشتغل شدند تمام بزرگان صدر بنابر حفظ آبروی خود ها از خانه هائے خود
برآمده آماده پیکار ومستعد کارزار گردیدند از سید عنایت ساکن موضع بنڈیان ومحمد نقی مذکور ومحمد زمان رنگهر از جمعیت
کارهائے شایسته بجلوه ظهور رسید تا آنکه بوقت غروب شمس نزدیک رسیده وزورق آفتاب در بحر اخضر مغرب فرو رفت
وشب دیجور پرده ظلمانیت برانگیخت کثرت باران ووفور بارش مانع کوشش وسعی گردید وجماعه کثیر منهمک رنج
حرب ومضمحل تعب باز بمساکن خود ها رسیدند وگذر اوقات بفراغت بظهور آوردند ۰

باب سیزدهم

رسیدن بادشاه بهادر شاه بعد از فراغ مهم محمد کامبخش در دار الخیر اجمیر و بعد ازان تشریف آوردن در لاهور وجان بجان آفرین تسلیم کردن ومحاربه فیما بین حضرت شاهزاده

هرگاه بهادر شاه بعد از انصرام مهام محمد کام بخش در دار الخیر اجمیر وارد گردید رعایائے ویران سرهند وتهانیسر
از قسم ضعفا وغربائے بے زر وزر دو پیرزادهائے سرهند وساڈهوره بحال تباه وخراب در خدمت بادشاه
آمده بانگ تظلم نمودند ونالش سخت کردند هرچند زجر وتوبیخ راجپوتیه بدمال مطمح خاطر اقدس بود ضرورتاً منحصر بر
وقت دیگر داشته بطرف پنجاب روانه شدند بلکه داخل در دار السلطنت شاهجهان آباد دهلی نگردیده قریب ده
پانزده کروهی کنار دریائے جمنا عبور مواکب مقرر ومعین گردید ومنادی در تمام شهر جلوه نمایش یافت که
هیچکس از اردوئے در دهلی وارد نشود بطرف ساڈهوره ومخلص پور انتهاض الویه رونق ظهور یابد فیروز خان

موالی مهابت خان بهادر شاهی پیشتر رخصت یافتند از مهابت خان کاری شایسته که موجب زیادتی آبرو و عزت او بوده باشد نمایان نشد و فیروز خان نزدیک بلادی عظیم آباد و تهانیسر متصل امین گڈه موضع بلند شهر راه حرب عظیم نموده سرخروئی جاویدی حاصل ساخت و بازید خان افغان قصور فوجدار جمون که از مدت دو سه ماه بنابر انسداد مسالک دریای پت اقامت میداشت در تنولا تردی نمایان و کوشش شایان بجلوه ظهور آورد و شمس خان برادرزاده او با فواج خود از دوابه بجواڑه که فوجداری آن ضلع بنامبرده مفوض بود بر طبق ارشاد بادشاه در سرهند داخل گشت و عیسی خان امین زمیندار دوابه بحراست و حفاظت حدود خود قرار واقعی کما ینبغی نموده با انسداد مسالک آمد و رفت بر افواج ظفر امواج سنگهان عالیشان پرداخت۔

سنگهان عالیشان معه ذات عالی درجات در قلعه مخلص پور که لوهگڈه نام دارد متحصن شدند بر برج ها دوازده توپ دمدمه قائم و مستقل کردند و بادشاه با فارغ البالی بفرحت و مسرت مشغول شدند افواج بادشاهزادهای را بر افتتاح قلعه مامور و معین نمود و جوانان چابک دست لقد رکاب و توان داد جلادت و شجاعت دادند و طغیانی دریا بسبب باران سیلاب سیل های دامنه کوه و شدت سرما آدمان و حیوان را بالکل بیکار و معطل بی طاقت ساخته بود و آتش جز در دل تفنگ و جان سمندر حرارت خونریزی ظاهر و نمایان نمیشد قریب دو ماه محاصره قلعه رونق ظهور بخشید تا آنکه از تائیدات اقبال لایزال سری اکال پورکهه بسلامتی جان و مال گورو موصوف از قلعه برآمده بطرف کوهستان دشوار گذر متوجه شدند لاچار محمد امین خان و رستم خان به تعاقب ایشان روانه شدند لیکن ذات عالی صفات پیشتر از رسیدن آنها در کوهستان عسر العبور و صعب المرور داخل و وارد گردیده و بادشاه از گذر رهله عبور نمود و تیاری جسر بسبب موسم برسگال و طغیانی آب متعذر و محال دانسته لب دریای راوی نزدیک موضع ایوان متصل حدیقه شالامار فرودکش گردیده و شاهزاده محمد معز الدین قریب منڈی بزدیز آباد رونق بخش و محمد عظیم الدین نزدیک اوان حصاری از ارابه های درست کرده و محمد رفیع الشان بر لب دریای متصل باغ دهرمود محمد جهانشاه در میدان شاه میر اقامت ساختند و کارخانجات را با طراف و جوانب رخصت نمودند قریب شش ماه کسری کم زیاده نزول اجلال در دار السلطنت لاهور رونق ظهور بخشید اکثر از امرای که بنابر انتهاض هندوستان یا کابل و کشمیر معروض پایه سریر خلافت مصیر میکردند دستخط عالی بنمط صادر میشد۔ **فرد**

بهشت آنجا که آزاری نباشد ٭ کسی را با کسی کاری نباشد

در تمام لشکر احکام عالی جلوه ظهور گرفتند که تمام کارخانجات درینجا متوقف شدند هرچند باغ فیض بخش شالامار موافق احکام باقسام اشجار و ازهار و انواع ریاحین و انهار غیرت جنت الماوا بود و فرش گوناگون و سند های بوقلمون نمودند بساط زمردین چرخ اطلسی مینمود لیکن هرگز طبیعت فرحت طویت به تفرج و سیر باغ مذکور رغبت و میل

نمی فرمود تا آنکه اواسط شهر ذالحجه ۱۱۲۴ھ هجری طبیعت از مرکز اعتدال منحرف گشت اختلال و اختلاف در ارکان عقل راه یافت بعضی حرکات شنیعه چون کشتن سگان و خران و بیرون کردن فقرا رخدا دوست وغیره جلوه نمایش یافتند و در عشره اول محرم کسل طبیعت و ماندگی طبع راه یاب گشت روز عاشوره بر سریر عالی متمکن و مستقر گردیده انعامات متواتره و صلات متکاثره بر غربا و ضعفا مرحمت فرمودند و اقسام اطعمه لذیذه و انواع اغذیه لطیفه بمحتاجین و مترددین واصل شدند بادشاهزاده های عالی قدر و بعضی مصاحبان مثل مولوی مراد الله که در علم فقه و حدیث مستثنی روزگار بود و نواب مخلص خان و محفوظ خان و عبدالقدیر خان متهوی وغیره بسجادت تسلیمات مخرز و مفتخر شدند تا آنکه آخر الامر سنه یازدهم محرم الحرام بادشاه حق آگاه غش فرمودند بادشاه زادهای محمد عظیم و معزالدین و محمد سلطان کریم در آنجا حاضر گشتند بعضی خواجه سرا معروض داشتند که بادشاه بجوار رحمت ایزدی پیوسته روز روشن در دیده نیاز دیده سیاه گردید اسباب کلفت مهیا شد ابواب شادی مسدود و ملالت را در بازار رونق جلوه نمایش یافت۔

نظم

چو بر یک وضع نبود کار عالم — تغیر راه میباید بهر دم
چو دنیا خانهٔ چندین وبال است — گمان و وهم و سودا و خیال است
غم و عشرت بهم آمیزکار است — گل رعنا خزان و نوبهار است
زچشم چار گوهر آب سر زد — بهر جا چار موج گریه بر زد
روان شد چار جو از اشک خوناب — لب ندیای راوی گشت پنجاب
ز دلها آه حسرت سر بدر کرد — ز چار آئینه این ناوک گذر کرد
بذات خویش اگر چه چار بودند — بفرزندان سه چندان می نمودند
بگوهر نامهٔ خود بودند بسیار — چو در اعداد ضرب چار در چار
فتاد از نظم سلک چار گوهر — که دفتر سلطنت را گشت ابتر
بر دن زد حشر سر از خاک لاهور — بهفت اقلیم شد زین واقعه شور
نماند از دست مردم دانه و آب — چو خال دلبران شد دانه کمیاب
چو آدم گشت گندم از میان گم — وجود غله شد عنقا توهم

و درین اثنا هر سه برادران هر یکی بجای خود قایم و مستقل گردیده به تهیه اسباب جنگ و حرب مشغول شدند مولوی مراد الله و محفوظ خان و عبدالقدیر خان به تجهیز و تکفین آن پیشوای شاهراه ایمان و یقین پرداخته کلام قدسی انجام و بخورات و عطریات بنابر ترویح روح پر فتوح بجلوه شهود آوردند و تابوت را در یار دیواری نگهداشتند مصلحت در

و مشورت و کنکایش نمودند که بعد از انفصال شدن مقدمهٔ نزاع و عناد نوجوانان شاهجهان آباد در دفن آبا و اجداد فرستاده خواهد شد امیر الامرا ذوالفقار خان بخشی الممالک که تمشیت امور سلطنت در قبضهٔ اقتدار او بود در خدمت شاهزاده محمد معز الدین حاضر گردید چون شاهزاده محمد عظیم الدین بنابر بسیاری فور اسباب و کثرت کارخانجات تجمل و شان و مواد اقتدار و اعتبار در خدمت والد بزرگوار محسود برادران عالی تبار بود بخشی الممالک از راه فیلسوفی و تملق های دلفریب و لطایف الحیل با فروزیب دل فرحت منزل هر دو شاهزاده دیگر رفیع الشان و جهانشاه بدست خود آورده در تقسیم ممالک محروسهٔ خلافت بدین طرز بر زبان لطایف ترجمان آورد که آنروی بحر لاهور تا پشاور و کابل در سرکار شاهزاده رفیع الشان مقرر باشد و از اکبرآباد تا آنروی آب چنبل صوب جنوب یعنی دکن از خاندیس برهانپور و بیجاپور در تصرف محمد جهانشاه معین نمود و دار السلطنت لاهور و دار الخلافت شاهجهان آباد و مستقر الخلافت اکبرآباد تا بنگاله و صوبهٔ ملتان و صوبهٔ تهته در قلم و اینطرف جلوه افروز گردد لیکن در ممالک محروسه خطبه و سکه بنام نامی محمد عظیم الدین جلوه نمایش پذیرد و هر سه برادران قسم مصحف مجید بر زبان آورد و عهد و مواثیق موثقه مستحکم نمودند لیکن آماده پیکار و کارزار گردیدند بادشاه محمد عظیم الدین بمقتضای نخوت و پندار و غرور و استکبار و فوج و اسباب برادران عالی نژاد را هرگز بخاطر نمی آورد و هر یکی را از برادران باستهزا و تمسخر لقبی نامی مقرر کرده با مصاحبان خود در خلوت و جلوت بر زبان می آورد که محمد معز الدین بکرات و مرات بحضور جد و پدر بزرگوار داد شجاعت و بهادری میداد لیکن بالفعل هنگام مقابله و مقاتله رو بگریز خواهد نهاد و قرار بر فرار خواهد نمود و محمد رفیع الشان خود محض مطرب مزاج است همگی اوقات و تمامی ساعات مصروف بر زیب و زینت و آرایش و پیرایش می باشد۔ فرد

آئینه و شانه گرفته بدست چون زن رعنا شده گیسو پرست

و محمد جهانشاه از غایت غرور و تکبر از کثرت [illegible] و اضطراب و اضطرار خود را خود خواهد گشت و غافل ازین معنی که چرخ نیرنگ ساز چه قسم نرد دغا باخته و در شطرنج فتن و آشوب خواهد انداخت و فرزین تدبیر او را در خشدر گردانیده مات بادشاه بعد از اتمام بازی بجلوه نمایش خواهد آمد و در آن بساط نکبت مناط افواج خود را بهر طرف مورچال معین ساخته چون مهره های شطرنج قطاری از سواران و پیاده برخ طرف ثانی نمایش کرده خود بر فیل سوار شده تماشای منصوبهٔ برادران میپرداخت خلیل الله خان و روح الله خان و باقر خان و سلیمان خان و سید خان هرچند ترغیب یورش و ریزش مینمودند حرف ایشان در گوش هوش نکرده و پنبهٔ غفلت بیرون نکرده لفظ تحمل تحمل بر زبان آورد و بهادران شجاعت نشان و دلاوران عرصهٔ دغا و شیران بیشهٔ هیجا را از جرأت و جسارت مانع می آمد و بعد از پیکار فراوان کارزار بیکران و زد و کشت بسیار و ضرب و قتل بیشمار از گردش سپهر بیدار و چرخ چرخ دوار ۱۱۲۴ هجری نهم صفر ستاره بخت و اقبال و اختر طالع آن مصدر امانی و آمال از بیت الشرف صعود و اجلال در هبوط و بال واصل شده

سخت الشلاع رهنمای ایزدی گردید و طرف ثانی از هر طرف شهاب ثواقب رمح مصقول و سیف مسلول نمایش گردید لاعلاج بجهت رضای الهی بمعنی این فحوی که اذا جاء القضا ضاق الفضا معه فیل سواری خاص بطرف مخالفان روان گردید اول کسی را که پای اثبات و استقرار در میدان مجادله لغزش نمود مهابت خان پسر خانخانان منعم خان ثانی حمید الله خان است که در عین اشتداد معرکه کارزار عنان اسپان را منعطف ساخته در کوتلے شاه جیو متوقف شدند و افاغنه موضع سوری نزد ذات شایان بجلوه نمایش در آورده سرخروی ابدی حاصل ساختند تا آنکه روز قریب شام رسید شفق از افق ظاهر گردیده آفتاب بغروب واصل شد زخمی چند از تیر در سینه شاهزاده صاحب آشکار گردید و مرتبه دویم گوله توپ بفرق آن رهگرای منزل عدم رسید هیچکس نشانی و علامتی از سر زیب تاج و افسر را ندیدند و فیل سواری در اضطراب و بیقراری آمده سراسیمه بهر طرف میدوید و از بے سری و سرداری بناله و زاری فریاد میکرد و مردمان جهاندار شاه عماری فیل خاصه بجا دری سپید نهان شاه در حضورش آوردند سلطان محمد کریم خلف الصدق آن مرحله پیمای عدم از سبب ناواقفی کوچه و کاشانه و ناشناس خویش و بیگانه تمام شب گرد کارخانجات خود مرکز وار محیط آلام سهام گردیده دور گردش مینمود علی الصباح شخصی از ملازمان و بندگان خودش شناخته و به تغیر لباس بر اسپ سوار کنانیده نزدیک مزار حضرت علی گنج بخش هجویری در خانه بافنده شاهزاده مذکور را مخفی و پوشیده ساخت در آن هنگام شهر آشوب حرم ها – محترمه معظمه و دیگر معتمدان و خزانچیان وغیره اشخاص بسیار مبالغ و جواهر بیشمار بدست آورده بطرفی من الاطراف روانه شدند هرگز تا الی یومنا هذا احوال آنها بکسی دریافت نگردیده و دولت و حشمتی که محمد عظیم مرحوم میداشت تعداد آن ممکن نیست اکثر صنادیق مقفل و دیگر کارخانجات سر بمهر بدست مردم جهاندار شاه افتادند علاوه بران دران هنگام فتن هر کس مطلوب خود را حاصل ساخته روانه جهتی من الجهات شدند.

باب چهاردهم

مناقشه و خرخشه فیمابین هر سه برادران جهت تقسیم اسباب و مال اموال شاهزاده محمد عظیم مرحوم

هیهات هیهات ازین کجروی سپهر بیدار که گردش دوراو بیک وتیره نیست یکی را کوکب اقبالش بدرجه صعود

بیک طرفة العین وراد بار و وبال ابدی ونکال سرمدے انداز د دیگرے که در مدت العمر قرص آفتاب را عوض گرده نان تصور ساخته باشد بادشاه روے زمین گرداند یکی را ازین جهان فانی بجهان جاودانی رحلت گرای ساخته در کمین عدم فایز سازد دیگری را آنچنان در مستلذات جسمانی و روحانی آنچنان مسرور و مبتهج گرداند که هیچگاه خیال انتقال ازین عالم بیثبات پیرامون خاطرش نسازد تعالی شانه وعز برهانه مصداق انیمقال میمنت اشتمال آنکه روز دوم در وقت تقسیم نقود و اجناس هر سه برادران را نظر بر فزونی تکبر وار تکاب محنت و تردد قرارداد عهود و مواثیق از خاطر محو و منسی گردید و کلای محمد معز الدین را باعتبار رجوع ذوالفقار خان و اعظم خان برادرش و دیگر امرای ذوالاقتدار داعیه ریاست و سرداری میگذاشت که انقسام اموال السویه صورت بندد و هرگاه در اول اقرار بسم الله غلط گردید در تقسیم ملک و تعیین صوبجات چه قسم طبیعت برادران واخوان راضی وخوش خواهد شد تا آنکه باندک گفتگو و قیل و قال فیما بین جهاندارشاه و محمد معز الدین چنان رنجی و نزاعی واقع شده سخت بر خود میپیچیدند

فرد

سخت می پیچند در دنیا برادرها بهم :: رو نمی تابند از شمشیر و خنجرها بهم

محمد جهانشاه از مقر خود از مزار حضرت شاه میر نهضت کرده متصل موضع هانڈو گوجر فرود آمده مستعد بجنگ و پیکار شدند رستم دل نامی از قبایل حسین علیخان مرحوم و نواب مخلص خان و جانیخان و میر محمد فاضل داد شجاعت و بهادری داده بر در دولتخانه جهاندارشاه رسید بی باکانه دست بروی نمایان ساخته و از الطرف ثانی خواجه عبد الله و لطف الله خان درای صورت سنگه ولاله انند سنگه دست به تیر و تفنگ کشاده مردم غنیم را طعمه تیغ بیدریغ می نمودند محمد جهانشاه نزدیک نشسته و در تراز مردم خود با معدودی از افواج قیام نموده تماشای حمایت کارسی قدرت ایزدی می نمود که جمعی از دلاوران جلادت نشان و تیر اندازان از کمین گاه به پشت گرمی ذوالفقار خان فیل خاصه را مع فیل سواری محمد فرخنده اختر محاصره کردند بحسب تقدیر ایزدی پدر و پسر از جهان فانی بعالم جاودانی ارتحال ساختند مژده فتح و نصرت در خدمت جهاندارشاه رسانیده فیلان سواری آن هردو شهسوار عرصه عدم را بحضورش آوردند درین اثنا که محمد جهانشاه مع فرزندان بحق تسلیم ساخت بعضی فتنه طلبان بشاهزاده محمد رفیع الشان گفتند که هر دو بادشاهزاده رخت هستی بربستند سلطنت هندوستان برای حضرت مبارکباد چون ایام عمر آن مجموعه کمالات نیز باخر رسیده بود باجتماع افواج سواری و احضار مردم کاری و دلدهی رفقا بنابر تجمل و شان مستعد نگشته با معدودی از لشکر سوار شده نقاره فتح بلند آوازه کرد درینوقت زبردست خان و علی مردان خان که از مدت کدورتی و کلفتی از طرف شاهزاده مسطور میداشت و شکر خان و حفیظ خان و ذوالفقار خان نزدیک فیل خاصه محمد معز الدین حاضر شدند اول غرولی و نامردی که از طرف رفیع الشان ظاهر گشت از محمد رفیع خواهرزاده فتح الله خان بعد از فوتش منصب پنجهزاری یافته بود که عنان اسب بفرار منعطف نمود از میر محمد رفیع پسر میر عبد الله یعنی مفتی صوبه اوده که در آخر عمر در بلده

لکهنو بر گذر راجگهاٹ دریای گومتی مسجد عالی تیار کنانیده ترددات نمایان بشهود آمد بادشاه چون قافیه وقت بر خود تنگ دید شمشیر و سپر بدست گرفته و از پشت فیل مست برجسته بجنگ تیر و تفنگ بپرداخت لیکن **مصرع**

ز تنها چه برخیزد از یک سوار ؞ مبارزان شجاعت آیین هرچند تردد نمایان کردند ولیکن هیچکس از مردم عمده یا غیر آن نتوانست دست انداخت اخر الامر چند زخم از شمشیر بر سر دردی برداشته بر بستر راحت آرمید سه روز حکم به تجهیز و تکفین نشد و بعضی اشخاص فی الجمله بی تعظیمی بجلوه شهود آوردند و تخت سلطنت بجلوس میمنت مانوس حضرت معز الدین جهاندار شاه پایه همدوشی عرش و کرسی یافت و اجرای احکام دیوانی اعلی باطراف و جوانب بمهر وزارت پناه ذوالفقار خان مقرر و معین شد درین اثنا بعضی کوتاه بینان ناعاقبت اندیش از اخفای و پوشیدگی شاهزاده محمد اسلم به ذوالفقار خان خبر رسانیدند آن سفاک بیباک آن گل صرصر زده حوادث را بهزاران هزار عقاب و عذاب بدشنه خونخوار کارش تمام ساخته در پهلوی پدر بزرگوار تابوت او را گذاشتند و رستم دل را بند بند جدا کردند و نواب مخلص خان نیز پیاله شربت شهادت از شمشیر آبدار چشید و نظم و نسق صوبه پنجاب به زبردست خان تعلق یافت و در عین حرارت آفتاب و گرمی تابستان هفتدهم شهر صفر سنه الیه انتهاض بدار الخلافت جلوه نمایش یافت و از هر چهار طرف عرایض امرا و روسا با خزاین و تحایف بنادر و بلاد از پیشگاه نظر میگذشت الا از صوبه بهار و آنحدود جنوب رویه وسوسه و اندیشه در خاطر میداشت که محمد فرخ سیر پسر خورد عظیم الشان بحکم جد و پدر ضابطه آنطرف و آن حوالی است مبادا ابنای سادات ایزدی انجاعت با نتقام و قصاص پدر بزرگوار و برادر عالی تبار کمر همت چست بندند لیکن وفور اسباب تصرف بر دفاین و خزاین و هجوم لشکر فراوان و سپاهیان بیشمار و رجوع سرداران هر ملک و هر دیار حجاب و نقاب بر چشم نوجوان انداخت بعضی مفسدان عرض کردند که **مصراع** دشمن نتوان حقیر و بیچاره شمرد ؞ اگر درین وقت افواج ظفر امواج روانه شود و شاهزاده مسطور را دستگیر و اسیر پنجه تقدیر کرده بیارند بسیار خوب و مستحسن است **فرد**

سر چشمه شاید گرفتن به میل ؞ چو پُر شد نشاید گذشتن به پیل

تا آنکه موافق صلاح و مشورت امرای دربار بادشاهی قره باصره سلطنت غره ناصیه خلافت اعز الدین با خواجه

حسین خان و لطف الله خان معه لشکر بیکران و افواج بی پایان

از معسکر نصرت پیکر بانطرف روانه گردید

و کوچ بکوچ از دریای

اکبرآباد

درگذشته از روی آب

فرود شدند

باب پانزدهم

در بیان احوال سلطنت محمد فرخ سیر بادشاه

شاهزاده محمد فرخ سیر از اصغای کوایف و استماع وقایعه خرابی پدر و برادر عالیشان سمو المکان سینه آسا بر بستر اضطراب غلطیده و از حضوری ملازمانش خواجه اعظم و احمد بیگ بتقریبی از ملتان آزرده شده در خدمت فیضمه رحبت شاهزاده رسیده از تقدیم خدمات و نیکو بندگیات عتبه بارو وقاری پیدا کرده بودند و جمعی دیگر از امرایان اطمینان و تسلی خاطرش نمودند که دار دنیا بیمدار است و قیام و ثبات او متیقین نیست بهر تقدیر آمین رضا و تسلیم در پیش داده طریقه رضا و شکیبائی اختیار سازند- **فرد** رضا بداده بده از جبین گره بگشای ٭ که بر من و تو در اختیار نکشاده است ٭ چون در دیوان مشیت خلافت هندوستان جنت نشان بنام نامی آن نوجوان سعادت عنوان رقم طراز قدرت شده بود و بحسب اتفاق در ان هنگام نظم و نسق صوبه اله آباد بحسن تدبیر سید حسن علی خان که قطب الممالک خطاب یافته بود تعلق میداشت و سید حسین علی خان و سید نامر علی خان و سید یوسف الدین علی و سید نجم الدین علی برادران خورد در تابع داری برادر کلان روزگذران بودند و هنگام حرب و جنگ بلوچ واقعه صوبه ملتان که کار شایسته ازین جماعه بر آمد و بغلط کاری حسد پیشها فتحنامه بنام عیسی خان امین زمیندار دوابه باری بقلم آوردند اینمعنی بر مزاج عزیزان و دوستان سادات بارهه بسیار ناگوار آمد و حرف ناقدردانی بالمشافه محمد معز الدین اظهار ساخته بسرعت در لاهور رسیدند بعد ازان از توسل و نوکری محمد عظیم الشان بطرف پورب بعلاقه حسن بندگی و نیک خدمات معین و مقرر شدند نظر برین معنی محمد فرخ سیر ایشانرا از خود تصور ساخته فرامین عنایت تضمین از طرف محمد معز الدین درباب گرفتن و حفاظت احوال شاهزاده محمد فرخ سیر جلوه اصدار و رونق ایراد پذیرفته بودند لیکن بمجرد رجوع و التفات شاهزاده محمد فرخ سیر بسادات بارهه تمامی افواج بتقدیم خدمات و حسن بندگیات کمر ارادت و عقیدت چست بستند و بعهد و پیمان مستوثقه بطرف شاهزاده بقلم آوردند که بخاطر جمع و تسلی دل تشریف باید آورد که خیر اندیشان باصفا تا جان در قالب داریم آداب فدویت بجا خواهیم آورد و شاهزاده موصوف مبالغ خطیر و زر کثیر از تجارت پیشه ها عظیم آباد ستانده گرفته در سواد اله آباد فرود آمد عبد الله خان و میر عبد الرحیم خان با لشکر کثیر و جم غفیر باستقبال بر آمده آداب شرایط بندگی بجا آورده باهم قسم اقسام مصحف مجید جلوه

استحکام یافت بلکه دستار از سر و شمشیر از کمر جدا نموده منتظر نشستند که آن عمده دودمان سیادت تیمناً و تبرکاً از دست خود اشیای صدر حواله ساخته بتقدیم این خدمت سعادت ابدی حصول و وصول نمودند سید مسطور نصر من الله خوانده و آداب شکر این عنایات روز افزون بجلوهٔ ظهور آورد چون خبر متواتر بسلطان عماد الدین و رفیقانش رسید از دریای جمنا کوچیده عبور نموده در عرصه یک هفته در شهر اودیپور دار و شد و سید سیف الدین علی خان و سید علی نام و جمعی دیگر از برادران سید عبدالله خان بمقابله و بمقاتله سرگرم شدند و از انطرف سلطان اعز الدین حمله های مردانه برردی کار آوردند خواجه حسینؒ و لطف الله خان یانی پتی از معاینهٔ خطر صمصام خون آشام خرمن عیش و عشرت خود را سوخته بآتش فنا داده قرار برفرار داده در اکبر آباد رسیدند و شاهزاده اعز الدین نیز بهمراهی ایشان روانه گردیده مراجعت بعقب ساخت و سادات بارهه بفتح و فیروزی بعد از گرفتن غنایم بسیار و زر و نعایم بشیار مظفر و منصور در خدمت شاهزاده محمد فرخ سیر سعادت اندوز شده مورد هزاران هزار احسنت و آفرین و آلاف الاف شاباش گردیده در علو مراتب و سمو مناصب و عطای عنایت خطاب خانی و شجاعت تهوری اعزاز ابدی حصول و وصول ساختند..

باب شانزدهم

توجه حضرت شاهزاده محمد معز الدین با اکبر آباد و بجنگ پیوستن با محمد فرخ سیر و شکست خورده گریختن بجانب شاهجهان آباد

محمد معز الدین از استماع خبر خرابی لشکر فرزند خود دست و پای تدبیر گم کرده همراه ذوالفقار خان وغیره امرایان صلاح و تدابیر ساخته مع افواج محمد امین خان و اکثری از اهل توران و جمعی از هندوستانیان و رجرگه علی مردان خان و محمد اعظم برادرش از شاهجهان آباد کوچیده در اکبر آباد قیام پذیر گردید میدان سکندر خان قریب جوار مقبرهٔ حضرت جلال الدین اکبر بادشاه مرحوم مضرب خیام گشت چون کشتی های دریای جمنا در تصرف وکلای محمد معز الدین مقرر بودند از گذر سموگر عبور جلوه نمایش پذیرفت دوازدهم شهر ذوالحجه محمد فرخ سیر هم از سادات بجز و عبور ساختن از دریا متقابل گشت هوا از

غبار افواج و حرکت سُمِ ستوران در چشم روزگار سیاه گردید و آوازهٔ بهادران شیر ہیر و غا پیغام ملک الموت در گوش آرمیدگان بستر ناکامی رسانید قاضی شریعت الله که در خدمت محمد فرخ سیر میر جمله گردیده بود هنگام شب در پردهٔ خفا بخانهٔ رؤسائے شورش افزائے عسکر محمد معز الدین پیغام انعام و اکرام رسانیده بود لهذا در عین هنگامهٔ حرب مغلیه قدم به پس کشیدند ذوالفقار خان که بنا بر مختاری کوکلتاش یک گونه غبارے بخاطر خود مرمن میداشت بنا بران عمداً توقف و تعطیل مینمود کوکلتاش در میدان کارزار ترددات شایسته کرده داد شجاعت و جلادت میداد چون احدی از همراهیانش بسبب نزاع و عناد ذوالفقار خان بنا بر مدد و معاونت بسر وقت نرسید شربت خوشگوار شهادت چشید و محمد معز الدین به تغیر لباس ازان معرکهٔ مهلکه بیرون آمد در ایام معدوده در شاهجهان آباد رسید رخت دبار انداخت و ذوالفقار خان از انقلاب طالع در حویلی اسد خان وارد شده آن پیر کهن تدبیر وزیر حضرت عالمگیر دستهٔ تملق ادلا بر زبان آورده در حبس و قید گرفتار ساخت سبحان الله نیرنگ فلک کج رفتار که یکے را بر تخت اقبال رونق ابدی عطا فرماید و دیگرے را در وبال ادبار سرمدی منهمک و منحمق میسازد محمد فرخ سیر بادشاه از اکبر آباد کوچیده داخل شاهجهان آباد گردید محمد معز الدین در عین معرکه کارزار کیفما اتفق رهگرائے عالم ابدی گشت و سید عبدالله خان بخطاب قطب الملک امین الدوله یار وفادار وزیر با تدبیر سر افراز گردید و سید حسین خان خطاب میر بخشی یافت و دیگر اخوان و برادرانش بحصول خلاع خسروانی فراوان معزز شدند حواس باختهٔ جهان سراسیمگی نشان اسد خان وسیلهٔ شفاعت جرائم پسر خود ذوالفقار خان را دست بسته حاضر گردانید و از قعر بر آورد و بالتماس میر جمله بقتل آن بیچاره حکم بادشاهی عز صدور یافت آن پیر فرتوت را عصائے پیری شکست و بعضے از اهل تواریخ در تاریخ کشتن ذوالفقار خان داد سخنوری داده که ابراهیم اسمعیل را قربان نمود در ابتدائے اسد خان ابراهیم نام داشت و ذوالفقار خان باسم اسمعیل موسوم بود و در سال دوم از جلوس محمد فرخ سیر قحطے سخت واقع شد و عالمی در دار فنا رسید.:.

باب هفتدهم

شورش و خرابی کردن گورو بنده و درو آنگی عبدالصمد خان

در عهد حضرت بهادر شاه بفریب و دغا بازی و جبن دلی رستم دل بحاصل سراسر باطل که مصدر اشراقات اعلے

گورو موصوف در کوہستان عسر العبور وارد گردید و از طرف بادشاہان اسلام بحسب اتفاق ایام غفلت و
ذہولت واقع شدہ درینوقت باز موافق ارادہ ازلی گورو موصوف باجتماع افواج پرداختہ در صدد جمون وغیرہ
کوہستان رخت اقبال انداخت و مکانات مقبوضہ بادشاہی بتصرف و تسلط ذات عالیہ درجات آمدند و اسباب
بسیار از قسم اسپان و دیگر کارخانجات بدست آدمان ذات مستغنی الصفات در آمدند و از عرائض اخبار نویسان
پنجاب تمام احوال خرابی ممالک بسمع محمد فرخ سیر رسید و محمد امین خان و عبد الصمد خان دلیر جنگ را بصوبہ داری
لاہور و مقابلہ گورو موصوف مامور و معین ساخت ذات والا صفات از استماع خبر رسیدن افواج بادشاہی
باز در جبال صعبہ داخل گشت و محمد امین خان در شاہجہان آباد رسیدہ بشرف ملازمت سعادت جاودانی حصول
ساخت و عبد الصمد خان در دار السلطنت لاہور رخت اقامت انداخت بعد از یکسال بار دیگر نصرت امتزاج
ذات عالیہ درجات گورو موصوف کارداران و تھانہ داران بادشاہی را از مکانات کلانور و سنتوکھ رائے
قانونگوی را خارج و بیرون نمودہ جمعی کثیر از سوار و پیادہ بنا بر حراست و حفاظت نگاہداشتہ و شیخ محمد دایم شکست
فاحشہ خوردہ زاویہ نشین کنج گمنامی گردید و مردمان دور و نزدیک بار تجدید خراب الاحوال و ویران شدہ
در لاہور رسیدند و بعضے مردمان بنا بر عدم استطاعت و کم قوتی و ضعف بدنی بطرف کوہستان جنبہ و دسوہہ وغیرہ
آوارہ دشت سرگشتگی گشتند تا آنکہ موافق فرمان بادشاہ افواج کثیر از احمد خان فوجدار گجرات و ارادت مند خان
فوجدار امین آباد و نور محمد خان از اورنگ آباد و پسرور و شیخ محمد دایم مذکور و سید حفیظ علی خان از پرگنہ ہیبت پور پٹی و سہراب خان
از کلانور و راجہ بھیم سنگہ قنوج و مردم دہرب دیو جسروٹیہ مجتمع و فراہم گردید و عارف بیگ خان نائب و ناظم لاہور نزدیک
شاہ گنج ڈیرہ ساخت و افواج ظفر امواج ذات عالی صفات در کوٹ مرزا خان قایم و منتقل شدند تا آنکہ نواب دلیر جنگ خان
عبد الصمد ہم بجناح استعجال بزودی زود ملحق لشکر اسلام گردید و در دو سہ کوچ در کوٹ مرزا خان رسید و افواج
سنگہان شجاعت نشان از بدرقہ اقبال سری اکال با فواج شاہیان از انجا در گورداسپورہ کہ معمورہ ایست
دلکش رخت اقامت انداختند و آبہای شاہ نہر و دیگر دریاہا دامن کوہ بریدہ در نواحی آن مکان روان
کردند کہ جہیل سخت و شوار بوقوع آمد کہ گذارہ متنفسی من الانفاس از انسان و حیوان در آن ناحیہ متعذر و مشکل بود
نواب دلیر جنگ معہ افواج صدر در نواحی آن مکان فرود آمدہ طرح اقامت انداخت از ہر چہار طرف محاصرہ در زعہ
نمودند و سنگہان شجاعت نشان از اندرون قلعہ بر آمدہ داد بہادری و مردانگی دادہ علف از برائے دواب از
بیرون میبردند و ہرگاہ مردمان لشکری مزاحمت و تعرض مینمودند بایکدگر ضربت شیرین شمشیر می چشیدند قمر الدین خان
پسر محمد امین بنا بر اعانت و استعانت نواب رہگرائے اینطرف گردید بعد از مرور مدت دو ماہ کسے کم زیادہ
اکثرے از افواج بچندین وجوہ چہ از تعفن موتی و قاذورات ہوش ربا و معدوم و مفقود شدن ذخیرہ غلات پائے

و شیخ محمد دایم فوجدار بٹالہ دو پاس بجنگ تیر و تفنگ پرداخت و اکثرے از خاندان شرفا بر بستر ممات غلطیدند ناچار

استقلال و استحکام گم کرده پیغام ملاقات همراه نواب مسطور بجلوهٔ ظهور آوردند نواب مزبور این معنی را از تائیدات افضال ایزد متعال دانسته در ظاهری لفظ خیر مقدم و در باطنی بطور دیگر بجلوهٔ ظهور آورد و ذات عالیدرجات کیفما اتفق نزد نواب مسطور وارد گردیده و نواب مغزالیه کوس و نقاره فتح و نصرت در ظاهری بنواخت و در باطنی با نهدام بنیاد مخالفان خویش معه خاندان خلافت پرداخت که همراه اینچنین مرد تقیه مرتکب این گونه مقدمات گشت منقول السنه خاص و عام سنگهان عالیشان چنین است که آن مصدر اشراقات الهی در تمام ڈیره خود ارشاد واجب الانقیاد صادر نموده بود که احدی مرتکب مباشرت نشود و هم از دیگر امورات ملاهی و مناهی احتراز و اجتناب واجب شناسند در صورت اگر کدام ازین شرائط ماسبقه فروگذاشت گردید بنیاد هستی سنگهان عالیشان گور موصوف معدوم و مفقود خواهد چنانچه از افادات الشرطفات المشروط بحسب اتفاقات زمانه و نیرنگی فلک دوار از شرائط صدر اجتناب و احتراز بجلوهٔ آشکارا آورده بارتکاب بعضی امورات مناهی پرداختند که بعد از ایام قلیل بسزای پاداش اعمال خودها گرفتار آمدند نواب مذکور نقاره فتح و فیروزی نواخته داخل لاهور شدند و خرمن هستی همه را باتش فنا سوخت و مردمان شهر باژدهام بسیار و انبوهی بیشمار بنا بر مشاهده نورانی پیکر بیرون آمدند نواب مسطور ذکریا خان پسر خود را باتفاق ذات عالیدرجات روانه شاهجهان آباد کرد و خان مغزالله بملازمت بادشاه محمد فرخ سیر معزز شده مورد عنایات روزافزون گشت بمقابله و ازای اینخدمت نمایان صوبه داری ملتان به نواب دلیر جنگ و صوبه داری لاهور به ذکریا خان تفویض گردید و ذات مصدر حسنات موافق ارشاد واجب الانقیاد شاهی نزدیک مزار خواجه قطب الدین معه پسر شش ساله مقتول و مذبوح شدند۔

نظم

غروب مهر روشن روز گردید	جهان زین غم شام اندوه گردید
جهان از فتنش زیر و زبر شد	ز کوچ او بعالم شور و شر شد
برنگ لاله دل سوخت در بر	چو شمع آتش گرفت از پای تا سر
بعالم اشک و آه باد و باران	بدامن گشت از خون لاله زاران
رسا گردید مشک گریه شبها	عیان شد خط اشک از پشت لبها
روان هر خط اشک از دیدهٔ تر	زده بر صفحه رخساره مسطر
چو هر کس را بود این راه ناچار	تسلی داد عقل و بخت بیدار

منقول السنه بزرگان این فرقه علیه سنگهان عالیشان چنین است که هنگام دم آخرین و نفس واپسین محمد فرخ سیر از ذات ملکی آیات عالیدرجات استفسار ساخت که بکدام عذاب و عقاب ذات مستغنی الصفات را رهگرای وادی عدم نموده آید گورد مغزالله فرمودند که بهر طرز و طریق که مرضی ارتحال و انتقال نمودن شما ازین جهان فانی بعالم جاودانی

منقوش لوحه دل بوده باشد بهمان قسم سلوک همراه این بنده درگاه الهی باید نمود چنانچه تسمه در گردن آن وارسته جهان
و بنده درگاه جسم و جان انداخته بصعوبت و سختی تمام و درشتی مالا کلام گذشتند و بعد از مرور ایام معدوده محمد فرخ سیر بهمین قسم
از خاکدان ظلمانی بعالم جاودانی ارتحال نمود۔

باب هژدهم

در بیان خرابی و فساد سلطنت محمد فرخ سیر بادشاه

هرگاه سادات بارهه در امورات مالی و ملکی محمد فرخ سیر مختار شدند ترقی مدارج و تزاید معارج سادات محسود بعضی امیران و سرکردگان میگردید خصوص میر جمله در خلوت از بی پرواهی و استغنای مزاج و اشتغال عیش و عشرت قطب الملک و هم اطوار تکبر و عجب برادر صغیر بچندین وجوه خاطر نشان جوان خانه ویران و هادم بنیان میساختند خاندوران اگرچه در ظاهر با این هر دو برادر از دل و جان رفیق و یار غار بود لیکن در باطن نرد دغا میباخت بعد از مصلحت و کنکاش بخشی الممالک قطب الملک را بنابر مهم راجپوتیه معه بست لکهه روپیه نقد از خزانه عنایت کرده رخصت فرمودند و مشار الیه در دار الخیر اجمیر رسیده و به نسق و نظام مهام و بند و بست امورات سرانجام پرداخته بملاقات بادشاه سرور شده بعد از آن در ڈوله مورد عنایات بیکران گردید حسین علی خان بنابر بند و بست و نسق و نظام ملک دکهن روانه شد و بعد از ان داؤد خان افغان را جان بحق تسلیم کنانید پس از روانگی این هر دو برادر خان دوران و میر جمله وغیره مزاج فرخ سیر را از طرف سادات بارهه منحرف و مکدر ساختند سید عبد الله خان و حسین علی خان بسرعت از اصغای این گفتگو نهایت ملول و غمگین گردید و بپشت گرمی راجپوتیه روانه دهلی شد و در عرصه دو ماه کمتری کم زیاده در دهلی وارد گشت و فبابر دریافت ملاقات بادشاه رفتند سید نجم الدین علی خان باجمعی از افاغنه بر دیوڑهی متصرف گردیدند و محمد فرخ سیر را به آواز درشت از اندرون طلبیده باحوال ناشایسته رهگرای وادی عدم ساختند و شخصی در تاریخ او گفته است فرد

تاریخ چو از خرد بجستم فرمود ۔۔ سادات بوی نمک حرامی کردند

سنه الهجری این واقعه جانگداز بعرصه شهود آمد و متصل روضه همایون بادشاه در مدفن آبا و اجداد بخاک سپردند و فارغ از عذاب و عقوبات چند روزه گردید۔

باب نوزدهم

جلوس شاهزاده رفیع الدرجات
پسر شاهزاده رفیع الشان

صبحدم که بادشاه جهانیان یعنی آفتاب عالمتاب از افق عیش و کامرانی طلوع فرموده جهان در نظر جهانیان منور و روشن و تابان گشت متوسلان جناب شاهی تجسس و تفحص شاهزاده بجلوه ظهور آورده ناچار بتاریخ نهم شهر ربیع الثانی روز چهارشنبه یک و نیم پاس روز برآمده در سنه ۱۱۳۱ هجری محمد رفیع الدرجات پسر شاهزاده رفیع الشان خلف الصدق بهادرشاه بی تقید ساعت و اختیارات طالع بر تخت سلطنت باستصواب و امانت قطب الملک سید عبد الله خان و امیر الامرا خان و سید حسین علی خان بهادر و دیگر سادات جلوس میمنت مانوس فرموده بتاریخ غره شهر رجب سنه ۱۱۳۱ هجری از اکبرآباد خبر رسید که شاهزاده محمد نیکوسیر پسر محمد اکبر ابن حضرت عالمگیر باتفاق زاری فرس که خطاب راجه بیربر یافته بود در اکبرآباد قیام باستحکام تمام آورد لهذا افواج ظفر امواج نواب سید حسن علی خان بعزیمت و قصد افتتاح قلعه اکبرآباد مامور گردیده و

بحسب تایید آسمانی راجه بیربر در عین هنگامه

کارزار جان بجان آفرین تفویض

ساخت در اواسط

ماه

رجب طوطی روح آن

نوجوان بعالم جاودانی پرواز نمود

باب بستم

جلوس شاهزاده رفیع الدوله
برادر کلان رفیع الدرجات

بادشاهزاده محمد رفیع الدوله برادر کلانش بعد از وفات برادر صغیر سریر آرای اورنگ خلافت گردید هفتم شهر ذیقعده سنه ۱۱۳۱ طبیعت از مرکز اعتدال منحرف گشت و قریب یکماه کم زیاده صاحب فراش بوده جان بحق تسلیم ساخت ٭

باب بست و یکم

جلوس روشن اختر پسر جهانشاه
المشهور محمد شاه

بعد ازان در پانزدهم شهر ذیقعد سنه ۱۱۳۱ هجری محمد شاه پسر جهان شاه مرحوم که محمد روشن اختر نام در شاهزادگی میداشت جلوس میمنت مانوس فرموده واین بادشاه آنچنان در وفور عیش و نشاط گردید که هر روز و هر دم در انبساط و کامرانی مشغول میبود و شغف تمام در مباشرت میداشت و در سماع سرود و ترنم آنچنان صرف اوقات میساخت که هیچ یکی از سلاطین

سابق میسر نبود و زبده مغنیان و عمده مطربان قابلیت آهنگ سدا رنگ از مصاحبان والاشان بود چنانچه الی
یومنا هذا تمام خیالات ڈپه و دوهره و کبت و گیت دیگر بند آن خلاصه موجودات بر زبان خاص و عام جاری است بمشیت
رضای او تعالی جلشانه نظام الملک حیدرآبادی قمرالدین را باستهزاد و نزل نامی مقرر ساختند آن پرکین در پرده خفا
نیازنامه بخدمت نادرشاه که در ملک قندهار و کابل و هرات سر بشورش و ملکگیری افراشته بود فرستاد که ملک هندوستان
ملکیست وسیع در چار دانگ هفت اقلیم مشهور السنه صغیر و کبیر است و از وجود سراسر جود بادشاه خالی میباشد بمشیت
الهی عزیمت اینصوب صواب جلوه نمایش پذیرد تمام ملک بالکل تصرف خواهد در آمد نادرشاه را که خیال ملکگیری
در کمال خیال بود بمجرد رسیدن نیازنامه نظام الملک بسرعت باد و برق شتافته رهگرای هندوستان گردید و این معنی
از شگرفکاری اقبال عدومال خویش تصور ساخت و بعد از تسخیر اصفهان محمدخان ترکمان در پانزدهم سنه الیه العهده
سفارت شاه جهان آباد مامور گشت محمدشاه از جواب مکاتبه نادرشاه تجاهل و تغافل نمود بعد از فتح قندهار فرمان موکد
به محمدخان مذکور رغز صد و در بخشید که از بادشاه هند مرخص شده مشرف ملازمت باید گشت بست و دوم ماه صفر سنه
الیه عرایض سید باقرخان حاکم غزنین معه قرار و علما و فضلا به پیشکشهای لایق و نذرانههای هزار و ارپیه ریار معلی آمده
مشمول عنایت و الطاف گشت بعد از چند روز تمام قلاع متحصنه آن نواحی بخوره تصرف در آمدند و مقارن اینحال
عرایض محمدخان ایلچی بحضور رسید که بادشاه هند در انه جواب میدهند نه رخصت ایاب لهذا نامه همایون
نادرشاه نگارش یافت که پیش ازین علی مردان و بعد ازین محمدخان بسفارت روانه گردید بنا علیه با فواج
وارد قندهار شدیم و یکسال منقضی شده که وکیل را نگاه داشته بجواب نامه نپرداختند ایلچی را برخلاف قانون
سلف یکسال نزد خود معطل داشتن و بجواب نامه و پیغام نه پرداختن و در عقده تعویق نگاهداشتن همانا ناشی
از خلاف و بیگانگی و منافی آثار یگانگی است و بعد از تسخیر قندهار در ملک غزنین نزول اجلال گشت مردم غزنین
مشمول عنایات شدند و در بست و ششم ماه صفر روانه شاهجهان آباد ساختند بعد از آن که نادرشاه در کابل رسید
بعد از هند و بست آنجا که عزم هندوستان و مقر شاه منقوش ضمیر منیر گردید پیشنهاد طبیعت بر آن شد که یکی
از فرزندان عالی نژاد را به نیابت ایران مقرر کرده آید ❊

باب بست و دوم

آمدن نادر شاه بعد از هند و بست ولایت در
درحدود پنجاب و رفتن بطرف مشرق

روز شنبه سوم شهر شعبان در جلال آباد نزول جلال گشت ناصر خان صوبه دار پشاور بجمعیت موجوده مشغول خود داری گشت و بست هزار افاغنه طاغیه خیبر و پشاور در ناحیه خیبر اجتماع و فراهم ساخته با نسداد مسالک پرداخت دوازدهم شهر شعبان منزل موسوم به بهاریک آب مغرب سرادقات اقبال گردیده و احمال و اثقال را در موکب شاهزاده نصر الله میرزا از آنمکان گذاشته خود بیلغار راه مشهور بچوره که کوه بسیار بلند و صعب المرور است با فوجی از دلاوران عرصه هیجا و شیر بران بیشه وغا بنابر تنبیه و تادیب ناصر خان سوار شده و صبح روز دیگر دو ساعت از روز منقضی بود که سی فرسنخ راه قطع نموده از پی راه بسر وقت آنجماعه رسیدند ناصر خان به تهیه جنگ پرداخت و اکثر بی بکار آمدند و برخی زخم کاری برداشتند بار و سایر دیگر اسیر پنجه تقدیر گردید و تمام اتواب و تحمل اسباب آورده ناصر خان بضبط در آمد و مشهور بزرگان چنین است که نادر شاه بنابر مشاهده اسباب ناصر خان در خیمه اش وارد گردید از بسکه عطریات لطیفه و دیگر افواه مغوه در و جمع و فراهم شده بود بمجرد رسیدن آنمکان سبات یعنی نوم غالب گشت و تا مرور زمان بر بستر استراحت خوابیدند بعد از تیقظ و بیداری بر زبان آوردند که جنگ هندوستان بتائید فضل او تعالی جلشانه بفتح و نصرت این بنده درگاه مبدل خواهد شد چرا که آرام و آسایش در هندوستانیان زیاده بدرجه مزید میباشد کسیکه در فراغت و آسودگی گذرا اوقات نماید در معرکه کارزار و هنگامه پرشور و شر قیام او متعذر و مشکل است • فرد

بجام پرده عیش و ناز ∴ بترسد چو بیند در جنگ باز

بعد از سه روز بهند و انعراق نادر شاه در پشاور رخت اقامت انداخت و در یازدهم ماه فرخنده فرجام

صبا بجانب شاهجهان آباد انتهاض نمایش یافت و امر اشرف عالی صادر گردید که بر دریای اٹک جسر متین تیار سازند که افواج چند روز بسهولت عبور سازد چنانچه کیفما التفق عبور از دریای مذکور بمنصۂ شهود آمد - شش هزار آدم از سپاه صوبه دار آن روی آب و زیر آباد بسر کردگی قلندر خان بجو دداری قیام میداشتند فیما بین افواج نادر شاه و سرگروه مذکور نایرۂ جدال و قتال مشتعل گردید و افواج هند قرار بر فرار داده و نادر شاه از دریای چناب عبور ساخت و متعاقب این افواج دیگر از ذکریا خان صوبه دار لاهور بسر کردگی زمینداری در ملک شورش کرده از لاهور مقابل گشت و اکثری بکار آمدند و باقیماندگان زخم کاری برداشتند بعد ازان نادر شاه در باغ شعله ماه المشهور شالامار باغ شرف نزول آورد ذکریا خان اولاً کفایت خان وکیل خود را فرستاده روز دوم معه بست لکهه روپیه نقد و چند زنجیر فیل و با تحفه نفایس و هدایای دیگر حاضر گردید خلعت و کمر بند زرین و زنجیر مرصع به ذکریا خان عنایت شد و به نظامت لاهور مقرر و ممتاز گشت و فخر الدوله ناظم کشمیر که بسبب عدم متابعت کشمیریان در لاهور متوقف بود باز به نیابت آن ملک سرافرازی حاصل ساخت و ناصر خان که اسیر پنجۂ تقدیر در رکاب بادشاه قیام میداشت بحسب تا بدازلی بصوبه داری کابل و پشاور سربلندی و سرافرازی یافت ۔۔

باب بست و سوم

آمدن نادر شاه در لاهور و افواج فراهم نمودن محمد شاه بنا بر مقابله

بعد ازانکه دار السلطنت لاهور بحیطۂ تصرف در آمد محمد شاه با صغای این خبر بجمیع آوری سپاه از اطراف و ممالک اشتغال ورزید بار دیگر نادر شاه بقلم آورد که مدت یکسال منقضی که محمد خان ترکمان را نزد خود نگاهداشته بجواب نپرداختند و آن والاجاه بجمیع آوری لشکر کوشیده اند انشاء الله تعالی بعد ازانکه خود آزمائی کرده ضرب دست جنود مسعود را دریابند و از هنگامه و فساد راه سلامت پیش گیرند باز اگر عفو در بارۂ ایشان بعمل آید بنا بر خواهش و التماس آنحضرت خواهد بود و بعد از فرستادن نوشته صدر روز جمعه بست و ششم شوال از لاهور

انتهاض ساخته از دریای بیاس و ستلج عبور کرده روز دوشنبه هفتم ماه ذیقعد در سرهند رسیدند در آنجا بطراز
تحقیق پیوست که محمد شاه با سه صد هزار سوار نامی و دو هزار زنجیر فیل و سه هزار توپ اژدرهان به تهیه اسباب
مقابله و مجادله در کرنال بست و پنج فرسنگ از شاهجهان آباد در خت قیام میدارد و رودخانه در آن که علی مردان خان
آنرا بشاهجهان آباد جاری کرده از جیب کرنال و طرف دیگرش بجنگل پیوسته در آن مکان قلاع متحصنه از توپخانه
محیط اردوی خود ساخته بعزم مقابله متوقف است نادرشاه شش هزار نفر از سپاه خون آشام بقراولی مقرر فرموده
که بحوالی لشکر محمد شاه رفته و دست بردی نمایان کرده و تحقیق احوال نموده کوایف را بالعرض رسانند و بعد از آن موکب
سپاه روز سه شنبه هشتم ماه ذیقعد از سرهند حرکت نموده و دهم ماه صدر وار در قصبه انباله بیتوته کرده قطع
مسافت کردند و روز یکشنبه از انباله حرکت کرده پانزده کروه طی نموده در شاه آباد قیام ساختند و
قراولان در همان شب پنجشنبه بحوالی اردوی محمد شاه رسیده جمعی را بقتل و گروهی را اسیر پنجه تقدیر کردند یازدهم
ماه ذیقعد روز جمعه چند نفر از قراولان حاضر شدند و باقیماندگان در سرای عظیم آباد موافق امر شاهی استقامت
ساختند چون از سرای عظیم آباد تا کرنال شش کروه مسافت میدارد و چهار کروه آن تمام جنگل و بیابان
مشتمل بر یک راه و دو کروه دیگر فی الجمله راه هموار میباشد نادرشاه بطرف افواج قدغن بسیار و تاکید بیشمار
ساخت که از جانب شرقی و غربی اردوی محمد شاه گذشته و مکان نزول معسکر اجلال و کیفیت بیشه و میدان
جنگ و جدل را معاینه و مشاهده کرده در سرای عظیم آباد به نادرشاه اطلاع رسانند دوازدهم از عظیم آباد
متوجه پیشتر شدند حاکم انباله در عظیم آباد متحصن گردید و بعد از جنگ و جدل بسیار بشرف ملازمت پرداخت
قراولان چند نفر آدمان زبده از اردوی محمد شاه گرفته بنظر نادرشاه گذرانیدند از زبانی گرفتاران بطراز
تحقیق پیوست که محمد شاه از دست برد قراولان حصن حصین کرنال را مأمن عافیت ساخته متحصن شده و
سمت غربی و شرقی هر دو طرف بیابان و بیشه است و زمین مسطح ناهموار که شایسته نزول معسکر و لایق میدان
جدال و قتال باشد نیست مرضی نادرشاه بآن گردید که از سمت شرقی از اردوی محمد شاه روانه شده در
سمت پانی پت که فیما بین کرنال و شاهجهان آباد واقع است در میدان وسیع و عرصه هموار دو سه روز
مخیم فرموده آید اگر محمد شاه بنابر مقابله و مجادله بیاید بسیار خوب و مستحسن در صورت از همان راه بسمت شاهجهان آباد
توجه نموده آید روز دوشنبه چهاردهم قبل از طلوع آفتاب عالمتاب از منزل صدر حرکت ساخته و
از رودخانه فیض گذشته در ده فرسخی از اردوی محمد شاه مکان هموار و صاف ملاحظه کرده خیام را در آن مکان
افراشته خود با چند نفر از دلاوران عرصه وغا تا نزدیکی از اردوی محمد شاه بطرز تحقیقی بمقر خود باز گشتند در هنگام
شام خبر رسید که برهان الملک سعادت خان که صوبه دار ممالک هندوستان و معظم امرای است با سی هزار نفر

قشون توپخانه بنا بر امداد محمد شاه در نواحی پانی پت وارد شده فی الفور جمعی از سپاه نادرشاه برای مقابله و مجادله مامور گردیدند و سعادت خان در نصف اللیل از راه دیگر در اردوی محمد شاه وارد گردیده افواج نادرشاه بر مال و اسباب سعادت خان افتاده بغنایم و غنایم بسیار بدست آوردند و انتهای اینحال سعادت خان آماده پیکار و کارزار گشت و خان دوران با سپاه هندوستان و واصل خان سردار قشون خاص و جمعی خوانین عمده جانب اد مقرر شده با توپخانه سنگین بمقابله پرداختند و محمد شاه با نظام الملک و قمرالدین وزیر وغیره صوبه داران و فیلان مست توپخانه و ارباب شجاعت بیرون آمده به تسویه صفوف ارباب سیوف پرداختند نادرشاه که آرزومند چنین روز بود در طرفة العین جمعی را بصیانت اردوی مقرر داشته و بر اسپ صبا رفتار سوار شده و در قلب افواج شاهزاده نصرالله مرزا با خوانین نامدار معین ساخته مع توپهای آتش فشان اژدردهان برق آهنگ صاعقه نشان متوجه عرصهٔ رزمگاه گردید دلاوران جرار و بهادران خونخوار داد شجاعت داده باشتعال نوایر حرب و رزم پرداختند سرهای دلیران و مبارزان جدال و قتال مانند گوی چوگان در قوایم اسپان غلطان میشدند و کاسهای سرکشان مانند حباب در دریای خون بملاحظه می آمدند و توپهای اژدردهان اساس هستی جزو کل سوختند القصه از ابتدای ظهر تا عشا نایرهٔ جدال و قتال مشتعل گردید و سیف و سنان دلیران در خصم افگنی مساعی موفوره بجلوهٔ ظهور آورده و سعادت خان که در هودج فیل قیام میداشت مع محمد خان برادر زاده و اقربای خود اسیر پنجهٔ تقدیر گردید و خان دوران که سپه سالار سلطنت بود زخم کاری برداشت و مظفر خان برادرش مع پسر خان دوران مقتول گشت و بعد از مرور ایام معدود خان دوران جان بجان آفرین سپرد و ساخت واصل خان سردار قشون شاهی بمعه اشتداد خان افغان و یادگار خان و اشرف خان و اعتبار خان و عاقل بیگ خان و علی حامد خان که از امرای معتبر بودند با چند نفر دیگر از خوانین عظمی بقدر پنجاه هزار تن از لشکریان ایشان شربت شیرین ممات چشیدند و جمعی کثیر زنده دستگیر و اسیر پنجهٔ تقدیر شدند ،،

نظم

دو لشکر چو دو حشر گه روبروی | شده کوه و دریا بهم کینه جوی
چو دریا روان لشکری فوج فوج | در و هر سپاهی یکی موج موج
بهر موج اندر نهان یک نهنگ ،، | ز شمشیر و گرز و ز تیر و خدنگ
چو البرز کوهی سراسر پلنگ ،، | چو قلزم یکی بحر یک سر نهنگ
همه غرق خفتان و جوشن شده | همه همچو آهن در آهن شده
بجوشید گفتی زمین و زمان | بجنبید گیتی گران تا گران
جهان تیره گردید چون روز بد | فلک فتنه گر چون بد آموز بد

زمین شد غبار و برآمد باوج — جهان گشت بحر و درآمد بموج
دماده درآمد ز مردان جنگ ∴ — شپاشب از تیرهای خدنگ
ز بار سر آسوده خندان شده — که میدان پُر از گوی و چوگان شده
ز بس ضربت تیغ از پیش و پس — پریدند جانها چو مرغ از قفس ∴
یلان غرق آهن ز سر تا به پا ر — چو صورت که در آئینه کرده جار
چه پروی ز جان بجان آمده — گلے در سموم خزان آمده

حاصل کلام آنکه محمد شاه با نظام الملک و قمرالدین خان بعسکر خویش مراجعت نمود خزاین و فیلان کوه پیکر و توپخانه محمد شاه و غنایم بسیار و اسباب بیرون از شمار بتصرف نادرشاه درآمده و نادرشاه بار دیگر در باب یورش و ریزش بر افواج محمد شاه متوجه گشت و از هر چهار طرف بنا بر محاصره نمودن محمد شاه قدغن بلیغ بجلوه ظهور آورد چون کار محمد شاه باضطراب و اضطرار رسید و قافیه وقت بر خود تنگ دید آنکه نادرشاه پیش از وقوع جنگ به محمد شاه نگارش نموده بود که بعد از جنگ و خود آزمائی بنا بر التماس آنحضرت عفوی بعمل خواهد آمد همان نوشته صدر را ذریعه شفاعت جرایم خود ساخته چنانچه با خوانین و امراء عظام نزد نادرشاه وارد شده بمقتضای علو همتی شاهزاده نصرالله مرزا بنا بر استقبال تا نمود اردوی مامور گشت و وقت رسیدن محمد شاه نزدیک خیمه نادرشاه هم بیرون خیمه رسیده دست گرفته بر مسند خلافت همنشین در پیش خود گردانید و تا دو پهر محمد شاه در خیمه قیام پذیر ماند و هنگام ظهر بمعسکر خود مراجعت نمود ∴

باب بست و چهارم

عهد و پیمان مستوثق نمودن و روانگی نادرشاه و محمد شاه بعد از سلوک و صفائی به شاهجهان آباد

از انجا روز پنجشنبه بجانب شاهجهان آباد انتهاض پذیرفت در روز دوم باغ شعله ماه مقر لشکر گردید روز دیگر

در آنجا متوقف شده و محمد شاه بنا بر تدارک لوازم ضیافت پیشتر روانه شاهجهان آباد گشت بعد از ان نادرشاه و محمد شاه
باتفاق یکدیگر در میان قلعه در آنجا قیام پذیر شدند و بهمان روز بزم ضیافت آراسته بایکدیگر داد عیش و نشاط دادند
بعد از انقضاے مجلس نادرشاه بدلجوئی محمد شاه پرداخت که سلطنت هندوستان باز بدان والا جاه تعلق دارد
محمد شاه بشکرانه ازین عنایت که تاج بخشی بهتر از جان بخشی است تمام جواهر و خزاین بادشاهی و سلاطین سلف
به طریق نذر بنظر نادرشاه گذرانیدند منقول السنه صغیر و کبیر است که هرگاه نادرشاه در قلعه رخت اقامت انداخت
بعضی لوندان و اوباشان هندوستانی بر زبان آوردند که نادرشاه اسیر پنجه تقدیر گردید لهذا جمعی از تباه کاران
ناعاقبت اندیش دست برد بر لشکر بجلوه ظهور آوردند غلغله تمام و شور مالا کلام در لشکریان رونق اعلان گرفت
نادرشاه از کیفیت صحیح مطلع شده لصفت شمشیر خود را از نیام بیرون نمود که فی الحال جمعی کثیر و جمعی غفیر مقتول و مذبوح
گشت بازار جوهریان و صرافان و دکاکین تجار و ارباب مکنت و تمامی اسواق شهر بحیطه یغما در آمدند الحاصل از
دروازه اجمیری الی مسجد جامع و محله دیگر از صغیر و کبیر عرصه شمشیر شدند محمد شاه بشفاعت جرایم شهریان برداخت
شب سیزدهم ذی قعده بفرخی و فیروزی به کمال نشاط و انبساط سیری گردید مخدره سراپرده گورکانیه بجهت شاهزاده
نصر الله مرزا شد و بست و ششم ماه مذکور مقارنه نوانین واقعه شد چنانچه صد حقان مروارید و دو و سه قطعه
الماس و سه زنجیر فیل و پنج راس اسپ با زین زرین و اوربسے و اسباب مرصع بجواهر و اجناس نفیسه حواله
نصر الله مرزا نمودند آن قدر اشیای غریبه و اجناس لطیفه محمد شاه بنادرشاه حواله ساخت که محاسبان
اوهام و دفتر نویسان افهام از حصر احصاے آن عاجز آمدند از انجمله تخت طاوسی که مجمع کنوز و خزاین سلاطین
سبقه بود و دو کرور روپیه را جواهر آبدار بنا بر تزئین و ترتیب آن صرف شده بود و دیگر لالی غلطانی و
الماس رخشانی به مخزن نادرشاه رسیدند و امرا و خوانین و اعیان و سرداران هند جواهر آبدار و
آلات و اسباب مرصع برسم پیشکش گذرانیدند و خاص و عام نادرشاه هرکس فراخور قدر خود از خزینه و
گنجینه محمد شاه نصیبی جمیل و حظی جزیل بدست آوردند و روز سه شنبه غره ماه صفر همگی امراے دولت محمد شاه
خلاع فاخره و شمشیر و کارد مرصع و اسپان تازی نژاد نادرشاه حواله ساخت و تاج و نگین بادشاهی
هندوستان بحاکان نادرشاه به محمد شاه تفویض نمود این نوع عطیه از پدر در باره پسر و از برادر بنسبت
برادر بعمل نمی آید که از نادرشاه در حق محمد شاه بوقوع پیوست لهذا او را زای آن یعنی تمام ملک کابل و غزنین
و اتک و دریاے سنده و سکهر منشعب از دریاے اتک و از پشاور و بنگشات و دار الملک کابل و غزنین
و کوهستان مساکن افغانان ڈیره جات و قلعه بهکهر و سکهر و خدایار و دیره و اتک تا کل دره‌ها و اماکن که
از آب مذکور منشعب شده تا حدیکه دریاے سنده و ناله سنگهر بدریاے محیط اتصال می یابد مخصوص

آنذات نادریہ است ضمیمہ ممالک محروسہ آن سلطنت قاہرہ نمودہ شد کہ متوسلان نادرشاہ بنابر نسق

ونظام پرگنات مذکورہ متوجہ حل وعقد امورات جزیہ وکلیہ بخوبترین وجوہ باشند در چہارم محرم یکہزار یکصد

وپنجاہ ہجری در سال بست ویکم از جلوس محمد شاہ این عہد وپیمان مستوثق شدہ بعدازین نادرشاہ

در تمام ہندوستان تدغن بسیار ساخت کہ سکہ وخطبہ بنام محمد شاہ رایج سازند در روز دوشنبہ ہفتم ماہ

صفر بفتح ونصرت از شاہجہان آباد مراجعت جلوہ نمایش پذیرفت وقریب پنجاہ وہفت روز در شاہجہان آباد

متوقف شدند واز دریاے ستلج وبیاس عبور ساخت بست وہفتم ماہ صفر رودخانہ چناب المشہور بہ وزیر آباد

مقر لشکر گردید چون موسم برسات وشدت طغیان آب بود چہل روز بانتظار عبور ساختن لشکر متوقف شدند

ہفتم ربیع الثانی تمام لشکر از عبور فراغتی حاصل ساخت وذکریا خان تا وزیر آباد ملحق رکاب گردید واز انجا

رخصت انصراف حاصل کرد نادرشاہ از سبب سنوح سوانح سرلشورش وفساد برداشتن ابلبارس خان

والی خوارزم روانہ ولایت گشت *

باب بست وپنجم

دراحوال نواب خان بہادر صوبہ دار وبعضی وقایعات کہ دران عہد بظہور رسیدند

ضابطہ ایست مستمرہ وطریقہ ایست مستقرہ کہ ہرگاہ شورشی وفسادی درامزجہ احاد الناس وطبایع متنفسی

من الانفاس بجلوہ شہود می آید خداوند یگانہ کہ مبدع کارخانہ تکوین وابداع اسباب صاحب دولتی را

برابن قوم مظلمہ برگمارد کہ بہ تنبیہ وتادیب وتوبیخ وتعذیب سرکشان وقطاع الطریقان مساعی بیشمار برروے

کار آورد وبار نخوت واستکبار از سر ادبار اشار آنہا برآرد وبداد دہی مظلومان وفریاد رسی ستمگاران از دل

جان بپردازد کہ تا رعایا وبرایا کہ ودایع بدایع حضرت صمدیت اند در عہد امن وامان اوقات بعیش وکامرانی

وانبساط شادمانی بسر برده در ادعیه ارتفاع الویه حشمت واجلال و ترقی عمر و اقبال این مصدر امانی و آمال مواظبت بر تقدیم
سازند مصداق اینمقال آنکه هرگاه صوبه داری لاهور از طرف فرخ سیر بنواب خان بهادر عوض شد دیوان صوبه بیگ
وغیره امرایان موافق امر بادشاهی از طرف بادشاه بهمراهی نواب مسطور مقرر و متعین گردید واز شاهجهان آباد بقطع مراحل
وطی منازل پرداخته در دار السلطنة لاهور وارد شده در عهد نواب عبد الصمد خان خندان و قطاع الطریقان و
رهزنان سر بشورش و فساد بر داشته در قرب جوار لاهور بلکه درمیان شهر مال و اسباب مترددین و مسافرین
و محتاجین و مساکین شهر غصبیده میگرفتند و از طرف نواب عبد الصمد خان که لوازم تنقیظ و هوشیاری بجلوه
ظهور می رسید هیچ فائده بران مرتب نمی شد روز بروز شعله آتش غلبه سرکشان و فساد اندیشان روشن و افروخته
بنظر می آمد معموری نامی زمیندار در موضع ادینا پور ده کروه از لاهور بآنروی آب راوی قیام پذیر بوده و بر
سر راه نشسته دست بردی نمایان بر مال و اسباب آینده و رونده بجلوه شهود می آورد و هرگاه افواج ناظم لاهور
بنا بر مقابله و مجادله آن فساد منش روانه میگردید رخت ادبار در بادیه دشوار گذار می انداخت نواب خان بهادر
زود قاصدان جلد رفتار در سواد موضع مذکور مقرر و متعین گردانید که هرگاه آن ضلالت منش بخانه خود رخت ناکامی
انداز د همانوقت بسرعت و عجالت از رسیدنش مطلع و آگاه باید ساخت فی الفور بسزای کردار ناهنجار خود
واصل خواهد گردید بحسب تائید آلهی معموری مذکور در بیت الحزن فرود آمده مخمور باده نکبت و خرابی گردید
و قاصدان این خبر را بنواب رسانیدند فی الحال فوج جرار سواران خونخوار بهمراهی قاصدان بطرف ادینا پور
روانه گردید معموری مذکور که در نوشیدن شراب مستغرق بود اسیر پنجه تقدیر گردید در لاهور رسید هر چند نواب
مغفرت الله بنا بر قلع بنیان وجودش از جلیل القدر صادر کردند بعضی عوامد بر زبان آوردند که مبالغ کثیر و زر خطیر بمعرض
تحصیل باید آورد و جان بخشی آن رهزن از پیشگاه فضل و کرم جلوه نمایش پذیرد لیکن نواب مسطور فی الفور
آن سرکش مصدر فساد را بسزای کردار ناهنجار خویش رسانید از ظهور اینمعنی تمام رهزنان و قطاع الطریق عبرت پذیر وقت
دست از دزدی و رهزنی کوتاه ساخته و در تمامی جهات و همگی اطراف امن و امان جلوه نمایش یافت و لشکری نامی
کل درانجمه طریقه قطاع الطریقی سلوک نموده و سر نخوت و استکبار باوج سپهر میرسانید و هر چند که درباب حفاظت
و حراست مسافرین و مترددین قتلی میکردند در متابعت و فرمانبرداری سعادت ابدی حاصل نمیکرد لهذا افواج
بانجدود مامور گردیده و کل مسطور را اسیر پنجه تقدیر گردیده در لاهور آوردند و در طرفة العین خرمن هستی آن کل ما آتش
فنا سوخته بنگل عدم واصل گشت و عثمان کهرل و لکهپا و تو بدریافت ملاقات نواب پرداخته خورسند و شادکام شدند
و منڈی های خود در لاهور بنا کنانیدند منڈی عثمان مذکور زیر مسجد شاهی مشتهر گشت و منڈی لکهپا متصل مکان چینار ه
بجهجو بهگت جلوه استقرار یافت و غلات بیشمار و دیگر اسباب بسیار در منڈی های صدر فراهم و موجود گشتند بعد ازان

نواب مسطور متصل شالامار باغ مکانی از عمارت پخته نہایت سنگین و متین باسم حضرت ایشان تیار و مرتب گردانید در معدود الایام تمامی اسباب کارخانجات عالم بیوپار دران مکان فراہم و مجتمع شدند و ہر کسی از مردم بیوپاری وغیرہ که دکان خویش در آنجا بیساخت از محصول وغیرہ لوازم تخفیف کلی می یافت و علاوہ بران در انجاح مرام و مقاصدش عنایات بیکران از طرف نواب مشار الیہ بجادہ ظہور می آمد و بعضی کسان غربا و ضعفا را نواب مسطور مبالغ از خود دادہ بردکاکین استقامت پذیر کنانید آنچنان آبادی و رونق در انجا بجلوہ شہود رسید که قلم دو زبان در تحریر آن لال است و اظہار ان موجب طوالت مقال میشود ..

باب بست و ششم

در احوال خفانیت اقتضائے وحدانیت انتمائے سر دفتر ناضان عبودیت امائے حقیقت رائے

برمورخان دانش آثار و دبیران قابلیت دثار مخفی و پوشیدہ نماناد که در موضع سیالکوٹ پنجاہ کروہ از لاہور بطرف شمال سر دفتر حق شناسائے حقیقت رائے عرف پوری آرام و سکونت میداشت و در ایام صغر سن و طفولیت که ریعان و آغاز شباب است نزد معلم بنابر علم و درس کتاب می برد موافق قضاے الٰہی و ارادہ لم یزلی فیما بین مسلمین و آنمصدر خصایل سنیہ دعوے دین و اسلام برپا و در پیش گشت و چند کس از علما وغیرہ از غلبہ بادشاہی و حکومت آنہا اجماع عام کردہ و آن مصدر کمالات را اسیر پنجہ تقدیر نواب خان بہادر که تابع مرضی مسلمین بود لہذا چندین سخنان درشت بآن یگانہ آفاق برزبان آورد لیکن آن محمود الشمایل از تائیدات ایزد بیہمال از سیرت جبلی خویش استبداد و اصرار زیادہ از حد بجلوہ شہود آورد که تا جان در قالب دارم انحراف از دہرم خویش نخواہم نمود ابیات منظومہ در احوال آن مصدر مکارم اوصاف مناسب انتقام است ..

نظم

گفت باو ناظم از مہر و کرم — خواہ بدہ جان تو خواہی که دہرم
گفت کای ناظم عالی تبار — جان کنم بہر دہرم خود نثار
قادر قدرت که مرا آفرید — دہرم مرا داد ز فیض مزید

گروہ بزور بازو وقت ورسیت در دار السلطنت لاہور آوردند

از فضل خویش و کرم آن خدا | دهرم مراداده و ایمان ترا ؛
صورت مارا که بنا ساختند ؛ | دهرم مرا در دلم انداختند

نواب موصوف از اصغاے این معنی بر زبان آورد که اے طفل نوجوان هنوز گرم و سرد زمانه نچشیده و حوادثات فلکی بچشم خود ندیده موافق و مقرون صلاح آنست که مناسب فرموده من عمل باید نمود که فیلان و اسپان صبا رفتار بتو خواهم بخشید و مرتبه در تبه تو زیاده از پسران خود مطمح نظر خواهم کرد ؛ نظم

گفت که اے طفلک هوشیار دل | اینهمه گفتار تو خود را سهل ؛
گر تو درائی بشرف دین ما | فیل دهم بهر سواری ترا
هم تو بخشم برق با دپاے | لیک بده آب تو بر قول ما
بهتر از پسر بخواهم ترا ؛ | منصب و جاگیر دهانم ترا
گفت که اے عادل نواب من | باز چرا گوئی با ما سخن
دولت دنیا همه دارد فنا | نام و دهرم هست همیشه بقا
حکم بفرمود بقتلش شتاب | خورد بر و غصه دگر هیچ و تاب

مادر و پدر آن مجموعه الحسنات از رسیدن خبر وحشت اثر متالم و متاسف گردیده لالی آبدار اشک از صدف دیده الم رسیده باریدند و از کمال محبت پسری و ایتلاف جگری و اکش قلبی گریان و نالان شده بر زبان آوردند که اے فرزند دلبند باید که موجب فرموده نواب عمل باید نمود که در حالت حیات و زنده بودن از دولت دیدار تماشیان این هجران زده کحل الجواهر بینائی و سرمه روشنائی حاصل خواهند ساخت آن مصدر خوبیهاے ذاتی و صفاتی بر زبان آورد که اے مادر مهربان و اے پدر الطاف نشان این دار دنیا درگذران است و مال و اسباب دار البقاے نیست همین قسم برضاے آن پروردگار خواهد بود ؛ نظم

گفت که اے مادر خاموش شو | بود همین قسم رضاے پاک او
دولت عظمی است همین دهرم خویش | تو ده زرها است مرا پیش بیش
هان تو چرا میکنی این ذکر خام | درگذرو درگذرو رام رام
باز پدر گفت که اے جان ما | میکند این ناظم جور و جفا
آنچه بتو گوید کن اختیار | رو مکن بر سخنم گوش دار
زنده اگر مانی دیدار تو ؛ | بینیم و شادان شوم ای نیکخو
گفت که اے پدر مکن اینخیال | باش تو خاموش ازین قیل و قال

هوش کجا داری عاقل بودی — اکنون تحقیق که نادان شدی
آید در گوش دلم این ندای — دهرم نگهدار بکن جان فدای

بعد ازین گفتگو مسر آن بیچاره را از شمشیر خونخوار قطع ساخته در استیصال و انهدام بنیان خویش سعی بسیار بر روی کار آورد و تا مردر د و گهڑی لفظ مبارک سری رام رام جیو از زبان فیض نشان او جلوه اعلان میداشت **فرد**

قوم هنودان همه جمع آمدند — جمله بران طفل ثنا خوان شدند

مردمان هنود زیاده از حد مجتمع و فراهم شده از صندل بدن آن یگانه آفاق را احراق نمودند و سوختند و تحسین صد تحسین بر دهرم آن مجمع الحسنات بر زبان آوروند و اساس و بنیاد دهرم از ظهور این مقدمه عجیب استحکام تازه پذیرفت و مردمان صغیر و کبیر بر زبان آوردند که عنقریب نواب مسطور بپاداش اعمال شنیعه خود گرفتار خواهد گردید و انعدام و انهماک در ارکان خلافت مسلمین جلوه نمایش یافت که اینچنین برگزیده انفس و آفاق را بے موجب از خاکدان ظلمانی بعالم جاودانی انتقال نموده ست ؛ **فرد**

تا دلِ مرد خدا ناید بدرد ؛ — هیچ قومی را خدا رسوا نکرد

باب بست و هفتم

شورش و فساد راجه رنجیت دیو در جمون و اسیر پنجه تقدیر گردیده آمدن در لاهور

درکوهستان جمون رنجیت دیو نام سکونت میداشت و قریب بست و پنج خانه از آدمان همراهیانش نیز در انجا قیام میبود کارخانه تاراج در کوهستان با هوباد متعلق و مقرر بودند و رنجیت دیو مذکور با مردمان همراهی طریقه قطاع الطریقے و رهزنے در پیش ساخته راه آمد و رفت کشمیر و پنجاب را دست برد میکرد و هرگاه افواج ناظم لاهور مامور باین طرف میشد از خانمان خود گریخته و قرار بر فرار داده و هزیمت را غنیمت شمرده رخت ادبار در کوهستان دشوار گذار میبرد و چندین مرتبه حکایات ناشایسته و حرکات ناپایسته از رنجیت دیو بجلوه نمایش و عرصه بروز می آمدند و هنگام ماموری افواج روپوش میگشت بنا علیه عرق حمیت نواب مسطور بحرکت در آمد و کیفما اتفق رنجیت دیو بحسب تقدیر اسیر و دستگیر شد قریب ده دوازده سال

در دار السلطنه لاهور گذراوقات بعسرت و کلفت می‌نمود هر چند میر مومن خان و دیوان لکهپت رای و غیره امرای عالی تبار بنابر استخلاص و عدم مزاحمت و ظهور عنایات روز افزون در باره او عرض میساختند التماس او بزیور قبول مقبول نگردید چون بر عسری الیسری لازم است بنابران معرفت دیوان لکهپت رای تقصیرش معاف گشت و راج جمون از پیشگاه فضل و کرم مرحمت شد مشار الیه از ظهور این چنین عطیات گوناگون و موهبات روز افزون قرین الاف راحت و مسرت شده و بقطع مراحل و طی منازل پرداخته در ملک جمون باستحکام تمام و استقلال مالاکلام گذراوقات می‌نمود و در تمام اطراف و حوالی صیت انعام و آوازه کرامش بلند آوازه گردید و چون از حسن تدابیر کامله و دانش شامله آن خیرخواه خلایق معموری و آبادی زیاده از حد معاینه و مشاهده نمود دراج باهو موقوف و معدوم ساخت و تمام راجگان مطیع و منقاد راجه رنجیت دیو شدند ربقه اطاعت و انقیاد در رقبه جان انداختند۔

باب بست و هشتم

در تحریر حوادث منی سنگه و تارو سنگه و خروج سنگهان مرتبه اول در عهد خان بهادر و انتقال او و در سمت روز بور شماشی هر سنه ۱۱۵۶ هجری

در عهد نواب خان بهادر سنگهان جلادت نشان در مواضعات قرب و جوار سکونت داشته گاه گاهی طریقه قطاع الطریقی و رهزنی شعار خود ساخته بودند نیز در بعضی جا و مکان احکام داد امر سنگهان پوشیده طور جلوه نمایش پذیرفت و منی سنگه نامی در خدمت بادشاه و هم احضار یافته منظور نظر عنایت اثر آن بزرگ عالی نژاد شده پوتهی گرنته صاحب که بسعی او نزد بادشاه پنجم تکمیل و مرتب شده بود در آن کتاب مستطاب راگ های چهار پاس روز بترتیب دراگهای شب نیز علی هذا النسق بوده باشند منی سنگه مذکور بر ترتیب لف و نشر گرنته صاحب را تکمیل و مرتب نموده از نظر عنایت اثر گذرانید و بادشاه و هم بر زبان فیض نشان آوردند که جدا کردن بند بند کلام بزرگان موجب ادبار و شقاوت است بعد از مرور ایام قبیل

جسم تو بند بند خواهد شد منی سنگه مذکور بسر و چشم ارشاد واجب الانقیاد قبول نمود و بعد ازان در سرزمین پنجاب وارد
شده و در دار السلطنة لاهور در گذر حمام قیام داشته چند کس را از ساکنان شهر پاهل داده سنگه گردانید پس
از انقضای مدت مدید صیت غلبه و تسلط او بر مریدان خویش و خبر دادن پاهل بمردم سکنه شهر بنواب خان بهادر
واضح و لایح گردید و مشار الیه را در حضور طلبیده بر زبان آورد که موی سر باید تراشید منی سنگه مذکور از اصغای
این معنی کلمات درشت و سخت به نواب موصوف ظاهر ساخت و موافق امر و خواهش آن قادر مطلق بند بند از
بدنش بریده و قطع کردند و منی سنگه مذکور جان بجان آفرین تسلیم نموده بعد ازان سنگهان عالیشان از قرب و جوار
پنجاب دست تطاول بر اموال مسافرین و مترددین دراز و اطوال ساختند بلکه در اکثر مواضعات کوهستان
غارت و تاراج بسیار جلوه نمایش پذیرفت اگرچه فیما بین سنگهان عالیشان هیچ سرداری صاحب اختیار
در فوج نبود و چند کس بنفس نفیس اوقات در هنگامه آرای بسر میبردند و دستگیر می نمودند و هر و سنگه رنگهرتهه
در پنجاب سر بشورش بر داشته در پرخاش جوئی و نبرد آرائی مهارتی کامل میداشت هرچند نوشتجات
نواب مغفر الله بنامش قلمی میشدند متابعت و انقیاد اختیار نمی ساخت بمکر و حیله بهزار تدابیر و لطایف الحیل
بشرف ملازمت پرداخت و وجه معین بنا بر قوت و گذران آو از طرف نواب مقرر شد که خرچ و مصارف ضروری
از یومیه مذکور باید نمود و تصدیع بخلایق و تکلیف برعیت بوجهی من الوجوه و بسببی من الاسباب نباید رسانید
و کپور سنگه نامی از بزرگان فیض الله پوریه در دوابه بست جالندهر قدم ثبات و استقرار مستقر و محکم ساخت
حسب الطلب نواب خان بهادر در لاهور رسیده توسل نواب مسطور اختیار نموده بلقب نواب کپور سنگه مشهور
السنه صغیر و کبیر گردید و تارو سنگه نامی در نرگهر بفاصله یک و نیم کروه از لاهور که اکنون دریای راوی زیر
آن مکان روان است اقامت میداشت و غور پرداخت وارد و صادر از پارچه و نان وغیره اسباب ما یحتاج
بجاده شهود می آورد و همواره در شبد واهگورو جی گذر اوقات میساخت و بسیار ساکنان لاهور و قرب و جوار
از راه کمال فقر خویش مطیع و منقاد نمود و در حلقه اطاعت و انقیاد در رقبه جان انداخته و پاهل داده و لباس سکهی در بر
پوشانیده و نیز بعضی اطوار اهل اسلام رونق ظهور گرفت بعضی تباه کاران ناعاقبت اندیش و تمام احوال آن متصف
زهد و فقر را نزد نواب موصوف منکشف و لایح نمودند بفحوای این بیت

فرد

چو تیره شود مرد را روزگار — همان آن کند کش نباید بکار

نواب مسطور مشار الیه را نزد خود طلبیده ظاهر ساخت که موی سر قطع باید نمود آن وارسته جهان بر زبان
آورد که کیس های مبارک همراه سر میباشند چنانچه موافق حکم نواب مسطور جلد سرش دور نمودند زیر آن ریم و
خون ظاهر گشت معظم الیه بحالت بیجانی در خانه معتقدان خویش وارد شده سنگهان و ارادت مندان

بے ریا جلوه آرد بر سر مبارکش ضماد گردانیدند از عنایات بیغایات سری اکال و توجهات واهگوروجی تخفیف کلی
حاصل گشت و آن ذات ملکی آیات بر زبان آوردند که نواب خان بهادر به پاداش افعال ذمیمه و اعمال شنیعه خود
رهگرای وادی عدم خواهد شد که بے موجب مرتکب اینچنین آزمینه و امر ناشایسته همراه فقیران الٰهی شده امید
قویست که در عرصه قریب این بهار گلشن دولت و اقبال و بهار جاه و اجلال را خزان ادبار لاحق می‌شود ایام
نکبت و خرابی بر روی روزگارش میرسد بعد ازین سنگهان عالیشان در دوابه باری بسرکردگی سردار
باگهه سنگه اهلوالیه سر بشورش و هنگامه آرای بر داشتند راه آمد و رفت بر مسافرین و مترددین مسدود ساخته
و بسیاری از قریات و مواضعات و قصبات را تاخت و تاراج می‌نمود و نیز مبالغ کثیر از زمینداران قریجوار
از وجه نذر وغیره بدست آورده آدمان حال و مال دادند جسا سنگه اهلوالیه که همشیره‌زاده سردار مسطور بود و در
تمامی کارخانجات و امورات اختیار کلی و جزوی میداشت و همگی اسباب مایحتاج سردار در قبضه و تصرف سنگه
مذکور جاده نمایش پذیرفت و سوای این دیگر سرداران در خدمت سردار مسطور فراهم و مجتمع شده بتقدیم
لوازم خیراندیشی و بدطلبی پرداختند و در تمام ملک دوابه بند و بست و نسق و نظام سنگهان بلندشان جلوه
استحکام پذیرفت بعد از مرور اوقات معدوده افواج بیشمار معه مبالغ بسیار نزد سردار معز الله حاضر گردید از ظهور
همینعنی خلل تمام در اطراف و ممالک صورت بروز گرفت و از عرایض نویسان دوابه تمام کیفیت معروض بنواب
مسطور واضح و لایح گشت ادینه بیگخان بنابر جنگ و هنگامه سنگهان عالیشان بطرف دوابه روانه شد و بعد
از قطع مراحل و طے منازل در دوابه رسیده بلطایف الحیل بسنگهان در پیش ساخت و سلوک و صفا منشی آمیز
جلوه نمایش یافت و در استیصال و انهدام این فیه علیه کوشش و تردد نمایان نمود که مبادا مستاجرے دیگر
نظر بر رفع خلل و آشوب اینطرف از خدمت نواب مسطور روانه شده در دوابه باجرای اوامر و نواهی وارد شود و
قدم استقلال ادینه بیگخان از دوابه موقوف و معطل گردد و از توفیقات سری اکال و تائید سری ستگورد دیال
و حسن رفاقت ادینه بیگخان سنگهان شجاعت نشان جمعی بسیار حاصل ساخته دخل و دخل خودها در بعضی مکانات
بادشاه بجلوه شهود آوردند و باتفاق خان مشار الیه اوقات بعیش و نشاط بسر بردند و نواب خان بهادر درلاهور
رخت ارتحال بربست و شخصی از اهل تواریخ در تاریخ وفات نواب مسطور ید طولی نمایان ساخته بیت

از فیض احد خان بهادر مرحوم ؛ هرگاه بر اعداد خان بهادر مرحوم

یک را که عبارت از احد است افزوده شود تاریخ درست میشود ۹۶ سنه هجری

خ	ا	ن	ب	ه	ا	د	ر	م	ر	ح	و	م
۶۰۰	۱	۵۰	۲	۵	۱	۴	۲۰۰	۴۰	۲۰۰	۸	۶	۴۰

درسمت ۱۸۹۱ روز بیاس پوجا که پورنماشی هاڑ می باشد این واقعه سخت روداد و هرگاه خبر کلفت اثر انتقال و ارتحال ساختن نواب معز الله بتاروسنگاه ظاهر گشت همانوقت داعی اجل را لبیک گفته ازین سپنجی سرای فانی بعالم جاودانی توجه نمود درین مقام سمت ارتسام عمدة التواریخ برخی از احوال سردار جباسنگه ارقام نمودن ضروری و لازم دانسته و انشاء الله العزیز تشریح این حقیقت در آخر کتاب مستطاب عمدة التواریخ مرقوم و مسطور خواهد شد»

باب بست و نهم

احوال سردار جباسنگه اهلوواليه و تسخير ملک دوابه و آنروی آب ستلج و عزم بجانب مشرق

برنظارگیان عالم امکان و بینایان عرصه کون و مکان پیدا و هویدا است که بتائید جلیل قادر کارساز و عنایات جزیل مهیمن بنده نواز در حین حیات با گهه سنگه اهلوواليه مامون حقیقی طراز نده اوام ایالت و فرازنده اعلام ریاست سیف مسلول میدان تهور و شجاعت درج مصقول مضمار خلافت سرکار خالصه جباسنگه حاکم حکم بند و بست ملک و فوج و لشکر کلهم گردیده از انجا که نقد شجاعتش در مضمار عدوکشی و دشمن گدازی تمام عیار بود در دفع فساد و قلعه بنیان ترکان و قطاع الطریقان و فساد اندیشان محاربات هوش فرسای و پیکارهای عبرت افزا سرگرم کارزار شدند توضیح آن مقدمات انبساط سپرا و تلویح این فتوحات نشاط افزا طویل الاذیال اند مجملاً در آخر کتاب جلوه شهود خواهد یافت و شمه از آن واندکی از بسیار بل یکی از هزار نخست متوقع اذکار نوگریز خامه عنبرین نگار است که آن اختر برج دولت و اقبال گوهر درج شرافت و اجلال بحر ذخار جود و الاحسان ابر مطیر سخاوت و امتنان مسند آرای ریاست و کوکبه پیرای امارت شده که فیه علیه سنگهان که انتشار و پراگندگی یافته بود در شیرازه ائتلاف سرگرم اختلاط ساخته برشته تالیف و تربیت درآورد و کافه انام و طبقه رعایا از خاص و عام از مطلع این کام محبت انجام چشم روشنی باز کردند و از رؤسای ترکان و اخراب آن بیباکان طیور ارواح پرواز نمودند که انبوه کثیر آنها از جمعیت قلیل موجوده منصوره خالصه جیو علی التواتر هزیمت فاحش و شکست موحش خوردند

وعند التوجه موجه سواد دوابه بین البیاس وستلج بعد قلع قلاع وبقاع دقریه این مرز بوم بغنیمة تصرف خالصه موصوف
قرار واقعی شد بفروغ عقل دور اندیش ودانش مصلحت کیش عزمیت تسخیر ملک ودار الخلافت هندوستان در
متخیله سردار مغز الله متخیل گشت لهذا استقرار وتمکن این سواد منقوش صفحه ضمیر منیر ساخته بعد تصرف قصبه جالندهر به
خوشحال سنگه سردار سنگهان فیض الله پوریه وهوشیار پوریه بشرط اطاعت وحاضری دوام تفویض نمودند
وبعد تسخیر وتفتیح اضلاع پنجاب متوجه مالوه وبهتیرهانه شده مسافت بعیده به لگام رخش عجلت طی فرموده از راجگان میان
دواب خراج مال واموال واسلحه واخیال واقمشه وافیال وتقرر خراج سال بسال وادخال تهانجات در بعضی امکنه
وانفکاک بعض علایق وقصبات ومواضعات بعد از صدر بصدر مثال کرنال وغیره بسرداران آن سواد که مطیع
ومنقاد شدند عنایت نموده از انجا عنان نوید عزمیت بطرف شاهجهان آباد معطوف فرموده سبزی منڈی
که محله خاص بیرون حصار دهلی است تاخت وتاراج ساخته ونواب عبد الله خان وزیر بادشاهی با جمعی
کثیر مقابل گشته آتش مجادله ومحاربه برافروخت ومجاهدان با عزم دلاوران معرکه رزم چون شعله جواله
نی علظم برق خاطفت برنخیتند وخرمن هستی او محروق نموده تمام سوختند وجوق جوق از ان اخراب پیوند زیر
شدند وامتعه واسلحه واحمال واثقال واموال امیران بتصرف دست خوش نهیب خالصه مغز البه درآمده
در غلطت وقت آن فتح عظیم را مغتنمات انگاشته تفتیح وتسخیر قلعه وشهر منحصر بر وقت دیگر داشته پرچم اعلام
ظفر اعتصام بصوب راجواڑه مرتفع ومزین ساخت از راجگان راجپوتان پیشکش گرفته اگرچه بعضی از
راجگان عظیم الشان مستدعی شدند که تا نیم قامت تعظیم حاصل نمائیم سردار مغز الیه منظور ومقبول نکردند ودرجه
بهرت پوریه تحایف نفیسه ونذرانه متکاثره گذرانیده بتسلیه جان امان یافت مگر اکثر امکنه نواحی هندوستان
میران پور وچندوسی ودسر دهنه وکهاتی وجالیسر وغیره مکانات مابین جمن وگنگ از سیلاب افواج
سنگهان عالیشان وتلاطم افواج مبازران ته وبالا شدند وعند المعاودت در ضلع بنهیر وزلسیه که طرق وشوارع
آن ناحیه بنابر عدم تیسر آب وهجوم اشجار صحرای وسعت وبوادی وصحاری صعب المرور بودند که بیک
خیال هم از ان سبیل بد شواری میگذشت وکسی از روسا از منه اصلاً در انجا نرفته بود حاکم آنجا از تمرد ونخوت
دست یکبار کوس لمن الملک می نواختند ودست تعدی دراز نموده مخرب عباد الله وموذی خلایق میشدند
در اندک التفات دلاوران فیروز مند ومبازران همت بلند عساکر آن خالصه ارجمند کاخ زندگانی اجل
رسیدگان به تعجیل از پا درآورده بقید السیف آن منکوبان عار فرار اختیار کرده متحصن حصن گشتند از انجاکه
از تباشیر صبح دولت واقبال وطلوع نیر حشم واجلال خالصه جیو نصرتهای تازه وفیروزیهای بی اندازه
نصیب اوقات فرحت آیات ودر نیمذات مختصر اکثر جدال وقتال ومحاربه های عظیم وجنگهای فخیم از تنق خفا

برایوان انجبار رونما شده و درین معارک متهالک بر قامت رعنا آن خدا پناهی زخم خوشنمایی بر اثر گوله
تفنگ و سنان مستدیر مانند نقطهٔ انتخاب بر صحیفهٔ شجاعت روزگار از کلک قدرت کردگار تزئین یافته چونکه
درین اختصار تشریح و تصریح مقدمات آن مقدم الجیش سنگهان گنجایش پذیر در قرطاس نیست لهذا غازهٔ ارایے
عارض ایجاز شد که آن والا نژاد مصلحت و کنکایش بدل حق شناس جسته از فرودگاه جسته و فتحاً بعزم انهدام
بنیان آن برادر لیثان فساد طراز و انقطاع بنیاد بدکیشان فتنه پرداز حمله دلاورانه بکار برده مستحصنان را طعمهٔ تیغ
بید ریغ ساخت بعدهٔ از راه میان دوآب قصبه پٹیاله خیم سرادقات اعلا خالصه معز الیه گردید راجه صاحب سنگه پٹیاله
که سابق پامال یافته بود به بغوی گورسکهی مدارج تعظیم و تکریم و پیشکش و اتحاف به تقدیم رسانید معهذا ایک لک روپیه
بابت زر خرچ مقرره انجا که واجب الادا بود عوضانه آن زیور وغیره اموال مهیا کرده بود خالصه ممدوح از عالی همتی
معاف فرمودند و جمیع رؤسا سنگهان و راجگان و عموم بنی انسان لآلی اوصاف بی اکناف خالصه معز الیه
بسلک توصیف زبان سفتند و خالصه معظم الیه بالهام غیبی و القاے لاریبی در حین حیات خود از موافقت قلبی
بسبب استحقاق مجدی بهاگ سنگه جیو که نبیرهٔ حقیقی و پشت سوم از جد خالصه معز الیه است و از ناصیه آن بخت بلند
بوارق حلم و حیا و انوار معدلت و دهرم علیا کالشمس فی وسط السماء موشتی و هویدا بود شمشیر ریاست و حکومت مثه قبض
و دخل دار الریاست کیوپ سنگه و تمام ملک و فوج کلهم من اوله و آخره حمایل ساخت و در مجمع سرداران سنگهان عالیشان
بر راس کنانیده دستار امارت و ثروت بر فرق مبارک خالصه بهاگ سنگه بهادر هست و لفضله ترجیح احکام
ریاست و ثروت یوماً فیوماً حالاً فی حالاً جلوه استحسان یافت و عموم بنی انسان که چون اضداد اربعه بحسب گردش
روزگار و نیرنگی لیل و نهار از ربقهٔ طاعت امر منحرف و متقلد قلادهٔ شورش از جوانب و اقطار شده بود در شکنجه
ایتلاف در آمدند و از طریقهٔ انحراف برآمده مطیع و منقاد فرمانبردار گشتند و در سال خجسته خصال [illegible] بکرماجیت
که ابواب شادی و شادمانی بر روے دلها کشاده و اسباب کامیابی و کامرانی بالکل مهیا و آماده بود مولود
مسعود و جود فائض الجود مخزن تهور و شجاعت معدن کرم و سخاوت حاوی حلم آله محتوی حسنات و مثوبات
علم نا منتهاها ماحی بدعت و ظلم صاحب حیا و حلم ذی دانش و فرهنگ خالصه فتح سنگه اہلو والیه از مکمن بطون
بمنصهٔ شهود جلوه اعلان یافت عالمی از و نانیز و زر احمر کثیر پر ساختند و مساکین و غربا و مترددین و ضعفا
و لم ستغناهی سجا نم طائی زدند زهی مبارک سالے و چهی فرخنده روزی و عجب خجسته ساعتی که منجمان تقویم شناس
و مهندسان فلکی قیاس و براهمه صاف پیچ و ارصاد جامع علوم عظیم و مجمع فنون فخیم تقویم ولادت یعنی جنم پتری
آن اختر درخشنده برج کامگاری شمس فروزنده سماے نامداری بحسب انظار تثلیث و تربیع و تسدیس مقارنه
و اجتماع کواکب بری از هبوط و حضیض و خالی از نحوسات و باقتران نیرین شرف اوج سعادت بآب زر نوشتند

و از احکام طالع ولادت سمو ابهت عظمی و علو نهمت کبری و اجتماع اسباب سرداری و فراهمی آلات نامداری مولود مسعود بیان طراز شدند سردار معز الیه صدر هر یک نجومیان و برهمنان را انعام لایق متکاثره و صلات شایسته متوافره در آئین بهین ریاست و حکم رانی عنایت و مرحمت فرموده و ابواب شادی و نشاط و فرحت و انبساط بر روی روزگار عالم و عالمیان و جهان جهانیان مفتوح گردانید و باز لای اینچنین مژده راحت افزای و نوید غم زدای آلاف مسرت و خورمی و اصناف اصناف راحت و خورسندی حاصل ساخته جبین نیاز آگین خود بسجدات متوافره و به تسلیمات متکاثره در جناب سری اکال پورکهه مستغنی و متیمن نموده و در زبان عجز ترجمان طول بقای و تزاید عمر و دولت و اقبال و تضاعف معارج ابهت و صولت مولود مسعود درخواست رسالت ساخت و نوادر طبع و فضایل مزاج این خجسته خصال برین تنگنای قرطاس چگونه گنجد که قسطاس قیاس شمه از ان در مقیاس خود نمی سنجد لهذا بطریق اجمال رقمزده کلک نیاز سلک گردید تا بر مورخان دانش آئین و مخبران بینش آگین پوشیده و مخفی نماناد۰۰

باب سی‌ام

بعد از وفات خان بهادر نشستن یحیی خان بر صوبه داری لاهور و رسیدن شاهنواز خان در لاهور و قید کردن یحیی خان و خلاصی او در سمت ۱۸۰۴

یحیی خان پسر کلان نواب مسطور که در خدمت پدر بزرگوار حاضر بود بر صوبه داری لاهور قیام نمود و شاهنواز خان که در شاهجهان آباد رخت اقامت میداشت از استماع خبر واقعه هایله پدر بزرگوار و استقامت برادر کلان بر صوبه داری قرین کلفت و ملالت گردید معه فوج شایسته روانه لاهور گشت تا قرب جوار لاهور رسیده پای استقامت مستحکم نمود میر مومنخان وغیره امرا در وقت در خدمت یحیی خان حاضر بوده هویدا ساخت که الحال وقت جنگ و زور آزمائی است باید که بتائیدات ایزد مطلق و قادر برحق تیار و مستعد بر هنگامه و فساد گردیده باشتعال نوایر جدال و قتال بپردازند که از مهب افضال ایزد متعال نسیم عنبر شمیم نصرت و فتح خواهد وزید و یحیی خان از استماع اینمعنی بسبب گردش طالع خود لفظ تحمل و آهستگی بر زبان آورد که اولا جرأت و دلاوری طرف ثانی را ملاحظه و معاینه کرده بعد از ان آنچه مناسب

وقت خواهد بود از نکمن بچون رونق ظهور تواند گرفت بار دیگر امرایان صدر عرض نمودند که مخالف در جوار قلعه وارد شده و تاخیر درین معنی موجب استیصال مبانی ریاست و انهدام آساس امارت خودها متصور است بزودی زود بعجالت الآن نایره جدال و قتال مشتعل باید نمود یحیی خان همان لفظ اول بر زبان آورد که درین اثنای شاهنواز خان معه افواج شایسته تکمیل و مسلح وارد قلعه گردیده یحیی خان را اسیر پنجهٔ تقدیر ساخته بر مسند کامرانی و اریکه شادمانی بنشست و میر مومن خان را به توبیخ و تادیب و زجر و تعذیب کما ینبغی نمایان ساخت و متصل دروازه کشمیری بنگله نقره تیار کنانیده اوقات بعیش و نشاط و فرحت و انبساط بسر میبرد از شوخ طبعی و ناتجربه کاری معامله سرداری و غیره خصایل مزاجش چه مرقوم نموده آید اگر احیاناً متنفسی من الانفاس انگشت سبابه بطرف بنگله آن جامع عیوب می نمود فی الحال به نکبت ابدی واصل میشد بعد از مرور اوقات کثیر یحیی خان کیفما اتفق خلاصی از زندان یافته روانه بطرف شاهجهان آباد گردیده بدریافت ملازمت حضرت محمد شاه و وزیر خان دوران و قمر الدین خان بهره یاب مستسعد گشته تمام حقایق مصائب و تشتت اوضاع خویش بسبب گردش ادوار سپهر بیمدار معروض پیشگاه جاه و جلال ساخت عزیمت فیض طویت بادشاه باستصواب اراکین دولت بر آن مصمم بالجزم گردید که دمار از دماغ شاهنواز خان بیرون نموده شود که همراه برادر کبیر مرتکب اینچنین مقدمات ناشایسته گردید لیکن بسبب بعضی وجوهات ظهور این امورات در حیز تعویق و تراخی افتاد و فلک نیرنگ ساز و سپهر شعبده باز طرفه سانحه تازه بر روی روزگار آورد.

باب سی و یکم

فرستادن شاهنواز خان صابر شاه وکیل خود بنابر طلب احمد شاه

شاهنواز خان که به تسلط تمام در لاهور مستقر و مستحکم گردید بسبب رسیدن یحیی خان در شاهجهان آباد طبیعت آن نوجوان بسبب بعضی وجوهات از طرف محمد شاه منحرف گشت و از جاده اطاعت و انقیاد و مسلک فرمانبردای متقاعد و روگردان شد بنابران بسبب ناتجربه کاری معامله سرداری و ناواقفی مقدمات جهانداری باستصواب مصاحبان ناعاقبت اندیش حقایق و معارف آگاه سیادت و نجابت پناه سید صابر شاه را بعهده وکالت

نزد احمد شاه ابدالی که بتازگی سر بشورش و فساد برداشته و بعد از نادرشاه بر سریر سلطنت متمکن شده بود فرستاد و پیغامات ضلالت آیات بر زبان آورد که ملک هندوستان ملکیست وسیع و اقلیمیست فراخ و از کثرت اشجار و وفور اثمار و نزاکت طبایع و نزهت ارواح خلد برین متصور و متخیل است و لایق سیر و شکار خواقین نامدار و سلاطین بلند تبار متیقن است و درین جزو زمان از زیور بادشاهی که دار و گیر ممالک مقبوضه و نسق و نظام محروسه بدو تعلق داشته باشد محلی و مزین نیست و هیچ مکان بسبب اطمینان و توغل عیش و طرب و کثرت نغمه و سرود اسباب جنگ و آلات حرب مهیا و موجود نیست مقرون صلاح صواب اندیش آنست که آن والا جاه بنفس نفیس و جسم لطیف و عساکر موجوده خود با منطرف متوجه شود که بر تخت خلافت و سریر سلطنت آن ذات ملکی آیات جلوس میمنت مانوس فرمایند و این خیر اندیش بر مسند وزارت استحکام تمام و استقلال مالاکلام گرفته بتقدیم خدمات شایسته و بندگیات بالیته لوامع عقیدت شعاری و سواطع عبودیت آثاری بجلوه گاه شهود و نمایان خواهد بود و آن قدوه حق شناسان بعد از طے ممالک و قطع مطارق در ولایت رسیده بدریافت ملاقات احمد شاه مسرور و مبتهج شده تمام کیفیت صدر سخن در حیز شهود و بروز ساخت و احمد شاه را که خیال ملک گیری در خیاله متخیل بود ظهور این مقدمه عجیبه و سوانح غریبه را محض از تائیدات ایزد متعال و توفیقات موید بیهمال تصور ساخته با فواج همراهی برفاقت و همپائی سید مذکور رهگرای منزل مقصود گردید؛

باب سی و دوم

بر بعضی امورات نادرشاه و خروج احمد شاه

نادرشاه بعد از نسق و نظام خوارزم بجانب داغستان مراجعت نمود در امر سلطنت و جهانداری کیفما اتفق بحسب رضای او تعالی جلشانه و عظیم برهانه و عم نواله خلل و فساد چند در چند راه یاب گردید لهذا بنا بر استیلای وساوس مفسده و منظمه قرة العین رضا قلی میرزا که فرزند مهین و ولی عهد بود دیده جهان بین او را از زیور بینائی و بصارت عاطل نمود لهذا حرکات او از نظم طبعی افتاد و اهالی ایران در حق حسن سلوک او پاره پاره کردند

و اهالی فارس و بنادر عموماً با تقی خان شیرازی که از جانب بادشاه بایالت انجا مستقر بود متفق اللفظ والمعنی
شده و کلب علیخان کوسه سردار را که خالوی شاهزادگان بود مقتول و مذبوح ساختند و همچنین اهالی شیروان
حیدر خان افشار حاکم خود را بقتل رسانیدند و من بعد اهالی تبریز سام مجهول الحال را بسلطنت برداشتند
تا آنکه کار بجدی رسید که در دهم محرم که نادرشاه از اصفهان بطرف خراسان می آمد بهر مکانی که مقر لشکر می گردید
رییس دیگر آنجا مقرر می نمود و دران اثنا اهالی سیستان انحراف از جادهٔ مستقیم متابعت نمودند علی قلی خان برادرزاده
نادرشاه باتفاق طهماسپ خان سردار کابل بانطرف مامور گشت علی قلی خان درآن حدود با سیستانیان موافقت
کرده آغاز مخالفت بنادرشاه ساخت لهذا جماعه افغانان و محمد خان ابدالی حاکم نادرآباد بنابر دفع فتنه و
فساد علی قلی خان از طرف نادرشاه روانه گشت من بعد اکثر از جنود شان از سلک مستقیم اطاعت انحراف نمودند لهذا
نادرشاه تمام شاهزادگان را معه لشکر شاهرخ میرزا معه جواهر و نفایس روانه قلات فرمودند و خود برای بند و بست
جنود شان کمر همت چیست و چالاک بسته کرد و در شب یکشنبه جمادی الثانی سال یکهزار و یکصد و شصت هجری ۱۱۶۰ در
منزل فتح آباد دو فرسخی جنود شان محمد خان قاجار ایروانی و موسی بیک افشار و دیگر افغانان باشاره علیقلیخان
و محمد صالح خان ابیوردی و محمد علی خان افشار و جمعی از کشکیان افشار که نگاهبانان و پاسبان سراپرده بودند
معه احمد خان ابدالی بهنگام نصف اللیل داخل سراپرده شدند و نادرشاه را مقتول و مذبوح نمودند سری که سر
سروران بود و در عرصه زمین و زمان از بس عظمت و جلال نمی گنجید در بازار اردوی گوی صفت بازی طفلان
شد و شیرازه جمعیت و انعقاد ولایت ابتر و پراگنده گشت ،،

نظم نادرنامه

شبانگاه سر قتل و تاراج داشت
سحرگه نه تن را سر نه سر تاج داشت

بیک گردش چرخ نیلوفری
نه نادر بجا ماند نه نادری

هنگام طلوع نیر اعظم که این خبر مشهور السنه خاص و عام
گردید تمام لشکر برهم و منتشر شدند و طایفه افغانان
و اوزبک باتفاق احمد خان ابدالی
بافواج نادر مجادله
و
مقابله نمودند
احمد خان معه اوزبک و افاغنه از راه
هرات روانه قندهار گشت و مشار الیه حقیقت روبکار بطرف علیقلیخان بقلم آوردند

باب سی و سوم

نشستن علی قلی خان بر سلطنت و علی شاه نام نهادن و قتل نمودن اولاد نادرشاه

علی قلی خان از هرات باستماع خرابی نادرشاه منفرح و منشرح شده و یکران مراد و توسن مقصود در زیر ران خود دیده بسرعت سریعه وارد مشهد گشت و سهراب نام غلام را معه افواج شایسته برای اسیر و قید کردن شاهزادگان به قلات فرستاد از سمت دروازه در بند ارغون شاه داخل قلات شد و آن حصن حصین روی زمین در تصرف آورد و امام قلی میرزا و نصرالله میرزا باتفاق شاهزاده شاه رخ میرزا هر یک بر اسپان سوار شده و قرار را بر فرار داده بطرف شاهجهان آباد روانه شدند کاظم بیگ و ابراهیم بیگ برادران علی قلی خان از قلات به تعاقب شاهزادها پرداختند و در ده فرسخی قلات دوست محمد حبیبه که توشیجی نصرالله میرزا بود باطلاع هذه سرراه بر شاهزادگان مسدود نموده تمام شاهزادگان کرام شاه رخ میرزا و امام قلی میرزا را اسیر نمیجه تقدیر ساخته در قلات آورد و فرمان علی نام خویش خود را به تعاقب شاهزادگان فرستاد نامبرده در حوضخان من محال مرو به شاهزاده رسیده متعدد گردید شاهزاده شمشیر از نیام بر آورده وا را از اسپ در افگند و شربت شیرین حمات از شمشیر اجل چشانیده رداغه مرد گردید و جمعی از قزلباشان مروی که در ناحیه مرو بودند طاقی شاهزاده گردید او را وسیله حصول مقاصد و بر آمد مطالب دیده با شاه رخ میرزا و امام قلی میرزا معه تمام اولاد و احفاد نادرشاه موافق رضای او تعالی شانه از ستم علی قلی خان جان بجان آفرین تسلیم ساختند و شاهرخ میرزا را علی قلی خان در مشهد مقدس مخفی و نهان نموده و خبر قتل او را اشتهار باطراف ساخت بملاحظه این معنی که تمام ولایت به تصرف شود که شاهزاده را بر بستر حمات استراحت کنانیده و اکثر اهل ایران سلطنت او را منظور نساخته طالب اولاد نادر باشند شاهزاده را بر سریر سلطنت متمکن سازد تفصیل اسمای اولاد نادرشاه که از جفای این عم شهید شهادت چشیده اند مناسب انتقام عبرت فرجام است که آن نونهالان چمن زندگانی و نورسته های گلشن شادمانی بموجب جان بجان آفرین تفویض نموده اند شاهزاده اعظم رضا قلی میرزا بیست و نه ساله و شاهزاده نصرالله میرزا بیست سه ساله و شاهزاده امام قلی میرزا هژده ساله و شاهزاده چنگیز خان سه ساله

وحید الله نبیره اولادرضا قلی میرزا سیزده ساله و واحد قلی میرزا دوازده ساله و هارون خان از همشیره علی قلی خان هشت ساله و محمود خان چهار ساله اولاد نصرالله میرزا پولاد خان هشت ساله و مصطفی خان از صبیه محمد حسین کرد چهار ساله و سهراب خان چهار ساله و تیمور خان از بطن صبیه قدسیه بادشاه هندوستان سه ساله و مرتضی خان شیرخواره و عور خان از صبیه محمد حسین کرد شیرخواره و اسدالله خان شیرخواره و اوکهیا خان شیرخواره و از بردگیان نصرالله میرزا بعد از قتل شاهزادگان پسری بوجود آمد نصرالله قلی میرزا موسوم شد مرضعه او بنا بر رضا جوئی علی قلی خان شربت حمات چشانید شاهزادگان مقتول بیست نفر هستند علی قلی خان بعد از تمام کار شاهزادگان در بیست و هفتم جمادی الثانی در ارض مشهد جلوس بر تخت سلطنت ساخته خود را علی شاه نامیده سکه و خطبه بنام خود رایج ساخت

باب سی و چهارم

برهمی امورات علیشاه بر تخت نشستن سلطان ابراهیم

هنگامی که علیشاه قایم مقام نادرشاه گردید در آنوقت دو کرور روپیه نقد مسکوک سوای جواهر خانه و باقی نفایس و اسباب و جواهر خانه و اظراف مرصع در مشهد موجود بود و مبالغه را بدرجه اسراف بصرف رسانیده نقره خام را بجای شلجم بخت و گوهر شاهوار بیها بهای سفال ارزان ساخت و حسن قلی بیگ را با سهراب غلام در تمامی کارخانجات سلطنت مختار گردانید و خود بعیش و عشرت مشتغل شد و ابراهیم خان برادر خود را سردار اصفهان نموده باتفاق صالح خان قرقلو فرستاد و تمامی ایلات افشاریه و بختاریه و سایر طوایف عراق و آذربایجان که از غلبه نادرشاه در خراسان سکونت نمیداشتند فرصت وقت را غنیمت دانسته و روانه اوطان خود گردیدند و بعد از ان علی شاه بر سر جبوشان رفته در حلقه انقیاد و اطاعت آورد و بنا بر قحط غله عازم مازندران گشته نه ماه در آنجا متوقف شد و الیه یار خان توخی سرگرده افغانان غلجه و عطا خان سردار او ذبقه که حسب الامر نادرشاه مرحوم در سواد روم بودند در نبود بلا خودرا در رود اصفهان آورده خود را نزد ابراهیم گذاشته با علی شاه ملاقی شده تقدیم خدمات اختیار کردند

و سهراب غلام معتمد علیه علیشاه بود حسن علی بیگ او را مخل کار خود میدانست لهذا با نبعاث تمهیدات چند در
چند سهراب را بطرف اصفهان نزد ابراهیم خان فرستاد ابراهیم خان را رسیدن سهراب ناموافق آمد
لهذا سهراب را مقتول کنانید و سلیم خان افشار که از طرف نادرشاه مرحوم بسرداری آذربایجان منسوب
بود باتفاق نموده پرده از روی کار برداشته انحراف از علیشاه ساخت علی شاه از مازندران بعزم تنبیه ابراهیم خان
روانه شد در زنگانه ربابین سلطانیه حرب فریقین بظهور آمد فوجی از لشکریان علی شاه از همان جنگ گاه از علی شاه
جدا شده با ابراهیم خان ملحق گشتند و بقیه فوج علی شاه دست و پای تدبیر گم کرده سر رشته حفاظت از دست
داده طریق هزیمت اختیار ساختند علی شاه با معدودی از خواص بطهران گریخت و ابراهیم خان علیشاه
را در طهران گرفته کور ساخت و خود را سلطان ابراهیم نامید.،

باب سی و پنجم

برهمی امورات سلطان ابراهیم و نشستن شاهرخ

هرگاه سلطان ابراهیم جلوس بر تخت کامرانی ساخت عدت لشکریانش بقدر یکصد بیست هزار کس
میر سید و حسن علی بیگ برادر خود را صاحب اختیار خراسان ساخته باتفاق علی تقی خان و محمد رضا خان
قراجو بخراسان فرستاده شهرت داد که بادشاهی بالارث والاستحقاق بحضرت شاهرخ است و او را
بغیر از اطاعت منقوش ضمیر نیست شاهزاده بسمت عراق متوجه شده اورنگ خلافت را بجلوس خود زینت بخشید
مطمح نظرش اینکه در تلبیس این لباس کاذب بتمامی خزاین مشهد وغیره را بدست آورد و آن دُر یتیم صدف
خلافت را در گنجینه عدم و خزینه فنا جا دهد خوانین اکراد و رؤسای و اهالی خراسان ابدا ز ورود حسن علی بیگ
جواب دادند که شاهزاده یادگار سلسله صفویه نادریه است و از همه جهت وارث تخت و دیهیم و سلطنت هفت
کشور است نهضت شاهزاده بسمت عراق مناسب نیست در خراسان جلوس خواهد ساخت ابراهیم خان
اگر بر جاده عقیدت راسخ است طریق موافقت اختیار سازد پس همگی اکابر و اعیان خراسان یکجا شده

شاهزاده را از ارک بیرون آوردند شاهزاده چون عاقبت امور را بدیده پیش بین دیده بود از قبول سلطنت در مقام امتناع در آمد من بعد بعد الحاج خراسانیان در روضه رضیه رضویه عهد و پیمان مستحکم ساخته ناچار در هشتم شوال لوی ئیل مطابق سنه ۱۱۶۱ هجری در مشهد بر اورنگ سلطانی جلوس میمنت مانوس ساخت سلطان ابراهیم بعزیمت محاربه شاهرخ روانه گردید عدت لشکر سلطان ابراهیم بقدر یکصد بیست هزار کس از طرف شاهرخ بیست پنج هزار نفر بود چون سلطان ابراهیم حسن خان قراقلو ولد فتح علی خان و موسی بیگ و محمد بیگ قاجار ایرانی باتفاق رحیم بیگ برادر خود برای ضبط استرآباد فرستاد در اثنای راه در محل موسوم بهاله لونت با لشکر شاهرخ میرزا صف مقابله آراستند و از اراده ازلی رحیم بیگ باتفاق محمد خان ایرانی بجانب سلطان ابراهیم برادر خود قرار بر فرار داد خارج استرآباد مقر لشکر بادشاهی گردید موسی خان با محمد خان قراجور برکاب همایون پیوست حسن خان چون راه آمد و رفت مسدود یافت ناچار نزد شاهزاده رسیده مشمول عنایات گردید ته روز توقف در استرآباد جلوه نمایش پذیرفت و از استرآباد رایت همایون بجانب بسطام افراشتند من بعد عزیمت عراق صورت ظهور یافت بعد از آن بسبب بیوفائی اکراد فسخ عزیمت عراق فرموده موسی خان سردار عراق که سابقه کیفیت احوال او مذکور شده بسرداری عراق فرمود بعد از ورود بملک عراق ابراهیم خان را بموجب امر شاهرخ مقید کرده روانه مشهد ساخته موسی الیه را در اثنای راه جان بجان آفرین تسلیم کنانیده نعش او را بارض اقدس رسانید و شاهرخ میرزا تمام اختیارات مالی و ملکی بکف جعفر خان تفویض ساخت و امیر علم خان را از جمله خوانین معزز ساخته بود حتی که بخط مبارک بخطاب اخوت سرافرازی فرموده و هر روز بمکرمتی تازه فایز میکردند لیکن طریق بیوفائی و حق ناشناسی پیش گرفته سید محمد ولد مرزا او را بر مسند نشانیده خاک مذلت و ناکامی بر فرق عوام ایلات خراسان ریختند و چنان شخص مجهول الحال را بر چنین بادشاه کریم بر ترجیح دادند.

باب سی و ششم

بر همی امورات شاهرخ و نشستن سیّد محمد بر تخت سلطانی

روز شنبه غره محرم سنه ۱۱۶۲ هجری باتفاق جعفر خان و امیر علم خان سیّد محمد بر مسند سلطنت جلوس ساخت

وکلاه افسر شاهرخ گرفته مانند دست تاسف بر سر سید محمود زدند و نقاره رسوائی و ذلت بنوازش آوازکوس صدای اِنَّکُم ظَلَمتُم اَنفُسَکُم بِاتِّخَاذِکُمُ العِجلَ بگوش خراسانیان رسانیدند و آوازکرنا ے ندا ے اِنَّ الَّذِینَ اتَّخَذُوا العِجلَ سَیَنَالُهُم غَضَبٌ مِّن رَّبِّهِم بمسامع خاص و عام در دادند بعد از سه یوم یوسف علی خان باتفاق محمد حسین خان علی الغفلة بمجلس آنحضرت در آمده چشم از حقوق نمک پوشیده از عین نامردی عین او را از بصارت عاطل ساخته نرگس گلزار عارضش را لاله گون نمودند و جعفر خان و محمد حسین خان با سید محمد هم بی وفائی کرده مراجعت باوطان ساختند و یوسف علی خان ببیست هم ربیع الاول فی الفور چشمان سید محمد را بنوک کارد از حدقه بر آورده عبرت الناظرین ساختند و چشم چراغ جهان یعنی شاهرخ میرزا را از محبس بر آورده دوباره بر اورنگ خلافت و سلطنت جا دادند.

باب سی و هفتم

آمدن احمد شاه مرتبه اوّل در پنجاب و فرار شدن شاهنواز خان بطرف ملتان

زهی قدرت آن قادر مطلق و قدیر برحق که در چشم زدن و لحظه و طرفة العین گدا ے کوچه گرد را کسوت شاهنشاهی در بر و لباس بادشاهی بر سر کرده بر تخت سلطنت جلوس میمنت مانوس عطا ے می فرماید و بادشاهی گیتی پناه را در گوانهاک ابدی و مغاق انخماق سرمدی انداخته مانند گدای کوچه گرد در بدر میسازد رباعی

قادرا قدرت تو داری هرچه خواهی آن کنی
تخت از شاهان ستانی عاجز و نادان کنی
مرده را جان تو بخشی زنده را بی جان کنی
هر گدا را که خواهی در جهان سلطان کنی

تمام درانیان معه امیران خود ها مجتمع و فراهم شده احمد خان را بر تخت سلطنت و جهانبانی و سریر خلافت و سلطانی نشانیدند و مخطب بخطاب احمد شاه گردانیده روانه ولایت شدند چنانچه احمد شاه با فوج جرار در

سرزمین قندهار رخت نزول آورد و ناصر خان را که معه مبالغ بتحصیل ملک اورنگ آباد وغیره در قندهار اقامت
میداشت خان مشارالیه را اسیر پنجه تقدیر کرده در مجلس قید محبوس ساخته به تمام مبالغ متصرف و قابض گردید
و بعد ازان احمد شاه بر زبان آورد که خان مذکور دُر غرر صبیه خود را در حضور احمد شاه در رشته ازدواج منتظم
گرداند و خان مسطور دادن دختر منظور و قبول داشته و پسر کلان خود را به طریق یرغمال داده و در پشاور رسید
و تمام قبایل و عشایر را بر بالای کوهسار دشوار گذار فرستاده خود مستعد بجنگ و پیکار شد احمد شاه در قندهار
بر تخت سلطنت جلوس فرموده باتفاق سرداران بنا بر تنبیه و تادیب ناصر خان روانه شد و سرداران وغیره
افواج همراهی را مورد انواع انعام و انعامات گردانیده افغانان کارگذار را بجمعیت بیست هزار سوار بنابر
هنگامه مردمان ناصر خان که در جبال صعب المرور متواری بودند مامور نمود و از تائیدات ایزد متعال و توفیقات
قادر ذوالجلال ناصر خان معه رفقای خاک مذلت و ناکامی بر سر ریخته رهگرای شاهجهان آباد گردید احمد شاه
نیز با افواج موجوده از قندهار در کابل رسید و بند و بست آنجا قرار واقعی بروی کار آورده از راه جلال آباد
در پشاور رسیده و در نسق و نظام آنجا نیز سعی مالاکلام بروی کار ساخته و از دریای عباسین المشهور
اتک و جهلم و چناب عبور ساخته وارد شاهدره آنروی آب راوی متصل مقبره جهانگیر بادشاه رخت اقامت
انداخت و صابر شاه را بنابر حاضر گردانیدن شاهنواز خان روانه لاهور نمود مشهور السنه خاص و عام
است که افواج سواران همراهی شاهنواز خان از قسم زره پوشان و سلاح داران چار آئینه هندوان
بمرتبه کثیر و خطیر بود و عساکر احمد شاه بدرجه قلیل رونق ظهور میداشت لهذا شاهنواز خان از نقصان زبان
خود بر زبان آورد که بادشاهی بوجود سراسر جود این بنده رب الودود بهبود میباشد و خلعت وزارت
باحمد شاه عطا خواهد شد صابر شاه ظاهر ساخت که اولا بعهود و مواثیق و پیمان محکم بزرگان جهان را بعهده
وکالت روانه ساختن و من بعد از قول و قرار اجتناب و احتراز بظهور آوردن شیوه امیران روزگار و
دولتمندان اعصار نیست شائسته حسن اخلاق آنست که از گفتگو ضرر محترز و مجتنب موافق گفته زبانی خود
کاربند و مستعد شده بوجهی من الوجوه و سببی من الاسباب تخالف و تباعد نباید ساخت که اینمعنی منتج
حسنات و مثمر برکات خواهد شد شاهنواز خان که مردی جاهل ناتجربه کار بود لهذا سید مسطور را شکم
خرق کرده در شهر بسواری شتر گردانیده و از ظهور اینچنین عبرت افزای هر یک بر تقدیر ایزدی
حیران و پریشان گردید که اینچنین سید کرام و بزرگ عظام بی موجب ازین عالم فانی به تعذیب بسیار
ارتحال ساخته است چنانچه مزار ذات مصدر برکات پس مسجد بادشاهی بطرف دروازه تکسالی میباشد
احمد شاه از اصغای این سانحه غریبه متوکلاً علی الله گردیده و معتصم بحبل المتین استعانت و تشبث بعروه

و تقی توفیق خدا گشته از شاهدره انتهاض ساخته متصل روضهٔ شاه بلاول بآب راوی آب فرود آمده دو دسته
سواران جرار کار آمدنی را در خلوت طلبیده بر زبان آورد که ازینجا بجناح استعجال عبور ساخته در ظاهر نوکری
و توسل شاهنواز خان اختیار باید نمود و هنگام طلوع ستاره اقبال و ظهور کواکب اجلال یعنی رسیدن احمد شاه
اندرون شهر به تقدیم خدمات شایسته سعادت کونین حاصل باید ساخت چنانچه دسته سواران بقدر ده هزار
سوار و پیاده نزد شاهنواز خان آمده بر زبان خود آوردند که احمد شاه بسبب بیخرچی و کثرت مصارف و قلت
محاصل و طلب تنخواه داران سپاه افواج خود را از نوکری معزول فرموده بنابران بنابر ظهور مراسم خیراندیشی
و خدمتگزاری در خدمت فیضدرجت مشرف شده ایم شاهنواز خان که مخمور باده ادبار و مست شراب نکبت
آثار بود سواران مذکوره را در سلک متوسلان منسلک گردانید بعد ازان احمد شاه پایاب از دریای راوی
عبور ساخته در مکان حضرت ایشان قیام استقلال ارتسام بجلوه ظهور آورد و تمام مکان صدر اغارت و تاراج
ساخته تلف و ضایع نمود و افواج احمد شاه زر مبالغ و اسباب و کارخانجات و زیورهای مرصع و آلات حرب
و ظروف طلایی مرصعی وغیره مالامال بود شاهنواز خان از انقلاب طالع وقت و انصراف کوکب اقبال دست
و پای تدبیر گم کرده بدون معاینه جرات دلیران و زره پوشان از میدان مجادله و مقابله قرار بر فرار
داده رخت ادبار بصوب ملتان آورد و تمام افواج همراهی شاهنواز خان اکثری مقتول و بسیاری مجروح
شدند و باقیماندگان در بحر راوی مستغرق گشتند و دسته های سواران احمد شاه که در سلک متوسلان شاهنواز خان
منتظم بودند در مقابله و مجادله دقایق عقیدت فدویت نمایان ساختند بعد از غنایم نعمایم وافر و اسباب بسیار بملاقات
احمد شاه پرداخته مورد تحسین و آفرین گردیدند و دیوان لکهپت رای مختار کارخان مرحوم در خدمت
احمد شاه حاضر شده عرض ساخت که شهر را در امن و امان بحفاظت و حراست بیکران نگاه باید داشت
و قریب لکهای مبلغ از وجه نذرانه از شهر لاهور وصول کنانیده خواهم داد چنانچه جلی خان نامی افغان
قصوریه بنابر تحصیل مبالغ نذرانه و صوبه داری لاهور از طرف احمد شاه مقرر و معین گردید

احمد شاه بطرف
هندوستان
انتهاض ساخت

باب سی و هشتم

روانگی احمد شاه از لاهور بطرف هندوستان و جنگ فیما بین احمد شاه هندی و احمد شاه ولایتی در سرهند و شکست احمد شاه ولایتی از دست میر معین الملک المشهور میر منو ❊

محمد شاه در شاهجهان آباد از استماع خبر رسیدن احمد شاه و گریختن شاهنواز خان بطرف ملتان و داعیه عزیمتش بصوب هندوستان افواج بسیار بر رکاب احمد شاه ثانی خلف الصدق خویش باتفاق قمرالدین خان و صفدر جنگ ابوالمنصور خان و مهاراجه سوائے سنگه و ایسری سنگه راجه جی پوریه مامور و معین فرمود و احمد شاه ماموری افواج هندوستان مسموع ساخته و از ساحل لودهانه عبور دریای ستلج نموده و در سرهند رسیده دست بغارت و تاراج دراز ساخت بعضی پیرزادهای و روسای شهر چیزی نذرانه بر خود قبول نموده شهر را از تلفی و خرابی رهانیدند احمد شاه از سرهند زر خطیر و مبالغ کثیر بمعرض تحصیل در آورده در شاله باغ سرهند نزول کش گردید و از انطرف افواج هندوستان در بالو پوره که به فاصله ده کروه از سرهند قیام نصرت فرجام بجلوه ظهور نمایان گردید روز دوم فیمابین عساکر عالیه هنگامه مجادله و مقابله روبکار گشت بسیاری زخم کاری برداشتند و اکثری بر بستر ممات غلطیدند بهر طرفی مقتولی و بهر سمتی مجروحی و بهر جانبی مذبوحی و بهر جهتی مقطوعی ❊

نظم

شد از کشتگان یسار و یمین	پر از جان و تن آسمان و زمین
بهم کوه و دریا بجنگ آمده	جهان زان خصومت به تنگ آمده
خروش یلان نبرد آزمای	ز سر هوش میبرد قوت ز پای

تا هفت روز نایره هنگامه و فساد مشتعل و روشن گردید از فیمابین کس را طاقت یورش و ریزش نماند بتقدیر ایزد مطلق و داد ار برحق از آتشخانه قضا گوله توپ کار نواب وزیر را تمام و کمال ساخت خرمن هستی اش باتش فنا سوخت و از ظهور این واقعه عبرت افزای قصوری زیاده و فتوری بیشمار از عدد در لشکر اهل هند

جلوه نمایش پذیرفت معین الملک از شنیدن حادثه هایله پدر بزرگوار متفکر و متحیر گردید رباعی در تاریخ وفات
وزیر با تدبیر که رقم زده کلک فصاحت سلک گردیده اینست

نظم

قمری اوج وزارت هیهات	ناگاه از تیر قضا گشت شهید
شد جهان تیره ز تاریخ وفات	وای زین دهر قمر رو پوشید

تمام مصرع چهارم تاریخ وفات میباشد ۱۱۶۱ هجری و نواب معین الملک باستقلال تمام و استحکام مالک کلام باتفاق صفدر جنگ در میدان کارزار پای استقامت محکم و مستقل ساخته ترددات شایان و کوشش های بی پایان بجلوه نمایش آورد و فوج درانیان موافق تاکید اکید احمد شاه عنان خنگ خوشخرام را بهر طرف منعطف ساخته و حمله های مردانه و یورشهای بهادرانه بجلوه نمایان آورده بر افواج شاه هند مستولی و غالب شدند —
ایسری سنگه که بنا بر حفاظت هر دینه مقرر و معین بود از ظهور استیلای طرف ثانی رخت ادبار بطرف جی نگر کشید و دیگر سرداران هند پای استقامت در میدان محاربه مستحکم ساختند اصلا حرکت و لغزش بجلوه ظهور نیاوردند و معین الملک بصلاح صوابدید صفدر جنگ از دست راست جوهر ریزش و جبارت را جلای وافر وصفائی کاثر داده سرخروی ابدی و رونق و ضیای سرمدی حصول نمود چون دیوان ازل و منشی ابد خط اقبال بپیشانی فتح و نصرت و بهروزی در قسم ظفر و فیروزی در دیباچه تکوین و ایجاد و دفتر ابداع در صفحه قرطاس روزگار بنام نامی معین الملک نگاشته کلک تقدیر کرده بود بنا علیه احمد شاه تاب مقاومت شیران خونخوار عرصه کارزار در خود نیاورده و قرار بر فرار داده رخت نکبت و ملالت بصوب عقب انداخت و عبور از دریای ستلج و بیاس بسرعت سریع بجلوه ظهور آورده وارد لاهور گردید افواج بادشاه هند به نصرت و فتح بسیار و ظفر و فیروزی بیشمار روز دیگر داخل سرهند گشت و هزاران هزار فرحت و مسرت و صنوف و صنوف راحت و بهجت نصیب اوقات ابتهاج آیات سرداران هندوستان گردید.

رباعی

این مژده اقبال کز آن سو آمد
دولت ز نشاط تهنیت گو آمد
گل بوی که باغ عشرت از سر بشگفت
می نوش که آب رفته در جو آمد

باب سی و نهم

فتح عزیمت احمد شاه هند بطرف پنجاب بسبب ارتحال محمد شاه و ماموری میر معین الملک بر صوبه داری لاهور و رفتن او بطرف دهلی

احمد شاه ثانی و امیران عالی تبار بصلاح و مشورت یکدگر مقرر و معین ساختند که باتفاق عساکر منصوره تعاقب احمد شاه ابدالی رهگرای آنسو اد شده آید که استیصال تمام و انهدام مالاکلام در بنیان خلافت و بنائے سلطنت دران قوم جلوه نمایش یابد که بار دیگر باعث خرابی و فساد در هندوستان نشود که درین ضمن خبر کلفت اثر ارتحال و انتقال محمد شاه ازین جهان فانی بعالم جاودانی فاسخ عزیمت گردید و انواع انواع ملالت و اصناف اصناف کلفت پیرامون حال اولیای دولت گردید و رباعی در تاریخ وفات که از مکمن عدم کسوت وجود پوشید حواله کلک اعجاز سلک گردیده ست .. رباعی

۰	آه آن شاه همایون فال را سال تاریخش ز رضوان ثبت شد		انتقال از جاه خود ناگاه شد در ارم جای محمد شاه شد	۲/۱	

د ر ا ر م ج ا ی م ح م د ش ا ه ش د

۴ ۲۰۰ ۱ ۲۰۰ ۴۰ ۳ ۱ ۱۰ ۴۰ ۸ ۴۰ ۴ ۳۰۰ ۱ ۵ ۳۰۰ ۴

بمشورت و کنکایش و صوابدید صفدر جنگ میر معین الملک را بخلعت صوبه داری لاهور معزز و مفتخر فرموده و مراجعت بصوب شاهجهان آباد و قصبه پانی پت مخیم سرادقات اقبال گردیده و در سنه یکهزار و یکصد و شصت و یک هجری مطابق سمت ۱۸۰۵ بکرماجیت بر تخت سلطانی و اورنگ جهانبانی جلوس میمنت مانوس فرموده صفدر جنگ را بخلعت وزارت سرافراز و ممتاز گردانید و قریب هفت روز محفل جشن رونق تازه پذیرفت و از انعام بیکران

مجموعه خزائن آوده

واکرام بی پایان فراغتی حاصل ساخته داخل شاهجهان آباد شدند و معین الملک بخطاب رستم خان هند معزز و مباهی شده مراجعت بطرف لاهور نمود احمد شاه بمجرد ورود نواحی لاهور دیوان لکهپت رای را نزد خود طلبیده طلبگار باقی معامله گردید که بسرعت سریعه مبالغ مذکور تمام و کمال حواله باید ساخت که از ظهور این نیکو خدمات و حسن بندگیات عنایات روز افزون و تفقد گوناگون بحال شاه موصوف خواهند شد در صورت توقف و تقاعد نتیجه نیک و ثمره حسنه معاینه نخواهد گردید و دیوان مذکور که مردی متصدی پیر کهن بود به زبان آورد که بادشاه بنوعی دیگر بنفس نفیس از میدان کارزار هزیمت را غنیمت دانسته متصل شهر لاهور اقامت نموده اند و از عقب افواج بادشاه هند معه میر معین الملک بسرعت سریع میرسند باید هنگام رسیدن افواج درینجا فیما بین بار نایره جدال و قتال مشتعل شود مناسب وقت اینست که همین دم در طرفة العین عابر از دریای راوی شده انتهاض بطرف ولایت باید فرمود چنانچه احمد شاه از استماع این خبر دست و پای تدبیر فراموش نموده و حواس دماغی متخلل گردانیده روانه ولایت گردید میر معین الملک بسرعت سریع در لاهور نزول اجلال آورد و افواج کثیر باطراف و جوانب بنابر انسداد طرق و راه آمد و رفت ولایت مامور ساخت و سنگهان حسب سردار جهرت سنگه در عین مراجعت مزاحم و معارض افواج ولایت گردیده بسیاری مقتول و اکثری مذبوح و مجروح شدند و اسپان صبا رفتار و دیگر اسباب احمد شاه تصرف سنگهان سمو المکان در آمد تا دریای اتک افواج ولایت مصایب صعبه و حوادث مشکله از دست غلبه سنگهان شجاعت نشان برداشتند.

باب چهلم

خروج سنگهان عالیشان مرتبه اول در عهد میر معین الملک و ماموری ادینه بیگ خان

سردار جسا سنگه و هیرا سنگه و کرورا سنگه در دوابه ستلج و سردار بهاگه سنگه اهلووالیه معه جسا سنگه نایب خود و سردار جسا سنگه رام گهریه در دوابه بست جالندهر و سردار نجا سنگه و هری سنگه به یکجا در دوابه باری و دیگر سردار صاحب سمو المکان سردار جهرت سنگه در دوابه رچناب قدم استقامت محکم ساخته بر تمام ممالک متصرف

و قابض گردیدند و اسم افواج ظفر امواج خود ها دل خالصه جیو نهادند و ادینه بیگ خان هنگام ورود احمد شاه در دوابه در زاویه خمول گمنامی منزوی نشسته بود میر معین الملک مومی الیه را از برای دفع فتنه و فساد سنگهان مامور ساخته خدمت و نظامت دوابه بست جالندهر مرحمت و مفوض نمود و خان مذکور برسیدن در دوابه همراه سرداران عالی شان بدستور سابق سلوک و رعایت بجلوه نمایش آورد و لیکن سواران سنگهان از حد و تابیدات سری اکال و کثرت افواج خودها و قلت لشکر خان مذکور به قول و قرار زبانی دلنهاد نشدند و در کوهسار دشوار گذار شمالی عمل و دخل خودها بجلوه نمایش آوردند مستعد جنگ و جدل و کارزار گردیدند و خان مذکور در هنگامه کارزار با افواج جرار دار و گشته آتش فساد و نایره هنگامه مشتعل نمود بسیارے از جانبین بر بستر حیات غلطیدند و اکثر زخم کاری برداشتند و برخی قرار بر فرار داده رخت ادبار بطرف اوطان بربستند سنگهان معمول المکان در مکانات مقبوضه خویش قیام نصرت انجام ساختند و خان مذکور رجع القهقری کرده در دوابه فرود آمد و به طرف میر معین الملک بنا بر استعانت و امداد خود قلمی ساخته و بنا بر توغل و اشتغال امورات مالی و ملکی و عدم مصلحت و مشورت و کنکاش سرداران در باب مامور ساختن افواج بطرف خان مذکور اهمال و تغافل راه یاب گشت لهذا غلبه و تسلط سنگهان در سر زمین پنجاب رونق ظهور بخشید۔

باب چهل و یکم

احوال میر معین الملک و رسیدن احمد شاه مرتبه دویم در پنجاب و رفتن کوڑامل بنا بر مقابله شاهنواز خان بطرف ملتان و کشته گشت

میر معین الملک با اسباب شائسته و کارخانجات لایقه موافق دستور و مطابق قانون دربار بادشاهان سلف هندوستان با توپ های اژدرها و لشکر بیکران مسلح و مکمل وارد لاهور گردیده داد عیش و نشاط داده تمام رعایا و برایا که ودایع و بدایع حضرت صمدیت اند از حسن سلوک و مراعات مبالغ و نسق و نظام ممالک و عدالت خورسند

و راضی گردانید و داد دهی مظلومان و فریادرسی ستمدیدگان سعی و توجه بر کمال بر روی کار آورده و از
نوشتجات وقایع نویسان دار الامان ملتان واضح گردید که شاهنواز خان جمعی وافی فراهم ساخته
باعث شورش و فساد و مورث عناد و نزاع میباشد اگر درینوقت زمار او بار از دماغ آن ملک نکوهیده
اطوار بیرون نموده آید بسیار احسن و انسب است و معین الملک تهیه اسباب مجادله و مقابله
همراه شاهنواز خان بجلوه نمایش آورد که درین اثنای بعد انقضای مدت هشت نه ماه احمد شاه
بمرتبه دیگر بعزیمت پنجاب پرداخت و از نهر عباسین عبور ساخته آماده پیکار با لشکر بیرا از روی
آب قیام پذیر گردید و میر معین الملک مشورت انجمنی همراه مهاراجه کوڑامل و دیگر عوائد بجلوه نمایش
نمایان ساخت مهاراجه کوڑامل که مرد شایسته قابل کار لایق خدمت و دقایق بندگی بود اشهب خوشخرام
زبان را در میدان اظهار جواب شایان در صفحه بیان جولان داد که خود بدولت به نفس نفیس تشریف
فرمای و متوجه بطرف احمد شاه باید شد و این نیازمند بر پای بصوب ملتان روانه گردیده در تقدیم خدمات
شایسته و دقایق بندگی و نیازمندی جانفشانی بجلوه ظهور خواهد آورد چنانچه مهاراجه موصوف فی الفور
به جمعی وافی و اسبابی کافی با لشکر مسلح و مکمل بطرف دار الامان ملتان مرخص گشت و من بعد میر
معین الملک هم عنان فتح و نصرت مع افواج رکاب شبا شب از دریای راوی عابر گردید و ستید
عوضخان را مع دیوان لکهپت رای بر صوبه داری معزز و مفتخر گردانید و پس از طی منازل و
قطع مراحل در سوهدره بر لب دریای چناب فرود آمد و سوهدره جای است دلفریب و مکانی است
با فر و زیب با خوبی عمارات زیبا و بار استگی حدایق رعنا که نواب علی مردان خان اکثر دران مکان
عمارات پسندیده بنا ساخته و مکان مذکور در جاگیر نواب مسطور مقرر بود و زیر او دریای چناب جاریست
حاصل کلام آنکه آنطرف دریای چناب در مکان کهوپره رخت استقلال انداخت فیما بین عساکرین
مسافت دو نیم کروه جلوه ظهور میداشت فیما بین آتش مجادله و نایره مقاتله روشن و مشتعل گردید صمصام
خون آشام بهادران عرصه هیجا و شمشیر بران بیشه وغا سر خسروی در میدان کارزار معاینه کنانیده و
به تیغ بیدریغ دم مخالفان شقاوت نشان ریخت احمد شاه از راه دیگر انتهاض بطرف لاهور در پیش
ساخت و میر معین الملک هم پاشنه کوب در سواد لاهور رخت ادبار کشید تا مدت کثیر هنگامه
جنگ و جدل روبکار آمد - چون میر معین الملک قافیه وقت بر خود تنگتر مشاهده ساخت بحسب
اقتضای وقت دادن نذرانه معقول بر ذمه خویش قبول نموده چیزی بطریق نذرانه و پیشکشی
رسانیده ظاهر ساخت و عنقریب بقایای مبالغ نذرانه بدست معتبران در ولایت فرستاده خواهد شد

احمد شاه ظهور این نصرت نمایان وفتح شایان را از تائیدات ایزد متعال دانسته مراجعت بطرف ولایت ساخت

باب چهل و دوم

جمعیت یافتن سنگهان عالی شان در عهد میر معین الملک

سنگهان سمو المکان که در دواجات بن وباری درچناب وبعضی مکانات محروسه بادشاهی قدم استقلال واستحکام مستحکم نموده بودند از تائیدات ایزد متعال وتوفیقات قادر ذوالجلال بعد از مرور اوقات قلیل از سبب آمد ورفت شاه ولایت ودست برد نمودن بر ذیره اش هنگام مراجعت وغیره برهمی امورات سلطنت شاه هند جمعیتی متوافره ولشکری متکاثره خود ها مهیا وموجود گردانیده وعلاوه بران در بعضی مکانات عسر العبور وصعب المرور قلاع متحصنه تیار کنانیدند بحسب رضای او تعالی که متضمن بر استیصال بنیان خلافت وانهدام اساس سلطنت مسلمین بوده باشد توقف ودرنگ در اشتعال نوایر جدال وقتال بجا وه نمایش آوردند لهذا یوماً فیوماً افزایش وتزاید سنگهان عالی شان در هر مکان از کمین بطون بمنصه اعلان میرسید وهر روز چندین کسان از قوم زمینداران بنا بر جور وجفای احکام اسلام از خانمان آواره گشته وربقه بندگی در رقبه جان انداخته با اهل میگرفتند ووجه قوت لایموت واسباب لباس وسلاح وسواری از طرف سرداران رونق نمایش می پذیرفت ومیر معین الملک در گوشه عافیت زاویه نشینی وعزلت گزینی وتحیر ومنشی اختیار می ساخت وتنها روی به ظهور آورد.

باب چهل و سوم

محاربه فیما بین کوڑا مل و شاهنواز خان در ملتان و کشته شدن او

میر معین الملک تمام احوال رسیدن بادشاه ولایت در لاهور و باز مراجعت بصوب ولایت مع افواج و اخذ مبالغ بطرف کوڑا مل مهاراجه بقلم آورد و نیز از راه مصلحت دور اندیش و کنکایش در خلوت آدمی جلد رفتار نزد مهاراجه مسطور روانه ساخت که هنگامه و فساد شاهنواز خان بزودی و شتابی مفصل و کوتاه باید نمود و من بعد بسریع السیری در دار السلطنة لاهور بهره یاب بملازمت باید شد مهاراجه مسطور که مرد سپاهی منش و آزموده کار بود موافق ایمای الطاف اقتضای معین الملک مستعد بر اشتعال نوایر حرب و رزم گردید اکثری از شربت شیرین شمشیر آبدار شیرین کام شدند و بسیاری زخم کاری برداشتند منقول السنه عوام چنین است که شاهنواز خان تن تنها بر اسپ صبا رفتار باد کردار سوار بوده از متنفسی من الانفاس نام مکان مهاراجه مذکور استفسار ساخته نزدیک مهاراجه مسطور رسید بعد از کشش و کوشش بسیار و ترددات بیشمار جان بجان آفرین تسلیم کرد و فی الحال از ظهور اینمعنی سراسیمگی و آوارگی در لشکر شاهنواز خان از سری و سرداری راه یاب گردید شاهنواز خان که ناتجربه کار بود لهذا جرأت و جسارت بمعنی نمایش ساخت که مانند پروانه تن تنها بر گرد شمع سوخته گردید بهادران جنگجوی و دلاوران ستیزه خو بیقین تصور ریدند که شاهنواز خان همین یک سوار است که داعی اجل را لبیک گفته مرحله پیمای وادی عدم گردیده است چنانچه در ملتان شرق رویه متصل مزار حضرت شمس تبریز مرقد شاهنواز خان موجود است و راقم تاریخ بارها مشاهده کرده آمده .. القصه مهاراجه کوڑا مل اینچنین فتح و نصرت و بهروزی و فیروزی را از توفیقات قادر مطلق وایزد برحق فهمیده مع افواج بطرف لاهور موافق ایمای معین الملک نهضت نمود ..

باب چهل و چهارم

فرستادن احمد شاه بارو خان را بعهده وکالت نزد میر معین الملک و رسیدن کوڑا مل بعد از فتح شاهنواز خان از ملتان در لاهور آمدن احمد شاه مرتبه سوم در پنجاب و محاصره لاهور و کشته شدن کوڑا مل و آمدن احمد شاه در شهر لاهور و دست برد کردن افغانان بر مردمان شهری

سمت ۱۸۰۹

میر معین الملک که موافق صلاح و مشورت مصاحبان خصوص مهاراجه کوڑا مل در فرستادن نذرانه به طرف احمد شاه مصدر اعمال و توقف شد بارو خان بعهده وکالت از جانب احمد شاه مرخص گشته و به قطع مسافت پرداخته نزد میر معین الملک آمده ظاهر ساخت که موافق عهد و پیمان موثقه احمد شاه بطرف ولایت مراجعت نموده و گرفتن نذرانه معقول از معین الملک مقرر ساخت فی الحال که در فرستادن مبالغ توقف و تاخیر کثیر راه یافته منقود عقل صواب اندیش نکرده شایان ارتباط و انضباط اتحاد آنست که بزودی دستیابی مبالغ کثیر حواله باید ساخت و تخلف و تفاوت از قول و قرار بجلوه آشکار انیارند میر معین الملک بلطایف الحیل پرداخت و وکیل صدر در کٹڑه مهران واله اندرون دروازه مستی متصل قلعه روبروی مسجد قیام پذیر گردیدند درین اثنا مهاراجه کوڑا مل کوچ بکوچ بحرکت سریع متصل باغ فاضلخان زیر مسجد بادشاهی برلب آب دریای راوی قریب دروازه روشنائی ڈیره نمود معین الملک از رسیدن مهاراجه کوڑا مل مطمئن القلب و منشرح الصدر بوده بطریق سیر و تفرج در باغ مذکور تشریف فرمای گشت و با یکدیگر بزم مشورت و کنکایش آراسته باتفاق خود داخل لاهور اندرا مستی دروازه گردید و بارو خان از مشاهده افواج کار آمدنی و اسباب مقابله و آلات مجادله و مقاتله

مهاراجه مذکور متفکر و متحیر شد که اینچنین مهندوی با تجمل و شان درین سرکار میباشد لیکن بعد از دفعه چند یوم باروخان
را جواب صاف دادند که درینجا اسباب مجادله و مقابله و آلات محاربه و مقاتله مهیا و مرتب میباشد لیکن توقف و
اهمال باید رسید احمدشاه را که خیال ملک گیری و سرداری و جهانداری در مخیله خیال متخیل بود لهذا در بهار گرما
که عین حرارت آفتاب و شدت موسم تموز است عنان عزیمت بصوب پنجاب منعطف ساخته و از نهر عباسین و جهلم
وغیره عبور ساخته متصل امین آباد قیام ملالت ارتسام بجلوه استحکام آورد و میر معین الملک به مهاراجه مذکور
بر زبان آورد که الحال چه قسم صلاح و تدبیر در اشتعال نوایر جدال و قتال نموده اند مهاراجه مسطور بیان ساخت که
اگر پیش از ورود احمدشاه دایره دولت برلب اتک یا جهلم یا چناب رونق قیام می بخشید وقت مصلحت و
گنجایش بود الآن که احمدشاه در قرب جوار لاهور وارد شده رزم از آرزم بهتر و مستحسن است تا نزدیکی آب راوی
متصل سرای ملحیان سنگهر مستقل و مستحصن تیار کنانند و در انجا بانسداد مسالک و معابر پرداخته داد شجاعت در
میدان کارزار باید داد چنانچه میر معین الملک سنگهر مستحکم در مکان صدر مهیا و مرتب گردانیده چندی بمدد و
رفاقت افواج ظفر امواج و حسن تدبیر مهاراجه صدر قایم و مستقل در هنگامه و فساد گردید.

منقول السنه بزرگان معتبر آنست که در قرب جوار لاهور چندین چندین باغات مرتبه سلفه و حدایق شگفته لاهور
و بساتین امرا یادگار خلافت بدرجه کثیر بودند و در حین تیار کنانیدن سنگهر در اطراف دار السلطنت لاهور
از ابتدای حضرت ایشان شرق رویه تا کوتلی شاه جنوب رویه گذر اسجار وغیره تا دریای الغرض بقدر
ده دوازده کروه که تمام آباد بود همه اشجار و حدایق بریده و قطع ساخته سنگهر تیار کردند و آن تمام باغات
ربیعی را خزان خریفی لاحق اوقات گشت و احمدشاه از راه عقل و تدبیر شایسته و خرد دوربین بائسته
دستیابی بر افواج میر معین الملک حسب القصد بسبب مسدود طرق و شوارع محال و متعذر دانسته و از انجا
مراجعت ساخته از گذر غازی پور عبور نموده از راه نیاز بیگ در پنجوال وارد شد میر معین الملک مع
مهاراجه صدر در میان سنگهر گرد نواحی لاهور سنگهر محکم و متین تیار و مهیا کرده مستعد بجنگ و جدل گشت
قحط غله در شهر و لشکر بدرجه اتم جلوه نمایش پذیرفت و مهاراجه مذکور که در شجاعت و بهادری بعدیل
روزگار و در نبرد آزمائی و دلاوری تمثیل اعصار بود قراول لشکر مقرر شد و میر معین الملک در عقب
مهاراجه مسطور پای جرات و جسارت مستحکم ساخت چندماه آتش مجادله و محاربه مشتعل گردید فوج ولایت
که در پناه کره لوهای رفیع فروکش بود لهذا یورش و ریزش افواج هند جلوه نمایشی پذیرفت بحسب تقدیر
آسمانی افواج احمدشاه کوشش و تردد شایان در میدان کارزار بظهور آورد و قافیه وقت بسر مهاراجه
مسطور ضیق کردند مهاراجه بهادر ناچار استعانت و اعانت از میر معین الملک مطمح نظر نموداده بهیگ خان

که مختاری امورات مهاراجه مذکور گوارا نمیکرد لهذا عمداً در رفاقت توقف و تساهل بجلوه انکشاف نمودار ساخت مهاراجه مسطور دست از جان شسته مستعد بجنگ و جدل گشت و در عین گرمی معرکه کارزار بتاریخ چیتر سودی دوتیا سمت ۱۸۰۸ تامه و سمت ۱۸۰۹ ناقصه زخم تفنگ بر پیشانی مهاراجه مسطور بتقدیر ایزدی رسید و مرغ روحش از قفس کالبد عنصری بپرید بعد ازان یاقوت خان خوجه جوهر جلادت و شجاعت را آب و تاب داده مع سواران همراهی در صف نبرد آزمائی سرخروئی ابدی حاصل کرد و بقیة السیف فرار برقرار دادند افواج ولایت در اندرون شهر رفته دست برد بر اموال و اشیائی ساکنان شهر نمایان کردند۔

باب چهل و پنجم

رفتن میر معین الملک بعد از انتقال کوڑامل نزد احمد شاه

میر معین الملک از استماع قضیهٔ نامرضیه مهاراجه کوڑامل قرین الاف آلاف کلفت و ملالت گردید و بصلاح ادینه بیگ خان اندرون قلعه لاهور استقامت نمود و تمام افواج و لشکر از ظهور کوکب نکبت ایام و طلوع اختر ادبار انجام بطرفی من الاطراف متفرق و پراگنده گردید روز دوم بهنگام طلوع نیر اعظم عالمیان علی الصباح سردار جهان خان از طرف احمد شاه بنابر طلب میر معین الملک در قلعه لاهور وارد شده ظاهر ساخت که بادشاه بنابر احضار شما حکم نافذ فرموده است بزودی و شتابی در حضور باید رسید چنانچه میر معین الملک مع بعضی امرا بدریافت ملاقات پرداخت احمد شاه در حین دید وادید بزبان آورد که همراه تو چه کنم میر معین الملک بزبان آورد که اگر بادشاه هستی ببخش و اگر ظالم هستی بکش و اگر سوداگر هستی زر بگیر احمد شاه بار دیگر ظاهر نمود که آقای شما از دهلی چرا مدد و رفاقت ننمود میر معین الملک در میدان قیل و قال کمیت صبا رفتار لسان را جولان داده که اولیای دولت هند بقسطاس قیاس کامله و میزان خرد شامله در دل خود ها متحقق و متیقن نموده بودند که میر معین الملک بنابر هنگامه و فساد

کافیست حاجت فرستادن افواج من کل الوجوه نیست احمدشاه از راه عنایات بیکران و نوازشات بی پایان میر معین الملک را بخلعت سراسر مکرمت و خطاب فرزند خان سرافراز ساخته روانه ساخت و میر معین الملک دُر غرر سلک بندت صبیه خود را در رشته ازدواج احمدشاه منتظم و منتسق گردانید و هم بصلاح و تدبیر سردار جهان خان چیزے نذرانه بر خود قبول ساخته با دلے آن فلاح در رستگاری خود حاصل کرد احمدشاه بعد از گرفتن مبالغ خطیر به فتح و ظفر معاودت و مراجعت بعقب ساخت ۰۰

باب چهل و ششم

عبور کردن سردار جسا سنگه معه سنگهان آنروے آب ستلج و ظهور هنگامه و تاخت و تاراج و فرستادن میر معین الملک صدیق خان خان و ادینه بیگ خان را به آن طرف

سردار جسا سنگه اهلو والیه باتفاق سنگهان فلانستان که خرابی امور ریاست و نامداری و برهمی امورات امارت و سرداری و تفرقه افواج همراه میر معین الملک از غلبه و تسلط احمدشاه معاینه و مشاهده کردند بنابران با افواج بسیار و لشکر کارگذار جمعیت موفوره نموده در دوابه بست جالندهر در دوابه جالندهر تاخت و تاراج ساختند بخانهای قدیم پیرزادهاے و سادات مضرت تمام و ایذاے کلی رسانیدند بعد از ان عبور از دریاے ستلج کرده تا تهانیسر تمام ملک را تاخت و تاراج نمودند همه املاک اسلام و دین از شورش و فساد بر تباهی رسید بند و جهانے درین نزاع و عناد بخرابی واصل شد سردار موصوف معه دیگر سنگهان و سواران و پیاده از اسباب لا بقه و کارخانجات فایقه و نقود و جنس و اشیای ما یحتاج مرفه الحال و آسوده بال شدند و در تمام ملک مجروسه عمل و دخل خود بجلوه ظهور آوردند چنانچه این مقدمه بطراز تفصیل خوش و پسندیده در احوال سردار موصوف مذکور مشروح خواهد گردید میر معین الملک که حقایق خرابی دوابه استماع ساخت صدیق خان را باتفاق

ادینه بیگ خان با جمعیت معقول از برای رفع نزاع و فساد رخصت و روانه ساخت اول کشتی و کوششی از طرفین نمودار و نمایش گشت و اکثری از طرفین بر بستر حیات استراحت نمودند و برخی زخم کاری برداشتند من بعد سنگهان از راه انندپور و ماکهووال از گذر لساڑه عبور دریای ستلج ساخته در اماکن و مساکن خود ها متحصن بوده گذراوقات بعیش و فراغت بسر بردند و آدینه بیگ خان و صدیق بیگ خان در دوابه رفته قیام بجلوه نمایش آوردند؛

باب چهل و هفتم

ارتحال میر معین الملک و مختار شدن بهکهاری خان بصلاح بیگم و بنای مسجد طلائی

میر معین الملک در لاهور داد عیش و نشاط داده رعایا را از حسن سلوک راضی و خورسند گردانید چون هر کمالی را زوالی لاحق و هر بهاری را خزانی داخل می باشد میر معین الملک در حین سواری شکار کیفما اتفق با ستفراغ و هیضه جان بجان آفرین سپرد و تفویض نمود و بتاریخ کاتک سدی نومی در سمت ۱۸۱۰ مطابق ۱۱۶۵ هجری انعقد مه ناگهانی درین عالم فانی رونق ظهور بخشید بیگم صاحبه نواب بهکهاری خان پسر نواب روشن الدوله طره باز خان را بصوبه داری لاهور معزز و ممتاز گردانید نواب مذکور در شهر بکمال تادیب و تعذیب حکم رانی ساخته بزجر و توبیخ از رعایا مبالغ بسیار و زر بیشمار مجتمع و فراهم نموده مسجد طلائی را به کمال آب و تاب در میان شهر تیار کنانید شاعری فی البدیهه شعر بر دروازه مسجد نوشته روانه منزل مقصود گردید نواب معزالیه از خواندن شعر مشعر بر حسن اخلاق خویش آگاه و مطلع گشته باحضار شاعر فرمان قضا جریان بجلوه نمایش آورده هر چند بیشتر جستند کمتر یافتند شعر گو رفته است

فرد

بنا کرد مسجد بهکهاری بلشت ز ر از زنده بگرفت و از مرده خشت

بعد از مرور مدت قلیل نواب مذکور بسزای اعمال قبیحه و کردار شنیعه خویش واصل گردید؛

باب چهل و ششم

برهمی امورات احمد شاه هندی و خروج وزیر غازی الدین خان و طلبیدن ابوالمنور خان سورجمل جاٹ را باقتضای دوستی خود ها و محاصره کردن شاهجهان آباد و جنگ و هنگامه فیما بین ۱۱۶۶ هجری

از نیرنگیهای روزگار و بوقلمونی هائے اعصار جاوید خان خواجه سرائے در تقدیم خدمات و نیکو بندگیات مقرب آنحضرت شاه ثانی گردیده تصرف در امورات مالی و ملکی وزارت بجلوه نمایش آورد احمد شاه را مشغول عیش و عشرت گردانید وزیر ابوالمنور خان از حرکات ناشایسته او مطلع شده بسزائے کردار نا سزائے در اسفل السافلین اورا داخل نمود و نظام الدوله بن قمرالدین خان را منصب امیر الامرائے بخشی الممالک و غازی الدین خان ابن نظام الملک را وزارت حواله کرد ابوالمنور خان بیشتر از بیشتر منغص و رنجیده خاطر شد و سلطان هم متفکر و متواهم گردید ارشاد فرمود که بطرف ملک خود روانه شود ابوالمنور خان سورجمل جاٹ را از بهرتپه گهره باقتضائے ائتلاف و موالفت و اتحاد و خالص طلبیده و شهر شاهجهان آباد را محاصره سخت بجلوه نمایش آورد و بسیار مکانات گرد نواحی را نجاک برابر ساخت مردمان و بجوار و باشندگان آنجا از خانمان آواره گشته قرار بر فرار داده در شاهجهان آباد رسیدند غازی الدینخان احمد شاه ثانی را معه توپخانه بمقابله وزیر مستقل و سرگرم کنانید و راجه دیویدت موافق ارشاد احمد شاه نجیب خان را از آنرذی آب جون همراه خود آورده بشرف ملازمت معزز و ممتاز گردانید ابوالمنور خان بجنگ تیر و تفنگ پرداخت بسیاری مجروح و اکثرے مذبوح شدند چون گوسائین راجندر که از رفقای صمیمی ابوالمنور خان داعی اجل را لبیک گفت بناء علیه ناچار ضرور بالضرور در مصلحت در آشتی کشاده بصوب صوبه اوده روانه گردید غازی الدین خان

که در عنفوان شباب و ریعان برنای بود در عمر بست سال بعد مرحله فرسائی وزیر ابوالمنورخان بمرتبه اعلیٰ و درجه بالا رسید مقرب الحضرت و مدار المهام امورات کلی و جزوی گردید از گجروی سپهر بمدار بسبب انقلاب اوضاع زمانه فیما بین نائره غبار نزاع و عناد روشن و مشتعل گشت احمد شاه از حرکات نامعقول آن مجهول متحیر و متفکر شده به ابوالمنورخان آشتی و صلح بجلوه اعلان آورده و از شاهجهان آباد بر آمده بعزمیت اوده در سکندره قیام نصرت انجام ساخت و غازی الدین خان بمدد و رفاقت ملهار راو کهنی بنا بر هنگامه و فساد بطرف سورجمل جاٹ برائے دوستی ابوالمنورخان معه لشکر کثیر روانه گردید قلعه کنهیر محاصره سخت نمود تا بست ماه فیما بین آتش نزاع و عناد روشن و مشتعل گشت غازی الدین خان هرچند از احمد شاه ثانی استدعای والتماس مدد و رفاقت و رسیدن توپخانه بجلوه نمایش کرد بصلاح و اغوای نظام الدوله پسر خورد قمر الدین خان که خطاب خانخانان و خدمت وزارت داشت و دم دوستی و اخلاص سورجمل می بر آورد بادشاه توپخانه را بانطرف نه فرستاد غازی الدینخان با جاٹ لطایف الحیل نموده از راه بدفطرتی و دون طبعی و قساوت قلبی معه راو ملهار بر بادشاه معه لشکر بسیار وارد شده و دست غارت و تاراج بر اموال اُردوی دراز ساخت بسیاری زخم کاری برداشتند و اکثری مذبوح و مقتول گردیدند بادشاه بحسب تقاضای وقت تن تنها بسواری تخت هوا دار قرار بر فرار داده رخت نزول در دهلی آورد و غازی الدین خان هم بتعاقب پاشنه کوب در رسید بادشاه فرشته خصلت ملک سیرت را کیفما اتفق بزور بازو و قوت دست گرفته میل در چشم آن حشم و چراغ عالم کشید و تاخت و تاراج در تمام شهر جلوه نمایش پذیرفت و عالمی بسیاهی و تباهی رسید بعد از اطمینان خواطر و تسلی طبایع عزیز الدین محمد عرف عالمگیر ثانی را که محبوس زندان ناکامی بود در سنه ۱۱۶۷ هجری بر سریر سلطنت و خلافت متمکن گردانید و خود در تمام امورات مالی و ملکی و کارخانجات بادشاهی بعهده وزارت مختار کلی گردید::

باب چهل و نهم

کیفیت اورنگ آرائی محمد عزیز الدین عرف عالمگیر ثانی بن محمد معز الدین بن بهادر شاه

از بوالعجبیهای زمان و طرفگیهای آوان که منازعت و مخاصمت فیما بین بیگم و نواب بهکهاریخان ها

از مکمن بطون بمنصهٔ شهود نمایان گردید سنگهان عالی شان افواج کثیر و لشکر خطیر ذخیرهٔ قدم استقلال مستقل ساختند و از تائیدات ایزد متعال و توفیقات سرمدی اکال و طلوع کوکب اقبال و ظهور اختر اجلال تمام مکانات بادشاهی را غارت و تاراج ساخته بغمارا تغما نام نهادند و مبالغ بسیار و اسباب بیشمار از هرجا بدست آوردند و جمعیتی وافی بهم رسانیدند و زرهای امصار و اقطار بزور بسیار گرفتند و عالمگیر را نسق و نظام امورات سلطنت و بند و بست کارخانجات بسبب بی تعلقی های گورانمی آمد و در تمام امورات بادشاهی غازی الدینخان مختار کلی و جزوی بود در سنه ۱۱۶۹ هجری غازی الدین خان بادشاه را همراهی خویش از قلعهٔ دار الخلافت بیرون آورد و افواج بیکران و لشکر بی پایان فراهم و مجتمع ساخته از برای رفع خلل و فساد سنگهان عالی شان از راه هانسی حصار و نهر کوچهای متصل در قصبه بابل که واقع ساحل دریای ستلج است قیام بجلوه ظهور آوردند سنگهان شجاعت عنوان بعد از گرفتن مبالغ و اسباب بسیار باز در مساکن و اماکن آمده متقل و متحصن شدند و عالمگیر بادشاه در بابل استقامت و استحکام ساخت ؛

باب پنجاهم

آمدن ملا امان و عبد الله خان از طرف احمد شاه در لاهور بسمت ۱۸۱۴ نزد بیگم و رفتن ادینه بیگ خان در خدمت بادشاه هندپناه بر شادی دختر میر معین الملک که منسوب به غازی الدینخان شده بود و روانگی سید جمیل الدین بر نظامت لاهور

در هنگام صوبه داری بیگم صاحبه و نواب بهکاری خان در سمت ۱۸۱۲ امان خان برادر جهانخان و عبد الله خان از برادران نواب خان بهادر مرحوم از طرف احمد شاه در لاهور وارد گشته طلبگار زر معامله از بیگم مذکور شدند و نواب بهکاری خان را در حویلی طلبیده از جان کشتند و بسزای کردار ناهنجار رسانیدند و مصادره و جرمیه بر ساکنان لاهور از قسم غربا و ضعفا نموداره و آشکارا ساختند و ظلم بسیار و جفای بیشمار بر احوال رعایا و برایا

نمایش وبهبود اگر دند بیگم مسطور را این طرز نا بایسته و آیین ناشایسته آن هر دو گوارا نیامد معتبران خود را بنابر شادی
دختر معین الملک که منسوب به غازی الدین خان شده بود بآن طرف دریای ستلج فرستاده وبهم احوال جوره
واقعی وکلای احمدشاه در لاهور من وعن مرقوم ساخت وادینه بیگ خان از دوابه بست جالندهر معه تحالیف
وهدایا خاصه وارمغان ونفایس قسم اول عمده بشرف ملازمت عالمگیر برداخت ومورد انواع عنایات گوناگون
نوازشات روزافزون گردید وعالمگیر ثانی بر احوال ملالت اشتمال بیگم وساکنان شهر لاهور مطلع و واقف
گشت وادینه بیگ خان در خلوت بنواب غازی الدین خان نمایش وظاهر ساخت که اکنون کوکب اقبال
از افق جاه وجلال طلوع وظهور نموده وزمان مبارک و وقت احسن باختیارات تقاویم فلکی میباشد باید که
بر مساعی عنایات یزدانی واتباع توفیقات سبحانی طناب خیام دولت وحشمت را مستحکم ومرتبط ومنضبط
ساخته به نفس نفیس متوجه برشادی باید شد وآن گوهر یکتای حسن وخوبی را در رشته ازدواج باید کشید
غازی الدینخان برزبان آورد که روانگی این خیراندیش بسبب بعضی موانعات وانتظام امورات بادشاهی
وعزم مجزوم بصوب شاهجهان آباد در حیز تراخی وپرده تعویق میباشد چهار سرداران ذوالاقتدار را باتفاق
معتبران بیگم صاحبه وشما یعنی خان مذکور بطرف لاهور مامور کرده شایان ستوده منشی ونیک ذاتی آنست
که بسرعت سریع آن پرده نشین عصمت وعفت را گرفته مشرف بحضور پرنور باید شد چنانچه چهار سردار
نامدار یکی نشیع الدوله سید جمیل الدین خان ودویم بهادر خان بلوچ وسیومی سیف الدینخان محمود خان
چهارم چهار اجه ناگرمل دیوان بادشاه باتفاق ادینه بیگ خان ومعتبران بیگم در لاهور رسیدند وبادشاه
معه غازی الدین خان داخل شاهجهان آباد گردید هرگاه چهار سرداران هندوستان در دارالسلطنت
لاهور تشریف آوردند والانامه غازی الدین خان طرح وصول آورد که سرداران باتفاق مسند آرای
حسن وخوبی بطرف شاهجهان آباد روانه شدند وسید جمیل الدین خان در لاهور به تقدیم حسن خدمات
ونیکو بندگیات بیگم صاحبه سعادت ابدی حاصل سازد وموافق مرقومه نواب غازی الدین خان همه
سرداران بهمراهی حجله نشین بادهٔ ناموس بطرف شاهجهان آباد روانه شدند وسید جمیل الدین خان
در خدمت بیگم صاحبه بر صوبه داری مقرر ومفوض گشت ومدت هشت ماه در سنه ۱۱۷۰ صوبه داری لاهور
بنامش جلوه نمایش پذیرفت سید مذکور که مردی فهمیده کار ودانای دهر بود تمام خلایق ورعایای آن
شهر را از احسن سلوک خویش خورسند وراضی گردانید وادینه بیگ خان را بدستور سابق بنابر بندوبست
وانتظام امورات دوابه بست جالندهر وکوهستان روانه ساخت چون دختر معین الملک که نامزد
احمدشاه ابدالی شده بود احمدشاه را از اصغای این خبر وحشت اثر عرق حمیت بحرکت آمد بعزیمت

هندوستان از ولایت روانه گردید و سید جمیل الدین خان معه تمام رعایای لاهور رخت ادبار بصوب دوابه آورده در کوهستان مزلقه و جبال مشکله متواری گشت و بیگم صاحبه و لشکر میرزا جان در لاهور قایم و مستقل شدند٭

باب پنجاه و یکم

آمدن احمد شاه مرتبه چهارم در پنجاب سمت ۱۸۱۳ و مستعد شدن سنگهان بمقابله احمد شاه در شاهجهان آباد و شادی طوی عیش و عشرت نمودن و غارت و تاراج متهرا و برندرابن و مامور فرمودن تیمور شاه را برصوبه داری لاهور در سمت ۱۸۱۴

هرگاه احمد شاه از نهر عباسیس و چناب و جهلم و راوی عبور گردید سنگهان شجاعت نشان در اثنای راه دست برد بر لشکرش بجلوه نمایش آوردند احمد شاه را که اراده شاهجهان آباد مرکوز خاطر بود بنا علیه محاربه و جدال همراه سنگهان مناسب وقت تصور نفرموده وارد لاهور گشت و بیگم صاحبه و لشکر مرزا جان که در لاهور اقامت میداشتند بعد عفو خطیات و صفح ذلات مورد انواع الواع نوازشات شدند احمد شاه توقف و تقاعد در لاهور متعرد ن صلاح ندانسته متصل پانی پت مخیم سرادقات اقبال ساخت و غازی الدین خان بسبب ناهنجاری روزگار پیرامون دار الخلافت مورچال قایم نمود و نجیب خان که از هنگام رفتن ابوالمنور خان به تقدیم خدمات بادشاهی حاضر بوده فیمابین غازی الدینخان و خان مسطور یک گونه نزاع و عناد جلوه نمایش پذیرفت و از خبر رسیدن احمد شاه در هندوستان نجیب خان قرین آلاف آلاف مسرت و راحت گشت و عرایض نیاز و عجز بر ضد متگذارمی و عقیدت شعاری در خدمت احمد شاه ارسال داشت مرقوم نموده که خود بدولت و اقبال بصوب شاهجهان آباد متوجه شوند و سواران جرار آزموده کار بر اسپان صبا رفتار با دکردار از آب جون از ساحل کرانه روانه سازند که از ظهور اینمعنی بند و بست

امورات بخوبترین وجه جلوه نمایش خواهد یافت و گذارش نجیب خان بسبب رسوخ ارادت مطبوع طبع مشکل پسند احمد شاه گردید قریب ده پانزده هزار سوار از اندرون آب جون مامور ساخت سواران هنگام عبور دمر در قصبه لونی و شاملی را تاخت و تاراج ساخته و قتل نموده خراب تمام کردند و احمد شاه در شاله مار رخت استقامت انداخت و نجیب خان بی آنکه استفسار مصلحت و گنکاش نماید بشرف ملازمت احمد شاه معزز شد خدمت میر بخشی و خطاب امیر الامرا بنامبرده عطا و مرحمت گشت و مقرب بارگاه گردید و دیگر سرداران نامدار از ظهور این مقدمه شورش افزای دست و پای تدبیر گسیخته سوای احراز ملازمت احمد شاه چاره کار ملاحظه نه ساختند غازی الدین خان باحراز ملازمت پرداخت و به تعاقب او عالمگیر ثانی هم از دید و دید احتظاظ وافی و التذاذی کافی حاصل ساخت و باتفاق یکدیگر داخل شهر شدند عالمگیر رشته انسلاک صبیه خویش در گوهر بادشاه ولایت منتظم و منتسق گردانید و جشن شادی و عشرت طوی مسرت منطوی بخوب ترین وجوه آرایش بیکران و پیرایش فراوان پذیرفت و عیش و نشاط را روز بازار گردید قران مشتری و زهره در برج حوت با مقارنه مشتری و قمر در سرطان جلوه نمایش یافت نجیب خان که مشیر کار احمد شاه در تمام امورات مالی و ملکی مختار بود در خدمت احمد شاه التماس ساخته که بنابر سطوت و رعب جهان خان را بصوب اکبرآباد روانه کنانید جهان خان که مرد ظالم جفاکار و سفاک روزگار بود در ضمن رواروی بهای مکان شریف و جای متبرک متهرا برنندابن را قتل و غارت و تاخت و تاراج بسیار کرده ذخیره وبال ابدی و سرمایه نکال سرمدی برای خود فراهم و اندوخت نمود و باز حسب الفرمان احمد شاه در دهلی آمد چون موسم تموز و حرارت آفتاب بدرجه شدید بود مراجعت بعقب جلوه نمایش پذیرفت و صمد خان را بر تهانه داری سرهند مامور ساخت و در اثنای راه در دوابه بست جالندهر سردار جهانخان را معه لشکر بنابر محبوس کرده آوردن ادینه بیگ خان مرخص نمود تاکید اکید و قدغن بلیغ ساخت که ادینه بیگ خان را که مصدر حرکات ناشایسته در باب منتظم کردن سلسله نسبت غازی الدین خان و صبیه میر معین الملک شده بود زجر و تادیب و توبیخ و تعذیب کما ینبغی بجلوه نمایش آورد چنانچه ادینه بیگ خان که مرد دانا معامله فهم پیر کهن بود پیش از رسیدن جهان خان قرار بر فرار داده در کوهستان عسر العبور و دشوار گذار منزوی گردید و جهان خان بی ادراک مقصود مراجعت بعقب ساخته در لاهور رسید و احمد شاه هنگام رسیدن لاهور شاهزاده تیمور را معه سردار جهان خان بر صوبه داری لاهور مقرر و معین ساخت و بیگم صاحبه و خوجی میرزا جان از خوف و خطر احمد شاه گریخته در کوهستان جمون رخت ادبار آوردند و تیمور شاه بکمال استقلال و استحکام صوبه داری لاهور بجلوه اعلان آورد و تمام رعایا و برایا از حسن سلوک و عدالت و نصفت عذب البیان و رطب اللسان گردانید هنگام تشریف

بردن بادشاه در شاهجهان آباد گوهر نسبت شاهزاده در رشته ازدواج صاحبه بیگم محل صبیه ملکه زمان بیگم محمد شاه مرحوم منتظم و منسلک گشته بود در هنگام استقامت لاهور شادی بنحو بهترین وجه بعیش و نشاط و مسرت و انبساط بیکران و فرحت و عشرت بی پایان جلوه اعلان پذیرفت و جهان خان در تمام شهر طریقه آئین بندی مستحکم و منضبط کنانید و تمام احاد الناس را در بازار عشرت رونق تازه گرفت و آئین بندی در اصطلاح این ملک اینست که بدستور سابقه سلاطین هر کسی بر دکاکین و خانه های خود ظروف طلا و نقره و بعضی چیزها غریب و اشیای عجیب که بنده را از مشاهده ان التذاذی بسیار و احتظاظی موفوره دست بهم میدهد و هم نقاب عمده و قنات خاصه از قسم زربفتی و تاش و اطلس می آویزند و هنگام شب تندیلهای بیش قیمتی و فانوس عمده بهایت بر دکاکین روشن می سازند چنانچه بهمین طرز اسباب عشرت و انبساط و فرحت و نشاط آماده و مهیا گشت و ابواب کلفت و ملالت مفتوح شد بکمال شان و شوکت و صولت بیکران شادی ازدواج فرحت امتزاج میمنت انتاج رونقی تازه و جلاے بے اندازه در عرصه روزگار نمایش یافت ..

باب پنجاه و دوم

رسیدن سرداران جنوبیان باغواے ادینه بیگ در لاهور و گریختن تیمور شاه به جانب ولایت سمت ۱۸۱۵ع

ازانجا که انقلاب اوضاع روزگار و تقلب اطوار اعصار لازمه هر ادوار دوران دوار می باشد پس از شادی حزن و غم لاحق اوقات میگردد و طرفه سانحه در سرزمین پنجاب ظاهر گردید که زمین و آسمان را دود سیاه غم و الم در گرفت تفصیل این اجمال آنکه ادینه بیگ خان که از خوف و خطر احمد شاه زاویه نشین کنج گمنامی بود چون روز بروز بازار بادشاه هند سرد تر ملاحظه و معاینه نمود بطرف سرداران جنوبیان دکلاے با تدبیر ماموره ساخت که از ابتداے دریای اٹک تا هندوستان ملک وسیع پنجاب و خس می باشد با وجود

سیر حاصلی مواضعات وکثرت اثمار واشجار وروانی حیاض وانهار غرایب هفت اقلیم منصور ومتیقن است اگر اراده عزیمت اینطرف مصمم بالجزم باشد تمام ممالک هندوستان متصرف وقبضه خواهند درآمد وکهنیان راکه انتزاع دیگر فتن امصار بادشاهی مطمح نظر عالی منظر بود استدعای ادینه بیگخان را از توفیقات ایزد متعال دانسته بسرعت وشتابی بقطع مراحل وطی منازل پرداختند ودر رکاب ظفر انتساب خود هاداگر در هندوستان رسیده باسم راگهو رای وملهار را وباتفاق صاحبان ثیل راهی وعزیمت پنجاب مصمم ومعین نمودند وبا افواج که از مور وملخ در شمار بسیار وتعداد بیشمار از دهلی کوچیده در سرهند رسیدند صمد خان راکه از طرف احمد شاه ابدالی در سرهند توقف میداشت مذبوح ومقتول ساختند تمام مال واسباب او را غارت وتاراج کردند و ادینه بیگ خان در سرهند بشرف ملازمت پرداخته مورد انواع انواع عنایت ومهبط گوناگون مرحمت گردید وهمراه سرداران جنوبیان صدر از نهر ستلج وبیاس عبور گردید وتهانجات خود را در اثنای راه در محالات متعلقه گذاشته داخل لاهور شدند وشاهزاده تیمور شاه بمجرد استماع خبر آمد آمد افواج جنوبیان به صلاح ومشورت جهان خان قرار بر فرار داده رخت ادبار بصوب ولایت کشید در اثنای راه سنگهان دل الاشان بر تبنه وهنگامه افواج افتاده اکثر مال واسباب بتاراج بر دند یغما را تغما دانسته وغنیمت را از غنایم تصور ساخته جمعیتی بسیار حاصل کردند وجهانخان بحالت تباه وخراب در ولایت رسیده بدریافت شرف ملازمت احمد شاه پرداخته کیفما اتفق رستگاری وخلاصی از عتاب وخفگی بادشاه حصول نموده و احمد شاه بمجرد استماع خبر وحشت اثر قرین آلاف الاف تحیر وتردد گردید آخر الامر باستصواب امیران عالی تبار وبهادران خونخوار عزیمت پنجاب جلوه نمایش پذیرفت.

باب پنجاه وسوم

عمل ودخل سرداران جنوبیان در لاهور ورفتن بطرف هندوستان وهنگامه آرائی همراه نجیب خان روهیله ونیابت لاهور به خوجه سعید خان

و نوشتن نجیب خان عریضه بطرف احمد شاه و داعیه آمدن احمد شاه مرتبه پنجم

سرداران جنوبیان معه لشکر در نوراته ماه چیت سمت ۱۸۱۵ در دار السلطنت لاهور رسیده قدم استقامت مستحکم و مستوثق ساختند و ادینه بیگ خان خوجه سعید محمد خان را بر تمام مقدمات مالی و ملکی و صوبه داری لاهور مقرر و معین کرده و خود بنا بر بند و بست ممالک محروسه و نسق و نظام و معاملات مفوضه سعی بسیار و قدغن بسیار و تاکید اکید بر روی کار آورد و بعد از یکسال که جنکو و دتا پتیل با فواج بسیار باراده تسخیر هندوستان در دهلی رسیده و پس ازان باراده عزیمت عمل کورچهتر در تهانیسر وارد شده راگهو راو و ملهار راو مراجعت بعقب ساخته بدریافت ملاقات پتیل مذکور در تهانیسر پرداختند بصلاح و مصلحت یکدگر اراده تسخیر ملک شجاع الدوله و نجیب خان روهیله مرکوز صفحه باطن نموده در سواد پانی پت وارد شده و نجیب خان به توفیقات الله تعالی بدریافت ملاقات پرداخته هدایای و تحایف ما وجبه بخدمت سرداران جنوبیان رسانید جنکوجی که مردی نوجوان و ناآزموده کار بود و آیین جواب و سوال ارباب دولت و اصحاب ریاست را احسن و انسب نمیدانست با نجیب خان در هنگام قیل و قال بعضی سخنان بر زبان آورد که نشان دادن معبر آنرو آب گنگ بر ذمه شما واجب و متحتم است و در صورت اغماض درین معنی موجب نتیجه نیک نخواهد بود نجیب خان که مرد فهمیده کار و جنگ آزموده بود بتلاش معبر و پایاب دریای گنگ رخصت حاصل کرده و لشکر زده در میران پور وارد شد و از انجا باستحکام تمام و استقلال مالا کلام در سکرتال که قلعه ایست دشوار گذار و حصنی است نامزد روزگار با متانت و حصانت دیوار در بعضهای طرفه آثار و فصیلها ربسیار رخت اقامت انداخت و رقایم مشعر حقیقت خلل و فساد جنوبیان بطرف رحمت خان و دوندی خان و نواب سعدالله خان و فیض الله خان وغیره سرداران روهیله و نواب شجاع الدوله مرقوم قلم بلاغت رقم نمود که بزودی و شتابی طی مسافت بعیده و قطع منازل معدوده ساخته شامل حال این نیاز خیال شوند و سرداران صدر که حقیقت و کوایف اصغا ساختند در جواب آن رقم زده کلک غرایب سلک نمودند که قلعه سکرتال جاییست متین و مکانیست سنگین و قلعه ایست حصین و حصاریست با فرّ و تمکین در آنجا باشتعال آتش مجادله و مقابله باید پرداخت و از طرف سرداران در اعانت و رفاقت قصوری و فتوری راه یاب نخواهد شد و بهر طریق از مدد و رفاقت تفاوت نخواهد گردید از تمام سرداران متعلقه این حدود مطمین القلب و منشرح الصدر باشند نجیب خان از معاضدت و استعانت سرداران شادکام و منفرح گردیده با لشکر موجوده مستعد و تیار بر کارزار گشت و بسرداران جنوبی پیغام صاف بنوشت که سرداران و امیران آنروی آب گنگ منقاد و مطیع نیستند و امارت و ریاست اموری است

علیحده که تعلق بر متنفسی من الانفاس سوای امراد تعالی محال و متعذر است این خیراندیش از روز اول در متابعت و فرمان برداری حاضر لیکن رؤسائی و سرداران آنروی آب دریای گنگ مطیع و منقاد این خیراندیش نیستند از راه عنایت و کرم به لطایف الحیل ارباب ذونعم انهارا در مسلک اطاعت و فرمان برداری باید آورد جنکوجی و دتاپتیل که از جمعیت افواج بیشمار مغرور و متکبر بود و سر نخوت و استکبار بر اوج عرش بلند افراخته یا از سرنمی داشتند باراده استیصال بنیان و انهدام اساس نجیب خان بلغز انهاض نموده مکان مذکور را محاصره سخت و احاطه شدید کردند تا عرصه ششماه هنگامه جنگ و جدل فیما بین روبکار آمد و نایره فساد و جدال قتال روشن و افروخته شد و نجیب خان را که تایید سرداران آنروی آب گنگ بظهور نه انجامید و مدت فساد و نزاع بطوالت کشید عریضه متضمن استمداد بطرف احمد شاه درانی ارسال داشت و احمد شاه را که قلع بنیان و قمع اساس دکهنیان مرکوز خاطر بود و لهذا مستعد روانگی گشت

باب پنجاه و چهارم

رسیدن داود بالو پنڈت در لاهور و پاداش اعمال شنیعه خوجه سعید خان و صوبه داری لاهور بمرزا طاهر بیگ و هنگامه و فساد سنگهان عالی شان و سردار جسا سنگه در دوابه بست جالندهر و سکه بنام خود فرمودن سردار جسا سنگه سمت ۱۸۱۶

خوجه سعید خان قریب بیست ماه در دار السلطنت لاهور صوبه داری کرده خان مذکور کوٹ سعید خان شهر قدیم بفاصله یک کروه تیار کنانیده در هنگام صوبه داری خان مذکور هر کسی که از رعایا دادخواه شده بنا بر استغاثه می آمد مدعی و مدعا علیه هر دو را برداری کشید بعد از چندی رگناته و ملهار را و در اکهوراج داود پنڈت و بالو پنڈت و سنهار پنڈت را بطرف لاهور مقرر و معین ساخت و تاکید اکید و قدغن بسیار نمودند که خوجه سعید خان را بسزای کردار ناهنجار رسانند و طاهر بیگ را بصوبه داری لاهور مقرر و معین سازند چنانچه هر سه پنڈت صدر باستقبال

تمام در لاهور وارد گردیده سعید خان را زجر و توبیخ کما حقه کشیهو د آورد ند و موافق صلاح و مشورت یکدیگر میرزا خانرا

را بر نظامت لاهور مقرر و مفوض کردند و قریب یک و نیم سال از طرف سرداران جنوبیان عمل و دخل در ملک پنجاب

جلوه نمایش پذیرفت و از برهمی کار و بار و سراسیمگی روزگار اہل ولایت دمختار و قابض شدن سرداران جنوبیان در

ممالک پنجاب و ہند سنگهان عالی شان سر بشورش و فساد برداشته بار دیگر متسلط و متصرف بر ممالک و امصار

گردیدند و اکثر مکانات مقبوضه بادشاهی را بتصرف آورده غنایم بسیار حاصل نمودند و در دوابه باری و رچناب

در اکثر مکان عمل و دخل سنگهه صاحب سمو المکان خالصه جرت سنگه جلوه نمایش پذیرفت و در دوابه بست خالصه پیر

خالصه جسا سنگه اهلو والیه که سردار ذیشان و شجاع آوان بود تسلط قرار واقعی نمود بعده سردار باگهه سنگه سکه بنام

خود در تمام ملک رایج گردانید ❊

فرد

سکه زد در جهان بفضل اکال ملک احمد گرفت جسا کلال ❊

این بیت سکه از تصانیف شاعران آن وقت رقم زده کلک عنبرین سلک گردیده ❊

باب پنجاه و پنجم

رسیدن احمد شاه در لاهور و مامور فرمودن حاجی کریم داد خان و امیر خان بر صوبه داری لاهور و رفتن در هندوستان و مقدمه موحش عالمگیر و خروج شاهجهان ثانی و صوبه داری لاهور بنام سربلند خان غلبه سنگهان و سوختن بیرون شهر لاهور سمت ۱۸۱۶

احمد شاه از استماع اخبارات چند در چند هندوستان و پنجاب بقطع منازل و طی مراحل پرداخته

در دار السلطنه لاهور وارد و قیام پذیر گردید و بمجرد رسیدن لاهور حاجی کریمداد خان عرض بیگی

شاهزاده تیمور و امیر خان را بر صوبه داری لاهور مستقل گردانیده روانه هندوستان گردید و

غازی الدینخان را دہم قرابت عالمگیر بہ احمد شاہ دامنگیر گشت لہذا در ۱۱۷۳ہجری در کوٹلہ فیروز شاہ
بقتل عالمگیر سرمایہ نکبت و نکال ابدی حاصل ساخت و غازی الدینخان یکی از سلاطین را بر تخت نشاندہ
باسم شاہجہان ثانی مسمی گردانید و خود سپید ملالت و ملامت سرداز بی نہادہ در سکرتال رخت ادبار انداخت
جنوبیان کہ اخبار آمد آمد احمد شاہ شنیدند دست از محاصرہ مکان سکرتال کوتاہ نمودہ و بہیر و بنہ و اسباب
و احمال و اثقال بحفظ و حراست بشمار بطرف کوٹ لوہلی روانہ ساخت و خود بجمعیت سی ہزار بصوب قصبہ لودیہ
قیام باستقلال تمام بجلوہ ظہور آورد و احمد شاہ بکوجہاے سر یعہ متصل لودیہ فرو کش گردید و نایرہ جنگ
و جدال روشن و مشتعل شد بسیاری زخمی و اکثرے مذبوح و مقتول گشتند و دتا پٹیل ہزیمت را غنیمت دانستہ
در شاہجہان آباد رسید و احمد شاہ عبور نہر جون کردہ قصبہ دیوبند را مخیم سرادقات فرمود و نجیب الدولہ و
جمیع سرداران روہیلہ بارادہ اخراج جنوبیان روانہ دہلی گردید و دتا پٹیل و جنکو کہ بعزیمت و قصد مقابلہ
و مجادلہ بر گھاٹ ہر لاے اقامت باستقامت تمام میداشتند احمد شاہ در قصبہ لوہلی و نجیب خان عبور
از نہر جون کردہ مشتغل باشتعال نایرہ پیکار و کارزار گشت از تقدیر ایزدی دتا پٹیل در عین گرمی ہنگامہ
بضرب بندوق درگذشت و جنکو زخمی گردید و از انجا ہزیمت را غنیمت دانستہ و لشکر بسر بسر در خرابی و تباہی
رسید احمد شاہ را نسیم فتح و فیروزی بر پرچم اقبال وزید لہذا درانیان و روہیلہ دست غارت و تاراج
در دہلی کشادہ تمام مال و اسباب ساکنان شہر تاخت و تاراج نمودند نجیب خان و سعد اللہ خان بہ
شفاعت معاصی و جرایم شہریان پرداخت صدای امن و امان در تمام شہر بلند آوازہ کنانید
ملہار راؤ باستماع سراسیمگی افواج و پراگندگی از کوٹ لوہلی روانہ شدہ متصل ریواڑی فرود آمد و لشکر قزاقانہ
در دامان کوہسار متحصن گردانیدہ بارادہ بند و انسداد مسالک و طرق سعی بسیار و کوشش بشمار بر روی کار
آوردند و نجیب خان از برای دفع شورش و خلل مشار الیہ از راہ دہور کوٹ احمد شاہ را بنا بر مقابلہ
و مجادلہ متوجہ گردانید راؤ مشار الیہ تا بارہ موکانہ کہ از دہلی ہفتاد کروہ برخ جنوب واقع است فرو کش شدہ
بہ تعاقب او قطع مسافت ساخت راؤ مذکور از راہ حیلہ سازی و روباہ بازی از مقابلہ احمد شاہ طرف گرفتہ
بکوچہای متصل ہرچہ شتاب تر از راہ دیگر بدہلی پیوست قیام باستحکام تمام ساخت و بعد از چند روز از سال
نہر جون تعلقہ خضر آباد پایاب عبور ساختہ در سکندرہ فرو کش گشت و نظر بر ایام ہولی دو روز مقام در انجا جلوہ
شہود پذیرفت و احمد شاہ ہم در عقب راؤ مشار الیہ بلغر وارد شدہ و از جو آب جون عابر گردیدہ ہمچو بلای
ناگہانی بر سر فوج راؤ مشار الیہ افتاد جان جہانی بر باد رفت و عالمی بدار الفنای عدم واصل گشت راؤ مذکور
ہزیمت را غنیمت دانستہ قرار بر فرار تصور ساختہ و بصوب اکبر آباد رخت ادبار آورد و در کول طرح استقامت

واستحکام انداخت چون ایام حرارت آفتاب و موسم بارش و برسات حایل بود از برای حفاظت دیگا
بهیر دنبه ثابت کهره را که سورجمل جاٹ باسم رام کهره مسمی نموده خالی کنانیده عمل و دخل خود دران مکان متحصن
گذرا و قات نعیش و نشاط بسر میبرد دراثنای اینمعنی ادینه بیگخان بمرگ طبعی جان بجان آفرین تفویض ساخت
و سنگهان پس ازینکه ای و مرحله فرسائی خان مسطور بوادی عدم قابض در تمام ملک محروسه شدند و
ادینه بیگخان مردی سپاهی آزموده کار بود مکان ادینه نگر متصل کوهستان بنا کرده او است باسم محی الدین
نگر مسمی کرده بود بحسب اتفاق اوقات و مرور از منه معدوده بادینه نگر معروف و مشهور شد و مزار ادینه بیگخان
متصل خانپور واقعه است و ادینه بیگ خان که مرد سپاهی پیشه بود لهذا آدمان کار آمدنی را بامعان نظر دیده
متوسل مینمود هر کرا زخم شمشیر و نیزه وغیره از قسم سلاح میدید فی الحال متوسل و ملازم می ساخت و مشهور است
چنین است که در روزی از روزهای سپاهیان مرد آزمای جنگ و جدل انتمای نزد ادینه بیگخان بنا بر
داعیه توسل وارد شدند هر چند که خان مسطور علامات و آثار زخم و جروح بر چهرهای آنها معاینه و مشاهده ساخت
چیزی بنظر نه در آمد آنها را از نوکری جواب صاف داد بهادران عرصه وغا بر زبان آوردند که از مدت العمر
چندین مرتبه مخالفان را زیر تیغ فنا نموده ایم و گاهی از طرف ثانی جرات و دلیری ندیده و زخم کاری نموده ایم
خان مسطور بسیار خشنود گردیده آنها را نوکر ساخت حاصل کلام محبت ارتسام آنکه سنگهان عالی شان که تمام
ملک پنجاب بدون اشتراک غیری مشاهده و ملاحظه ساختند ظهور این مقدمات را محض از تائیدات سری
اکال نور کهه تصور ساخته با فواج گران و عساکر بی پایان عمل و دخل خود ها بظهور آوردند خسرو بیگ خان مرحوم
و دیوان شمبرداس که در همگی کارخانجات ساعی و سرگرم بوده از دست غلبه و تسلط سنگهان بحالت تباه
و خراب شده بگریختند احمد شاه از استماع این خبر وحشت اثر نظامت سربلند بزین خان و صوبه لاهور
بسر بلند خان مقرر و مفوض فرموده بجمعیت ده دوازده هزار سوار و پیاده روانه پنجاب ساخت و خود بنفس نفیس
در هندوستان اوقات گرامی را بسر برد و در بند و بست ممالک هندوستان بصلاح و تدبیر نجیب خان کوشش
بسیار بر روی کار آورد و نواب سربلند خان که بنابر صوبه داری لاهور از خدمت احمد شاه رخصت یافته بود درمیان
دوابه رسیده استقامت نمود خود جهت نسق و نظام ممالک دوابه در انجا توقف و تعطل ساخت و از انجا سند
صوبه داری بنام دادن خان برادر مولوی عبد الله ارسال داشت و دادن خان چندروز صوبه داری لاهور بجلوه
ظهور و عرصه نمایش آورد لیکن از غلبه سنگهان سمو المکان که مثل بحر محیط چهار طرف و هر جوانب پنجاب
شده بودند طاقت مجادله و مقابله در خود ندیده عریضه بطرف نواب سربلند خان بقلم آورد که صوبه داری
از نیاز مندی بی ریا رونق نمایش نمی پذیرد از راه عنایات بیکران دیگری را برین خدمت مامور و معین

فرمایند که در تقدیم خدمات و بند و بست اطراف طریقه جان سپاری و صدق گذاری تردد و سطره بسیار و کوشش و سعی بیشمار بر روی کار آرد چنانچه نواب مذکور که از بس غلبه و صولت سنگهان بلند شان در دوابه بست جالندهر در زاویه گمنامی و خمول پوشیده و منزوی بود لهذا امیر محمد خان پسر مومن خان را بر نظامت صوبه داری لاهور مقرر و معین گردانیده بمجرد رسیدن میر مذکور سرداران عالی شان و سردار سنگهه صاحب بلند مکان سردار هر سنگه و جها سنگه و حقیقت سنگه و سردار جسا سنگه اهلو والیه و غیره سرداران بر شهر لاهور افتادند و غنایم بیشمار و اسباب بسیار از قسم جواهرات و مبالغ نقدی و سلاح لایق بادشاهان و لباسهای ملبوس خاص سلاطین بدست آوردند و رفاهیت حال و مال و آسودگی دل و جان حاصل ساختند و علاوه بر آن در تمام ملک و اطراف پنجاب قابض و متصرف گشتند و تمام عمارات شهر اندرون و بیرون با آتش فنا سوختند و همگی اسباب خانهها مردم ساکنان شهر بغارت و تلفی رفتند چنانچه قریب پانزده روز آتش جدال و قتال و نایره فساد و شورش بر خانههای مردم ساکنان روشن و مشتعل گشت و میر محمد خان بطریق سینه زوری در اندرون شهر قایم و مستقل گردید بعجیب الاتفاق خزانه احمد شاه بسبیل امانت در قلعه دار السلطنه لاهور افتاده بود تمام ارکانان شهر لاهور از قسم سادات و مشایخ و علما و حکما و غربا با یکدگر صلاح و مشورت شروع نمودند که اگر تسلط و غلبه سنگهان در اندرون شهر جلوه نمایش پذیرد بر تمام خزانه بادشاهی قابض و متصرف خواهند گردید اصلح صلاح آنست که چیزی نذرانه برای دفع الوقتی حواله سنگهان عالی شان نموده شود موافق کنکایش و مشورت خودها قریب سه هزار روپیه نقد نذرانه سنگهان سمو المکان فرمودند و سنگهان بعد از اخذ و گرفتن نذرانه بمکانات متصرفه خودها فروکش شدند نواب سربلند خان از استماع این خبر بدرجه نهایت تکدر و ملول خاطر گردید و بطرف یعقوب خان برادر زاده کریم داد خان و عظمت خان درانی نایب گل محمد خان خزانچی نواب سربلند خان مرقوم نمود که میر محمد خان را محبوس سازند و بسزای کردار ناهموار رسانند و خود در بند و بست و نسق و نظام امورات متعلقه صوبه لاهور سعی بسیار و کوشش بیشمار بر روی کار آرند چنانچه مشار الیهم صدر موافق ارقام نواب مسطور بعمل آوردند و خود بتنسیق تمام و نظام مالا کلام معاملات مفوضه صوبه لاهور ساعی و سرگرم شدند.

باب پنجاه و ششم

رسیدن بهاهو رای برادر خورد بسواس رای در اکبرآباد و حاضر شدن سورجمل جاٹ و آمدن در دهلی و اخراج شاه جهان ثانی و جلوس میرزا جهاندار شاه و بازآمدن احمد شاه و جلوس عالی گوهر بصلاح صاحبان انگریز و هنگامه جنوبیان و احمد شاه و بعد فتح مراجعت در لاهور سمت ۱۸۱۷

نظر بر شوربختی جهانیان و کم سعادتی عالمیان چون ساقی زمان کاسه سپهر را مملو از باده شقاوت گردانید بگردش آورد و دردی کشان خم خانه بلا بار بهجوم آوردند یعنی نانا راو ملک پونا اخبار خرابی لشکر خود اصغا ساخته بهاهو راو برادر خورد بسواس راو پسر خویش بجمعیت یک لک و پنجاه هزار سوار و پیاده بسرکردگی ابراهیم خان کاردی همراه هفت صد توپ غبار برسر انجام و انصرام مهم شاه ولایت روانه ساخت نامبرده صدر بگو جهائی متصل در نواحی اکبرآباد رخت اقامت انداختند و شجاع الدوله که پیش از رسیدن شاه در ملک متصرفه خود رفته بود خطوطات طلب ارسال داشت سورجمل جاٹ رسیده باقتضای علو همتی و همنوشتی بدریافت ملاقات پرداخت جنوبیان در دهلی وارد شده یعقوب علی خان را که از طرف احمد شاه در آنجا استقامت میداشت خارج گردانیده بر تمام ملک و مال قابض و متصرف شدند و شاهجهان ثانی را که غازی الدین خان بر سریر کامرانی متمکن و برقرار کرده بود در سلاطین سبقه داخل کرده مرزا جهاندار شاه عرف جوان بخت بن عالی گوهر را ولی عهد نموده سکه بنام شاه عالم که از هراس و بیم غازی الدین خان فرار برقرار داده بصوب دار السلطنه لاهور رخت استقامت میداشت جاری ساختند احمد شاه از استماع اخبار

وحشت آثار از مقر خود انقباض نموده در نواحی انوپ نگر فروکش گشت و نجیب خان را بنابر محاصره نمودن
شجاع الدوله مامور ساخت حالی گوهر از دست غازی الدینخان از دار الخلافت دهلی کناره کرده بصوب صوبه
بهار بصلاح صوابدید وزیر رفته بود و هم طلبداشت نمود عالی گوهر باستصواب صاحبان عالیشان فرنگستان
و مشورت میر قاسم علیخان در سنه ۱۱۷۳ هجریه در عظیم آباد بر تخت اقبال و دیهیم جاه و جلال متمکن و مستقر گردید
احمد شاه در عین بارش باران نهضت کرده متصل شاهدره روبروی قلعه دهلی طرح استقامت انداخت
و چون دران ایام بسبب موسم برسکال دریای جون در طغیانی بود و عبور لشکر دشوار و متعذر ملاحظه نمود
لهذا جنوبیان با افواج موجوده در مقر خودها مستقل و مستحکم ماندند شجاع الدوله که هنگام عزیمت معاونت و معاضدت
نجیب خان نظر بر شورش و فساد باغیان تعلقه خود از اثنای راه مراجعت نموده بود و همین که امر عالی
احمد شاه درباب شرفیابی خود استماع ساخت بجمعیت شایسته بحصول ملازمت احمد شاه پرداخت و ارمغان
و هدایا و نفایس و تحایف غرایب گذرانیده مورد عنایات روزافزون گردید بسبب طلوع ستاره سهیل
بفحوای اینمعنی که اذا طلعت السهیل سمن الخیل برد اللیل ذهب السیل که آبهای بحار بتخفیف
و خشکی رسیدند کل و لای طرق و شوارع خشک گردید ملهار راو بنابر غسل و اشنان در مکان متبرکه
کورچهتر طرح ورود انداخت پس از روانگی او سورجمل را خوف احمد شاه مورد بیم و هراس گردیده
لهذا بجای خود مراجعت نموده باستقلال تمام و استحکام مالا کلام مستقل گشت جنوبیان بعد از غسل و اشنان
در مکان متبرکه کنج پوره وارد شدند و صمد خان و قطب شاه خان که بجمعیت ده دوازده هزار سوار و
پیاده درانجا از طرف شاه ولایت اقامت میداشتند جنوبیان بمجادله و مقابله مستعد و مستقل گردیدند و
نایره جدال و قتال از طرفین مشتعل گشت چون ضرب و زد جنوبیان از درانیان بدرجه نهایت قاطع
بود خوانین مذکوره از عالم فانی بجهان جاودانی ارتحال ساختند نجابت خان سردار کنج پوره محبوس
زندان ناکامی شد و فوج شاه سربسر خراب و تباه گردید و کنج پوره از غلبه و تطاول و دست درازی
جنوبیان ویران مطلق شد و جنوبیان در سواد پانی پت رخت استقامت انداخته سنگهر مستقل و متحصن
در آنسواد مرتب و تیار کنانیدند احمد شاه بمجرد اصغای این خبر وحشت اثر بیلغار از ساحل جون پایاب
عبور کرده در قصبه پانی پت نزول اجلال آورد و قریب سه ماه نایره جنگ و جدل روشن و مشتعل گردید
درانیان چون در میدان جنگ و جدل پیشدستی و سبقت معاینه و ملاحظه نکردند ناچار بانسداد رسد
و غله و کاه کوشش بیشمار بر روی کار آوردند و جنوبیان که مسدودی غله و رسد معاینه و ملاحظه کردند ناچار جانب
ابراهیم خان کاردی و دیگر سرداران نامداران و بهادران بهاو راو بیلغار از سنگهر بیرون برآمدند

معه لشکر و افواج معدوده بر فوج احمد شاه افتادند شجاع الدوله و نجیب خان و احمد خان بنگش و حافظ رحمت خان و دوندی خان مصدر خدمات شایسته شده سرخرویی در خدمت بادشاه حاصل ساختند تا انقضای سه ماه بازار نایره و جدال و جنگ رونق تازه گرفت چون نوبت شمشیر و خنجر در رسید و هنگام جنگ و جدل آخر گشت یعنی بهاو و بسواس راو جان بجان آفرین تفویض ساخت و ملهار راو قرار بر فرار داده اکثر جنوبیان از دست برق شمشیر شیرین ابدال درانی ها مقتول و منکوب گردیدند و تمام اسباب و مال و متاع اجناس تمامه دیگر غارت و تاراج شد احمد شاه بعد از فتح و فیروزی در شاهجهان آباد رسید و ولی عهد جهاندار شاه بملاقات پرداخت جمیع سرداران روهیله و نواب شجاع الدوله را مرخص باقطار و امصار خودها فرمودند و نجیب خان را بنابر بند و بست دهلی در خدمت جهاندار شاه گذاشته بصوب ولایت مراجعت نمود و هنگام رسیدن در دوابه بلند خان را بر صوبه داری بست جالندهر و بیکهن خان را بر مالیر کوتله و زین خان را در سرهند مقرر و معین گردانید هرگاه احمد شاه در لاهور وارد شد تمام سادات و مشایخ و اکابر و علما و حکما لاهور در اثنای راه بشرف ادراک ملاقات مشرف بوده تمام احوالات فساد و خلل سنگهان بر زبان آوردند بادشاه اطمینان و تسلی خاطر هر یک قرار واقعی نموده ظاهر ساخت که لشکر شاهی بعد از مدت دراز از بند و بست و نسق و نظام هندوستان فراغتی حاصل کرده مستعد بر روانگی ولایت می باشد بعد از مرور شش ماه بصلاح صوابدید تمامی اراکین شهر عروس مطالب بر کرسی پذیرایی جلوس خواهد ساخت بعد از ان احمد شاه هنگام رسیدن لاهور نواب بلند خان را طلبیده بر زبان آورد که آنچه مبالغ نذرانه از ملک پنجاب طرح وصول پذیرفته داخل خزانه بادشاهی باید ساخت نواب مذکور ظاهر نمود که مبالغ نقد موجود و مهیا نیست چراکه زر بسیار و مبالغ بشمار در مهم سنگهان بتصرف و خرج در آمده احمد شاه از استماع این سخن آزرده خاطر و منغص دل شده نواب بلند خان را بطرف صوبه ملتان مامور نمود و هنگام مرخص بتاکید اکید و سعی مزید ظاهر ساخت که موافق طلب حاضر باید بود و صوبه داری لاهور بخواجه عبید خان مرحمت و تفویض گشت در اثنای راه هنگام مراجعت و معاودت احمد شاه باستماع افواج برداخته دست بر بهیر و بنه احمد شاه انداختند و غارت و تاراج بسیار ساختند احمد شاه هنگام ورزش سنگهان عالی شان صلاح وقت ندیده بهیر و بنه را در میان افواج خود گرفته از نهر عباسین عابر شدند و سنگهان سمو المکان بعد از فتح و فیروزی و ظفر مراجعت بطرف پنجاب بجلوه ظهور آوردند و تمام ممالک محروسه بادشاهی و مبالغ بسیار از هر مکان و هر جای بمعرض تحصیل و حیطه وصول آوردند

باب پنجاه و هفتم

احوال بد عبید خان از دست غلبه سنگهان و عزم احمد شاه بطرف ملک پنجاب مرتبه ششم و آمدن در امرتسر و هنگامه نمودن در انجا و حاضر شدن نجیب خان و حافظ رحمت خان و دوندی خان و مقدمه ناشایسته در سری امرت سر جیو و مراجعت بطرف ولایت سمت ۱۸۱۸ مطابق سنه هجری

فلک کجرفتار و سپهر بیمدار یکساعت از گردش دوار بوقلمون روزگار آرامی و آسایشی نمی یابد و در هر نفسی من الانفاس بازیهای گوناگون و شعبده های رنگارنگ بر روی روزگار می آرد که موجب ابداع بعضی مقدمات و باعث اختراع برخی کیفیات گردیده هر ساعت عبرت دیده اولوالابصار میشود *

تفصیل این اجمال آنکه بعد از روانگی احمد شاه بطرف ولایت سنگهان عالی شان در تمام ممالک محروسه قابض و متصرف شدند و علاوه بران خوجه عبید خان را که بازروی آب رادی طرح استقامت میداشت شکستی فاحش و هزیمتی موحش داده و تمام اسباب محاربه و مقابله خوجه مسطور غارت و تاراج ساختند احمد شاه را از دست تسلط و غلبه سنگهان عالی شان خار در جگر خلیده سوزش فراوان و درد بیکران میداشت لهذا قریب ششماه کثیری کمتر در ولایت اوقات بسر برده بمجرد شنیدن اخبار ملالت آثار خوجه مذکور در ماه پوه با لشکر کثیر و شاهین ها وارد سرزمین پنجاب گردید سردار جهان خان را بنابر بند و بست ملک ڈیره غازیخان مامور ساخت و هنگام رسیدن لاهور واضح و لایح گشت که سنگهان عالی شان در سرزمین سری امرتسر جیو که مکانیست متبرک و جائیست مبارک مجتمع و فراهم شده رخت استقامت و استحکام مستوثق نموده و

سر بشورش و فساد بر داشته در مخرب بنیان و انهدام اساس ارکین اسلامیه کوشش بسیار و سعی بشمار
بر روی کار می آرند احمد شاه بمجرد اطلاع این خبر از لاهور کوچیده در مقام گنج سکر طرح قیام نمایش ساخت
و از انجا در مکان نیشته رخت استقامت انداخت در انجا بمشاهده موجودات سپاه و ملاحظه شان لشکر
پرداخته یکهزار و دو صد شاهین خود را که همراه رکاب میداشت نصف بطرف راست و نصف را بجانب چپ
مقرر و معین گردانیده و اول از تمامی در مقدمة الجیش دسته ها ئی جرار درانیان تعین نموده بهیر و بنه را
در وسط مستقر گردانید و قریب چهار و پنج گهری روز بر آمده متصل مکان سری امرتسر فرود آمده سنگهان
عالی شان بمجرد اصغای خبر عالت اثر ورود کلفت آمود شاه مذکور بیرون بر آمده باشتعال نوایر جدال
و جنگ مشتعل گردیدند و احمد شاه شلق اضراب شاهین کنانیده سواران کار آمدنی را بنا بر حمله و یورش
تاکید بسیار و قدغن بیشمار بجلوه نمایش آورد و اکثری از طرفین زخم کاری بر داشتند و برخی از شربت شیرین
شمشیر آبدار شیرین کام شدند و احمد شاه در اندرون دربار صاحب سری امرتسر رفته طرح استقامت
انداخت بعضی سنگهان عالی شان تیغ شجاعت و بهادری را آب و تاب بی اندازه داده و از مکان
بنگه ها بیرون بر آمده داد مردانگی و دلاوری دادند اکثر از درانیان جان بجان آفرین سپردند و بنگه شهیدان
از ان روز مقرر و معین گشت سنگهان سمو المکان لشکر احمد شاه را از هراول و قراول خراب و تباه ساخته
اسپان صبا رفتار و تمام اسباب و کارخانجات لایق سلاطین نزد خودها مهیا و فراهم نمودند احمد شاه که
فایز شدند و بصلاح نجیب خان که نجابت ذاتی او منفک نجاست طبیعی شده مقدمه ناشایسته همراه سری
امرتسر جیو جلوه نمایش و عرصه شهود رسیده فی الواقعه در استیصال اساس سلطنت و انهدام بنیان خلافت
خود کوشش موفوره بظهور آورد و کابلی مل را داروغه انعدام بنیان خود مقرر و معین گردانید من بعد جهانخان
هم از هند و لبست آن ملک ڈیره غازیخان فراغتی یافته حاضر گردید بعد از استیصال بنیاد جهانداری و
بختیاری خود باز در لاهور رخت استقامت آورده روانه ولایت گشت مشهور السنه خاص و عام است
که در هنگامی احمد شاه مقدمه غریب همراه سری امرتسر جیو از قدرت قادر بیچون و تقدیر آن واهب بی شبه
و بی نمون یک برج خشت و آهک از ان مکان فیض نشان در هنگام سر دادن باروت بر سر شاه مذکور
رسیده ضرب سخت رسانید که تا مدت مدید موجب درد و نکال گردیده ناسور در وی نمایان ساخت
آخر الامر بهمین مرض رخت ارتحال بر بست و سرمایه عذاب ابدی و ذخیره عقاب سرمدی برای اولاد و احفاد
خویش فراندوخت و فراهم نمود.

باب پنجاه و هشتم

مجتمع و فراهم شدن سنگهان عالی شان مسلح و مکمل و محاصره شدید در جنڈیاله و محصور شدن گورو عاقل داس بسبب استحکام روابط اتحاد گورو مسطور با احمد شاه و فرستادن گورو مذکور آدمان خود را بعد از ناامیدی کمک و مدد از سرداران پنجاب نزد احمد شاه و روانگی احمد شاه بسرعت و شتابی بداعیه قتال بدون اطلاع احدی از احاد و خبر شدن سنگهان و قرار بر فرار دادن و پس افتادن احمد شاه و جنگ کهلو گهاره

هرگاه احمد شاه در ولایت رفت سنگهان عالی شان بلند مکان سواران مسلح و مکمل نزد خودها مهیا و مرتب نمود مکان عمده جنڈیاله را که بفاصله نه ده کروه از امرتسر جیو شرقرو یه میباشد محاصره سخت و شدید بجلوه نمایش آوردند گورو عاقل داس را که تهانه دار آنمکان بود در احاطه سخت آوردند که مرکز مانند محیط الام سهام تردد و تحیر گردید و گورو مسطور از ته دلی و اخلاص قلبی رابطه موالفت و موانست همراه احمد شاه مستحکم و مستوثق میداشت هرگاه محاصره شدید بدرجه نهایت و اندازه روز مزید دید وادید ساخت بناء علیه از مشاهده عدم کمک و اعانت بیرون از سرداران پنجاب آدمان جلد رفتار نزد احمد شاه روانه ساخته تمام حالت محاصره خود در عرصه میدان مرقوم گردانید احمد شاه را که از غلبه و سطوت سنگهان خار در چشم خلیده بود لهذا بسرعت و شتابی مانند ماه سریع السیری بجلوه نمایش آورد در روز اول از دریای اٹک عابر شده و روز دویم از نهر جهلم عبور ساخته و روز سیوم از دریای

جناب دراوی مرور نموده بفاصله ده کروه از امرتسر جیو دار دگردیده در دل خود عزم مصمم و عزیمت مجزم ساخت
که غافل در پرده پوشیدگی که احدی بر رسیدن شاه مطلع و واقف نشود بر لشکر سنگهان عالی شان افتاده
همگی و تمامی را رهگرای وادی عدم و فنا خواهم ساخت از انجا که فضل و افضال سری سنگورو دیال همگی
اوقات و آنات شامل حال خجسته خصال این طایفه علیه بود حافظ و نگهبان در هر بلیات و آفات زمان آوان
می باشد و متنفسی من الانفاس که آدم نمیی تصور توان کرد
نزد این جم غفیر و گروه خطیر که در محاصره سرگرم بودند فایز شده ظاهر نمود که احمد شاه بانطرف دریای رخت
اقامت انداخته داعیه عابر شدن در پیش ساخته و در عین چشم زدن مثل بلای ناگهانی می آید پیش ازین
از ورود ملالت آمودش به تهیه اسباب ما یحتاج باید پرداخت سنگهان سموالمکان بمجرد استماع اخبار
کلفت آثار محاصره جنڈیاله را بر وقت دیگر جایز داشته و بر اسپان صبا رفتار سوار گردیده بطرف کوهستان
دشوار گذار رخت آرام و سکونت خودها برده بآنروی آب ستلج روانه شدند که درین ضمن احمد شاه در جنڈیاله
وارد گشت و گورو عاقل داس باحراز ملازمت پرداخته تمام کیفیت محاصره و روانگی سنگهان از بر وز
رسیدن احمد شاه درین مکان بجلوه نمایش آوردند و یک چیزی بطریق تحایف و ارمغان حواله ساخت
و بعضی کسان را از بهیر و بنه که ایام زندگی و آوان حیات بسبب ضعف قوی و عظم سن سپری شده بودند
از شربت شیرین شمشیر شیرین کام شدند و احمد شاه بعد از ظهور این فتح نمایان در لاهور آمده رخت
اقامت انداخت و افواج دستهای درانیان بتعاقب سنگهان
عالی شان مامور ساخت چنانچه سواران ولایت از راه دوابه
بست جالندهر بآنروی آب ستلج رفته در موضع
گوجروال بسنگهان عالیشان
مقابل
و مجادل شدند اکثری بربستر
ممات غلطیدند و بسیاری از تیغ بید ریغ
مقتول گردیدند و برخی را پیمانه حیات لبریز گشت هر طرفی
قتیلی و بهر سمتی جریحی و هر جانبی تطیعی و هر
سوی ذبیحی و لفظ کهاو کهاره
که در پنجاب مشهور و معروف است همین است یعنی جنگ عظیم و آفت فخیم در زبان معروف است

باب پنجاه و نهم

سمت ۱۸

شورش و فساد انداختن سردار جسا سنگه اهلو والیه مع افواج سنگهان آنروی آب ستلج و آویزش همراه بکهن خان تهانه دار مالیر و زین خان تهانه دار سرهند و رسیدن بکهن خان در لاهور نزد احمد شاه برای استعانت و مدد از غلبه سنگهان و عزیمت شاه بطرف سرهند بعد از فرستادن افواج و مراجعت بعد از فتح و صوبه داری بکابلی مل دادن و مقدمه سکهه جیون ناظم کشمیر

رسمی است قدیم که در هر دم دهر آن انقلاب دوران خاصه لازم زمان می باشد تا آنکه عالمی در موج خیز حوادث و میان گرداب مصاعب و مصایب فرد فرد و جهانی در بحر ناپید اکنار الام غریق لجه فنا نشود زمانه اصلاً آسایش نمیگیرد و طرفه تر و عجایب تر سانحه تازه بر روی کار می آرد ❁

تفصیل این احوال و تبیین این اجمال آنکه هرگاه احمد شاه بقدر چهار ده ماه در لاهور سکونت ساخت و افواج بعد از مقابله و مجادله در دار السلطنة رسیده فایز بملازمت شدند یک گونه از طرف سنگهان عالی شان اطمینان و تسلی خاطر بشاه مذکور راه یاب گشت بعد از مرور عرصه چهار پنج ماه سردار جسا سنگه اهلو والیه معه لشکر دیگر سنگهان باجتماع لشکر پرداخته تهانه دار شاهی را که در دوابه بست جالندهر رخت قیام میداشت شکستی فاحش و هزیمتی مواحش داد تا در تمامی مکانات صدر قابض و متصرف شدند و بعضی امکنه ها آتش احراق گردیدند و اجناس بسیار و اسباب بیشمار از آن دیار بعرض

وصول آوردند و در سرهند و بندوبست دوابه به سعی بلیغ و کوشش کثیر نمایان ساختند و بعد از انصرام و سرانجام امورات متعلقه
دوابه که فراغتی و آسودگی اسباب بخیر دریه حاصل نمودند از برای اخراج زین خان تهانه دار سرهند بقطع منازل
و طی مراحل پرداختند و قریب جوار سرهند رخت استقلال و استحکام مستقل ساختند چون زین خان را به بهیکهن خان حاکم
مالیر رابطهٔ اتحاد و یگانگی و سلسلهٔ وداد و عدم بیگانگی مرتبط و منضبط بود بفحوای آنکه

مصرع

دو دل یک شود بشکند کوه را ٭ بنا علیه از دست تسلط و غلبه و تعدی سنگهان والاشان زین خان در عهد
امن و امان مصون و مامون ماندند ناچار سنگهان قریب جوار سرهند و مالیر تلف و تاراج ساختند و در دل خود
عزم مصمم نمودند که باجتماع لشکر کثیره مشغول بوده بانهدام بنیاد و استیصال اساس حاکم مالیر و سرهند پرداخته
شوند بنا علیه قریب چهل هزار سوار مجتمع و فراهم گشت سنگهان سموالمکان بر مالیر یورش و ریزش نموده بنگاه
عدم گشتی آرام و آسایش رعایا انجا وغیره بورطهٔ اضطراب و اضطرار مستغرق گشت و بهیکهن خان بسواری جمازه
در لاهور رسیده بملاقات احمد شاه فایز و باظهار احوال کلفت اشتمال خود پرداخت قریب بیست پنج هزار
سوار و پیاده همراهی خان مذکور معین و مامور گردانید بهیکهن خان از راه رهنمایی عنان اسپان سبک ساخته
بر افواج سنگهان که بیخبر و غافل و ذاهل از تمام امورات مجادله و محاربه در قصبه برناله استقامت
می داشتند یورش و ریزش نمودند باهمدیگر کشمکش سخت و شدید جلوه نمایش یافت و اکثری از طرفین
کشته شدند و بسیاری زخم کاری برداشتند سنگهان سموالمکان در جبال دشوارگذار و قلاع عسرالعبور
متحصن و مستحکم شدند احمد شاه که بنا بر تثبیت گرمی لشکر از لاهور روانه شده بود بعد از مرور ایام معدوده
در سرهند وارد گردید شیرالدوله از طرف شاه عالم و قاسم علی خان از جانب نواب وزیر و دیگر وکلای
افغانان و سورجمل جاٹ نزد احمد شاه رسیدند هر یک را فراخور رتبه و منزلت از عطای خلاع آفتاب شعاع
معزز و مفتخر گردانید و من بعد از انجا مراجعت فرموده خدمت وزارت شاه هند به شجاع الدوله و میر بخشی
به نجیب الدوله و خانسامانی به یعقوب علی خان مقرر و معین ساخت و از نهر ستلج عبور شده وارد لاهور
گشت و سعادت یار خان را در دوابه بست جالندهر و بهیکهن خان را در مالیر و زین خان را در سرهند مقرر
و معین گردانید و هنگام رسیدن لاهور راجه سوکهه جیون را که مرد شایسته خلافت و قابل و سزاوار امور
سلطنت بود بعد از معزولی نظامت کشمیر باتفاق نورالدین خان و میان برج راج دیو بعد از شکست
باحسن العهد در لاهور رسیده بود حسب الامر احمد شاه جان بجان آفرین تفویض ساخت چنانچه این
احوال بتفصیل بکمال در مقام خویش طراز توضیح و تشریح خواهد یافت پس از تنسیق و نظام پنجاب احمد شاه
روانه ولایت شد و کابلی مل را بر صوبه داری لاهور مقرر و معین ساخت و سربلند خان عموی خود را

بطرف کشمیر مامور نمود و بقدر چهارده ماه در لاهور متوقف گردید هر چند در استیصال اساس سنگهان سعی بلیغ بر روی کار آورد لیکن این طایفه علیه بفضل سری اکال از روز اول موید شده در روز دیوالی اماوس ماه کاتک خسوف کلی آنچنان بمعاینه و مشاهده در آمد که ستارگان در روز روشن بملاحظه در آمدند نجومیان فلکی قیاس دقیقه اساس و مهندسان هندسه شناس بر زبان آوردند که اینچنین خسوف تمام بعد از مرور دهور بر روی کار آمده ∴

باب ششم

سمت ۱۸۲۱

خلل و فساد انداختن سنگهان عالی شان در دوابه بست جالندهر و خرابی سعادت یارخان مرتبه دویم بانبر روی آب ستلج و ویرانی سرهند بعد از کشته شدن زین خان و بهیکهن خان تهانه دار مالیر و احوال بدانجا

ضابطه ایست مستمره و طریقه ایست مستقره که در هر دور چرخ دوار انقلاب با حصار لازم است فلک مشعبد در هر آنی از آدان بازی تازه بر روی روزگار می آرد بنا علیه سنگهان عالی شان بعد از مراجعت احمد شاه بطرف ولایت باجتماع افواج بحر امواج پرداخته باجم غفیر و لشکر کثیر از دوابه بیاه ستلج عبور شده سعادت یارخان را بدستور سابق خراب و تلف ساختند و تمام مواضعات گرد نواحی را ویران مطلق کردند اکثری جان بجان آفرین تسلیم ساختند و برخی زخم کاری برداشتند سنگهان عالی شان برهمگی و سایر مکانات متصرفه سلاطین والاشان قابض و متصرف گشتند بعد از انصرام مقدمه سعادت یارخان سنگهان سموالمکان از دریای ستلج عبور فرموده بر مالیر کوتله یورش و جسارت بظهور آوردند بهیکهن خان دلیرانه و بهادرانه با معدودی از سواران و پیاده به بهادران عرصه وغا و شیران بیشه هیجا مقابل و مجادل گشت بحسب تقدیر آسمانی تیر بندوق از کمانخانه قضا بر سینه اش خورد و هدف مرگ مفاجات گردید سنگهان موضع مالیر را غارت

و تاراج تمام ساختند و از انجا غنایم بسیار و اسباب بیشمار بدست افواج نصرت امواج واصل شد و بیشتر از بیشتر آسودگی در فاهیت مال در لشکر فیروزی اثر صورت گرفت من بعد بطرف سرهند متوجه شده آن مکان را در حوزه تصرف و قبضه اقتدار خود آوردند و زین خان تهانه دار انجا را که متصل راجپوره قیام بملالت از تمام داشته مطرح داعی اجل بوده حرف لبیک بر زبان آورد و بحالت تباه و خراب جان بجان آفرین تسلیم نمود و مال و اسباب زیاده از حد بغارت و تلفی در آمد و عمارت سرهند تفقد بیم فرمان بادشاه ذالهم مسمار ساختند بلکه ویران مطلق کردند و در تمام ملک آنروی آب ستلج نایره فساد و ویرخاش مشتعل و روشن گشت و بلکه از قصبه کرنال تا ملک پنجاب از سادات عظام و اکابران کرام را از دست غلبه و سطوت سنگهان عالی شان رستگاری و خلاصی حاصل نشد بسیار مقتول دند بوج گردیدند و اکثری خانمان گذاشته آواره دشت ناکامی شدند و تفصیل این اجمال در کیفیت دودمان عالی شان سرکار خالصه جسا سنگه جیو اهلو والیه عرف کلال بعد از توضیح و تشریح مندرج خواهد گشت ٭

باب شصت و یکم

مامور شدن سردار جهانخان بنابر مقابله سنگهان و شکست فاحش یافتن و مرتبه هشتم عزیمت احمد شاه بطرف پنجاب و رفتن کابلی مل همراهی رکاب بطرف سرهند و بناء رجع القهقری جانب ولایت و از انجا خاص کابلی مل بطرف لاهور و داخل شدن سنگهان عالی شان در شهر ۱۸۲۲ و رفتن کابلی مل در کوهستان جمون و دیگر مدارج

احمد شاه را که از غلبه و تسلط سنگهان عالی شان خار در جگر خلیده بود و سوزش و خلجان مزید در درون

این مراسر مکر و شیون جنون را مهیا بود بنابران سردار جهانخان را بطرف پنجاب بنا بر مقابلهٔ سنگهان
سمو المکان ماموز گردانید از انجاکه منشی تقدیر با هزاران خرد و تدبیر در دفاتر ایجاد و ابداع اسم سرداری
این فرقه علیه ثبت و رقم فرموده بود لهذا از مبدای فیاض نصرت و فتح روزافزون نصیب اوقات
فرحت آیات سنگهان والاشان گردید اصناف اصناف اقمشه و اجناس به تصرف در آمد چنانچه
این وقایع بطراز تشریح و آئین توضیح زیب ترقیم خواهد یافت بنا علیه ارقام آنرا درینمقام باعث تطویل
کلام پنداشته بتحریر حقایق دوابه متصدعه اوقات مورخان روشنضمیر و دبیران والاتبار گردیده احمد شاه
اولاً از استماع مقابله سرداران دوابه قرین گوناگون تردد و تحیر بود ثانیاً مقدمه هزیمت و شکست صدر ر
ورسیدن در ولایت علاوه تحیر و تفکر سابق گشت بنا علیه بالشکر موجوده از دریای اتک عبور فرموده
در ملک پنجاب وارد شد سنگهان بلند مکان از استماع خبر آمد آمد احمد شاه در مامن و مسکن حوالی خودها
مستقل و قایم شدند در اثنای راه هر کسی که از زمینداران از قسم غربا و ضعفا بالشکر شاه مذکور دوچار
گردید طعمه صمصام خون آشام گشت احمد شاه بعد از قطع مراحل در لاهور وارد بوده کابلی مل را نزد خود
طلبیده مشار الیه باحراز ملازمت کیمیا خاصیت معزز و مفتخر شده سعادت دارین و مفاخرت کونین حاصل
ساخت احمد شاه مشار الیه را حکم قضا شیم نمود که در بند و بست لاهور امیر سنگه همشیره زاده اش
سرگرم ماند و خود حاضر بحضور باشد چنانچه امیر سنگه مذکور در بند و بست لاهور مساعی موفوره و کوشش
نامحصوره بجلوه نمایش و عرصه ظهور آورد کابلی مل متابعت و انقیاد امر شاهی را سعادت عظمی تصور
ساخته همراهی اردوی معلی روانه گردید و امیر سنگه بر صوبه داری لاهور مقرر و مستقر ماند احمد شاه
از لاهور روانه شده و از دریای بیاه و ستلج عبور ساخته در سرهند وارد گردید سنگهان عالی شان
که در جبال مزلقه و کوهستان مشکله اقامت میداشتند لهذا بسلامتی مال و جان اوقات بسر بردند
احمد شاه را روز اقبال بشام و بال رسیده بود لهذا افغانان از مقابله و مجادله دست کوتاه ساختند و قدری
بدون رخصت روانه شدند بعد از ظهور این طرز سراسیمگی تمام در اردوی شاه جلوه نمایش پذیرفت و
بسیاری از بهادران کارزار را تمایل و تکاهل راه یاب شده قرار بر فرار دادند لاچار پادشاه از انجا
رجع القهقری بعقب ساخته هرگاه از راه بالامیری امرتسر جیو مراجعت یافت و سنگهان عالی شان در
تعمیر و ترمیم سرگرم بودند با جم غفیر و گروه کثیر قدم استقلال و استقرار محکم میداشتند از راه بالاتی چک اراده
دربیش ساختند و هنگام ڈیره نمودن آنجنان سنگهان بندوقها سر دادند که یکمرتبه افغانان
در آتش فنا سوختند و باقیماندگان از خوف جان در ورطهٔ بحر اضطراب غوطه زدند احمد شاه مقابله

انسب وقت ندیده از دریا عابر شده کوچیده رفت هنگام مراجعت کابلی مل را بطرف لاهور با مور گردانید سنگهان
عالی شان که دار السلطنت لاهور را خالی دیدند لهذا باجتماع لشکر پرداخته وظهور همچنین را محض از تائیدات سرمدی
اکال تصور ساخته و دیوار شهر پناه قلعه را نقب زده داخل لاهور شدند و امیر سنگه که در تماشای اهل طوایف
مشغول بود بحالت تباه گرفتار گردید درسمت ۱۸۲۲ اکادسی بدیا که وده ی روز چهارشنبه این سانحه تازه رونما
گردید جنوب رویه لاهور تا موضع نیاز بیگ در تصرف سوبها سنگه مقرر ومعین شد وحویلی کابلی مل شرق رویه
به گوجر سنگه حواله ساختند و درمیان قلعه سردار لهنا سنگه مقرر ومعین گردید ومسجد بادشاهی
غرب رویه بنام سنگه صاحب سمو المکان بلندشان قره باصره سرداری غره ناصیه نامداری خالصه
جهرت سنگه جلوه استقرار یافت هرگاه سنگهان عالی شان در شهر لاهور وارد شدند بمجرد داخل گردیدن
تمال وکمال اسباب باشندگان شهر تجارت وتلفی درآوردند وخانهاے بسیار از هنود ومسلمان
به تاراج رسیدند تمام ارکانان واعیان شهر از هنود ومسلمین اجتماع نمودند تحریر اسم آنها تحصیل حاصل
است لیکن سرامد از تمام شاه صاحب مهذب الاخلاق یگانه زمان سید امیر بخش المشهور بتهو شاه
جیو است که درکسوت تعلق ولباس فقر وحید الدهر بودند القصه مردمان دهقان بانچه که در ابتداے
حین حیثیت وانسانیت نمی داشتند لهذا اسباب ولباس پوشیدنی رعایا غضبیده عریان وبرهنه
می ساختند از معاینه لباس شاه موصوف که کلاه وخرقه ملون بلون فقرا پوشیده بودند سر به سجده
آوردند وبعد از حصین بعض بسیار ارکانان بهمان حالت مجموعی نزد سرداران صدر رفته استغاثه
نمودند که شهر لاهور باغیست پر از اشجار واثمار وحدیقه ایست مملو از ریاحین واز هار اگر حفاظت وحراست
این گلشن بے خزان از دست ملخ وغیره مرغان بجلوه نمایش خواهد درآمد از اثمار این گلشن رطب اللسان
وشیرین دهان خواهند شد بلکه تمام عمر آسودگی ورفاه دست بهم خواهد داد واگر از غلبه وتسلط مرغان
طیران ویران مطلق گردید باز آبادی ومعموری آن بسیار از بسیار مشکل ومتعذر هست سرداران سنگهان
ارکانان واعیان بدرجه اجابت متلقی فرموده منادی امن وامان در تمام شهر بجلوه نمایش
وعرصه ظهور آوردند از برفز اینچنین تمام رعایا وبرایا که ودایع بدایع حضرت صمدیت اند در عهد امن وامان
ورفاهیت خان ومان سلامت ماند وبعضی را که مال واسباب تجارت وتلفی درآمده بود ظهور
این مقدمه را محض از دور گردش ایام خود تصور ساختند کابلی مل که ظلم وجفای باحوال رعایا مسلوب
ومرعی مے نمود هنگام ورود سنگهان تمام خلایق مانند مرغان که از قفس خلاصی ورستگاری حاصل
سازند قرین الاف بهجت ونشاط واصناف مسرت وانبساط گردیدند وعیش وعشرت را روز بازار

رونق جلوه نمایش یافت و غنچه قلوب خلایق که از صرصر حوادث حکام بد انجام در گرد انقباض بود انبساط تازه پذیرفت و رایحه فوایح مسرت و راحت دماغ جهانی را عطر آگین ساخت و نسیم عنبر شمیم انشراح و ارتیاح مشام عالمی را معنبر و معطر گردانید و ابواب انفراح بر روی روزگار مفتوح گردید و اسباب خورمی و خورسندی در تمام ملک آماده و مهیا شد ؛

رباعی

این مژده اقبال گزان سو آمد
دولت زنشاط تهنیت گو آمد
گل بوی که باغ عشرت از نو بشگفت
می نوش که آب رفته در جو آمد

کابلی مل از استماع این خبر قرین آلاف غموم و اصناف هموم گردید بطرف جمون روانه گشت و مردمان باشندگان شهر لاهور که از دست تعدی و جفای آن سفاک بیباک در جمون قیام مید اشتند نهایت ذلیل و خوار ساختند و تمام پالکی مشار الیه پر از خشت و سنگ گردید هر چند راجه رنجیت دیو حمایت کرد که همراه اینچنین مرد بد سلوکی مرعی و مسلوک نباید نمود لیکن اجتماع جم غفیر و گروه کثیر نهایت متعذر و مشکل است لهذا مشار الیه در نواحی آنجا گذر اوقات بملالت و نکبت بسر برد و تاریخ سنگهان عالی شان موافق سنه هجری از تصانیف سلفه اینست ؛

جهانی خراب شده

ج	ه	ا	ن	ی	خ	ر	ا	ب	ش	د	ه
۳	۵	۱	۵۰	۱۰	۶۰۰	۲۰۰	۱	۲	۳۰۰	۴	۵

۱۱۸۱ سنه هجری

باب شصت و دوم

آمدن احمد شاه در پنجاب بعد از عمل و دخل سنگهان عالیشان در لاهور و باز جان بجان آفرین تسلیم نمودن ❖ ❖

از نوشته اخبار نویسان پنجاب تمام کیفیت تسلط و غلبه سنگهان سمو المکان بسمع احمد شاه

منکشف و واضح گردید بمجرد استماع این خبر بزودی و شتابی عبور از عباسین و جهلم نموده بسرعت سریع
در گجرات فرود آمد و تمامی آن ملک بتلف و تاراج رسید بسیاری از اماکن مردمان و باشندگان سنجاک
برابر گشتند و بعضی کسان که طاقت ذهاب و آیاب میداشتند در مامن خودها فرود شدند احمد شاه توقف
در گجرات مناسب ندیده روا رو بطرف جمون راهی گردید راجه رنجیت دیو دست و پای تدبیر گم کرده در جمون
محصور گردید میان رتن دیو وغیره برزبان آوردند که اکثر بهادران عرصه کارزار و مبارزان میدان هیجا
را در شجاعت و جلادت خواهند شیر بران بیشه وغا و دلاوران جنگ آزما بشیمه مستی و سبقت در صف مقابله
نمایش خواهند نمود ازینمعنی بالکل منفرح القلب و منشرح الصدر باید بود اولاً صلاح دادن مبالغ بطریق نذرانه برخود
مقرر و معین باید ساخت اگر کار از مصالحت و ملایمت سرانجام پذیر شود چرا جمعی کثیر و جمعی غفیر را طعمه صمصام خون
آشام نموده آید آخر الامر بصلاح و مشورت باکرام و موالکرام مبلغ یک لکهه روپیه نقد بطریق نذرانه بر راجه مسطور مقرر
گردید موافق کنکایش و صلاح شاه ولی خان وزیر خلعت مهربانی با راجه مذکور حواله شد و احمد شاه از انجا مراجعت
و معاودت ساخته در لاهور وارد گشت و سنگهان یکروز پیشتر از آمدن شاه مذکور ترسیدند و هر جانب شهرها
حواله ارکانان نموده بطرف شرق راهی شدند و احمد شاه نواب دادن خان را بصوبه داری لاهور مقرر و معین
کرده و راجه کابلی مل را همراه گرفته بطرف سرهند راهی و روانه گشت و راجه مذکور دران ناحیه متصل کوه جیتی جان
بجان آفرین تسلیم نمود و احمد شاه باز از انجا مراجعت ساخته و از دریای راوی و چناب و جهلم و اتک عبور شده
داخل ولایت گردید و باز سنگهان عالی شان یکجا شده دادن خان را از لاهور بیرون نموده باستقلال
تمام و استحکام مالکان عمل خودها بظهور آوردند و بعد ازان بسال دوم سمت ۱۸۲۴ باز عبور از عباسین و جهلم
نموده در بهالیه ضلع گجرات سائیان بانزدی چناب بلند ساخت و دوازده کروه از دریا فرود آمد و اخبار موحش
آثار از طرف ولایت مبرهن گردید لهذا رجع القهقری طرف عقب جلوه نمایش یافت بار سوئم ۲۳ در دکانیان
ذخیره ساخته ازانزوے آب چناب بجانب ملتان روانه گشت و مرتبه چهارم از نهر عباسین و جهلم و
چناب وغیره عبور کرده اولاً در سرزمین سرهند و بعد ازان در انباله فرود آمد و بست آن حدود منطبع خاطر
ساخت که درین هنگام بحسب گردش آسمانی دسته هاے سواران همراهی شاه مذکور بدون حکم پس شدند
و احمد شاه هم از ظهور این معنی که نهار سعادت شبه لیل شقاوت مبدل گردید و کوکب اقبال را در وبال
تصور نمود بنا علیه مراجعت بعقب ساخت و در ملتان رخت اقامت انداخت و علی محمد خان را مقتول
و مذبوح نمود و نواب شجاع خان را قایم مقام او در ملتان مقرر ساخت و بعد از نسق و نظام آنجا روانه
ولایت شد هر چند احمد شاه در استیصال و انهدام بنیان سنگهان کوشش بسیار و سعی بیشمار بر روی

کار آورد و لیکن روز بروز این فرقه عالیه از عنایات بیغایات سری اکال پورکهه جیو افزایش و ترقی
می پذیرفت و تمام ملک پنجاب از ذهاب و ایاب احمد شاه ویران مطلق گشت و مردمان اصالت منزلت
و صاحب دولت و نعیم بهر طرف قرار بر فرار داده در هر شهری از بلاد سکونت اختیار کردند و آه دردونی
مردمان غربا و ضعفا از دست جور و جفا آن سفاک بیباک باوج کیوان در رسید ٭ **فرد**

نیم شبی آه زند پیر زال ٭ دولت صد ساله کند پایمال

چون آه مسکینان و ستم دیدگان تاثیری تمام دارد بنا علیه احمد شاه را در قندهار مرض ناسور بینی
آنچنان عارض شد که رایحه عفنه آن دماغ قرب جوار را متعفن میساخت لهذا دوم ماه ربیع الاول
۱۱۸۶ هجری ازین جهان فانی بعالم جاودانی ارتحال و انتقال ساخت و تیمور شاه پسرش بر مسند
کامرانی و حکمرانی بنشست و اوقات بعیش و نشاط بسر برده عزم پنجاب از قوه بفعل بمنصه اعلان
نیاورد و هر چند افغانان بنابر عزیمت پنجاب بر زبان می آوردند تیمور شاه در جواب آن بیان می ساخت
که شاه بابا که عزم پنجاب مینمود چه فائده دید بلکه تزاید و افزایش سنگهان یوماً فیوماً شعشعه صد و درخشید
و ملک پنجاب از ارتحال احمد شاه رونق ابدی پذیرفت و سنگهان عالی شان در تمام ممالک قبضه و
تصرف خودها بجلوه ظهور و عرصه نمایش آوردند - چون منشی تقدیر و دبیر قضا در دفتر ایجاد و تکوین در عنوان
دنیا و سرنامه جهان به نشانی اقبال و علامت اجلال اسم بادشاهی سنگهان عالی شان مثبت و مندرج
کرده بود لهذا استیصال بنیان سلاطین ولایت و هند یوماً فیوماً از قوه بفعل بعرصه شهود و جلوه نمایش
یافت و سرداران سنگهان عالی شان روز بروز جمعیتی وافی و لشکر کافی نزد خودها مهیا و آماده ساختند
بنا علیه احوال نیک مآل طایفه علیه سنگهان بطراز تشریح و آئین توضیح رقمزده کلک فصاحت سلک نموده شد تا بر مورخان دانش آگین
و دبیران بینش آئین اخبار کماحقه پوشیده و مخفی نماناد ٭ صد شکر و سپاس آن رب بیقیاس و آن منعم بیوزن قسطاس که این عروس
تشبیهات مجلی بلآلی متلالی ترصیعات و مزین بحجله درر غرر تسجیعات و این ازرنگ مانی نگار ترکیبات و این نقش بهزاد آثار
تالیفات یعنی دفتر اول از کتاب فصاحت مآب بلاغت آیاب گیاست کتاب جامع محسنات لفظی و معنوی و مجمع بدایع حرفی
و لغوی زیب اتمام پذیرفت ٭ **نظم** صد شکر که این طلسم نامه ٭ بگرفت نگار جاودانه ٭ هر طرف درد جو مشک
چین هست ٭ ترصیع دماغ آن و این هست ٭ چشت برین ضمیر صافی ٭ فرمود چنین و آشنافی ٭ تا یوم بقاست یادگاری ٭
باقیست بدور روزگاری ٭

تمت

تمام شد دفتر اول عمدة التواریخ

نوٹس

کتب ہائے مندرجہ ذیل قلمی عربی فارسی ہمارے پاس موجود ہین اگر کسی صاحب کو کوئی کتاب دیکھنے کا شوق ہووے تو اُس کو کم سے کم ایک ہفتہ کے واسطے دیجا سکتی ہے - بشرطیکہ طلب کنندہ معزز اور اعتباری ہووے - لیکن محصول ڈاک اُسکے ذمہ ہوگا ،، اگر اجرت نقل کی اوّل ارسال کیجاوے تو اُسکی نقل ع

نام کتاب	نام مصنف و تاریخ تحریر	نام کتاب و تاریخ	نام مصنف و تاریخ تحریر	نام کتاب	نام مصنف و تاریخ تحریر
سری بھاگوت	فیضی ۱۲ ابوہ سنہ ۱۰۶۹	دفتر اول مثنوی معنوی	مولوی جلال الدین رومی سنہ ۱۱۶۱	ہیر رانجھا	[illegible] ۲۴ شوال سنہ ۱۱۵۵ ہجری [illegible]
ہربنس پوران	" ماہ صفر سنہ ۱۱۴۸ ہجری	صرف جامع		گیان گودہری	
سری بھاگوت		دیوان حافظ	حافظ شیرازی	راگ مالا	
مہابھارت	"	مثنوی ولی	ولی رام	قصہ کام روپ و کام لتا سنہ ۱۲۳۶	
(از اول بغایت		دیوان مجموعہ		راماین	
ہشتم پرب)		دیوان آصفی	آصفی سنہ ۹۳۱ ہجری	لیلاوتی سنہ ۱۰۶۷ ہجری	
مہابھارت	"	نلدمن	سمنت	راگ مالا	دہنراج
(از پرب نہم بغایت		دیوانہا مجموعہ	سنہ ۱۱۵۹ ہجری	لیلی مجنون	مولوی نظامی
سیزدہم)		غزلیات		کافیہ	
مہابھارت	"	دفتر ششم مثنوی معنوی	مولانا روم	میزان	سمت ۱۸۶۳
(پرب چہاردہم)		مجموعہ دیوانہائے		دستور المبتدی	سنہ ۱۲۳۱ ہجری
مہابھارت	"	(مع دیگر کتابہائے نامعلوم)		مراح الارواح	"
(پرب دوازدہم)		اعجاز خسروی	خسرو	ریاض الصنایع	سنہ ۱۲۰۲ ہجری
مثنوی ولی	ولی رام سنہ ۱۱۳۱	مثنوی معنوی	سنہ ۱۰۹۷	مرادالعاشقین	رکن الدین
دیوان ولی	"	دفتر ہفتم مثنوی معنوی	مولانا روم	رسالہ موسیقی	سنہ ۱۲۲۶

نام کتاب	نام مصنف و تاریخ تحریر	نام کتاب	نام مصنف و تاریخ تحریر	نام کتاب	نام مصنف تاریخ تحریر
رسالہ تقیہ الاتمام تاریخ جغرافیہ	از لکھنوی سنہ ۱۲۳۲ ہجری	جواہر نامہ	سنہ ۱۲۳۲	رقعات مولانا جامی	مولانا جامی سنہ ۱۱۰۰ ہجری
فتح نامہ میر نتھے علے	محمد عظیم الدین ساکن ہمیں پور	رسالہ رمل	سنہ ۱۲۳۱ ہجری	ہفت اقلیم تواریخ	دین احمد
آئین اکبری	.	قرابادین قادری	محمد اکبر	سہ کتاب نام معلوم	.
خلاصۃ التواریخ	لالہ سجان رائے	تحفۃ المومنین	ناصر الدین	شبستان خیال	سنہ ۱۱۳۰
تاریخ نادری	محمد مہدی سنہ ۱۲۳۹	نسخہ دلپذیر	سنہ ۱۲۰۹ ہجری	زلیخا	جامی سنہ ۱۱۱۰
مرآت الخیال	ملک لعلی سنہ [illegible]	حکمت	ایضاً	اختری ہزارے	.
معیار دانش	سنہ ۱۲۴۶	نجوم	.	ابو الفضل دفتر اول دویم	شیخ ابو الفضل
عمدۃ التواریخ دفتر اول	سوہن لعل بن گنپت رائے	انشار تاج الملک	سنہ ۱۱۷۱	دیوان عرفی	عرفی
دویم وسویم	〃	یوسف زلیخا	جامی سنہ ۱۱۵۸	انشار (نام نامعلوم)	.
وچہارم و پنجم	〃	سنگھاسن بتیسی	سنہ ۱۱۲۶	ترجمہ خلاصۃ الحساب	.
تواریخ بابری	بابر ابراہیم شاہ	بدائع الانشار	سنہ ۱۱۶۵	رسالہ معما	شہاب الدین
تواریخ فرشتہ	.	مخزن الانشار	.	ارشاد المریدین	.
لطایف الظرایف	سنہ ۱۱۳۲ ہجرے	جامع القوانین	خلیفہ شاہ محمد قنوجی	دیوان شرف	شاہ شرف بو علی قلندر
کلیات نعمت خان		شرح عربی	.	شرح تخلیص	.
طب نفیسی	محمد اقیر منشی	قافیہ مولانا جامی	ملا عبد الغفور	جغرافیہ	.
〃	〃	انشار بیدل	مرزا بیدل سنہ ۱۱۰۸	چہار درویش	چھاپہ
ترجمہ کتاب نبا در ریاب	سنہ ۱۲۳۱ ہجرے	حاشیہ میر علی	سنہ ۱۱۹۶ ہجرے	معلم الحساب	
مثنوی غنیمت	سنہ ۱۲۳۲	شرح صرف ہوائے	.	مثنوی گل و صنوبر	.
زبدۃ الرمل	محمد حسین سنہ ۱۲۱۴	شرح صرف میر	.	سراپا بے نظیر	
یوسفی	یوسفی سنہ ۱۲۶۳	مخزن الاسرار	حضرت نظامی گنجوی	کلیلہ و دمنہ	میر حسن
ستہ ضروریہ	〃	سہ عربی	سنہ ۱۲۳۲	اسرار قاسمی	.
یوسفی		مطلع الانوار	۹۹۶		
سسی پنون مع تصاویر	دیال داس سنہ ۱۲۱۶	شرح نصاب الصبیان	.	عبرت نامہ	سوہن لعل سمت ۱۹۰۰
کفایت التعلیم	خواجہ امام افضل سنہ ۱۲۳۳	اخلاق المحسن	.	تواریخ کشمیر	〃 سمت ۱۹۰۶
مفرح القلوب	محمد اکبر	اکبر نامہ دفتر دویم			

کتب کے مندرجہ بین سے قریب لکے کی لالہ سوہن لعل صاحب کی اپنی تحریر میں اگر کوئی کتاب لائق طبع ہونے کے

غلطنامہ کتاب عمدۃ التواریخ دفتر اوّل

صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح	صفحہ	سطر	غلط	صحیح
۱	۱۰	متفتخر	مفتخر	۲۵	۱۰	اژدہام	ازدحام	۵۳	۳	کنگالیش	کنگاش
″	۱۳	گمان ہمہ خیال	گمان وہم خیال	″	۲۱	صحت	بصحت	″	۸	پدربزرگوار را	پدربزرگوار راز
″	۱۴	وجبہ	وجب	۲۶	″	زدزق	زورق	۵۶	۱۵	مارب	مآرب
۳	۸	گوشوار	گوشوارہ	″	۲۴	آوج	باوج	۶۱	۳	حباب	جناب
″	۱۱	صی	صبی	۲۷ ۲۸ ۳۳	۵ ۲۵ ۱۸	استخلاص عالمگیر کنگالیش	استخلاص جہانگیر کنگاش	۶۴	۱۶	بحبل المتنین	بحبل المتین
″	۱۵	قوہ	قوۃ					″ ۷۳	″ ۱	بعردہ ناب	بعروۃ تاب
۴	۶	متلانی	متلالی	۳۷	۲۳	کیفامااتفق	کیف ما اتفق	۷۶	۷	مابتش	تابش
″	۱۷	متسخر	مسخر	۳۸	۱۲	ازکہ	ازآنکہ	۸۱	۱۰	افتاح	افتتاح
۵	″	تمثل	تمثیل	″	۱۸	ہمت	بہمت	۸۲	۱	ذالحج	ذی الحج
۶	۲۴	قوہ	قوۃ	۴۰	۲۱	متقین	متیقن	۸۸	۱۰	اعزار	اعزاز
۱۰	۳	سنجابات	سنجاب	۴۳	۱۴	مغتخر	مفتخر	۹۱	۷	ماسبقہ	ماسبق
۱۸	۱	لالی	لآلی	″ ۴۵	۱۰ ۶	اسرزار مسین	اسرار مستلین	″ ″	۸ ″ و ۱۴	نمادات ذکریاخان	فات زکریاخان
″	۵	گیاست	کیاست	۴۷	۵	معزر	معزز	۹۲	۹	کنگالیش	کنگاش
″	۲۴	منقبص	منقبض	″	۷	اژدہام	ازدحام	۹۵	۷	یکمال	بکمال
۲۰	۱۱	سعادت ارسی	سعادت ابدی	۴۹	″	آلہ	الہ	۹۶	۲۵	یانزدہم	پانزدہم
″	۱۵	صوب	ثوب	۵۱	۲۱	توتی الملک	تؤتی الملک	۱۰۱	۱۵	طاوسی	طاؤسی
″	۱۸	ہرکہ راخود	ہرکہ خود را			ممن تشاء	من تشاء	″	۱۸ ۱۶	خزینہ لاکی	خزینہ لآلی
۲۱	۱۸	انفراع	انفراغ			وتنزع الملک	وتنزع الملک	″	۲۲	سکابل	کابل
″	۲۵	مرض	برص			ممن تشاء	ممن تشاء	۱۰۳	۸	ذکریاخان	زکریاخان
۳۰	۲۵	اخیر سطر	دیکھو بقیہ احوال صفحہ ۳۱ سطر ۱ از ابتدا تا ۲۵			لله الملک	وتعز من تشاء	۱۰۵	۴	صیا	صبا
۳۴	۱۱	نث تین	نشاتین			والمال	وتذل من تشاء	۱۰۹	۳	آذیۃ	اذیت
″	۱۸	جہانگیر	محمد اکبر				بیدک الخیر	″	۱۷	نواحی	نواہی

صفحه	سطر	غلط	صحیح	صفحه	سطر	غلط	صحیح	صفحه	سطر	غلط	صحیح
١١٠	١	گا	گاه	١٣٢	١٥	ڈیر	ڈیره	١٦١	١٧	بگر	گبد
״	١٣	مجاربات	محاریات	״	١٦	تفرح	تفرج	١٦٧	١٧	مراح الرواح	مراح الارواح
١١٣	٢١	دنانیز	دنانیر	١٣٥	١١	تناه	شاه	١٦٨	٣	سه کتاب	سه کتاب
١١٦	١٢	باوسبان	دیاسبان	١٤١	٨	عباسیس	عباسین			نام معلوم	نام نامعلوم
١٣١	٣	ان الذی	ان الذین	١٤٨	٣	سید	سبد	״	٢١	سره عربی	سراج عربی
		اتخذ العجل	اتخذوا العجل	١٥٤	٥	سنه ہجری	سنه ١١٧٢ ہجری				
		سیاتہم	سیئاتہم	١٥٦	٨	ہرگا	ہرگاه				
١٣٤	٩	تاج	تاراج	١٥٧	٦	له	کر				

نقل اسناد

عزیز القدر ارادت نشان لاله سوہن لعل بعافیت باشند

عریضه مرسله ایشان معه کتاب تواریخ بنظر در آمده کاشف مرقومات گشت از مطالعه کتاب مسرور ی پیرامون طبع پیدا شد لهذا اہنڈوی مبلغ پنجاه روپیه سکه کلدار به دوکان لاله ہر جس رائے جواہری امرتسر نزد ایشان فرستاده شده خواہد رسید لازم که برین نمط مدام نویسان حالات باشند

المرقوم اسوج سدی سویم سمت ١٨٩٨ مقام لاڈوه

مهر
اکالسهای اجیت سنگه
بهادر

فضیلت وکمالات دستگاه لاله سوہن لعل مؤرخ لاہور بعافیت باشند

اندرینوقت قدری از اجزای تواریخ داده آن فضیلت دستگاه بملاحظه در آمده ویکصد روپیه برای ایشان معرفت رفعت وعوالی مرتبت لاله خوشی رام مرسل میشود باید که از وصول نموده بتصرف خویش آرند وبفور وروو پروانه اجزای تواریخ مذکور که باقی انده دفتر بانطرف روان سازند بر وقت رسیدن آن ہرچه مناسب خواهد بود زیاده تر پرورش آن کمالات دستگاه خواهد گردید. المرقوم ہشتم اگست سنه ١٨٤٦ ع مقام سہو متصل تہان بہوپال

(Sd.) J. D. Cunningham.

مسٹر جوزف ڈیوی کنگهم
سنه ١٨٤٦

سند دستخطی میجر ہنری پی بانڈ صاحب بہادر ڈپٹی سکریٹری بورڈ ممالک پنجاب وغیرہ

A Jágir valued at 1,000 Rs. annually, as noted below, subject to the payment of ¼ "Jama", is granted for life to Sohan Lál, Vakil, under the authority of Government Letter No: 1253, dated 18th July 1850.

Mangá, Taluqua Mattewal, Zillah Amritsar.	}	Rs. a. P. 1,000-0-0

By Order,

Lahore, The 31st May '51. (Sd.) H. P. Bond,

Dy. Secy., Board of Administration

Compared with Persian.

(Sd.) Bulákee Chund,

Offg. Translator.

نمبر ۱ مندرج نقشہ سوئم

آنکہ

سند جاگیر بنام سوہن لعل وکیل دربار ساکن لاہور

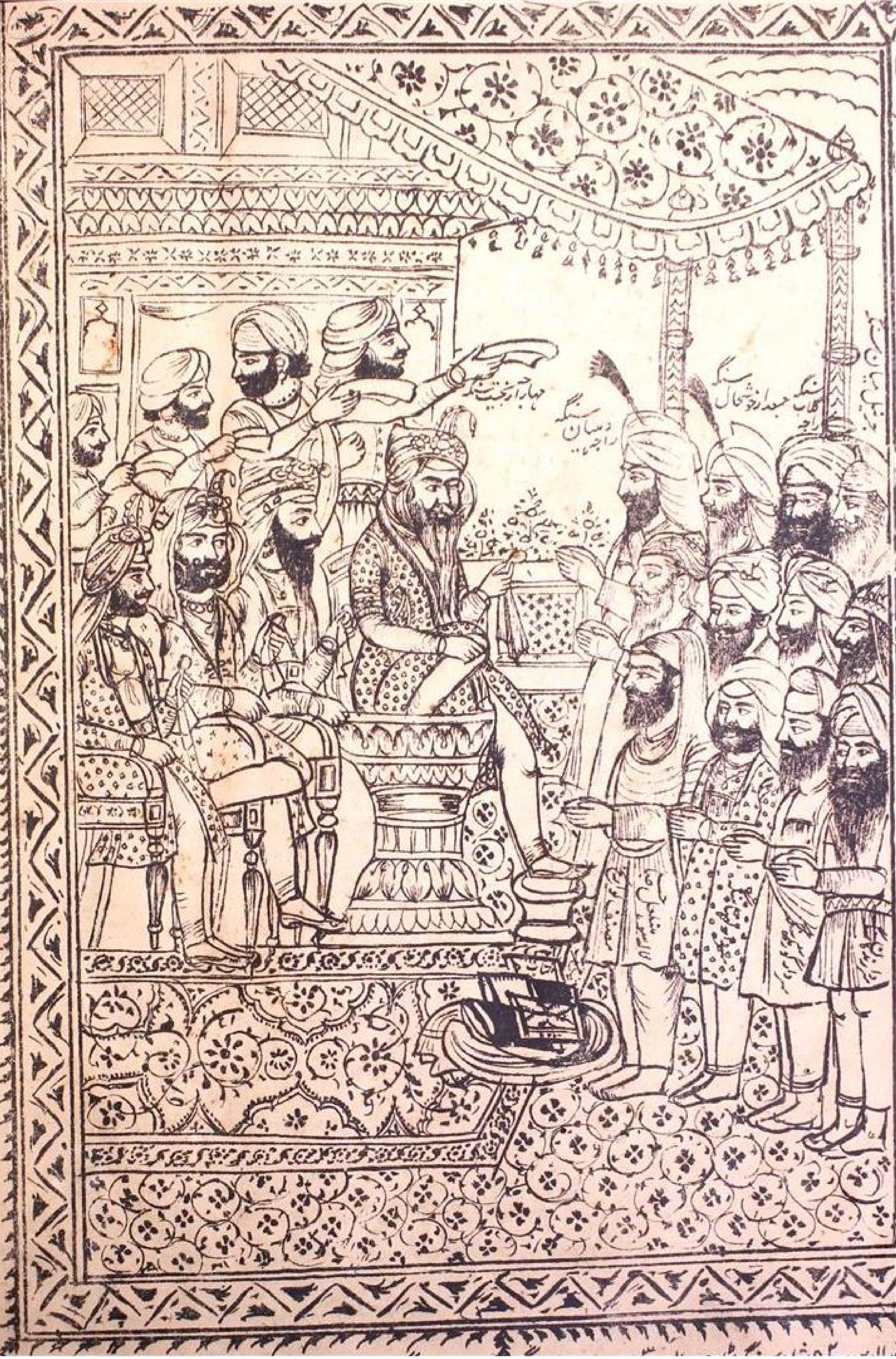
از انجاکہ مطابق منظوری حضور نواب مستطاب معلی القاب لارڈ گورنر جنرل بہادر دام شوکتہم مندرجہ خط انگریزی صاحب سکرٹری اعظم گورنمنٹ نمبری ۱۲۵۳ مرقومہ ہیجدہم جولائی ۱۸۵۰ء جاگیر یکہزار روپیہ سالیانہ باخذ چہارم جمع جاگیر بموجب تفصیل ذیل تاحین حیات بالیشان عطا شدہ این سند داشتہ مکمل دانستہ بخیر اندیشی و دعاگوئی سرکار انگلشیہ شاغل باشند و ترجمہ این سند برصدر مرقوم است فقط۔ تحریر بتاریخ ۳۱ - مئی ۱۸۵۱ء مقام لاہور

تفصیل جاگیر

الـــ ۱۰۰۰

مانگہ متعلقہ متی وال ضلع امرتسر

الـــ ۱۰۰۰

مہاراجہ رنجیت سنگھ
راجہ دھیان سنگھ
راجہ گلاب سنگھ
جمعدار خوشحال سنگھ

Lálá Sohan Lál, Súrí Khatri, a *vakil* at the Court of the Mahárájá Ranjít Singh through 27 years of that monarch's reign, and through the entire period during which his successors occupied the throne of the Panjáb till the deportation of his last son and successor Mahárájá Dalíp Singh by the British Government in 1849 to Chandálgarh near Banáras, took advantage of his exceptional opportunities to compile a voluminous manuscript of some 7000 pages relating the events of the very stirring times in which he lived. His habit of noting down what passed seems to have been hereditary, for his father Lálá Ganpat Ráí, who before him had been *vakil* not only to Mahárájá Ranjít Singh, but also to his father and grandfather Mahán Singh and Chart Singh, had kept similar records of all he saw for some 40 years previously. He died in very advanced life in 1828 A. D., and has left many MSS. behind him, but they are not of any special value, as his son used them all in his great compilation. Sohan Lál's work may be divided into three distinct portions—(1)—a chronicle of events of which he was personally cognizant as a contemporary, (2)—a chronicle of events that his father recorded as a contemporary, and (3)—memoirs of still earlier Sikh History according to the ideas on the subject prevalent in the beginning of the 19th Century. Like all Panjáb historians Sohan Lál opens his work with the doings of Gurú Nának, and carries on the record to his own times, but the value of his account of the Gurús and their immediate successors is, that it is an earlier one than that in the other native books one generally sees, and he goes into details about minor personages not usually noticed except by name. As to the great value of the rest of his work there can be no doubt, as it is that of a contemporary who was an actual eyewitness of much that he relates. Sohan Lál, who did not die until 1852 A. D., commenced writing in 1812, and his father's MSS. dated back till not long after 1770, and even previous to that, for he remembered Adína Beg Khán and Ahmad Sháh Abdálí, and made notes about them, so that we have in these volumes the chronicles of court contemporaries ranging over nearly 80 years. It is difficult to imagine a record of more importance to the history of the Punjab.

The original MSS. are in a very elegant and correct style of Persian, but are written in a rapid cursive hand, which is very hard to read until one is accustomed to it. But this fact enhances their value, as it shows that they have not been 'touched up.' They have had a history to themselves in the curious vicissitudes they have undergone since Sohan Lál died, but this does not effect us now except in the loss, thus of some leaves here and there, notably of some lent to Sir Herbert Edwardes on the Wars between the Sikhs and the English, which were never returned.

The value that the great Mahárájá himself placed on these records is shown by the fact, that he more than once rewarded Sohan Lál for them, as detailed in correspondence and *Sanads* still in the possession of the family, and by his ordering a copy to be prepared for the use of the British Government between 1832 and 1834, as noted in the original MSS., vol. iii., p. 569. Murray, Wade, and Prinsep, all placed a very high value on them and extensively used them, and so did Cunningham in his *History of the Sikhs*, (Ed. 1849, p. 139, footnote,) whose obligations were acknowledged in a letter to the author under date 8th August 1846. Subsequently the MSS. were submitted to the 5th Congress of Orientalists of Florence in 1878, who under the signature of Professor de Gubernatis considered that they ought to be published, and to the Senate of the (then) Punjáb University College, who formed a Sub-Committee to consider them. They reported that "the book is of rare authority as regards the history of the Sikhs, and records the daily occurrences in the private and public life of Mahárájá Ranjít Singh with such accuracy and detail, that it cannot be surpassed by any other relating to that Prince, and naturally forms one of the most reliable sources regarding the events of his rule."

Lastly, failing a more competent person, the owners of the MSS. offered them to me to edit and bring before the English public in a translation, and all I can say on my own behalf is, that I have done everything in my power to give a worthy rendering of so important a work.

Ambálá, 4th May 1884. R. C. TEMPLE.

UMDAT-UT-TAWARIKH.

VOLUME I.

COMMENCING FROM GURU NANAK, SAMVAT 1526 VIKRAMA-DITYA=A. D. 1469 DOWN TO AHMAD SHAH DURRANI, SAMVAT 1828=A.D. 1771.

IN PERSIAN

By Lala Sohan Lal, son of Ganpat Rai, and grandson of Lala Hukumat Rai, Suri, Vakil at the Court of the Maharajas of the Panjab; and Author of the Biographies of Maharajas Ranjit Singh, Kharak Singh, Sher Singh and Dalip Singh, published by the permission of Lalas Mul Chand and Harbhagwan Das, Suris, son and grandson of Lala Sohan Lal.

TO BE EDITED

IN ENGLISH

BY CAPT. R. C. TEMPLE, F.R.G.S., M.R.A.S., &C., &C., BENGAL STAFF CORPS,

AUTHOR OF

"LEGENDS OF THE PANJAB,"
"WIDE-AWAKE STORIES,"
EDITOR OF "THE INDIAN ANTIQUARY" AND "PANJAB NOTES AND QUERIES."

"DISSERTATION ON THE PROPER NAMES OF PANJABIS,"
EDITOR OF DR. FALLON'S "DICTIONARY OF HINDUSTANI PROVERBS," &c.

To be published on finding a sufficient number of subscribers.

PRICE PER COPY INCLUDING POSTAGE.

Government, Chiefs and Nobles ... Rs. 2 4 0 | Public ... ... Rs. 1 2 0

Students, if applied through Head Masters ... ... As. 12.

Half bound copies of the above can also be had by paying a quarter more than the above charges.

PRINTED AT THE ARYA PRESS, LAHORE, A. D. 1885.

500 Copies, 1st Edition.